

70
Libro 7-26

Anno leg.

R. 12397
M. T. CICERONIS
TU^m EPISTOLARUM
A D LEⁿTU^lUm

LIBER PRIMUS.

ARGUMENTUM EPISTOLÆ.

P. Cornēto Lēntulo Spintibēri, ~~regis patris~~, Ciliātam
proconsulari impērio administranti scribit Cicerō de officio
suo ergā ipsum in curānda Regis ~~Prōmaei~~ reductione: demāde,
quā rem non perficiat, excusātionem offert. Est autē
excusatio triplex: & quia rex ipse Pompejo resisti cupiat,
& quia Pompejus idē cupere videtur, & quia consula-
res totam rem odio habeant; Postremo quia ipse, cum Lēn-
tulo debeat, auctoritatis in causa Regia non satis habeat.

M. Cicero. S. D. P. Lēntulo procos.

GO omni officio, ac potius pietate er-
gā te, ceteris satisfacio omnibus; mi-
hi ipse nunquam satisfacio; tanta enim
magnitudo est tuum, erga me meri-
torum, ut quoniam tu, nisi perfecta
re, de me non conquiesci; ego quā
non idem in tua causa officio vitam mihi esse acerbam pūtem. In causa hęc sum: Ammōnius, regis

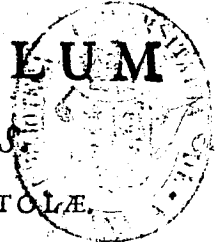
Quintus Tullius Cicero

R. 12497

M. T. CICERONIS
Tua^m EPISTOLARUM
A D LENTULUM

Gomez LIBER PRIMUS

ARGUMENTUM EPISTOLÆ.

P. Cornelia Léntulo Spinthéri, gentis patriciæ, Ciliciam
proconsulari império administranti, scribit Cicero de officio
suo ergà ipsum in curânda Regis Ptolomæi reductione: demòdè,
quia rem non perficiat, excusationem offert. Est autem ex-
cusatio multiplex: & quia rex ipse à Pompejo restitui cupiat,
& quia Pompejus idem cupere videatur, & quia consula-
res totam rem odio habeant; postremo quia ipse, cum Lén-
tulo debeat, auctoritâlis in causa régia non satis habeat.

Intitulo

M. Cícero. S. D. P. Léntulo procôs.

GO omni officio, ac potius pietate erga te, cæteris satisfacio omnibus; mihi ipse nunquam satisfacio; tanta enim magnitudo est tuorum, erga me meritorum, ut quoniam tu, nisi perticere, de me non conquesti; ego, quia non idem in tua causa officio, vitam mihi esse acerbam pûtem. In causa hæc sunt: Ammónius, regis

legátus, apertè pecúnia nos oppúgnat; res ágitur per eosdem creditóres, per quos, cum tu ádderas, agebátur. Regis cáusa, si qui sunt, qui velint (qui pauci sunt) omnes rem ad Pompéjum deférri volunt. Senátus religionis calúnniam, non religione, sed malevoléntia, & illius régis largitiónis invidia cómprobat. Pompéjum & hortari, & oráre, étiam libérior accusare, & manére, ut magnam infámiam fugiat, non desistimus, sed planè nec precibus nostris, nec monitionibus reliquit locum. Nam cum in sermone quotidiano, tum in senatu palàm sic egit causam tuam, ut neque eloquéntia majóre quisquam, neque gravitate, neque studio, neque contentione ágere potúerit, cum summa testificatione tuórum in se officiórum, & amoris erga te sui. Marcellinum tibi esse irátum scis. Is, hac régia cáusa excepta, cæteris in rebus se acérrimum tui defensorém fore osténdit. Quod dat, accipimus: quod instituit reférre de religione, & sæpè jam rétulit, ab eo dedúci non potest. Res ante Idus acta sic est: nam hæc idibus manè scripsi. Horténsii, & mea, & Luculli senténtia cedit religioni de exercitu (tenéri enim res alitè non potest) sed ex illo S. C. quod, te referente, factum est, tibi decérnit, ut regem dedúcas, quod cómmodo reip. fácere possis; ut exercitum religio tollat, te auctórem senátus réineat. Crassus tres legátos decérnit: nec excludit Pompéjum; censet enim étiam ex iis, qui cum império sunt. Bibulus tres legátos ex iis, qui privati sunt. Huic assentiuntur reliqui consuláres, præter Sérvilium, qui omninò redúci negat oportère. & Volcátium, qui, Lupo referente, Pompéjo decérnit: & Afranium, qui assentitur Volcátio: qua res áuget suspiciónem Pompéii voluntátis; nam animadvertébatur Pompéii familiáres assentire Volcátio. La-

borátur vehementèr; incuinata res est. Libónis & Hypsæi non obscura concursatio & conténtio, ómniumque Pompéii familiárium stúdiúm, in eam opiniónem rem adduxérunt, ut Pompéjus cupere videatur: cui qui nolunt, iidem tibi, quòd cum ornatis, non sunt amici. Nos in cáusa auctóritatem eo minórem habémus, quòd tibi debémus. Grátiam autem nostram extinguit hóminum suspicio, quòd Pompéjo se gratificári putant. Ut in rebus multò ante quam profectus es, ab ipso rege, & ab íntimis, ac domésticis Pompéii clam exulceráris; deindè palàm à consuláribus exagitáris, & in summam invidiam addúctis, ita versámur. Nostram in te fidem omnes, amórem tuí abséntis, præséntes cognóscunt. Si esset in iis fides, in quibus summa esse debébát, non laborarémus. Vale.

ARGUMENTUM.

Scribit, quid actum sit in senatu de curaveria ostendit, de Pompéjo se bene sperare, ab ejus familiaribus timere, tribuni pl. ne quid mulierum contra possint, provisum esse.

Cícero S. D. Lentulo.

Idiibus Ian. in senatu nihil est confectum, propterea quod dies magna ex parte consumptus est altercatione Lentuli Cos. & Caninij tribuni pl. Eo die nos quoque multa verba fecimus, maximèque visi sumus senatum commemoratione tuæ voluntatis erga illum ordinem commovere. Itaque postridie placuit, ut breviter sententias diceremus: videbatur enim reconciliata nobis voluntas senatus esse: quod tum dicendo, tum singulis appellandis, rogandisque perspexeram. Itaque, cum sententia prima Bibuli pronuntiata esset ut tres legati regem reducerent; secunda Hortensij, ut in sine exercitu reducerent; tertia Volcatij, ut Pom-

péjus redúceret : postulátum est , ut Bíbuli senténcia dividerétur : quatenús de religióné dicébat , cui quidém rei jam obsísti non póterat , Bíbulo assensum est : de tribus legátis frequéntes íerunt in alia ómnia. Próxima erat Horténsii senténcia , cum Lupus tribúnus pl. quod ipse de Pompéjo retulisset , inténdere cœpit , ante se oportére discessionem , ficere quam cónsules. Ejus oratióni vehementér ab ómnibus reclamátum est : erat enim & iniqua , & nova. Cónsules nequè concedébant , neque valdè repugnábant : diem consúmi volébat : id quod est fáctum. Perspiciébant enim in Horténsij senténciam multis pártibus plúres itúros : quamquàm apertè Volcatio assentiréntur. Multi rogábantur , atque id ipsum consúlibus invitis : nam Bíbuli senténciam valére cupierunt. Hac controversiá usque ad noctém ducta , senátus est dimíssus : & ego eó die casu apud Pompéium cœnavinatusque tempus hoc magis idóneum , quam unquam antea , quòd post tuum discessum is dies honestissimus nobis fúerat in senátu , ita sum cum illo locútus , ut mihi vidérer ánimum hominis ab omni alia cogitatíone ad tuam dignitatém tuéndam tradúcere. Quem ego ipsum cum áudio , prorsus eum libéro omai suspicióne cupiditatís : cum autém eius familiares ómnium órdinum vídeo , perspicio id quod jam omnibus est apértum , totam rem istam jam pridém à certis homínibus , non invito rege ipso , consiliariisque ejus , esse corrúptam. Hæc scripsi ad xvi. Kal. Febr. ante lucem , eo die senátus erat futúrus. Nos in senátu , quemádmódum spero dignitatém nostram , ut potest in tanta homínium perfídiá & iniquitate , retinébimus. Quod ad populáreim ratióneim áttinet , hoc vidémur esse consecúti , ut ne quid agi cum pópulo aut salvís auspíciis , aut salvís légibus , aut

de-

deníque sine vi possit. De his rebus pridém quam hæc scripsi , senátus auctóritas gravíssima intercæssit : cui cum Cato & Canínus intercessíssim ; tamén est perscripta : eam ad te missam esse ábitror. De cæteris rebus , quidquid erit actum , scribam ad te : & ut quam rectíssimè agántur , omni mea cura , ópera , diligéntia , grátia providébo. Vale.

A R G U M E N T U M.

Comméndat A. Trebónium , amicum suum splendíduum équitem Románum. Hujus autém géneris epistolárum quántur partes solent esse : ut amíum nostrum ostendámus cum quem commendámus : ut bonum , & dignum qui commendéur : ut equitatém rei de qua scribimus : deniqúe ut benefíj mémorem futúrum , simulque nos ipsos significémus , que in hac epístola non planè ómnia sunt expressa.

Cícero S. D. Léntulo.

Aulo Trebónio , qui in tua provincia magna negotia , & ampla , & expedita habet , multos annos utor valdè familiaritèr. Is cum antea sempèr & suo splendóre , & nostrá , cæterórumque amicórum commendatíone gratíssimus in provincia fuit ; tum hoc tẽpore propter tuum in me amórem , nostrámque necessitúdinem vehementér confidit , his meis litteris se apud te gratiosum fore : quæ ne spes eum fallat , vehementér te rogo : commendóque tibi ejus ómnia negotia , libértos , procuratóres , familiam : in primisque , ut , quæ T. Ampius de ejus re decrevit , ea cõmprobés : ómnibusque rebus eum ita tractes , ut intélligat meam commendatíonem non vulgárem fúisse. Vale.

ARGUMENTUM.

Laudat officium suum, tum subiungit de calumniis adversariorum, per quos steterit quo minus res conficeretur. A senatu ostendit se bene sperare; sed eum habitum iri non nisi post multos dies; vim timet, positivè loco, senatum & populum bene se tunc de Lentulo significat.

Cicero S. D. Lentulo.

AD XVI. Kal. Febr. cum in senatu pulcherrimè starémus, quòd iam illam sententiàm Bibuli de tribus legatis pridie ejus diei fregeramus; unumque certamen esset relictum, cum sententià Volcatij; tres ab adversariis nostris extracta est variis calumniis, causam enim frequentè senatu, non magna varietate, magna invidia eorum, qui à te causam regiam aliò transferébant, obtinebamus. Eo die acerbum habuimus Curionem; Bibulum multò justiore, panè etiam amicùm Caninius, & Cato negarunt se legem ullam ante comitia esse laturos. Senatus haberi ante Kalend. Febr. per legem Pupiam, id quod scis, non potest; neque mense Febr. toto, nisi perfectis, aut rejectis legationibus. Hæc tamèn opinio est populi R. à tuis invidis, atque obtrectatoribus nomen inductum fictæ religionis, non tam ut te impedirent, quam ut nequis, propter exercitus cupiditatem, Alexandriam vellet ire. Dignitatis autem tuæ nemo est, quin existimet habitam esse rationem à senatu; nemo est enim, qui nesciat, quo minus discèssio fieret, per adversarios tuos esse factum: qui nunc populi R. nómine, re autèm vera sceleratissimo latrocinio, si qua conabuntur agere: satis provisum est, ut ne quid salvis auspiciis, aut legibus, aut etiam sine vi agere possint. Ego neque de meo stúdio, neque de nonnullorum injuria scri-

scribendum mihi esse arbitror. Quid enim aut me ostentem, qui si vitam pro tua dignitate profundam, nullam partem videar tuorum meritorum assecutus; aut de aliorum injuriis querar, quod sine summo dolore facere non possum? Ego tibi à vi, hac præsertim imbecillitate magistratum, præstare nihil possum: vi excepta, possum confirmare, te & senatus, & populi R. summo stúdio, amplitudinem tuam retenturum. Vale.

ARGUMENTUM.

Semper exorditur à commemoratione officij sui; subiungit de Catonis tribuni pœb. lege promulgata, ut Lentulus de Cilicia revocaretur; causam regiam à Pompejo depositam significat, quo majorem spem habere Lentulus debet.

Cicero S. D. Lentulo.

TAmetsi nihil mihi fuit optatius, quam ut primum abs te ipso, deinde à cæteris omnibus quam gratissimus erga te esse cognoscer: tamèn afficior summo dolore, ejusmodi tempora post tuam profectiorem esse consecuta, ut & meam, & cæterorum erga te fidem, & benevolentiam absens experirere. Te videre, & sentire eandem fidem esse hominum in tua dignitate, quam ego in mea salute sum expertus, ex tuis litteris intellexi. Nos cum maxime consilio, stúdio, labore, gratia, de causa regia niteremur; subito exorta est nefaria Catonis promulgatio, quæ nostra stúdia impediret, & ánimos à minóre cura ad summum timorem traduceret. Sed tamèn in ejusmodi perturbatione rerum, quantum omnia sunt metuenda, nihil magis, quam perfidiam, timemus: & Catoni quidem, (quoquomodo se res habeat) profectò resistimus. De Alexandrina re, causaque regia tantum habeo polliceri, me tibi absenti,

ti, tuisque præsentibus cumulâ satisfacturum. Sed véreor, ne aut eripiatur cãusa régia nobis, aut deseratur: quorum utrum minus vélím, non fácilè possum existimãre; sed, si res coget, est quiddam rértium, quod neque Selício, neque mihi displicébat: ut neque jacére regem paterémur, neque nobis repugnãntis, ad eum deférri, ad quem propè jam delatum esse existimatur. A nobis agéntur ómnia diligenter: ut neque, quid obtinéri póterit, non contendãmus: neque, si quid non obtinuerímus, repúlsi esse videãmur. Tuã sapientiã, magnitudínisque ánni est, omnem amplificúdinem & dignitatẽ tuam in virtúte, atque in rebus gestis tuis, atque in tua gravitate pósitam existimãre: si quid de iis rebus, quas tibi fortúna largita est, nonnullórum hóminum perfidia detrãxerit, id majóri illis fráudi, quãm tibi futurum. A me nullum témpus præmittitur de tuis rebus & agéndi & cogitãndi: útorque ad ómnia Q. Selício: neque enim prudentiorem quémquam ex tuis, neque fide majóre esse judico, neque amantiorem tui. Hic quæ agántur, quæque acta sint, ea te ex lítteris multórum, & núntiis cognóscere árbitor: quæ autem pósitæ sunt in conjectúra, quæque mihi vidéntur fore, ea puto tibi à me scribi oportére. Postea quãm Pompéjus apud pópulum ad VIII. Idus Febr. cum pro Milóne diceret, clamóre, convicioque jaçtatus est, in senãtuque à Catóne asperè, & acerbè, ómnium magno siléntio, est accusãtus; visus est mihi vehementer esse perturbãtus; itaque Alexandrina cãusa, quæ nobis adhuc íntegra est, (nihil enim tibi detrãxit senãtus, nisi id, quod per eãdem religiõem dari álteri non potest) videtur ab illo planè esse deposítæ. Nunc id sperãmus, idque molimur, ut rex, cum intelligat

sese, id quod cogitãbat, ut à Pompéjo, reducãtur, ássequi non posse, & nisi per te sit restitútus, desértum se, atque abjectum fore, proficiscãtur ad te; quod sine ulla dubitatione, si Pompéjus paulum modò ostenderit sibi placére, fáciat. Sed nosti hóminis tarditatẽ & taciturnitatẽ; nos tamèn nihil quod ad eam rem pertíneat, præmittimus: cãteris injúriis, quæ propósitæ sunt à Catóne, fácilè, ut spero, resistémus. Amicum ex consulãribus néminem esse tibi video, præter Horténsium & Lúculium: cãteri sunt partim obscuriùs iniqui, partim non dissimulãnter irati. Tu fac ánnio forti, magnoque sis, speresque fore, ut fracto ímpetu levíssimi hóminis, tuam prístinam dignitatẽ & glóriam consequãre. Vale.

ARGUMENTUM.

Tota videtur esse consolatória epístola; consolatur enim Léntulum ex comparatione témporum suórum, cum in exílium pulsus, ad extrémum & patriam & dignitatẽ recuperãvit: & brevis est epístola, quia Póllio ad Léntulum íbat ómnia narrãtus.

Cícero S. D. Léntulo.

QUÆ gerántur, accípies ex Póllioni, qui ómnibus negotiis non intérfuit solúm, sed & præfuit. Me in summo dolore, quem in tuis rebus cápio, maximè scilicet consolatur spes: quòd valde súspicor fore, ut infringãtur hóminum impróbitas & consíliis tuórum amicórum, & ipsa die, quæ debíitat cogitationes & inimicórum, & proditórum. Fácilè secundo loco me consolatur recordãtio meórum témporum, quórum imãginem video in rebus tuis; nam, etsi minóre in re violãtur tua dignitas, quãm mea salus afflicta sit; tamèn est tanta similitúdo, ut sperem te mihi ignóscere, si ea non timé-

rim, quæ ne tu quidem unquam timenda duxisti. Sed præsta te cum, qui mihi à teneris, ut Græci dicunt, unguiculis es cognitus. Illustrabit, mihi crede, tuam amplitudinem hominum injuria. A me omnia summa in te studia, officiaque expecta; non fallam opinionem tuam. Vale.

ARGUMENTUM.

Lentuli literis respondet: de Alexandrina re scribit, quid Pompæj, ipsique videatur: ut tamèn totum illud consilium Lentuli sapientiæ permittat. Adjungit de Milone & Clodio, de statu resp. de filie nuptiis.

Cicero S. D. Lentulo procos.

LEgi tuas literas; quibus ad me scribis, gratum tibi esse, quod crebro certior per me fias de omnibus rebus, & meam ergà te benevolentiam facile perspicias. Quorum alterum mihi, ut te plurimum diligam, facere necesse est, si volo is esse, quem tu me esse voluisti: alterum facio libenter, ut quoniam intervallo locorum, ac temporum disiuncti sumus, per literas tecum quam sapissimè colloquar; quod si rarius fiet, quam tu expectabis: id erit causæ, quod non ejus generis meæ literæ sunt, ut eas audeam temerè committere. Quoties mihi, certorum hominum potestas erit quibus rectè dem; non prætermittam. Quod scire vis qua quisque fide in te sit, & voluntate, difficile dici est de singulis; illud unum audeo, quod antea tibi sæpè significavi, nunc quoque, re perspecta, & cognita, scribere: vehementer quosdam homines, & eos maxime, qui te & maxime debuerunt, & plurimum juvare poterunt, invidisse dignitati tuæ: simillimamque in re dissimili, tui temporis nunc, & nostri quondam fuisse rationem: ut, quos tu resp. b. causa læseras, palam te oppugnarent: quorum auctoritatem, dignitatem,

tem, voluntatemque defenderas, non tam memores essent virtutis tuæ, quam laudis inimici. Quo quidem tempore, ut perscripsi ad te antea, cognovi Hortensium percupidum tui, studiosum Lucillum, ex magistratibus autem L. Racilius & fide & animo in te singulari; nam nostra propugnatio ac defensio dignitatis tuæ, propter magnitudinem beneficij tui, fortasse plerisque officii majorem auctoritatem habere videatur, quam sententiæ. Præterea quidem de consularibus nemini possum aut studii ergà te, aut officij, aut amici animi esse testis. Etenim Pompæjum, qui mecum sapissimè non solum à me provocatus, sed etiam sua sponte de te communicare solet, scis temporibus illis non sapè in senatu fuisse, cui quidem literæ tuæ, quas proximè miseras, quod facile intellexerim, perjucunda fuerunt. Mihi quidem humanitas tua, vel summa potius sapientia, non jucunda solum, sed etiam admirabilis visa est, virum enim exceuentem, & tibi tua præstanti in eum liberalitate devinctum, non nihil suspicantem, propter aliquorum opinionem suæ cupiditatis te ab se alienatum, illa epistola retinuisti, qui mihi cum semper tuæ laudi favere visus est, etiam ipso suspiciosissimo tempore Caniniano: tum verò, lectis tuis literis perspectus est à me, toto animo de te, ac de tuis ornamentis, & commodis cogitare. Quare ea, quæ scribam, sic habeto, me, cum illo re sapè communicata, de illius ad te sententiâ atque auctoritate scribere: quoniam S. C. nullum extat, quo redictio regis Alexandrini tibi adempta sit; eaque, quæ de ea scripta est, auctoritas, cui scis intercessum esse, ut ne quis omnino regem reduceret, tantam vim habet, ut magis iratorum hominum studium, quam constantis senatus consilium, esse videatur: te per-

spicere posse, qui Ciliciam, Cyprumque teneas, quid efficere, & quid consequi possis: & si res facultatem habitura videatur, ut Alexandriam, atque Aegyptum tenere possis; esse & tuæ, & nostri imperii dignitatis, Ptolemæide, aut aliquo propinquo loco rege collocato; te cum classe, atque exercitu proficisci Alexandriam, ut, cum eam pace, prædiis que firmaris, Ptolomæus redeat in regnum: ita fore, ut per te restituatur, quemadmodum senatus initio censuit; & sine multitudine reducatur, quemadmodum homines religiosi Sibyllæ placere dixerunt. Sed hæc sententia sic & illi, & nobis probabatur, ut ex eventu homines de tuo consilio existimatos videremus: si cecidisset, ut volumus, & optamus, omnes te & sapienter, & fortiter: sin aliquid esset offensum, eosdem illos & cupidè, & temerè fecisse, dicturos. Quare, quid assequi possis, non tam facile est nobis, quam tibi, cujus propè in conspectu Aegyptus est, judicare. Nos quidem hoc sentimus: si exploratum tibi sit, posse te illius regni potiri, non esse cunctandum; sin dubium, non esse conandum. Illud tibi affirmo, si rem istam ex sententia gesseris, fore, ut absens à multis; cum redieris, ab omnibus collaudere; offensionem esse periculosam propter interpositam auctoritatem, religionemque video, sed ego te ut ad certam laudem adhortor, sic à dimicatione deterreo: redeoque ad illud, quod initio scripsi, totius facti tui iudicium non tam ex consilio tuo, quam ex eventu homines esse facturos. Quod si hæc ratio rei gerendæ periculosa tibi videbitur; placébat illud, ut si rex amicis tuis, qui per provinciam imperii, tui pecunias ei credidissent, fidem suam præstitisset, & auxiliis eum tuis, & copiis adjuvares: eam esse naturam, & rationem provinciæ tuæ, ut

illius

illius réditum, vel adjuvando confirmares, vel negligendo impedires. In hac ratione quid res, quid causa, quid tempus ferat, tu facillimè, optimèque perspicies; quod nobis placuisset, ex me potissimum putavi te scire oportere. Quod mihi de nostro statu, de Milonis familiaritate, de levitate, & imbecillitate Clodij gratularis, minimè miramur, te tuis, ut egregium artificem, præclaris operibus latari, quamquam est incredibilis hominum perversitas, (graviore enim verbo uti non libet) qui nos, quos favendo in communi causa retinere potuerunt, invidendo alienarunt: quorum malevolentissimus obtreccationibus nos scito de veterè illa nostra diuturnaque sententia propè jam esse depulsos: non nos quidem, ut nostræ dignitatis simus obliti, sed ut habeamus rationem aliquandò etiam salutis; poterat utrumque præclare, si esset fides, si gravitas in hominibus consularibus; sed tanta est in plerisque levitas, ut eos non tam constantia in rep. nostra dellectet, quam splendor offèdat. Quod eo liberius ad te scribo, quod tu non solum temporibus his, quæ per te sum adeptus, sed & jam olim nascenti propè nostræ laudi, dignitati, virtutique præfuiti: simulque quod videro, non ut ante hac putabam, novitati esse invisum meæ, in te enim homine omnium nobilissimo similia invidorum vitia perspexi: quem tamèn illi esse in principibus facile sunt passi, evolare altiùs certè nosterunt. Gáudeo tuam dissimilem fuisse fortunam. Multum enim interest, utrum laus imminuatur, an salus deseratur. Me meæ tamèn ne nimis poeniteret, tua virtute pefectum est; curasti enim, ut plus additum ad memóriam nominis nostri, quam demptum de fortuna videretur. Te vero moneo cum beneficiis tuis, tum amore incitatus meo, ut omnem glori-

riam,

riam, ad quam à pueritia inflammatas fúisti omni cura atque industria consequare: magnitudinemque animi tui, quam ego semper sum admiratus, semperque amavi, ne unquam inflectas cuiusquam injuria; magna est hominum opinio de te, magna commendatio liberalitatis, magna memoria consulatus tui. Hæc profecto vides quanto expressiora, quantoque illustriora futura sint, cum aliquantum ex provincia, atque ex imperio laudis accesserit: quamquam te ita gerere volo, quæ per exercitum, atque imperium gerenda sunt, ut hæc multo antè meditare: huc te pares, hæc cogites, ad hæc te exerceas; sentiasque id, quod quia semper sperasti, non dubito quin adeptus intelligas, te facillimè posse obtinere summum atque altissimum gradum civitatis. Quæ quidem mea cohortatio ne tibi inanis, aut sine causa suscepta videatur; illa me ratio movit, ut te ex nostris eventis communibus admonendum putarem, ut considerares in omni reliqua tua vita, quibus crederes, quos caveres. Quod scribis te vellic scire, qui sit reip. status: summa dissensio est, sed contentio dispar. Nam qui plus opibus, armis, potentia valent, profecisse tantum mihi videntur stultitia, & inconstantia adversariorum, ut jam etiam auctoritate plus valerent. Itaque perpauca adversantibus omnia quæ ne per populum quidem sine seditione se assequi posse arbitrabantur, per senatum consecuti sunt: nam & stipendium Casari decretum est, & decem legati: & ne lege Sempronia succederetur, facile perfectum est; quod ego ad te breviter scribo, quia me status hic reipub. non delictat: scribo tamen ut te admoveam, quod ipse literis omnibus à pueritia deditus, experiendo tamen magis, quam discendo cognovi, tu rebus tuis integris discas, neque salutis nostræ rationem habendam

dam nobis esse sine dignitate, neque dignitatis sine salute. Quod mihi de filia, & de Crassipede gratularis, agnosco humanitatem tuam: optoque, & spero nobis hanc conjunctionem voluptati fore. Lentulum nostrum, eximia spe, summæ virtutis adolescentem, cum cæteris artibus, quibus studuisti semper ipse, tum in primis imitatione tui fac erudias; nulla enim erit hac præstantior disciplina. Quem nos, & quia tuus, & quia te dignus est filius, & quia nos diligit; semperque diligit, in primis amamus, charumque habemus. Vale.

ARGUMENTUM.

Tota est epistola contra mores immutatos: & hoc artificiosè, ut intelligat Lentulus, jam sibi nihil sperandum de rege reducendo.

Cicero S. D. Lentulo procos.

DE omnibus rebus, quæ ad te pertinent, quid actum, quid constitutum sit, quid Pompæjus susceperit, optime ex Emplatório cognosces; qui non solum interfuit his rebus, sed etiam præfuit: neque ullum officium erga te hominis amatissimi, prudentissimi, diligentissimi prætermisit. Ex eodem de toto statu rerum communium cognosces: quæ quales sint, non facile est scribere; sunt quidem certè in amicorum nostrorum potestate, atque ita, ut nullam mutationem unquam hac hominum ætate habitura res esse videatur. Ego quidem, ut debeo, & ut tunc mihi præcipiati, & ut me dignitas, utilitasque cogit, me ad ejus rationes adjungo. quem tu in meis rationibus tibi esse adjungendum putasti; sed te non præterit, quam sit difficile sensum in republ. præsertim rectum, & confirmatum, deponere. Veruntamen ipse me conformo ad ejus voluntatem à quo honestè dissentire non possum: neque id facio, ut forsitan

quibúsdam videor, simulatone; tantum enim ánimí indúctio, & meherculè amor erga Pompéjum apud me valet, ut, quæ illi utilia sunt, & quæ ille vult, ea mihi ómnia jam & recta & vera videantur. Neque, ut ego árbitror, errarent ne adversárii quidem eius, si cum pares esse non possent, pugnare desisterent. Me quidem étiam illa res consolatur, quòd ego is sum cui vel maximè concédant omnes, ut vel ea defendem, quæ Pompéjus velit: vel táceam: vel étiam, id quod mihi maximè lubet, ad nostra me stúdia réferam litterarum. Quod profectò faciám si mihi per ejsúdem amicitiam licébit; quæ enim propósita fuerant nobis, cum & honoribus amplíssimis, & labóribus máximis perfúnci essémus, dignitas in sententiis dicéndis, libértas in republ. capessénda, ea sublata tota: sed nec mihi magis, quàm ómnibus; nam aut assentiéndum est, nulla cum gravitate páucis, aut frustra dissentiéndum. Hac ego ad te ob eam causam maximè scribo, ut jam de tua quoque ratione meditère. Commutata tota ratio est senatus, judiciorum, rei totius públicæ. Orium nobis exoptandum est: quod ii, qui potiantur rerum, præstatúri vidéntur, si quidém hómines patientius eórum poténtiam ferre potúerint. Dignitatem quidém illam consularem fortis, & constantis senatoris, nihil est, quod cogitémus; amissa est culpa eórum, qui a senatu & ordinem conjunctíssimum, & hóminem claríssimum alienarunt. Sed, ut ad ea, quæ conjunctiora rebus tuis sunt, revértar: Pompéjum tibi valde amicum esse cognóvi: & eo tu consule (quantum ego perspíció) ómnia, quæ voles, obtinébis; quibus in rebus me sibi afíxum ille habébit: neque a me ulla res, quæ ad te pertíneat, negligéur; neque enim verébor, ne sim ei moléstus: cui jucúndum erit étiam propter id

ip-

ipsam, quod me esse gratum vidébit. Tu velim tibi ita persuádeas, nullam rem esse vel mínimam, quæ ad te pertíneat, quæ mihi non charior sit, quàm meæ res omnes. idque cum séntiam, sedulitate mihi me ipse satisfácere possum; re quidém ipsa idedò mihi non satisfáció, quòd nullam partem tuórum meritórum non modò referénda, sed ne cogitanda quidém grátia conséqui possunt. Rem te valde benè gessísse rumor erat. Expectabántur lítera tuæ, de quibus eram jam cum Pompéjo locúti: quæ si erunt allata, nostrum stúdiúm estábit in conveniendis magistratibus, & senatoribus; cætera quæ ad te pertínebunt, cum étiam plus contenderimus, quàm possumus, minùs tamèn faciémus, quàm debémus. Vale.

ARGUMENTUM.

Querenti Lentulo, cur cum inimicis in gratiam reverterit, causas exponit consilii sui, et ostendit velle se rationem tam salutis habere, quam dignitatis, et eorum obsequii voluntati, à quibus de se optimè meritis honestè dissentire non potest, Pompéjum autem maxime significat.

Cicero S. D. Lentulo imp.

PEr jucundam mihi fuerunt litteræ tuæ, ex quibus intelléxi, te perspícere meam in te pietatem; quid enim dicam benevolentiam, cum illud ipsum gravíssimum, & santíssimum nomen pietatis levíus mihi méritis erga me tuis esse videatur? Quod autém grata tibi mea erga te stúdia scribis esse: facis tu quidém abundantia quadam amoris, ut étiam grata sint ea, quæ prætermitti sine nefario scélere non possint: tibi autém multò nótiór, atque illustriór meus in te ánimus esset, si hoc témpore omni, quo disjuncti fuímus, & una, & Romæ fuíssemus. Nam in eo ipso, quod te osténdis esse factúrum, quodque & in pri-

mis potes, & ego à te vehementer expecto, in sententiis Senatoriis, & in omni actione, atque administratione reipubl. floruissems; de qua ostendam eundem paulò post, qui sit meus sensus, & status: & rescribam tibi ad omnia, quæ quæris. sed certè & ego te auctore amicissimo, ac sapientissimo, & tu me consiliario fortassè non imperitissimo, fideli quidem, & benévolo certè usus esses: quamquam tua quidè causa te esse Imperatorem, Provinciâque benè gestis rebus cum exercitu victore obtinere, ut debeo, lætor: sed certè, qui tibi ex me fructus debentur, eos uberiores, & præstantiores præsens capere potuisses: in eis verò ulciscendis, quos tibi partim inimicos esse intelligis propter tuam propugnationem salutis meæ, partim invidere propter illius actionis amplitudinem, & gloriâ, mirificum me tibi comitem præbuissem: quamquam ille perennis inimicus amicorum suorum, qui tuis maximis beneficiis ornatus, in te potissimum fractam illam, & debilitatam vim suam contulit: nostram vicem ultus est ipse sese: ea est enim conatus, quibus patrefactis, nullam sibi in posterum non modo dignitatis, sed ne libertatis quidem partem reliquit. Te autem etsi mallet in meis rebus esse expertum, quam etiam in tuis: tamen in molestia gaudeo eandem fidem cognoscere hominum non ita magna mercède, quam ego maximo dolore cognoram: de qua ratione tota jam videtur mihi exponendi tempus dari: ut tibi rescribam ad ea, quæ quæris. Certiorem te per litteras scribis esse factum, me cum Cæsare, & cum Appio esse in gratia: teque id non reprehendere adscribis. Vatinius autem scire te velle ostendis, quibus rebus adductus defenderim, & laudarim, quod tibi ut planius exponam, aliis paulò rationem consiliorum meorum re-

pe-

petam necesse est. Ego me, Lentule, initio rerum, atque actionum tuarum non solum meis, sed etiam reipubl. restitutum putabam: & quoniam tibi incredibilem quendam amorem, & omnia in te ipsam summa, ac singularia studia debere: reipubl. quæ te in me restituendo multum adjuvasset, eum certè me animum merito ipsius debere arbitrabar, quem antea tantummodo officio communi civium, non aliquo erga me singulari beneficio, debitum præstitissem. Hac me mente fuisse, & Senatus ex me te consule audivit: & tu in nostris sermonibus, colloctionibusque ipse vidisti: etsi jam primis temporibus illis, multis rebus meus offendebar animus, cum te agente de reliqua nostra dignitate, aut occulta nonnullorum odia, aut obscura in me studia cernebam: nam neque de monumentis meis ab iis adjutus es, à quibus debuisti: neque de vi nefaria, qua cum fratre eram domo expulsus: neque herculè in iis ipsis rebus, quæ quamquam erant mihi propter rei familiaris naufragia necessaria, tamen à me minime putabantur, in meis damnis ex auctoritate Senatus resarcendis, eam voluntatem, quam expectaram, præstiterunt. Quæ cum vidèrem, (nequè enim erant obscura) non tamen tam acerba mihi hæc accidebant, quam erant illa grata, quæ fecerant. Itaque, quamquam & Pompéjo plurimum, te quidem ipso prædicatore, ac teste, debebam: & eum non solum beneficio, sed amore etiam, & perpetuo quodam iudicio meo diligebam: tamen non reputans, quid ille vellet, in omnibus meis sententiis de republ. pristinis permanebam. Ego, sedente Cn. Pompéjo, cum, ut laudaret P. Sextium, Pompéjus introisset in Urbem, dixissetque testis Vatinius, me, fortuna, & felicitate C. Cæsaris commotum, illi amicum esse cœpisse: dixi,

B 3

me

me eam Bibuli fortunam, quam ille afflictam putâret, omnium triumphis, victoriisque anteferre: dixique eodem teste alio loco, eodem esse, qui Bibulum exire domo prohibuissent, & qui me coegissent. tota verò interrogatio mea nihil habuit aliud nisi reprehensionem illius tribunatus: in qua omnia dicta sunt libertate, at imoque maximo, de vi, de auspiciis, de donatione Regnorum; neque verò hac in causa modò, sed constantè sæpè in Senatu; quin etiam, Marcellino, & Philippo cons. Noni April. mihi est Senatus assensus, ut de agro Campano, frequenti Senatu, Idibus Maiis referretur. num potui magis in arcem illius causâ invadere: aut magis oblivisci temporum meorum, & meminisse actionum? Hac à me sententia dicta, magnus animorum motus est factus, cum eorum, quorum oportuit, tum illorum etiam, quorum numquam putaram. Nam hoc S. C. in meam sententiam facto, Pompejus, cum mihi nihil ostendisset se esse offensum, in Sardiniam, & in Africam profectus est: eoque itinere Lucam ad Casarem venit: ubi multa de mea sententia quaestus est Casar; quippe qui etiam Ravennæ Crassum ante vidisset, ab eoque in me esset incensus. Sanè molestè Pompejum id ferre constabat: quod ego cum audissem ex aliis, maxime ex meo fratre cognovi: quem cum in Sardinia Pompejus paucis post diebus, quam Luca discesserat, convenisset; Te, inquit, ipsum cupio: nihil opportunius potuit accidere: nisi cum Marco fratre diligentèr egeris dependendum tibi est, quod mihi pro illo spondisti. quid multa? quaestus est graviter: sua mèrita commemoravit: quid egisset sapissimè de actis Casaris cum ipso meo fratre, quidque sibi is de me recepisset, in memoriâ rededit: seque, quæ de mea salute, egisset, voluntate Casaris

egisse,

egisse, ipsum meum fratrem testatus est: cujus causam, dignitatemque mihi ut commendaret, rogavit: ut eam non oppugnarem, si nollem, aut non possem tuèri. Hæc cum ad me frater pertulisset: & cum antè tamèn Pompejum ad me cum mandatis Vibullium misisset, ut integram mihi de causa Campana ad sum reditum rem servarem; collègi ipse me, & cum ipsa quasi republ. collocatus sum; ut mihi tam multa pro se perpesso, atque perfuncto concederet, ut officium meum, memoremque in benemèritos animum, fidemque fratris mei præstarem; eumque, quem bonum civem semper habuisset, bonum virum esse pateretur. In illis autem meis actionibus, sententiisque omnibus, quæ Pompejum videbantur offendere, certorum hominum, quos jam debes suspicari, sermones referebantur ad me; qui cum illa sentirent in republ. quæ ego agebam, semperque sensissent: me tamèn non satisfacere Pompejo, Casaremque inimicissimum mihi futurum, gaudere se agebant. Erat hoc mihi dolendum, sed multò illud magis, quod inimicum meum (meum autem: immò verò legum, iudiciorum, otii, patriæ, bonorum omnium) sic amplexabantur, sic in manibus habebant, sic fovebant, sic, me præsentè; osculabantur, non illi quidèm ut mihi stomachum facerent, quem ego funditus perdidit, sed certè ut facere se arbitrantur. Hic ego, quantum humano consilio efficere potui, circumspèctis rebus meis omnibus, rationibusque subductis, summam feci cogitationum mearum omnium; quam tibi, si poterò, breviter exponam. Ego, si ab improbis, & perditis cibibus republ. teneri vidèrem, sicut & meis temporibus scimus, & nonnullis aliis accidisse accèpimus: non modò præmiis (quæ apud me minimum valent) sed ne periculis quidèm compulsus ullis, (quibus ta-

B 4

mèn

mén movéntur étiam fortíssimi viri) ad eórum cáu-
sam me adjúngerem, ne si summa quídem eórum in
me mérita constárent. Cum autem in repúb. Cn. Poin-
péjus Prínceps esset (vir is, qui hanc poténtiam, &
glóriam máximis in reimpúb. méritis, præstantíssimis-
que rebus gestis esset consecútus; cujusque ego digni-
tátis ab adolescéntia fautor, in prætura autém, & in
consulatu adjutor étiam extitísem) cumque idem au-
ctóritate, & senténcia per se, consíliis, & studiis te-
cum me audivisset; meumque inimicum, unum in
Civitate habéret inimicum: non putávi famam in-
constántiæ mihi pertimescéndam, si quibúsdam in
senténciis paulum me immutássem; meamque volun-
tatem ad súmmi viri, de meque optimè mériti, dig-
nitatem aggregássem. In hac senténcia complecténdus
erat mihi Cæsar, ut vides, in conjúcta, & cáusa, &
dignitate. Hic multum váluit cum vetus amicitia,
quam tu non ignóras mihi, & Quinto fratri cum Cæ-
sare fuisse; tum humanitas ejus, ac liberálitas, brevi
témptore, & litteris, & officiis perspécta nobis, &
cognita. Vehementér étiam res ipsa pública me mo-
vit: quæ mihi videbátur contentiónem (præsertim
máximis rebus à Cæsare gestis) cum illis viris nolle
fieri, & ne fieret, vehementér recusare. Gravíssimè
autém me in hanc mentem impulsit, & Pompéii fi-
des, quam de me Cæsari dederat; & fratris mei, quam
Pompéjo. Erant præterea hac animadverténda in Ci-
vitate, quæ sunt apud Platónem nostrum scripta di-
vinitus: **QUALES** in repúb. Príncipes essent, tales
reliquos solére esse cives. Tenébam memoria, no-
bis consúlibus ea fundaménta jacta ex Calend. Jan.
confirmándi Senátus, ut néminem mirári oportéret,
Nonis Decémb. tantum vel ánimi fuisse in illo ordi-
ne, vel auctóritátis. Idemque memíneram, nobis pri-
vátis

vátis usque ad Cæsarem, & Bíbulum coss. cum sen-
ténciæ nostræ magnum in Senátu pondus habérent,
unum ferè sensum fuisse bonórum ómnium. Postea,
cum tu Hispaniam citeriorem cum império obtiné-
res, neque resp. Cónsules habéret, sed Mercatóres
Provinciárum, & seditiónum servos, ac ministros
jecit quídem casus caput meum, quasi certáminis
cáusa, in médiam contentiónem, disensiónemque
civilem. Quo in discrimine, cum mirífica Senátus,
incredíbilis Italiæ totiús, singuláris bonórum om-
nium consénsio in me tuéndo extitisset: non dicam,
quid acciderit, (multórum est enim, & vária culpa)
tantum dicam brevi, non mihi exercitum, sed duces
defuisse. In quo, ut jam sit in iis culpa, qui me non
defendérunt, non minor est in iis, qui reliquérunt:
& si accusándi sunt qui pertimúerunt, magis étiam
reprehendendi, qui se timére simulárunnt. Illud qui-
dem certè nostrum consílium jure laudandum est,
quod meos cives, & à me servatos, & me servare
cupientes, spoliátos dúcibus, servis armatis óbji-
ci noluerim: declarátique maluerim, quánta vis esse
potuisset in consénsu bonórum, si iis pro me stante
pugnare licuisset, cum afflictum excitare potuissent,
quórum quídem ánimum tu non perspexisti solum,
cum de me ágeres, sed étiam confirmásti, atque te-
nuísti. Qua in cáusa (non modò non negábo, sed
étiam sempèr & memínero, & prædicábo libentèr)
usus es quibúsdam nobilíssimis homínibus, fortio-
ribus in me restituéndo, quam fuerant iidem in
tenéndo. Qua in senténcia si constáre voluissent,
suam auctóritatem simul cum salute mea recupe-
rassent: recreátis enim bonis viris consulátu tuo,
& constantíssimis, absque óptimis actiónibus tuis
excitátis, (Cn. Pompéjo præsertim ad cáu-
sam

sam adjuncto, cum etiam Cæsar, rebus maxime gestis, singularibus ornatus, & novis honoribus, ac judiciis Senatus, ad auctoritatem ejus ordinis adjungeretur) nulli improbo civi locus ad rem publicam violandam esse potuit. et. Sed attende, quæso, quæ sint consecuta. Primum illa furta mulierum religionum: qui non pluris fecerat Bonam deam, quam tres sorores, impunitatem est eorum sententiis assecutus, qui cum tribunus pleb. poenas à seditioso cive per bonos viros judicio persequi vellet, exemplum præclarissimum in posterum vindicandæ seditiosis de repub. sustulerunt; iidemque postea non meum monumentum, (non enim illi manubia mea, sed operis locatio mea fuerat) monumentum verò Senatus, hostili nomine, & crudelitatis inustum litteris esse, passi sunt. Qui me homines, quod salvum esse voluerunt, est mihi gratissimum: sed vellem, non solum salutis meæ, quemadmodum medici; sed etiam ut aliptæ virium, & coloris rationem habere voluissent. Nunc, ut Apelles Veneris caput, & summa pictoris pulcherrima arte perfecit, reliquam partem corporis inchoatam reliquit; sic quidam homines in capite meo solum elaborarunt, reliquam corpus imperfectum, ac rude reliquerunt. In quo ego spem fecelli non modo invidorum, sed etiam inimicorum meorum: qui de uno acerrimo, & fortissimo viro, meoque judicio, omnium magnitudine animi, & constantia præstantissimo, Q. Metello L. F. quondam falsam opinionem acceperunt: quem post reditum dicitant fracto animo, & demisso fuisse. Est verò probandum, qui & summa voluntate cesserit, & egregia animi alacritate abfuerit, neque sanè redire curarit: eum ob id ipsum fractum fuisse animo: in quo cum omnes homines, tum M. illum Scæurum,

singularem virum, constantia, & gravitate superasset. Sed, quod de illo acceperant, aut etiam suspicabantur; de me idem cogitabant, abjectiore animo me futurum: cum resp. majorem etiam mihi animum, quam unquam habuisset, daret: qua jam declarasset, sese non potuisse me uno cive carere: cumque Metellum unius tribuni pl. rogatio, me universa resp. duce Senatu, comitante Italia, promulgantibus omnibus, referente Consule, Comitibus centuriatis, cunctis ordinibus, hominibusque incumbentibus, omnibus denique suis viribus recuperasset. Neque verò ego mihi postea quidquam assumpsi. Neque hodiè assumo, quod quemquam malevolentissimum jure possit offendere: tantum enitor, ut neque amicis, neque etiam alienioribus opera, consilio, labore desim. Hic meæ vitæ cursus offendit eos fortasse, qui splendorem, & speciem hujus vitæ intuentur, sollicitudinem autem, & laborem perspicere non possunt. Illud verò non obscure quaruntur in meis sententiis, quibus ornem Cæsarem, quasi desciverim à pristina causa. Ego autem cum illa sequor, quæ paulò antè proposui, tum hoc non in postremis de quo coeperam exponere. Non offendens eundem bonorum sensum, Lentule, quem reliquisti: qui confirmatus consulatu nostro, nonnumquam postea interruptus, & afflictus ante te consulem, recreatus abs te totus est; nunc ab iis, à quibus tuendus fuerat, derelictus: idque non solum fronte, atque vultu (quibus simulatio facillimè sustinetur) ii declarant, qui tum nostro illo statu optimates nominabantur, sed etiam sententia sapè jam, tabèllaque docuerunt. Itaque tota jam sapientium civium, (qualem me & esse, & numerari volo) & sententia, & voluntas mutata esse debet. Id enim jubet idem ille Plato, quem ego

auctorem vehementer sequor: TAMTUM contendere in republ. quantum probare tuis cibus possis: vim neque parenti, neque patriae afferre oportere. Atque hanc quidem ille causam sibi ait non attingendam reip. fuisse, quod cum offendisset populum Atheniensem prope jam desipientem senectute; cumque eum nec persuadendo, nec cogendo Regi posse vidisset: cum persuaderi posse distuderet, cogi fas esse non arbitraretur. Mea ratio fuit alia, quod, neque desiciente populo, neque integra re mihi ad consulendum, caperem ne remp. implicatus tenebat: sed latus tamen sum, quod mihi liceret in eadem causa & mihi utilia, & cuius bono recta defendere. Huc accessit commemoranda quaedam, & divina Caesaris in me, fratremque meum liberalitas: qui mihi quascumque res gereret, tuendus esset: nunc in tanta felicitate, tantisque victoriis etiam si in nos non is esset, qui est, tamen ornandus videretur. Sic enim te existimare velim, cum a vobis meae salutis auctoribus discessem, neminem esse, cuius officis me tam esse devinctum non solum confitear, sed etiam gaudeam. Quod quoniam tibi exposui, facilia sunt ea, quae a me de Vatino, & de Crasso requiris. Nam de Appio, quod scribis, sicut de Cesare, te non reprehendere, gaudeo tibi consilium probari meum. De Vatino autem, primum reditus intercesserat in gratiam per Pompejum, statim ut ille Praetor est factus; cum quidem ego ejus petitionem gravissimis in Senatu sententis oppugnassem, neque tam illius laedendi causa, quam defendendi, atque ornandi Catonis: post autem Caesaris, ut illum defenderem, mira contentio, est consecuta. Cur autem laudarem, peto a te, ut id a me neve in hoc reo, neve in aliis requiras; ne tibi ego idem repenam, cum veneris, tametsi possum vel

ab-

absenti. Recordare enim, quibus laudationem ex ultimis terris miseris. Nec hoc pertimueris; nam a me ipso laudantur, & laudabuntur iidem. Sed tamen defendendi Vatini fuit etiam ille stimulus, de quo in iudicio, cum illum defenderem, dixi me facere quiddam, quod in Eunicho parasitus suaderet militi:

Ubi nominabit Phaedriam, tu Pamphilam.

Continuo. Si quando illa dicet, Phaedriam

Commissatum intromittamus: tu Pamphilam

Cantatum provocemus. Si laudabit haec

Illius formam: tu hujus contra. Denique

Par pro pari refero, quod eam morderat.

Sic petivi a iudicibus, ut quoniam quidam nobiles homines, & de me optime meriti, nimis amarent inimicum meum; meque inspectante saepe enim in Senatu modo severe seducerent, modo familiariter, atque hilarè amplexarentur: quoniamque illi haberent suum Publum, darent mihi ipsi alium Publum, in quo possem eorum animos, mediocriter lacessitus, leviter repungere. Neque solum dixi, sed etiam saepe facio, diis, hominibusque approbantibus. Habes de Vatino: cognosce de Crasso. Ego, cum mihi cum illo magna jam gratia esset, quod ejus omnes gravissimas injurias, communis concordiae causa, voluntaria quadam oblivione contriveram, repentanam ejus defensionem Gavini, quem proximis superioribus diebus acerrime oppugnasset, tamen, si sine ulla mea contumelia suscepisset, tulissem: sed cum me disputantem, non laessentem, laessisset: exarsit, non solum praesenti, credo, iracundia, (nam ea tam vehemens fortasse non fuisset) sed cum inclusum illud odium multarum ejus in me injuriarum, quod ego effudisse me omne arbitrabar, residuum tamen insciente me fuisset, omne repente apparuit.

Quo

Quo quidè̄m tẽmpore ipso quĩdam hõmĩnes, & iidẽm illi, quos sæpẽ nutu, significatiõneque appello, cum se mĩximum fructum cõpĩsse dicerent ex libertate mea, meque tum deniquẽ sibi esse visum reipũb. quĩlis fuĩssem, restitutum; cumque ea contentio mihi magnum etiã foris fructum tulisset: gaudere se dicebant, mihi & illum inimicum, & eos, qui in eadem causa essent, numquam amicos futũros. Quõrum iniqui sermõnes cum ad me per hõmĩnes honestĩssimos perferrentur: cumque Pompẽjus ita contendisset, ut nihil unquam magis, ut cum Crasso redirem in gratiam; Cæsarque per litteras mĩxima se molestia ex illa contentiõne affectum ostenderet: habui non tẽmporum solũm ratiõnem meõrum, sed etiã naturã: Crassusque, ut quasi restata põpulo R. esset nostra gratia, penẽ à meis lĩribus in Provinciã, est profectus. Nam cum mihi condixisset, cõnavit apud me in mei gẽneri Crasipedis hortis. Quamobrem ejus causam (quod te scribis audisse) magna illius commendatione susceptam, defendi in Senãtu, sicut mea fides postulabat. Accepisti, quibus rebus aductus, quamque rem, causamque defendẽrim, quique meus in repũb. sit pro mea parte capessẽnda stãtus. De quo sic velim stãtuas, me hæc eadem sensũrum fuisse, si mihi integra õmnia, ac libera fuissent. Nam neque pugnandum arbitrãrer contra tantas opes; neque delendum, etiã si id fieri posset, summõrum civium principatũ; neque permanendum in una sententiã, conversis rebus, ac bonõrum voluntãtib; immutãtis, sed tẽporibus assentiendum. NUMQUAM enim præstantibus in repũb. gubernãnda viris laudata est in una sententiã perpẽtua permãnsio. Sed, ut in navigando tempestati obsequi artis est, etiã si portum tenere non quẽas; cum verò id possis, mu-

eatã velificatiõnẽ assequi, stultum est eum tenere cum periculo cursum, quem cõperis, potiũs quam eo commutato, quo velis tamẽn pervenire: sic, cum õmnibus nobis in administrãnda rep. propositum esse debeat (id quod à me sæpĩssimẽ dictum est) cum dignitate õtium; NON idẽm tẽmpẽr dicere, sed idẽm tẽmpẽr spectare debemus. Quamobrem, ut paulò antẽ põsui, si essent õmnia mihi solutĩssima, tamẽn in repũb. non alius essem, atque nunc sum. Cum verò in hunc sensum, & alĩciar beneficiis hõminum, & compellãr injuriis; facĩlẽ patior ea me de rep. sentire, ac dicere, quã maximẽ cum mihi, tũm etiã reipũb. ratiõnibus pũtem conducere. Apertius autẽm hæc ago, ac sapiũs, quòd & Quintus frater meus legãtus est Cæsaris; & nullum meum mĩnimum dictum, non modò factum, pro Cæsare intercõssit, quod ille non itã illustri gratia excõperit; ut ego cum mihi devinctum putãrem. Itaque ejus õmni & gratia, quã summa est; & õpibus, quas intẽlligis esse mĩximas, sic fruor, ut meis. Nec mihi alitẽr potũisse videor hõminum perditõrum de me consilia frãgere, nisi cum præsiidiis iis, quã tẽmpẽr habui, nunc etiã potẽntium benevolentiam conjuxissem. His ego consiliis si te præsentem habuĩssem (ut opĩnio mea fert) essem usus eĩsdẽm. Novi enim tẽpẽrantiam, & moderatiõnem naturã tuã: novi ãnimum cum mihi amicĩssimum, tũm nulla in cãteros malevolentia suffũssum; contraque cum mĩgnum, & excelsũm, tũm etiã apertũm, & simplicem. Vidi ego quõsdã in te tales, quales tu eõsdẽm in me videre potũisti. Quã me movẽrunt, movissent eãdem te profectò. Sed, quocũque tẽmpore mihi potẽstas præsentis tui fuerit, tu eris õmniũ moderãtor consiliõrum meõrum: tibi erit eidẽm,

cui salus mea fuit, étiam dignitas cura. Me quidem certè tuarum actíonum, sententiarum, voluntatum, rerum deniquè ómnium sócium, cómitumque habébis: neque mihi in omni vita res tam erit ulla propósa, quàm ut quotidie vehementius, te de me optimè méritum esse, latère. Quod rogas, ut mea tibi scripta mittam, quæ post discéssum tuum scripserim: sunt orationes quædam, quas Menócrito dabo; neque ita multæ, ut pertimescas. Scripsi étiam (nam étiam ab orationibus disjingo me ferè, réferoque ad mansuetiôres musas, quæ me maxime, sicut jam à prima adolescência, delectâunt) scripsi igitur Aristotelico more, quæ maximo quidem volui, tres libros in disputatione académico de Oratore: quos arbitror Léntulo tuo fore non inútiles: abhórrent enim à communibus præcèptis, & omnem antiquorum & Aristotelicam, & Isocrâticam rationem oratoriâ completuntur. Scripsi étiam vérsibus tres libros de temporibus meis: quos jam pridem ad te misissem, si esse cédendos putarem: sunt enim testes, & erunt sempitérni méritorum erga me tuorum, meaque in te pietatis, sed quia verèbar, non eos, qui se læsos arbitrarèntur, (ét enim id feci parcè, ac mollitèr) sed eos, quos erat infinitum benè de me méritos omnes nominare, non misi. quos tamèn ipsos libros si quem, cui rectè committam, invénero, curâbo ab te perferèndos. Atque istam quidem partem vitæ, consuetudinisque nostræ totam ad te défero. Quantum litéris, quantum stúdiis, vetéribus nostris delectationibus, cónsequi, poterimus; id omne ad arbitrium tuum, qui hæc sempèr amasti, libentissimè conferémus. Quæ ad me de tuis rebus domésticis scribis, quæque mihi comménda, ea tantæ mihi curæ sunt, ut me no-

lim

lim admonèri; rogâri verò sine magno dolóre ire possim. Quod de Quinti fratris negotio scribis, te priore astâte, quod morbo impeditus in Ciuciam non transieris, conficere non potuisse: nunc autem ómnia facturum, ut conficias: id scito esse ejusmodi, ut frater meus verè existimet, adjuncto isto fundo, patrimonium fore suum per te constitutum. Tu me de tuis rebus ómnibus, & de Léntuli, tui nostrique stúdiis, & exercitatióibus, velim quàm familiarissimè certiorem, & quàm sæpissimè facias: existimesque neminem cuiquam neque cariorem, neque jucundio rem unquam fuisse, quàm te mihi: id que, me, non modo ut te sentias: sed ut omnes gentes, étiam ut posteritas omnis intèlligat, esse facturum. Appius in sermónibus antea diciturâbat, postea dixit étiam in Senátu palâm, sese, si licitum esset, legem curiâtam ferre, sortiturum esse cum colléga provinciâ: si curiâta lex non esset, separaturum cum colléga, tibi que successurum: legemque curiâtam cónsuli ferri opus esse, sibi necesse non esse: sed, quoniam ex S. C. provinciâ habèret, lege Cornélia imperitum habiturum, quoad in urbem introisset. Ego quid ad te tuorum quisque necessariorum scribat, nescio: varias esse opiniones intèlligo. Sunt qui putent, posse te non decédere, quod sine lege curiâta tibi succedatur: sunt étiam, qui, si decédas, à te relinqui posse, qui provinciâ præsit. Mihi non tam de jure certum est (quamquam ne id quidem valdè dubium est) quàm illud, ad tuam summam amplitudinem, dignitatem, liberalitatem, qua te scio libentissimè solère frui, pertinere, te sine ulla mora provinciâ successorî concédere: præsertim cum sine suspicióne tuæ cupiditatis non possis illius cupiditatem refutare: ego utrúmque puto meum esse, &

C

quid

quid sentiam, ostendere; & quod feceris, defendere.

SCRIPTA jam epistola superiore, accépi tuas litteras de publicanis: quibus æquitatem tuam non potui non probare. Facilitate autem, quod vellem, consequi potuisses, ne ejus ordinis, quem semper ornasti, rem aut voluntatem ostenderes. Equidem non desinam tua decreta defendere. Sed nosti consuetudinem hominum: scis quam graviter inimici illi ipsi Q. Scævola fuerint. Tibi tamen sum auctor, ut quibus rebus possis, eum tibi ordinem aut reconcilias, aut mitigas. Id etsi difficile est, tamen mihi videtur esse prudentiæ tuæ. Vale.

ARGUMENTUM.

Jocosa est epistola, & satibus referta, extra jocum hoc se esse gratias Lentulo Ciceroniam administranti: hortatur etiam, ut Romam redeat.

M. T. C. L. Valerio Jurisconsulto S. D.

CUR enim tibi hoc non gratificer, nescio: præsertim cum his temporibus, audaciâ pro sapientia liceat uti. Lentulo nostro egi per litteras tuo nomine gratias diligentè: sed tu velim desinas: jam nostris litteris uti, & nos aliquandò revisas, & ibi malis esse, ubi aliquo numero sis, quam istic, ubi solus sapere videare. Quamquam qui istinc nunc veniunt, partim te superbum esse dicunt, quod mihi respondeas: partim contumeliosum, quod malè respondeas. Sed jam cupio tecum coram jocari. Quare fac, ut quamprimum venias; neque in Apuliam tuam accedas, ut possimus, salvum te venisse, gaudere. Nam, illo si veneris, tamquam Ulysses cognoscens tuorum neminem. Vale.

M.

M. T. CICERONIS

EPITOLARUM

AD CURIONEM ET ALIOS,

LIBER II.

ARGUMENTUM.

Quatuor partes habet hæc epistola. Primum accusatus à Curione, quod minus sepe scriberet excusationem offert cum officij sui commemoratione. Deindè dolorem suum ex ulius absentia, & ex ejusdem dignitate letitiam narrat. Tertio loco ad laudem, & virtutem hortatur. Postremò commendat illi suam sententiæ. Misit autem Cicerò in Asiam hæc omnes epistolas ad Curionem. Quæstorem præter ultimum, quæ incipit Sera gratulatio, quam scripsit in Provincia Romana ad Curionem Tribunum pl.

M. Cicerò S. D. Curioni.

Uamquam me nomine negligentia suspectum tibi esse doleo, tamen non tam mihi molestum fuit, accusari abs te officium meum, quam jucundum requiri: præsertim cum, in quo accusabar, culpa vacarem: in quo autem desiderare te significabas meas litteras, præ te ferres suspectum mihi quidem, sed tamen dulcem, & optatum amorem tuum. Equidem neminem prætermisi, quem quidem ad te perventurum putarem, cui lit-

teras non dederim. Etenim quis est tam in scribendo impiger quam ego? à te verò bis, terve ad summum, & eas perbreves accèpi. Quare si iniquus es in me iudex, condemnabo eòdem ego te crimine: sin me id facere noles; te mihi æquum præbere debèbis. Sed de litteris hæcenus. Non enim véreor, ne non scribendo te éxpleam; præsertim si in eo genere stúdiùm meum non aspernabère. Ego, te abfuisse tandiù à nobis, & dóleo, quòd carui fructu jucundissimæ consuetudinis tuæ; & lætor, quòd absens ómnia cum máxima dignitate es consecutus: quòdque in ómnibus tuis rebus meis optatis fortuna respondit. Breve est, quod me tibi præcipere meus incrédibilis in te amor cogit. Tanta est spectatio vel ànimi, vel ingénii tui, ut ego te obsecrare, obtestarique non dubitem, sic ad nos confirmátus revertare, ut, quam expectationem tui concitasti, hanc sustinere, ac tuèri possis. Et quóniam meam tuorum ergà me meritòrum memoria nulla unquam delébit oblivio: te rogo, ut memineris, quantæcumque tibi accessiones fient & fortunæ, & dignitatis, eas te non potuisse consequi, nisi meis puer olim fidelissimis, atque amantissimis consiliis paruisses. Quare hoc ànimo in nos esse debèbis, ut ætas nostra jam ingravescens in amore, atque in adolescèntia conquiescat tua. Vale.

ARGUMENTUM.

Consolatúr Curionem in obitu patris, sequè illi paréntis futúrum loco pollicètur.

Cícero S. D. Curioni.

GRavi testè privátus sum amoris summi ergà te mei, patre tuo clarissimo viro: qui, cum suis laudibus, túm verò, te filio, superasset ómnium

fortúnam, si ei contigisset, ut te ante vidèret, quam è vitâ discèderet. Sed spero nostram amicitiam non egère téstibus. Tibi patrimonium dii fortunent: me certè habèbis, cui charus æquè sis, & perjúcundus, ac fúisti patri. Vale.

ARGUMENTUM.

Dissuadet à munèribus dandis in fúnere patris; dari autem pópulo soebat gladiatorium munus.

Cícero S. D. Curioni.

RUpæ stúdiùm non defuit declarandòrum munèrum tuo nómine: sed nec mihi plácuìt, nec cuiquam tuòrum, quidquam te absente fieri, quod tibi, cum venisses, non esset integrum. Meam quidè'm sententiàm, aut scribam ad te postea pluribus: aut, ne ad eam meditère, imparatum te offèdam, coràmque contra istam tuam rationem, meam dicam, út aut te in meam sententiàm adducam, aut certè testatum apud ànimum tuum relinquam, quid senserim: ut si quandò (quod nolim) displicere tibi tuum consiliùm coeperit, possis meum recordari. Brevi tamèn sic habèto, in cum statum téporum tuum réditum incidere, ut, iis bonis, quæ tibi natura, stúdio, fortuna data sunt, faciliùs ómnia, quæ sunt in Rep. amplissima, consequi possis, quam munèribus: quòrum neque facultatem quisquam admiratur; (est enim copiarum, non virtutis) neque quisquam est, qui satietate jam defessus sit. Sed aliter, atque ostènderam, facio, qui ingrediar ad explicandam rationem sententiæ meæ; quare omnem hanc disputationem in adventum tuum differo. Summa scito in spectatione te esse: eaque à te expectari, quæ à summa virtute, summoque ingénio expectanda sunt. Ad quæ si es, ut debes, paratus (quod ita

esse confido) plurimis, máximisque munéribus, & nos amicos, & cives tuos univérsos, & Remp. afficies. Illud profectò cognósces, mihi te neque chariorem, neque jucundiorem esse quémquam. Vale.

ARGUMENTUM.

Hortáitur Curionem ad stúdiúm summæ láudis, quòd exoriente jam bello civili íneat, ne se ad improbos creces, desertá Rep. ínserat; quòd exíit: grandí etíam ere aítieno à Casare liberátus, à Senátu ad pópulum tránsiit.

Cícero S. D. Curioni.

EPistolárum génera multa esse non ignóras: sed unum illud certísimum, cujus cáusa invénta res ipsa est, ut certiores facerémus abséntes, si quid esset, quod eos scire, aut nostra, aut ipsórum intéresset. Hujus géneris litteras à me profectò non expéctas tuarum enim rerum domesticarum habes & scriptóres, & nuntios: in meis autem rebus nihil est sanè novi. Reliqua sunt epistolárum génera duo, quæ me magnóperè deléctant; unum familiare & jocósum; álterum sévérum & grave. Utro me minus déceat uti, non intélligo. Iocerne tecum per litteras? civem meherculè non puto esse; qui temporibus his ridére possit. An graviùs áliquid scribam? quid est, quod possit gravítèr à Ciceróne scribi ad Curionem, nisi de rep. ? Atque in hoc génerè hæc mea cáusa est, ut neque ea, quæ nunc séntio, velim scribere. Quamobrem, quóniam mihi nullum scribéndi arguméntum relíctum est, utar ea cláusula, qua sóleo; teque ad stúdiúm summæ láudis cohortabor. Est enim tibi gravis adversária constitúta, & parata incredíbilis quædam expéctatio; quam tu una re facíllimè vinctes, si hoc statúeris, Quarum láudum glóriam ada-

má-

máris, quibus ártibus ex láudes comparántur, in iis esse elaborándum. In hanc senténciam scriberem plura, nisi te tua sponte satis incitatum esse considerem; & hoc quidquid áttigi, non feci inflammandi tui cáusa, sed testificándi amóris meí. Vale. /

ARGUMENTUM.

Gratuláitur Curioni, quòd & Romæ non sit, ubi multa cõtra repúb. committántur: & ibi sit, ubi ex rectè factis magnam láudem consequátur. Postremò eum ad suscipiéndam repúblicam hortáitur.

Cícero S. D. Curioni.

HÆC negória quomodò se hábeant, ne epístola quidem áudeo narráre tibi; etsi, ubicumque es (ut scripsi ad te antea) in eadem es navi: tamen, quòd abes, grátulor: vel quia non vides ea, quæ nos: vel quòd excélsò & ilústri loco sita sit laus tua in plurimórum & sociórum, & civiúm conspéctu: quæ ad nos nec obscúro, nec vário sermóne, sed & claríssima, & una ómnium voce perférrur. Unum illud nésccio, grátulor ne tibi, an tímeam, quòd mirábilis est expéctatio réditus tui: non quòd vérear, ne tua virtus opinióni hóminum non respóndeat: sed meherculè, ne cum véneris, non hábeas jam, quod cures: ita sunt ómnia debilitáta jam, & propè extíncta. Sed hæc ipsa, nésccio, rectè ne sint litteris commissa. Quarè cætera cognósces ex aliis. Tu tamén, sive habes áliquam spem de rep. sive despéras; ea para, meditáre, cógita, quæ esse in eo cive, ac viro debent, qui sit rep. afflicta, & opprésam míseris temporibus, ac pèrditis móribus, in véterem dignitátem ac libertátem vindicatúrus. Vale. /

ARGUMENTUM.

Commendat summo studio T. Annium Milonem ad petitionem consulatus: & ut impetret quod vult, nihil omittit quod in genere commendatio requiri possit.

Cicero S. D. Curioni.

Nondum erat auditum, te ad Italiam adventare, cum Sex. Viliam, Milonis mei familiarem, cum his ad te litteris misi: sed tamen, cum appropinquare tuus adventus putaretur, & te jam ex Asia Romam versus profectum esse constaret: magnitudo rei fecit, ut non vereremur, ne nimis citò mitteremus, cum has quam primum ad te perferri litteras magnoperè vellemus. | Ego, si mea in te essent officia solum, Curio, tanta, quanta magis à te ipso predicari, quam à me ponderari solent; vercundius à te, si qua magna res mihi petenda esset, contenderem. Grave est enim homini prudenti, petere aliquid magnum ab eo, de quo se bene meritum putet: ne id, quod petit, exigere magis, quam rogare; & in mercèdis potius, quam beneficii loco numerare videatur; sed quia tua in me, vel nota omnibus, vel ipsa novitate meorum temporum, clarissima & maxima beneficia extiterunt. | Estque animi ingenui, cui multum debeas, eidem plurimum velle debere: non dubitavi id à te per litteras petere, quod mihi omnium esset maximum, maximèque necessarium. neque enim sum veritus, ne sustinere tua in me, vel innumerabilia beneficia non possem: cum præsertim confiderem, nullam esse gratiam tantam, quam non animus meus, vel in accipiendo capere, vel in remunerando, cumulandoque illustrare posset. | Ego omnia mea studia, omnem operam, curam, industriam, cogitationem, mentem denique omnem in

Milonis consulatu fixi & locavi: statuique, in eo me non officii solum fructum, sed etiam pietatis laudem debere querere. Neque verò cuiquam salutem ac fortunas suas tantæ curæ fuisse unquam puto, quantum mihi sit honos ejus, in quo omnia mea posita esse decrevi. Huic te unum tanto adjumento esse, si voveris, posse intelligo, ut nihil sit præterea nobis requirendum. | Habemus hæc omnia: bonorum studium conciliatum ex tribunatu, propter nostram (ut spero te intelligere) causam, vulgi ac multitudinis, propter magnificentiam munerum, liberalitatemque naturæ: juventutis, & gratiosorum in suffragiis, propter ipsius excellentem in eo genere, vel gratiam, vel diligentiam; nostram suffragationem si minus potentem, at probatam tamen, & justam, & debitam, & propterea fortassè etiam gratiosam. | Dux nobis & auctor opus est, & eorum ventorum quos proposui, moderator quidam; & quasi gubernator. Qui si ex omnibus unus optandus esset; quem tecum conferre possimus, non haberemus. Quamobrem, si me memorem, si gratum, si bonum virum; vel ex hoc ipso, quod tam vehementer de Milone laborem, existimare potes: si dignum denique tuis beneficiis iudicas; hoc à te peto, ut subvenias huic meæ sollicitudini: ut huic meæ laudi, vel (ut veriùs dicam) prope salutem, tuum studium dicas. | De ipso T. Annio tantum tibi polliceor, te majoris animi, gravitatis, constantiæ, benevolentia erga te, si complècti hominem volueris, habiturum esse neminem; mihi verò tantum decòris, tantum dignitatis adjunxeris, ut eundem te facile agnoscam fuisse in laude mea, qui fueris in salute. | Ego, ni te videre scirem, cum hæc ad te scriberem, quantum officii sustinerem, quantum perè mihi esset in hac petitione Milonis omni non

modo contentione, sed etiam dimicatione elaborandum; plura scriberem. Nunc tibi omnem rem, atque causam; meque totum commendo atque trado. Unum hoc sic habeto: si a te hanc rem impetraro, me pæne plus tibi, quam ipsi Miloni, debiturum. Non enim mihi tam mea salus chara fuit, in qua precipue sum ab illo adjutus; quam pietas erit in referenda gratia jucunda. Eam autem unius tui studio me assequi posse confido. Vale.

ARGUMENTUM.

Hanc scripsi in Cilicia, cum esset proconsul. Gratulatur Curioni de tribunatu pl. hortatur ad boni civis officium. De Sacerdotio Curionis quiddam interseruit. Postremo rogat ne quid sibi temporis, prorogari ad provincie administrationem patiatur.

M. Cicero procos S. D. Curioni trib. pl.

SEra gratulatio reprehendi non solet, præsertim si nulla negligentia prætermissa est; longè enim absum, audio serò. Sed tibi & gratulor: & ut sempiternæ laudi tibi sit iste tribunatus, exopto: teque hortor, ut omnia gubernes & moderare prudentia tuâ; ne te auferant aliorum consilia. Nemo est, qui tibi sapientius suadere possit te ipso: nunquam labere, si te audies; non scribo hoc temerè, cui scribam, video: novi animum, novi consilium tuum; non vereor, ne quid timidè, ne quid srulte facias: si ea defendes, quæ ipse recta esse senties. Quod in id reip. tempus non incidetis, sed veneris. (iudicio enim tuo, non casu, in ipsum discrimen rerum contulisti tribunatum tuum) profecto vides, quanta vis in rep. temporum sit, quanta varietas rerum, quam incerti exitus, quam flexibiles hominum voluntates: quid insidiarum, quid vanitatis in vita, non dubito quin

cogites. Sed amabo te, cura & cogita nihil novi, sed illud idem, quod initio scripsi: tecum loqueretur: adhibe in consilium; te audi; tibi obtæpera; alter qui melius dare consilium possit quam tu, non facile inveniri potest: tibi verò ipsi certè nemo melius dabit. Dii immortales! cur ergo non adsum vel spectator laudum tuarum; vel particeps, vel socius; vel minister consiliorum? tametsi hoc minimè tibi deest: sed tamèn efficeret magnitudo, & vis amoris mei, consilio te ut possem juvare. Scribam ad te plura aliàs. Paucis enim diebus eram missurus domesticos tabellarios, ut, quoniam sanè feliciter, & ex mea sententia temp. gessimus, unis litteris totius ætatis res gestas ad Senatum perscriberem. De Sacerdotio tuo quantam curam adhibuerim, quamque difficultè in re, atque causa cognoscet ex iis litteris, quas Thrasoni, liberto tuo, dedi. Te, mi Curio, pro tua incredibili in me benevolentia, meaque item in te singulari, rogo, atque oro, ne patiare mihi quidquam ad hanc provincialem molestiam temporis prorogari; præsens tecum egi, cum te tribunum pl. isto anno fore non putarem: itemque petivi sæpius per litteras, sed tum quasi a Senatore nobilissimo, & adolescentente gratiosissimo; nunc a tribuno pl. & a Curione tribuno; non ut decernatur aliquid novi, quod solet esse difficilius; sed ut ne quid novi decernatur: & ut S. C. & leges defendas; eaque mihi conditio maneat, qua profectus sum. Hoc te vehementer etiam, atque etiam rogo. Vale.

ARGUMENTUM.

Levièr Cælium objurgat. Qui commentarium mississet referum levissimis rebus: eum hortatur ad amicitiam Pompei; emergente etiam belli civiles initio addit de suo

*suu in provinciam iitnere, in extremo ne sibi provincia tem-
dus prorogetur.*

Cicero procós, S. D. M. Cœlio Rufo.

Quid? tu me hoc tibi mandasse existimas, ut mihi gladiatorum compositiones, ut vadimonia dilata, ut Chresti compilationem mitteres, & ea, quæ nobis, cum Romæ sumus, narrare nemo audeat? vide, quantum tibi meo iudicio tribuam (nec mehercule injuria: enim te adhuc neminem cognovi) ne illa quidem curo mihi scribas, quæ maximis in rebus reipub. geruntur quotidie, nisi quid ad me ipsum pertinerebit; scribent alii: multi nuntiabunt, perferet multa etiam ipse rumor. Quare ego nec præterita, nec presentia abs te, sed, ut ab homine longe in posterum prospiciente, futura expecto: ut, ex tuis litteris cum formam reip. viderim, quale ædificium futurum sit, scire possim. Neque tamen adhuc habeo, quod te accuserem: neque enim fuit, quod tu plus providere posses, quam quivis nostrum, in primisque ego, qui cum Pompéjo complures dies nullis in aliis, nisi de rep. sermonibus versatus sum: quæ nec possunt scribi, nec scribenda sunt. Tantum habeto, civem egrégium esse Pompéjum, & ad omnia, quæ providenda sunt in rep. & animo & consilio paratum. Quare da te homini: complectetur, mihi crede. Iam iidem illi & boni & mali cives videntur, qui nobis videri solent. Ego, cum Athénis decem ipsos dies fuisset, multumque mecum Cælius noster Caninius; proficiscerbar inde pridie Non. Quint. cum hoc ad te litterarum dedi. Tibi cum omnia mea commendatissima esse cupio, tum nihil magis, quam ne tempus nobis provinciarum prorogetur. In eo mihi sunt omnia. Quid, quando, & quomodo, & per quos agendum sit, tu optimè constitues. Vale.

AR-

ARGUMENTUM.

Gratulatur Cœlio, quod superatis competitoribus, ad illis curatibus designatus sit.

Cicero procós. S. D. M. Cœlio Rufo, ad illi cur. des.

Primum tibi, ut debeo, gratulor; lætorque cum presenti, tum etiam sperata tua dignitate: seriùs, non negligentia mea, sed ignorantia rerum omnium; in his enim sum locis, quò & propter longinquitatem, & propter atrocitiam tardissimè omnia perferuntur. Et cum gratulor, tum verò, quibus verbis tibi gratias agam, non reperio, quod ita factum sit, ut dederis nobis, quemadmodum scripseras ad me, quem semper ridere possemus. Itaque cum primum audivi, ego ille ipse factus sum, (scis quem dicam) egi que omnes illos adolescentes, quos ille jactitabat; difficile est loqui. Te autem contemp-lans absentem, & quasi tecum coram loquerer: Non ædepòl quantam egeris rem, neque quantum facinus feceris, quod quia præter opinionem mihi acciderat, referēbam me ad illud: Incredibile hoc factu objicitur; repente verò incessi omnibus letitiis. In quocum objugarer, quod nimio gaudio pœnè desiperem; ita me defendebam: Habeo voluptatem animi nimiam. Quid quæris? dum illum rideo, pœnè sum factus ille. Sed hæc pluribus, multa que alia & de te, & ad te, cum primum ero aliquid nactus otii. Verò mi Rufe, diligo, quem mihi fortuna dedit amplificatorem dignitatis meæ, ultorem non modò inimicorum, sed etiam invidiorum meorum: ut eos partim scelerum suorum, partim etiam ineptiarum pœnitēret. Vale.

AR-

ARGUMENTUM.

Quæri videtur de tabellariis epistolis non reddentibus, ve vera Cælium negligentia, accusat, tum sua gesta magnifice narrat.

Accusatoria, Narratoria.

Cicero imp. S. D. Rufo, ædili cur. des.

TU vide quam ad me literæ non perferantur; non enim adduci possum, ut abs te, postea quam ædilis factus es, nullas præter datas; præsertim cum esset tanta res, tantæ gratulationes de te; quia quod sperabam, de Hillo (balbus enim sum) quod non putaram. Atqui sic habeto, nullam me epistolam accepisse tuam post comitia ista preclara, quæ me lætitia extulerunt. Ex quo véreor, ne idem eveniat in meas litteras; æquidem numquam domum misi unam epistolam, quin esset ad te altera; nec mihi est te jucundius quidquam ne charius. Sed balbi non sumus: ad rem redeamus. Ut optasti, ita est: velles enim, ais, tantummodo ut haberem negotiæ, quod esset ad lauræolam satis. Parthos times, quia diffidia copiis nostris, ergo ita accidit. Nam Parthico bello nunciato, locorum quibusdam angustiis, & natura montium fretus, ad Amânium exercitum adduxi, satis probe ornatum auxiliis, & quâdam auctoritate apud eos, qui me non norant, nominis nostri. Multum est enim in his locis: Hicne est ille, qui urbem? quem Senatus? nosti cætera. Cùm venissem ad Amânium, qui mons mihi cum Bibulo communis est, divisus aquarum divortiiis, Cæsius noster, quod mihi magnæ voluptati fuit, feliciter ab Antióchia hostem rejecerat: Bibulus Provinciã accèperat: interea cum meis copiis omnibus vexavi Amanenses hostes

stes sempiternos; multi occisi, capti: reliqui dissipati. Castella munita, improviso adventu capta & incensa. Ita victoria justa imperator appellatus apud Issum; quo in loco sæpe, ut est te audivi, Clitarchus tibi narravit, Darium ab Alexandro esse superatum: abduxi exercitum ad infestissimam Ciliciæ partem. Sibi quintum, & vigesimum jam diem aggregibus vineis, turribus oppugnabant oppidum munitissimum. Pindenissum, tantis operibus, tantoque negotio, ut mihi ad summam gloriam nihil desit, nisi nomen oppidi. Quod, si ut spero, cæpero; tum verò litteras publicè mittam. Hæc ad te in præsentem scripsi, ut speres te assequi id, quod optasti. Sed, ut redeam ad Parthos; hæc ætas habuit hunc exitum satis felicem; ea, quæ sequitur magno, est in timore. Quare, mi Rufo, vigila. Primum ut mihi succedatur: sin id erit, ut scribis, & ut ego arbitror, spissius illud quod facile est, ne quid mihi temporis prorogetur. De rep. ex tuis litteris, ut antea tibi scripsi, cùm præsentia, tum etiam futura magis expecto. Quare, ut ad me omnia quam diligentissimè perscribas, te vehementer rogo. Vale.

ARGUMENTUM.

Suum declarat urbis desiderium; & pantheras ait non posse capi quas Cælius ædilis petierat, ut in suis ludis populo ostenderet.

Petitoria, officiosa.

Cicero imp. S. D. Cælio ædili cur.

PUt aresne unquam accidere posse, ut mihi verba deessent, nequè solum ista vestra oratoria, sed hæc etiam levia nostram. Desunt autem propter hanc causam, quod mihi sum sollicitus, quidnam de pro-

provinciis decernatur. Mirum me desiderium tenere Urbis, incredibile meorum, atque in primis tuis; satietas autem provinciæ, vel quia videmur eam famam consecuti, ut non tam accessio querenda, quam fortuna metuenda sit; vel quia totum negotium non est dignum viribus nostris, qui majora in rep. onera sustinere & possimus & soleamus: vel quia belli magni timor impendet: quod videmur effugere, si ad constitutam diem decedemus. De pantheris per eos, qui venari solent, agitur mandato meo diligenter: sed mira paucitas est: & eas, quæ sunt, valde ajunt queri, quod nihil cuiquam insidiarum in mea provincia, nisi sibi fiat. Itaque constituisse dicuntur in Cariam ex nostra provincia decedere. Sed tamen sedulo fit, & in primis a Patrischo: quicquid erit, tibi erit: sed quid esset, plane nesciebamus: mihi mehercule magnæ curæ est ædilitas tua. Ipsa dies me admonēbat: scripsi enim hæc ipsis Megalensibus. Tu velim ad me de omni reip. statu, quam diligentissimè præscribas; ea enim certissima putabo, quæ ex te cognovero. Vale. †

ARGUMENTUM.

Litteras à Cœlio requirit de rebus urbanis, & hortatur eum, ut urbanos potius magistratus sequatur, quam provincias.

Hortatoria.

Cicero imp. S. D. Cœlio ædili cur.

Sollicitus, equidem eram de Fœbus urbanis: ita tumultuosæ conciones, ita molestæ Quinquatrus atterebantur; nam ceteriora nondum audiebamus. Sed tamen nihil me magis sollicitabat, quam in his molestiis non me, si qua ridenda essent, ridere tecum. Sunt enim

enim multa: sed ea non audeo scribere. Illud molestè fero, nihil me adhuc his de rebus habere tuarum litterarum. Quarè etsi, cum tu hæc leges, ego, jam annum munus confecero; tamen obviæ mihi velim sint litteræ tuæ, quæ me erudiant de omni rep. ne hospes planè veniam. Hoc meliùs quam tu, facere nemo potest. (Diogenes tuus, homo modèstus, à me cum Philone Pessinunte discèssit. Iter habebant ad Dejotarum regem: quamquam omnia nec benigna nec copiosa cognorant. Urbem, mi Rufè, cole, & in ista luce vive. Omnis enim peregrinatio (quod ago ab adolescèntia judicavi) obscura & sordida est iis, quorum industria Romæ potest illústris esse; quod cum probè scirem, utinam in sententiâ permansissem. Cum una mehercule ambulatiuncula, atque uno sermone nostro omnes fructus provinciæ non confero: spero me integritatis laudem consecutum: non erat minor ex contemnenda, quam ex conservata provincia. Spectrum triumphi? inquis. Satis gloriose triumpharem, si non essem tamdiu quidem in desiderio rerum mihi charissimarum. Sed, ut spero, propediem te videbo. Tu mihi obviâ mitte epistolas te dignas. Vale. †

ARGUMENTUM.

Respondet epistolæ Cœlii, quæ nona est lib. 8. eam lege, sed hujus argumentum, atque etiam interpretationem queris.

Responsoria ad monitóriam.

Cicero imp. S. D. Cœlio ædili cur.

Raras tuas quidem, (fortassè enim non perferuntur) sed suaves accipio litteras; vel quas proximè acciperam, quam prudentes! quam multi & officii, & consilii! Etsi omnia sic constitueram mi-

hi agénda, ut tu admonébas; tamén confirmántur nostra consilia, cum sentimus, prudéntibus, fidéliterque suadéntibus idem vidéri. Ego Appium (ut sæpè tecum locútus sum) valdè diligo: meque ab eo diligitur statim cœptum esse, & simulatém deposuimus, sensi: nam & honoríficus in me consul fuit, & suavis amicus, & studiosus studiorum étiam meórum. Mea verò offícia ei non defuisse, tu es testis: quóniam, ut opinor, accédit Phánia. Et meherculè étiam pluris eum feci quod te amari ab eo sensi: jam, me Pompéii totum esse scis: Brutum à me amari intélligis, quid est causæ, cur mihi non sit in optatis, complécti hóminem floréntem atate, ópibus, honoribus, ingénio, liberis, propinquis, affínibus, amicis; Colégam meum præsertim, & in ipsa collegii láude & scientia, studiosum meum? Hæc eò plúribus scripsi, quòd mihi significábant tuæ litteræ subdubitare, qua essem erga illum voluntate: credo te audisse aliquid: falsum est, mihi crede, si quid audisti. Genus institutorum, & rationum mearum, dissimilitudinem, nonnullam habet cum illius administratióne provinciæ. Ex eo quidam suspicati fortassè sunt, animórum contentiône, non opiniónum dissensióne me ab eo discrepare. Nihil autém feci unquam, nec dixi, quod contra illius existimationem esse vellem. post hoc negótium autém & temeritatem nostri Dolabéllæ deprecátorem me pro illius periculo præbeo. Erat in eadè epistolá, vetérnus civitatis; gaudébam sanè, & congelasse nostrum amicum lætábar otio. Extréma pagella púpugit me tuo chirógrapho. Quid ais? Cæsarem nunc defendit Cúrio? quis hoc putáret præter me? nam, ita vivám, putávi. Dií immortales, quam ego risum nostrum desideró! Mihi erat in animo, quóniam jurisdiccionem conféceram; civitates locu-

ple-

pletáram; publicánis étiam superioris Iustri réliqua, sine sociórum ulla queréla conservaram: privatis, summis, infimis fúeram jucúndus; proficisci in Ciliciam Nonis Maii, &, cum primùm æstiva attigissem, militaremque rem collocassem, decédere ex S. C. Cúpio te ædilem vidére: miroque desiderio me urbs affliccit, & omnes mei, tuque in primis. Vale.

ARGUMENTUM.

Commendat Fábium à quinque rebus, bonitate, doctrina ingénio, modestia, amicitia sua.

Commendatória.

Cicero imp. S. D. Cœlio ædili cur.

Marco Fábio; viro óptimo, & hómine doctissimo, familiarissimè utor: mirificèque eum diligo, cum propter summum ejus ingénium, summamque doctrinam, tum propter singularem modestiam; ejus negótium sic velim suspicias ut si esset res mea; novi ego vos magnos patrónos. Hóminem occidat opórtet, qui vestra ópera uti velit. Sed in hoc hómine nullam accipio excusatiónem. Omnia relinques, si me amabis, cum tua ópera Fábium uti volet. Ego res Romanas vehementèr expécto & desidero: in primisque quid agas, scire cúpio: nam jam diu propter hiemis magnitudinem nihil noví ad nos afferebatur.

ARGUMENTUM.

Scribit de supplicacionibus suis, de nuptiis, filie & P. Cornélii Dolabéllæ, de civilibus discordiis, de rationibus, quibus adductus C. Cæcium, quæstorem suum, provinciæ præposuerit, respondet Cæcii tribus epistolis, primam quæ est 11. deinde 12. postremò 7. l. 8.

Responsória ad nuntiatórias.

Cícero imp. S. D. Cœlio ædili cur.

NON pôuit accuratiùs agi, neque prudentiùs, quàm actum est à te cum Curione de supplicatiône; & meherculè confecta res est ex mea sententia, cum celeritate, tum quòd is, qui erat iratus, competitor tuus, & idem meus, assensus est ei, qui ornavit res nostras divinis laudibus. Quare scito me sperare ea, quæ sequuntur: ad quæ tu te para. Dolabellam à te gaudeo primùm laudari, deindè etiam amari. Nam ea, quæ speras Tullie meæ prudentia temperari posse, scio cui epistolæ tuæ respondeant. Quid, si meam legas, quam ego tum ex tuis litteris nisi ad Appium? sed quid agas? sic vivitur. Quod actum est, dii approbent. Spero fore jucundum generum nobis: multumque in eo tua nos humanitas adjuvabit. Resp. me valdè sollicitat: faveo Curioni, Cæsari honestissimè cupio: pro Pompéjo emôri possum: sed tamèn ipsa rep. nihil mihi est chariùs. In qua tu non valdè te jactas. Adstrictus enim mihi vidèris esse, quod & bonus civis, & bonus amicus es. Ego de provincia decedens quæstorem Cœlium præposui provincie. Puerum, inquis? at quæstorem, at nobilem adolescentem, at omnium ferè exemplo. Neque erat superiore honore usus, quem præficerem. Pontinius multòs antè discesserat à Q. fratre imperari non poterat: quem tamèn si reliquisset, dicerem iniqui, non me planè post annum, ut Senatus voluisset, ex provincia decessisse, quoniam alterum me reliquisset. Fortassè & illud adderent, Senatam eos voluisse provinciis præesse, qui antea non præfuissent: fratrem meum triennium Asiæ præfuisse. Denique nunc sollicitus non sum: si fratrem reliquisset, omnia timèrem. Postremò, non tam mea sponte, quam potentissimòrum duòrum exemplo, qui omnes Cæsios

sios Antoniosque complexi sunt: hominem adolescentem non tam allicere volui, quam alienare nolui. Hoc tu meum consilium laudes necesse est: mutari enim non potest. De Ocella parum planè ad me scriperas, & in actis non erat. Tuæ res gestæ ita notæ sunt, ut trans montem Taurum etiam de Matrino sit auditum. Ego, nisi quid me Etésie morabuntur, celeritèr, ut spero, vos vidèbo. Vale.

ARGUMENTUM.

Hujus epistolæ apertum erit argumentum, si legas epistolam Cœlii: quæ ante ultimam est tibi. 8. cui hæc respondet.

Excusatoriæ, Deliberatoriæ.

Cícero imp. S. D. Cœlio ædili cur.

Magno dolore me affecissent tuæ litteræ, nisi jam & ratio ipsa depulisset omnes molestias & diuturna desperatione rerum obdurasset animus ad dolorem novum: sed tamèn, quare acciderit, ut ex meis superioribus litteris id suspicari, quod scribis, nescio. Quid enim fuit in illis, præter querelam temporum, quæ non animum meum magis sollicitum haberent, quam tuum? nam non eam cognovi aciem ingenii tui, quòd ipse videam, te id ut non putem videre. Illud miror, adduci potuisse te, qui me penitus nosse deberes, ut me existimares aut tam improvidum, qui ab excitata fortuna ad inclinatam, & propè jacentem desciscerem; aut tam inconstantem, ut collectam gratiam florentissimi hominis effunderem, à meque ipse deficerem; & quod initio, semperque fugi, civili bello interessem. Quod est igitur meum triste consilium? ut discederem fortassè in aliquas sollicitudines? nosti enim non modò stó-

machi mei, cujus tu similem quondam habebas, sed etiam oculorum in hominum insolentium indignitate fastidium. Accedit etiam molestia hac pompa licetorum meorum nomenque imperii, quo appellor. Eo si onere carerem, quamvis parvis Italia latebris contentus essem. Sed incurrit hac nostra laus non solum in oculos, sed jam etiam in vultus malevolorum. Quod cum ita esset, nihil tamen unquam de perfectione, nisi vobis approbantibus, cogitavi. Sed mea praeiola tibi nota sunt: in his mihi necesse est esse, ne amicis molestus sim. Quod autem in maritimis sum, facile moveo nonnullis suspicionem, velle me navigare; quod tamen fortasse non nollem, si possem ad otium: nam ad bellum quidem qui conveniunt praesertim contra eum, cui spero me satisfecisse; ab eo, cui tamen satisfieri nullo modo potest. Deinde sententiam meam tu facillime perspicere potuisti jam ab illo tempore, cum in Cumanum mihi obviam venisti; non enim te celavi. Sed nonne tum providisti, quam abhorrerem ab urbe relinquenda? quod cum audisses; nonne tibi affirmasti, quidvis me potius perpessurum, quam ex Italia ad bellum civile mitturum? quid ergo accidit, cur consilium mutarem? nonne omnia potius, ut in sententia permanerem? credas hoc mihi velim, quod puto te existimare, ex his miseriis nihil aliud me querere, nisi ut homines aliquando intelligant, me nihil maluisse, quam pacem; ea desperata, nihil tam fugisse, quam arma civilia; hujus me constantiae puto fore, ut numquam poeniteat. Etenim memini in hoc genere gloriari solitum esse familiarem nostrum Q. Hortensium quod numquam bello civili interfuisset; hoc nostra laus erit illustrior, quod illi tribuebatur ignaviae: de nobis id existimari posse non arbitror.

Nec

Nec me ista terrent, quae mihi à te ad timorem fidissimè, atque amantissimè proponuntur. Nulla est enim acerbitas, quae non omnibus, hac orbis terrarum, perturbatione, impendere videatur: quam quidem ego à rep. meis privatis & domesticis incommodis libentissimè, vel istis ipsis, quae tu me mones ut caveam, redemissem. Filio meo, quem tibi charum esse gaudeo, si erit ulla resp. satis amplum patrimonium relinquam in memoria nomenis mei: nisi autem nulla erit, nihil accedet ei separatim à reliquis civibus. Nam quod rogas. ut respiciam generum meum, adolescentem optimum mihi que charissimum: an dubitas, cum scias quanti cum illum, tum verò Tulliam meam faciam, quin ea cura me vehementissimè sollicitet? & eò magis, quod in communibus miseriis hac tantum oblectabar specula. Dolabellam meum, vel potius nostrum, fore ab iis molestiis, quas liberalitate sua contraxerat, liberum. Velim quæras, quos ille dies sustinuerit, in urbe dum fuit, quam acerbos sibi, quam mihi ipsi scero non honestos. Itaque neque ego hunc Hispaniensem casum expecto: de quo mihi exploratum est, ita esse, ut tu scribis: nec quidquam astute cogito. (Si quando erit civitas; erit profecto nobis locus: sin autem non erit; in easdem sollicitudines tu ipse, ut arbitror, venies, in quibus nos consedisse audies. Sed ego fortasse vaticinor; & haec omnia meliores habebunt exitus. Recordor enim desperationes eorum, qui senes erant adolescentente me; eos ego fortasse nunc imitor, & utor ætatis vitio: velim, ita sit: tamen, rogam praetextam texi. Appio, puto te audisse, nam Curtius noster Dibaphum cogitat: sed eum infector moratur. Haec aspersi, ut scires, me tamen in stomacho solere ridere. De Dolabella quod scripsi suadeo videas, tamquam si res tua

D 4

aga-

agatur. [Extrémum illud erit : nos nihil turbulenter, nihil temerè faciémus. Te tamèn oramus, quibuscúmque érimus in terris, ut nos, liberosque nostros ita tuéare, ut amicitia nostra, & tua fides postulabit. Vale.]

ARGUMENTUM.

Respondet ad omnes partes epistola Caninii: deinde altera epistola roganti ut se Bibulo commendet, causas affert quare id facere debeat; se tamèn illi morem gessisse confirmat.

Responsoria Expostulatoria.

Cicero imp. S. D. Caninio Sallust. proc.

Litteras à te mihi stator tuus reddidit Tarsi ad xvr. Kal. Sext. his ego ordine, ut vidéris velle, respondébo. De Succesore meo nihil audivi: nec quemquam fore árbitor. Quin ad diem decédam, nulla causa est, præsertim sublato metu Párthico, commotiárium me nusquam sanè árbitor. Rhodum Cicerónum causa puerorum, accessurum puto: neque id tamèn certum est, ad urbem velim quam primùm venire: sed tamèn iter meum reip. & rerum urbanarum ratio gubernabit. Successor tuus non potest ita maturare nullo modo, ut tu me in Asia possis convenire. De rationibus referendis, non erat incómodum, te nullam referre, quam tibi scribis à Bibulo fieri potestatem: sed id vix mihi vidéris per legem Iuliam facere posse, quam Bibulus certa quadam ratione non servat; tibi magnopere servandum cénseo. Quod scribis, Apamea prasidium deduci non oportuisse: videbam idem ceteros existimare: molestèque ferébam, de ea re minus commodos sermones malevolorum fuisse: Parti transierint, nec ne, præter te, video dubitare neminem. Itaque omnia

nia prasidia, qua magna & firma paraveram, commotus hominum non dubio sermone, dimisi. Rationes mei quastoris nec verum fuit me tibi mittere, nec tum erant confecta; eas nos Apamea deponere cogitabamus. De prada mea præter quastores urbanos, id est, populum, R. teruncium nec attigit, nec tacturus est quisquam. Laodicæ me prædes accepturum árbitor omnis pecuniæ publicæ, ut & mihi & populo cautum sit sine vecturæ periculo. Quod scribis ad me de drachmis $\epsilon\epsilon\epsilon\epsilon\epsilon\epsilon$, nihil est, quod in isto genere cuiquam possim commodare: omnis enim pecunia ita tractatur, ut prada à præfectis; quæ autem mihi attributa est, à quastore curetur. Quod quaeris, quid existimem de legionibus, quæ decretae sunt in Syriam? antea dubitabam, venturæne essent: nunc mihi non est dubium, quin si antea auditum erit, otium esse in Syria, venturæ non sint. Márium quidem successorem tardè video esse venturum: propterea quod Senatus ita decrevit, ut cum legionibus iret. Uni epistolæ respondi, venio ad alteram. Petis à me, ut Bibulo te quam diligentissimè commendem. In quo mihi voluntas non deest: sed locus videtur esse tecum expostulandi. Solus enim tu ex omnibus, qui cum Bibulo sunt, certiores me numquam fecisti, quam valde Bibuli voluntas à me sine causa abhoreret. Permulto enim ad me detulerunt, cum magnus Antióchiæ metus esset, & magna spes in me, atque in exercitu meo, solitum dicere, quidvis se perpeti malle, quam vidèri eguisse auxilio meo. Quod ego officio quastorio te adductum reticere, de prætor tuo non molestè ferébam: quamquam, quemadmodum tractare, audiebam. Ille autem, cum ad Thermum de Párthico bello scriberet, ad me litteram numquam misit, ad quem intelligebat ejus bel-

li periculum pertinere: tantum de auguratu filii sui scripsit ad me. In quo ego misericordia commotus, & quod semper amicissimus Bibulo fui, dedi operam, ut ei quam humanissimè scriberem. Ille, si omnibus est malévolus, quod numquam existimavi: minus offendor in me. Sin à me est alienior: nihil tibi litterarum mearum prouderunt. Nam ad Senatum quas Bibulus litteras misit, in iis, quod mihi cum illo erat commune, sibi soli attribuit. Se ait curare, ut cum quaestu populi pecunia permutaretur. Quod autem meum erat proprium, ut alariis Transpadanis uti negarem: id etiam populo se remisisse scribit. Quod verò illius erat solius, id mecum communicat. Equitibus auxiliariis egere se inquit, cum amplius frumenti postularémus. Illud verò pusilli animi, & ipsa malevolentia jejuni atque inanis, quod Ariobarzannem, quem Senatus per me regem appellauit mihi que commendauit, iste in litteris non regem, sed regis Ariobarzannis filium appellat. Hoc animo qui sunt, deteriores fiunt rogati: sed tibi morem gessi: litteras ad eum scripsi: quas cum accéperis, facies quod uoles. Vale.

ARGUMENTUM.

Suadet ut decedens præponat provinciam quaestorem potius, quam legatos, quod ipse postea quoque fecit, Vide ep. 15.

Suasoria.

M. Cícero imp. S. D. Q. Thermo propræt.

Officium meum erga Rhodonem, ceteraque mea studia, quæ tibi ac tuis præstiti, tibi homini gratissimo, grata esse vehementer gaudeo: mihi que scito in dies majeri curæ esse dignitatem tuam: quæ quidem à teipso integritate & clementia tua sic amplificata est, ut nihil addi posse videatur. Sed mihi,

ma-

magis, magisque quotidie de rationibus tuis cogitanti, placet illud meum consilium, quod initio Aristoni nostro, ut ad me uenit, ostendi: graves te suscepturum inimicitias, si adolescens potens & nobilis à te ignominia affectus esset. Et hercile sine dubio, erit ignominia. Habes enim neminem honoris gradu superiorem. Ille autem ut omittam nobilitatem, hoc ipso vincit viros optimos, hominesque innocentissimos, legatos tuos, quod & quaestor est, & quaestor tuus. Nocere tibi iratum neminem posse periculo: sed tamen tres fratres, summo loco, natos, preptos, non indisertos, te nolo habere iratos, præsertim jure: quos video deinceps tribunus pl. per triennium fore. Tempora autem reip. qualia futura sunt, quis scit? mihi quidem turbulenta uidentur fore. Cur ego te uelim incidere in terrores tribunicios, præsertim cum sine cujusquam reprehensione legatis quaestorem possis anteferre? qui, si dignum se majoribus suis præbuerit, ut, spero & opto; tua laus ex aliqua parte fuerit; sin quid offenderit; sibi totum, nihil tibi offenderit. Quæ mihi ueniebant in mentem, quæ ad te pertinere arbitrabar: quod in Ciliciam proficisceris, existimavi me ad te oportere scribere. Tu quod egeris, id uelim dii approbent: sed, si me aus dies, uitabis inimicitias, & posteritatis otio consules. Vale.

ARGUMENTUM.

Ostendit optatum sibi quaestorem obtingere neminem potuisse & horretur, ut motores in provinciam uenire, antequam ipse decedat.

Gratulatoria.

M. Cícero imp. S. D. C. Coelio Caldo L. F. quaest.

CUM optatissimum nuncium accepissem, te mihi quaestorem obtigisse; eo iucundior mihi eam

eam sortem sperabam fore, quo diutius in provincia mecum fuisses. Magni enim videbatur interesse, ad eam necessitudinem, quam nobis sors tribuisset, consuetudinem quoque accedere. Postea, cum mihi nihil neque a te ipso, neque ab ullo alio de adventu tuo scriberetur, verabar ne id ita caderet, quod etiam nunc vereor, ne ante quam tu in provinciam venisses, ego de provincia decederem. Accipi autem a te missas litteras in Cilicia, cum essem in castris, ad X. Kal. Quint. scriptas humanissime: quibus facile & officium & ingenium tuum perspicere possit: sed neque undè, neque quo die datae essent, aut quo tempore te expectarem, significabant: nec is qui attulerat, a te acceperat; ut ex eo scirem, ex quo loco aut quo tempore essent datae. Quae cum essent incerta, existimavi tamèn esse faciendum, ut ad te statores meos & lectores cum litteris mitterem: quas si satis opportuno tempore accepisti, gratissimum mihi feceris, si ad me in Ciliciam quam primum veneris. Nam quod ad me Curius consobrinus tuus, mihi, ut scis, maximè necessarius, quod item C. Virgilius, propinquus tuus, familiarissimus nos- ter, de te accuratissime scripsit: valet id quidem apud me multum, sicuti debet hominum amicis- simorum diligens commendatio; sed tuae litterae, de tua praesertim dignitate & de nostra conjunctione, maximi sunt apud me ponderis. Mihi quaestor optatior obtingere nemo potuit. Quamobrem quaecumque a me ornamenta in te proficiscuntur, elaborabo, ut omnes intelligant, a me habitam esse rationem tuae, majorumque tuorum dignitatis. Sed id jam facilius consequar, si ad me in Ciliciam veneris. Quod ego & mea, & reip. & maximè tua interesse arbi- tror. Vale.

M. T.

M. T. CICERONIS

EPISTOLARUM

AD APPIUM CLAUDIUM.

LIBER III.

ARGUMENTUM.

Totus est hic liber ad Appium P. Clodii fratrem, cum quo post in inimitias in gratiam redierat. In hac autem epistola scribit de duobus Appii liberis, Phania & Cilice, interferit quaedam, de sua benevolentia & in extremo commendat Valerium Jurisconsultum cum joco familiaris. De Appii morte Val. Max. lib. 1. c. 6.

M. Cicero S. D. Appio Pulchro imp.

Ipsa resp. tibi narrare posset, quo modo sese haberet, non facilius ex ea cognoscere posses, quam ex liberto tuo Phania: ita ex homine non modo prudens, verum etiam, quod vidi, curiosus: quapropter ille tibi omnia explanabit; id enim mihi & ad breviter est aptius & ad reliquas res providentius. De mea autem benevolentia erga te, etsi potest ex eodem Phania cognoscere, tamen videntur etiam aliquae meae partes. Sic enim tibi persuade, charissimum te mihi esse cum propter multas suavitates ingenij, officij humanitatis tuae: tum quod ex tuis litteris, & ex multorum sermonibus intelligo, omnia quae a me profecta sunt in te, tibi accidisse gratissima; quod cum ita sit, perficiam pro-

pro-

perfecto, ut longi temporis usuram qua caruimus, intermissa nostra consuetudine, & gratia; crebritate & magnitudine officiorum meorum sarciam. Idque me (quoniam tu ita vis) puto non invita Minerva esse facturum, quam quidem ego si forte de tuis sumpsero, non solum Pallada; sed etiam Appiada nominabo. Cilix, libertus tuus, antea mihi minus fuit notus; sed ut mihi reddidit a te litteras plenas & amoris & officii: mirifice ipse suo sermone subsequutus est humanitatem litterarum tuarum. Jucunda mihi ejus oratio fuit, cum de animo tuo, de sermonibus, quos de me haberes quotidiè, narraret. Quid quaeris? biduo factus est mihi familiaris, ita tamen, ut Phaniam valde sim desideraturus. Quem cum Romam remittes (quod ut putabamus, celeriter eras facturus) omnibus ei de rebus, quas agi, quas curari a me velles, mandata des velim. L. Valerium Jurisconsultum valde tibi commendo, sed ita etiam si non est jurisconsultus. Melius enim ei cavere volo, quam ipse aliis solet. Valde hominem diligo; est ex meis domesticis, atque intimis familiaribus. Omnino tibi agit gratias; sed idem scribit, meas litteras maximum apud te pondus habituras. Id eum ne fallat, te etiam atque etiam rogo. Vale.

ARGUMENTUM.

Quam esset Appio successor in Cilicia administratione creatus, rogat eum, ut Provinciam sibi, quam maxime aptam, explicatamque tradat, quo sit ei factior administratio.

Cicero procos. S. D. Appio Pulchro imper.

CUM & contra voluntatem meam, & praeter opinionem accidisset, ut mihi cum imperio in Provinciam proficisci necesse esset; in multis, & va-

riis molestiis, cogitationibusque meis haec una consolatio occurbat, quod neque tibi amicio; quam ego sum, quisquam posset succedere; neque ego ab ullo Provinciam accipere, qui mallet eam mihi, quam maxime aptam, explicatamque tradere. Quod si tu quoque eandem de mea voluntate erga te spem habes, ea te profecto numquam fallat. A te maxime pro nostra summa conjunctione, tuaque singulari humanitate, etiam atque etiam peto, & quaeso, ut quibuscumque rebus poteris (poteris autem plurimis) prospicies, & consulas rationibus meis. Vides mihi ex S. C. Provinciam esse habendam. Si eam (quoad ejus facere poteris) quam expeditissimam mihi tradideris: facilior erit mihi quasi decursus mei temporis. Quid in ego genere efficere possis, tui consilii est. Ego te, quod tibi venit in mentem mea interesse, valde rogo. Pluribus verbis ad te scriberem, si aut tua humanitas longiorem orationem expectaret, aut id fieri nostra amicitia pateretur, aut res verba desideraret, ac non pro se ipsa loqueretur. Hoc velim tibi persuadeas, si rationibus meis provisum a te esse intellexero: magnam te ex eo, & perpetuam voluntatem esse capturum. Vale.

ARGUMENTUM.

Petit quod in proxima superiore epistola, ut in tradenda Provincia commode sibi quam maxime potest, praecipue ne numerum militum imminuat.

A Cicero procos. S. D. Appio Pulchro imp.

A. D. xi. Kal. Jun. Brundisium cum venissem, Quae Fabius Legatus tuus mihi praesto fuit, eaque me ex tuis mandatis monuit; quae non modo mihi, ad quem pertinebant, sed & universo Senatui venerant in mentem, praesidio firmiori opus esse ad istam Pro-

vínciam. Censébant enim omnes ferè, ut in Itàlia supplementum meis, & Bìbuli legiõibus scriberetur. Id cum Ser. Sulpitius eos. passurum se negaret, multa nos quidè quæsti sumus; sed tantus consensùs Senatus fuit, ut maturè proficisceremur, parèndum ut fuèrit: itaque fécimus. Nunc quod à te perii litteris iis, quas Romæ Tabellariis tuis dedi, velim tibi curæ sit; ut quæ successori conjunctissimo, & amicissimo commodare potest is, qui Provinciã tradit, eã pro nostra constantissima voluntate erga te, cura, ac diligèntia tua complectare: ut omnes intèlligant, nec me benevolentiori cuiquam succedere, nec te amiciori potuisse Provinciã trãdere. Ex iis litteris, quarum ad me exemplum misisti, quas in Senatu recitari voluisti, sic intèllèxeram, per multos à te milites esse dimissos: sed mihi Fabius idem demonstravit, te id cogitasse facere: sed cum ipse à te discèderet, integrum militum numerum fuisse. Id si ita est, pergratum mihi fèceris, si istas exiguas copias, quas habuisti, quam minimum imminueris. Qua de re S. C. quæ facta sunt, ad te missa esse arbitror. Equidè pro eo quãnti te facio, quicquid fèceris, approbabo: sed te quoquè confido ea facturum, quæ mihi intèlliges maximè esse accommodata. Ego C. Pontinum Legatum meum Braudusii expectabam: cumque ante Kal. Jun. Brundusium venturum arbitror; qui cum venerit, quæ primùm navigandi nobis facultas data erit, ea utèmur. Vale.

A R G U M E N T U M.

Expectari à se scribit L. Clodium cum Appii mandatis, tuam benevolentiam, ejusque causas commemorat.

Cicero procos. S. D. Appio Pulchro imp.

Pridiè Nonas Jun. cum essem Brundusii, litteras tuas accèpi: in quibus erat scriptum, te L. Clò-

dio

dio mandasse, quæ illum mecum loqui velles. Eum sanè expectabam, ut ea quæ à te afferret, quamprimum cognoscerem. Meum studium erga te, & officium tametsi multis jam rebus spero tibi esse cognitum, tamèn in iis maximè declarabo, quibus plurimum significare potuero, tuam mihi existimationem, & dignitatem charissimam esse. Mihi & Q. Fabius Virgilianus, & C. Flaccus, L. F. & diligentissimè M. Octavius, Cn. F. demonstravit, me à te plurimi fieri: quod egomet multis argumèntis jam antea judicaram, maximeque illo libro augurali, quem ad me amantissimè scriptum suavissimum misisti. Mea in te omnia summa necessitudinis officia constabunt: nam cum te ipsum, ex quo tempore tu me diligere cœpisti, quotidie pluris feci: tum accesserunt etiam conjunctiones necessariorum tuorum: duos enim duarum atatum plurimi facio, Cn. Pompejum filia tuae socrum, & M. Brutum generum tuum. Collegii quoque conjunctio, præsertim, tam honorificè à te approbata, non mediocrem vinculum mihi quidem attulisse videtur ad voluntates nostras copulandas. Sed si Clodium convenero, ex illius sermone ad te scribam plura: & ipse operam dabo, te ut quamprimum videam. Quod scribis, tibi manendi causam eam fuisse, ut me convenires: id mihi, ne mentiar, gratum est. Vale.

A R G U M E N T U M.

Agit Appio gratias, quod operam dederit ut sibi expeditissimam Provinciã traderet, demè rationem exponit itineris sui, quo certius de congressu stare Appius possit.

Cicero procos. S. D. Appio Pulchro imp.

Talles veni ad vj. Kal. Sextiles: ibi mihi præstod fuit L. Lucilius cum litteris, mandatisque tuis:

E

quo

quo quidē hōmine nēmīnem potuisti, nec mihi amicitiorē, nec (ut arbitror) ad ea cognoscēda, quæ scire volēbam, aptiorē; prudentiorēve mittere. Ego autē & tuas litteras legi libentē; & audiui Lucilium diligentē. Nunc quoniam & tu ita sentis (scribis enim quæ de nostris officiis ego ad te scripserim; etsi tibi jucunda fuerunt, tamen quoniam ex alto repetita sint, non necessaria te putasse) & reverā, confirmata amicitia; & perspecta fide, commemoratio officiorum supervacanea est: eam partem orationis prætermittam: tibi tamen agam, ut debeo, gratias; animadverti enim, & didici ex tuis litteris, te omnibus in rebus habuisse rationem, ut mihi consulere, restitueresque, & preparares quodammodo omnia, quo mea ratio facilior, & solutior esse posset. Hoc tuum officium cum mihi gratissimum esse dicam; sequitur illud, ut te existimare velim, mihi magnæ curæ fore, atque esse jam, primum ut ipse tu, tuique omnes, deinde etiam ut reliqui scire possint, me tibi esse amicissimum. Quod quibus adhuc non satis est perspectum; si mihi nolle magis, hoc animo nos esse, quam non intelligere videntur; sed profecto intelligent. Neque enim obscuris personis, nec parvis in causis res agentur: sed hoc fieri melius, quam dici, aut scribi volo. Quod itinerum meorum ratio te nonnullam in dubitationem videtur adducere, visurusne me sis in Provincia; ea res sic habet. Brundisii cum loquerer cum Phania liberto tuo; veni in eum sermonem, ut dicerem, me libenter ad eam partem provinciae primum esse venturum, quo te maxime vellem arbitrarer. Tunc mihi ille dixit, classe te vellem decedere: perfere accomodatam tibi, si ad Sidam, maritimam partem provinciae, navibus accessissem. Dixi me esse facturum; itaque fecissem: nisi mihi L.

Clodius noster Corcyrae dixisset, minime, id esse faciendum: te Laodiceae fore ad meum adventum. Erat id mihi multo brevius, multoque commodius, cum praesertim te ita malle arbitrarer. Tua ratio postea est commutata. Nunc quid fieri possit, tu facillime statues. Ego tibi meum consilium exponam. Pridie Kalend. Sextiles puto me Laodiceae fore: ubi per paucos dies, dum pecunia accipitur, quae mihi ex publica permutatione debetur, commorabor; deinde iter faciam ad exercitum; ut circiter Id. Sextiles putem me ad Iconium fore. Sed si quid nunc me fallit in scribendo (procul enim aberam ab re ipsa; & a locis) simul ac progredi coepero, quam celerrimis, & quam creberrimis poterō litteris faciam, ut tibi nota sit omnis ratio dierum, atque itinerum meorum. Oneris tibi imponere nec audeo quidquam, nec debeo; sed, quod commodo tuo fieri possit, utriusque nostrum magni interest, prius ut te conveniam, quam decedas. Quam facultatem si quis casus eripuerit, mea tamen in te omnia officia constabunt, non secus, ac si te vidissem. Tibi de nostris rebus nihil sum ante mandaturus per litteras, quam desperare, coram me tecum agere posse. Quod te a Scavola petisse dicis, ut dum tu abesses, ante adventum meum provinciae praesens: eum ego Ephesi vidi: fuitque mecum familiariter triduum illud, quod ego Ephesi commoratus sum: nec ex eo quicquam audivi, quod sibi a te mandatum diceret. Sanè vellem potuisset obsequi voluntati tuae: non enim arbitror noluisse. Vale.

ARGUMENTUM.

Ostendit, non per se, sed Appium scivisse, quo minus congrederentur: nihil tamen de sua erga illum benevolentia detrahendum.

Cicero procós. S. D. Appio Pulchro.

CUM meum factum cum tuo cõmparo : etsi non magis mihi faveo in nostra amicitia tuenda, quam tibi ; tamèn multò magis meo facto delèctor, quam tuo. Ego enim Brundúsii quæsivi ex Phánia, cujus mihi vidèbar & fidelitatem ergà te perspexisse, & nosse locum, quem apud te is teneret, quam in partem provinciæ maximè putaret te velle, ut in succedendo primùm venirem. Cùm ille mihi respondisset, nihil me tibi gratius facere posse, quam si ad Sidam navigassem : etsi minùs dignitatis habèbat ille advéntus, & ad multas res mihi minùs erat aptus : tamèn ita me dixi esse facturum. Idem ego cum L. Clódius Corcyræ convenissem, hómìnem ita tibi conjunctum, ut mihi cum illo cùm loquerer, tecum loqui vidèrer : dixi ei me ita facturum esse, ut in eam partem, quam Phánia rogasset, primùm venirem. Tunc ille mihi cum grátias egisset, magnopere à me petivit, ut Laodicæam protinùs irem : te in prima provincia velle esse, ut quam primùm decederes : nisi ego successor essem, quem tu cuperes videre, te antea quam tibi successum esset, decessurum fuisse. Quod quidèm erat consentaneum cum iis litteris, quas ego Romæ accèperam : ex quibus perspexisse mihi vidèbar, quam festinares decedere. Respondi Clódio, me ita esse facturum : ac multò quidèm libentiùs, quam si illud esset faciendum, quod promissèram Phánia. Itaque & consiliùm mutavi, & ad te statim mea manu scriptas litteras misi : quas quidèm ex tuis intellexi satis mature ad te esse perlatas. Hoc ego meo facto valdè delèctor : nihil enim pòtuit fieri amantiùs ; considera nunc vicissim tuum. Non modò ibi non fuisti, ubi me quam primùm videre posses : sed eò discessisti, quò ego te ne per-

pèrsequi quidèm possem triginta dièbus, qui tibi ad decedendum lege (ut ópinor) Cornélia constituti essent : ut tuum factum illis, qui, quo animo inter nos simus, ignorant : alieni hómìnis (ut levissimè dicam) & fugientis congressum : meum verò conjunctissimi, & amicissimi esse videatur. Ac mihi tamèn antequàm in provinciã venirem, reddita sunt à te litteræ : quibus etsi te Tarsum profisci demonstrabas, tamèn mihi non dúbiam spem mei conveniendi afferèbas : cùm interea, credo quidèm, malévoli hómìnes (latè enim patet hoc viciùm, & est in multis) sed tamèn probabilem materiam nacti sermonis, ignari meæ constàntiæ, conabantur alienare à te voluntatem meam : qui te forum Tarsi agere, statvere multa, decèrnerè, judicàre dicerent, cùm posses jam suspicari, tibi esse successum : quæ ne ab iis quidèm fieri solèrent, qui brevè tẽpore sibi successum iri putarent. Horum ego sermone non movèbar. Quin etiã (credas mihi velim) si quid tu ageres, levãri me putabam molètia : & ex annua provincia, quæ mihi longa videretur, propè jam undecim menses provinciam factam esse gaudebam, si absenti mihi unius mensis labor detractus esset. Illud (verè dicam) me movet, in tanta militum paucitate abesse tres cohortes, quæ sint plenissimæ ; nec me scire ubi sint. Molestissimè autem fero, quòd te ubi visurus sim, nescio : eòque ad te tardius scripsi, quòd quotidie te ipsum expectabam : cùm interea ne litteras quidèm unas accèpi, quæ me docerent quid ageres, aut ubi te visurus essem. Itaque virum fortem, mihiq; in primis probatum Antónium præfectum evocatorum misi ad te, cui (si tibi videretur) cohortes trãderes : ut dum tempus anni esset idoneum, aliquid negotiũ gerere possem. In quo, tuo con-

silio, ut me sperarē esse usūrum, & amicitia nostra, & litterarū tuarū fecerant: quod ego ne nunc quidem despēro. Sed planē quandō, aut ubi te visūrus sim, nisi ad me scripseris, ne suspicārī quidem possum. Ego ut me tibi amicissimum esse & æqui & iniqui intēlligant, curabo. De tuo in me animo iniquis secus existimandi vidēris nonnihil loci dedisse: id si correxeris, mihi valdē gratum erit. Et, vt habere rationem possis, quo loco me, vel salva lege Cornelia convenias: ego in provinciam veni prid. Kalēdas Sext. iter in Ciliciam facio per Cappadociam. Castra movi ab Iconio pridie Kalēdas Sex. Nunc tu & ex diēbus, & ex ratione itineris, si putabis me esse conveniendum, constitues quo loco id commodissimē fieri possit, & quo die. Vale.

ARGUMENTUM.

Querelam Appii refellit: contraque ipse queritur, & ostēditque se justē queri, virtutem extollens contra inanem arrogantiā nobilitatis.

Cicero imp. S. D. Appio Pulchro.

PLuribus verbis ad te scribam, cum plus otii natus ero. Hæc scripsi subito, cum Bruti pueri Laodicæ me convenissent, & se Romam properare dixissent. Itaque nullas iis, præterquam ad te, & ad Brutum, dedi litteras. Legati Apameani mihi volumen à te plenum, querelæ iniquissimæ reddiderunt, quod eorum ædificationem litteris meis impedissem. Eadem epistola petebas, ut eos quam primum, ne in hiemem inciderent, ad facultatem ædificandi liberarem: & simul præcurete quærebare, quod eos tributa exigere vetarem prius quam ego, re cognita, permissem: genus enim quoddam fuisse impediendi, cum ego cognoscere non possem, nisi cum ad hiemem me

ex Cilicia recepissem. Ad omnia accipe, & cognosce æquitatem expostulationis tuæ. Primum, cum ad me aditum esset ab iis, qui dicerent à se intolerabilia tributa exigere: quid habuit iniquitatis, me scribere, ne facerent, antè quam ego rem causamque cognoscerem? Non poteram, credo, ante hiemem; sic enim scribis. Quasi verò ad cognoscendum ego ad illos, non illi ad me venire debuerint; tam longè inquis. Quid? cum dabis iis litteras, per quas mecum agēbas, ne eos impedirem, quo minùs ante hiemem ædificarent, non eos ad me venturos arbitrare? tametsi id quidem fecerunt ridiculè: quas enim litteras afferbant, ut opus æstate facere possent, eas mihi post brumam reddiderunt. Sed scito & multò plures esse, qui de tributis recussent, quàm qui exigi velint: & me tamèn, quod te velle existimem, esse facturum. De Apameanis hætenus. A Pausania, Lentuli liberto, accenso meo, audivi, cum diceret, te secum esse quæstum, quod tibi obviam non prodissem. Scilicet contempsit: nec potest fieri me quidquam superbius. Cum puer tuus ad me secunda ferè vigilia venisset, isque te ante lucem Iconium mihi venturum nuntiasset; incertumque utra via, cum essent duæ: altera Varronem, tuum familiarissimum, altera Q. Leptam, præfectam fabrum meum, tibi obviam misi: mandavi utrique eorum, ut antè ad me excurrerent, ut tibi obviam prodire possem: currens Lepta venit, mihi que nuntiavit, te jam castra prætergressum esse, confestim Iconium veni. Cætera jam tibi nota sunt. An ego tibi obviam non prodirem? primum Appio Claudio? deinde imperatori? dein de more majorum? deinde, quod caput est, amicos præsertim cum in isto genere multò etiam ambiciosius facere soleam, quam honos meus, & dignitas

póstulat. Sed hæc hæctenùs. Illud idem Pausánias dicébat te dixisse : Quid ? Appius Léntulo ; Léntulus Appio processit óbviã ; Cícero Appio nóluit ? Quæso, étiam ne tu has inéptias, homo, mea senténtia, summa prudéntia, multa étiam doctrina, plurímó rerum usu : addo urbanitátem, quæ est virtus, ut Stóici rectíssimè putant, ullam Appietátem, aut Léntulitátem valére apud me plus, quàm ornáménta virtútis existimas ? Cùm ea consecútus nondùm eram, quæ sunt hóminum ópiníonibus amplíssima, tamén ista vestranómína numquàm sum admirátus : víros eos, qui ea vobis reliquissent, magnos arbitrábar. Postea verò quàm ita & cœpi & gessi máxima impéria, ut mihi nihil neque ad honórem, neque ad glóriã acquiréndum putárem ; superiorem quidém nunquàm, sed parem vobis me sperávi esse factum. Nec meherculè alitér vidi existimáre, vel Cn. Pompéjum, quem ómnibus, qui unquam fúerunt : vel P. Léntulum, quem mihi ipsi antepóno. Tu si alitér existimas, nihil errábis, si paulò diligentíus (ut, quid sit, quid sit intélligas) Athenodórus, Sandónis fílius, quid de his rebus dicat, atténderis. Sed, ut ad rem rédeam, me tibi non amicum modò, verùm étiam amicíssimum existimes velim ; profectò ómnibus meis officiis efficiã, ut itã esse verè possis judicáre. Tu autém si id agis, ut minus mea cáusa, dum ego absum, debère videáris, quàm ego tua laborárim, líbero te ista cura. Si autem natúra es : Illud non perficies, quominùs tua cáusa velim : hoc asséquare, ut quam in partem accípias, minùs labórem. Hæc ad te scripsi liberíus, fretus consciéntia officii mei, benevoléntiaque, quàm à me certo júdicío susceptã, quoad tu voles, conservábo. Vale.

ARGUMENTUM.

Querulis Appii litteris respondet cum excusatione sui facti: ipsumque Appium aut imprudéntiam significat, qui sermonibus iniquorum crediderit: aut nimis astutum, ea, quæ ipsi in mentem veniant, aliis attribuat.

Cícero procòs. S. D. Appio Pulchro.

ETsi quántum ex lítteris tuis intélligere potui, vidébam te hanc epístolam, cum ad urbem esses, esse lectúrum, refrigeráto jam levíssimo sermóne hóminum provinciãlium ; tamén, cùm tu tam multis verbis ad me de improbórum oratione scripsisses, faciéndum mihi putavi, ut tuis lítteris brevitér responderém. Sed prima duo cápita epístolæ tuæ tácita mihi quódammodo reliquénda sunt. Nihil enim habent, quod aut defínitum sit, aut certum ; nisi me vultu & taciturnitáte significásse, tibi non esse amicum ; idque pro tribunáli, cum aliquid agerétur, & nonnullis in convíviis intélligi potúisse. Hoc totum nihil esse, possum intélligere : sed cum sit nihil, ne quid dicátur quidém intélligo. Illud quidém scio, meos multos & illustres, & ex superióre, & ex æquo loco sermónes hábitos cum eã summa láude, & cum magna significatióne nostræ familiaritátis, ad te verè potúisse deférrí. Nam quod ad legátos attinet, quid à me fieri potúit aut elegantíus, aut justíus, quàm ut sumptus egentíssimarum civitátum minúcrem sine ulla imminutióne dignitátis tuæ : præsertim ípsis civitátibus postulántibus ? nam mihi totum genus legatiónum tuo nómine proficiscéntium, notum non erat. Apamææ cum essem, multarum civitátum príncipes ad me detulérunt, sumptus decérni legátis nimis magnos, cum solvéndo civitátes non essent : hic ego multa simul cogitávi. Primùm te hó-

minem non solum sapientem, verum etiam, (ut nunc loquimur) urbanum, non arbitrari genere isto legationum delectari: idque me arbitror Synnadais pro tribunali multis verbis disputavisse: primum Appium Claudium Senatui, populoque R. non Myndensium testimonio (de ea enim civitate mentio facta est) sed sua sponte esse laudatam, deinde me ista vidisse accidere multis, ut eorum causa legationes Romam venirent; sed his legationibus non meminisse ullum tempus laudandi, aut locum dari studia mihi eorum placere, quod in te bene merito grati essent, consilium totum videri minimè necessarium: si autem vellent declarare in eo officium suum, laudatum me, si quis suo sumptu functus esset officio: concessurum, si legitimo; non permissurum, si infinito. Quid enim reprehendi potes? nisi quod addis, visum esse quibusdam edictum meum quasi consulto ad istas legationes impediendas esse accommodatum. Jam non tam mihi videntur injuriam facere illi, qui hæc disputant, quam si cujus aures ad hanc disputationem parent. Romæ composui edictum. Nihil addidi, nisi quod publicani me rogaverunt, cum Samum ad me venissent, ut de tuo edicto totidem verbis transferrem in meum. Diligentissimè scriptum caput est, quod pertinet ad minuendos sumptus civitatum: quo in capite sunt quadam nova, salutaria civitatibus, quibus ego magnoperè delector. Hoc verò ex quo suspicio nata est, me exquisivisse aliquid, in quo te offenderem, tralatitium est. Neque enim eram tam desipiens, ut privata rei causa legari putarem, qui & tibi non privato, & pro re non privata sua, sed publica: non in privato, sed in publico orbis terræ consilio, id est, in Senatu ut gratias agerent, mittebantur. Neque, cum edixi

ne

ne quis injussu meo proficisceretur; exclusi eos, qui me in castra, & qui trans Taurum persequi non possent. Nam id est maximè in tuis litteris ridendum. Quid enim erat, quod me persequerentur in castra, Taurumve transirent; cum ego Laodicea usque ad Iconium iter ita fecerim, ut me omnium illarum diocesium, quæ cis Taurum sunt; omniumque earum civitatum magistratus, legationesque convenirent? Nisi forte postea coeperunt legare, quam ego Taurum transgressus sum: quod certe non ita est. Cum enim Laodiceæ, cum Appamæ, cum Synnadais, cum Philomeli, cum Iconii essem; quibus in oppidis omnibus commoratus sum: omnes jam istius generis legationes erant constitutæ. Atque hoc tamèn te scire volo, me de isto sumptu legationum aut minuendo, aut remittendo, decrevisse nihil, nisi quod principes, civitatum à me postulassent: ne in indictionem tributorum, & illam acerbissimam exactionem, quam tu non ignoras, capitum atque ostiorum inducerentur sumptus minimè necessarij. Ego autem cum hoc suscepissem, non solum justitiâ, sed etiam misericordiâ adductus, ut levarem miseriis perditas civitates, & perditas maximè per magistratus suos: non potui in illo sumptu non necessario negligens esse. Tu cum ejusmodi sermones ad te delati de me sunt, non debuisti credere. Si autem hoc genere delectaris, ut quæ tibi in mentem veniant, aliis attribuas: genus sermonis inducis, in amicitiam minimè liberale. Ego, si in provincia de tua fama deträhere unquam cogitassetem, non ad generum tum Lentulum, neque ad libertum Phanium Brundisii, neque ad præfectum fabrum Clodium Corcyra, quem in locum me venire velles, retulissem. Quare potes, doctissimis hominibus auctoribus, quorum sunt de amicitia ge-

ren-

rēnda præclarissimè scripti libri, genus hoc totum orationis tollere. Disputabant; ego contrà disscrebam: dicēbant; ego negābam. An mihi de te nihil esse dictum unquam putas? ne hoc quidē, quod, cum me Laodicēam venire voluisses, Taurum ipse transisti? quod iisdem diēbus meus convēntus erat Apamēæ, Synādīs, Philomēli; tuus Tarsi? non dicam plura, ne, in quo te objurgem, id ipsum videar imitari. Illud dicam, ut sentio; si ista, quæ alies loqui dicis, ipse sentis; tua summa culpa est: sin alii tecum hæc loquuntur, tua tamē, quod audis, culpa nonnulla est. Mea ratio in tota amicitia nostra constans & gravis reperietur. Quod si quis me astutiorem fingit; quid potest esse calidius, quam, cum te absentem semper defenderim, cum præsertim mihi usu venturum non arbitrāre, ut ego quoque absens a te defendendus essem; nunc committere, ut tu jure optimo me absentem deserere posses? Unum genus excipio sermonis: in quo persæpè aliquid dicitur, quod te putem non nolle dici; si aut legatorum tuorum cupidam, aut præfectorum aut, tribunorum militum malè dicitur; quod tamē ipsum non meherculè adhuc accidit, me audiente, ut aut gravius diceretur, aut in plures, quam mecum Corcyræ Clodius est locutus: cum in eo genere maximè quæreretur, te aliorum improbitate minus felicem fuisse. Hos ego sermones, quod & multi sunt, & tuam existimationem, ut ego sentio, non offēdunt; lacessivi nunquam, sed non valdè repressi. Si quis est, qui neminem bona fide in gratiam putet redire posse; non nostram is perfidiam coarguit, sed indicat suam: simulque non de me is pejus, quam de te, existimat. Sin autem aliquem mea instituta in provincia non delectant: & quādam dissimilitudine institutorum meorum, ac

tuorum-

tuorum, lædi se putat: cum uterque nostrum rectè fecerit, sed non idem uterque secutus sit: hunc ego amicū habere non curō. Liberalitas tua, ut hominis nobilissimi, latius in provincia patuit: nostra si angustior est (et si de tua prolixa benècaque natura limavit aliquid posterior annus, proter quādam tristitiam temporum) non debent mirari homines; cum & natura semper ad largiendum ex alieno, fuerim restrictior: & temporibus, quibus alii moventur, iisdem ego movear; me esse acerbum sibi, ut sim dulcis mihi. De rebus urbanis quod me certiorem fecisti, cum per se mihi gratum fuit, tūm quod significasti, tibi omnia mea mandata curæ fore. In quibus unum illud te præcipuè rogo, ut cures ne quid mihi ad hoc negotii, aut oneris accedat, aut temporis: Hortensiumque, nostrum collēgam, & familiarem, roges, ut si unquam mea causa quidquam aut sensit, aut fecit: de hac quoque sententia bima decedat, qua mihi nihil potest esse inimicius. De nostris rebus quod scire vis, Tarso Nonis Octobribus Amanum versus profecti sumus. Hæc scripsi postridiē ejus diēi, cum castra habērem in agro Mopsuēsticæ. Si quid égero, scribam ad te: neque demum unquam ad meos litteras mittam, quin adjungam eas, quas tibi reddi velim. De Parthis quod quæris, fuisse nullos puto; Arabes qui fuerunt, admixto Parthico ornatu, dicuntur omnes reversisse. Hostem esse in Syria negant ullum. Tu velim ad me quam sæpissimè & de tuis rebus scribas, & de meis, & de omni, reip. statu: de quo sum sollicitus eo magis, quod ex tuis litteris cognovi, Pompejum nostrum in Hispaniam iturum. Vale.

ARGUMENTUM.

Appii litteris, humanissime scriptis, humanissime & ipse respondet: gratulatur de triumphi spe: hortatur ad solutionem librorum auguram, supplicationes petit.

Cicero imp. S. D. Appio Pulchro.

Vix tandem lege litteras dignas Appio Clodio, plenas humanitatis, officii, diligentiae. Aspectus videlicet urbis tibi tuam pristinam urbanitatem reddidit. Nam quas ex itinere, antè quàm ex Asia egressus es, ad me litteras misisti: unas de legatis à me prohibitis proficisci, alteras de Apameanorum aedificatione impedita, legi perinvitus. Itaque conscientia meae constantis erga te voluntatis rescripsi tibi subiratús. Iis verò litteris lectis, quas Philotimo, liberto meo dedisti; cognovi, intelléxique in provincia multos fuisse, qui nos, quo animo inter nos sumus, esse nollent. Ad urbem verò ut accesseris, vel potiùs ut primùm tuos videris, cognosce te ex iis, qua in te absentem fide, qua in omnibus officiis tuendis erga te observantia & constantia fuíssem. Itaque quánti illud me aestimare putas, quod est in tuis litteris scriptum: si quid acciderit, quod ad meam dignitatem pertineat, etsi vix fieri possit, tamèn te patrem mihi gratiam relatúram? tu verò facile facies: NIHIL est enim, quod stúdio & benevolentia, vel amòre potiùs, effici non possit. Ego, etsi & ipse ita iudicabam, & fiebam crebrò à meis per litteras certior: tamèn máximam læticiam coepi ex tuis litteris de spe minimè dubia, & planè explorata triumphi tui: neque verò ob eam causam quo ipse faciliùs consequerer, (nam id quidém est) sed meherculè, quòd tua dignitas, atque amplitudo mihi est ipsa chara per se. Quare quóniam plures tu habes, quàm cæteri, quos

scias

scias in hanc provinciam proficisci, quòd te aedeunt ferre omnes, si quid velis: gratissimum mihi feceris, si ad me, simul atque adeptus eris, quod & tu confidis, & ego opto, litteras miseris. Longi subséllii (ut noster Pompéjus appellat) iudicatio, & mora, si quem tibi item unum, alterumve diem abstulerit (quid enim potest ampliùs?) tua tamèn dignitas suum locum obtinèbit. Sed si me diligis, si à me diligi vis, ad me litteras, ut quamprimùm læticia afficiar, mitterito. Et velim, réliquum quod est promissi, ac muneris tui, mihi persolvias. Cum ipsam cognitionem iuris augurii cónsequi cupio: tùm mehercule tuis incredibiliùs, stúdiis erga me, munèribusque delector. Quòd autèm à me tale quiddam desideras: sanè mihi considerandum est, quónam te remunerer portissimùm genere: nam profectò non est meum, qui in scribèndo, (ut soles admirari) tantum industriæ ponam, committere: ut négligens in scribèndo fuisse videar: præsertim cum id non modò négligentis, sed ingrati etiam crimen futurum sit: verùm hæc vidèbimus. Illud, quòd polliceris, velim pro tua fide, diligentiaque, & pro nostra non instituta, sed jam inveterata amicitia, cures enitare, ut supplicatio nobis, quàm honorificentissimè quamprimùm decernatur. Omnino seriùs misi litteras, quàm vellem; in quo cum difficultas navigandi fuit odiosa, tùm in ipsum discéssum Senatús, incidisse credo meas litteras. Sed id feci adductus auctoritate, & consilio tuo; idque à me réctè factum puto, quòd non statim, ut appellatus imperator sim, sed aliis rebus additis, æstivisque confectis, litteras miserim. Hæc igitur tibi erunt curæ, quemadmodum ostendis; inque totum, & mea, & meos commendatos habèbis. Vale.

ARGUMENTUM.

Dolabella appium accusaverat, eoque ipso tempore Ciceronis filiam duxerat uxorem, id factum à suis se insensente conatur Cicero probare, & in hanc sententiam multa colligi.

Cicero imp. S. D. Appio Pulchro.

CUM est ad nos allatum de temeritate eorum, qui tibi negotium facesserent, etsi graviter primo nuntio commotus sum, quod nihil tam præter opinionem meam accidere potuit: tamen ut me colligi, cætera mihi facilissima videbantur: quod & in te ipso maximam spem, & in tuis magnam habebam: multaque mihi veniebant in mentem, quamobrem istum laborem tibi etiam honori putarem fore. Illud planè molestè tui, quod certissimum, & justissimum triumphum hoc invidorum consilio esse tibi ereptum videbam. Quod tu si tanti facies, quanti ego semper judicavi faciendum esse: facies sapienter, & ages victor ex inimicorum dolore triumphum justissimum: ego enim planè video fore, nervis opibus, sapientia tua vehementer, ut inimicos tuos poeniteat intemperantiæ suæ. De me tibi sic contestans omnes deos, promitto, atque confirmo, me pro tua dignitate (malo enim dicere, quam pro salute) in hac Provincia, cui tu præfuisti, rogando, deprecatoris: laborando propinqui: auctoritate, clari hominis (ut spero) apud civitates, gravitate, imperatoris suscepturum officia, atque partes. Omnia volo à me, & postules, & expectes: vincam meis officiis cogitationes tuas. Q. Servilius perbreves à te mihi litteras reddidit, quæ mihi tamen nimis longæ visæ sunt: injuriam enim mihi fieri putabam, cum rogabar. Nollem accidisset tempus, in quo perspicere posses, quan-

quanti te, quanti Pompéjum (quem unum ex omnibus facio, ut debeo, plurimi) quanti Brutum face-rem: quamquam in consuetudine quotidiana perspexisses, sicuti perspicias: sed quoniam accidit, si quid à me prætermisum fuerit, commissum facinus, & admissum dedecus confitebor. Pontinius, qui à te tractatus est præstanti, ac singulari fide, cujus tui beneficii sum ego testis, præstat tibi memoriæ, benevolentiamque, quam debet: qui cum maximis rebus suis coactus à me invitissimo decessisset: tamen ut vidit tua interesse conscendens jam navem, Epheso Laodicæam revertit. Talia te cum studia videam habiturum esse innumerabilia, planè dubitare non possum, quin tibi amplitudini ista sollicitudo futura sit. Si verò effeceris, ut censor creëris, & si ita gesseris censuram, ut & debes, & potes: non tibi solùm, sed tuis omnibus video in perpetuum summo te præsidio futurum. Illud pugna, & enterè, ne quid nobis temporis prorogetur: ut cum hîc tibi satisfecerimus, istic quoque nostram in te benevolentiam navare possimus. Quæ de hominibus, atque ordinum omnium erga te studiis, scribis ad me: minimè mihi miranda, & maximè jucunda acciderunt: eademque ad me perscripta sunt à familiaribus meis: itaque capio magnam voluptatem, cum tibi, cujus mihi amicitia non solùm ampla, sed etiam jucunda est, ea tribui, quæ debeantur: tum verò remanere etiamnum in civitate nostra, studia propè omnium consensu, erga fortes, & industrios viros: quæ mihi ipsi unâ semper tributa merces est laborum, & vigiliarum mearum. Illud verò mihi permirum accidit, tantam temeritatem fuisse in eo adolescènte, cujus ego salutem duobus capitibus summa contentione defendi, ut tuis inimicitias suscipiendis, oblivisceretur

paròni òmnium fortunàrum, ac ràtiònem suàrum: præsertim cum tu òmnibus, vel ornàmèntis, vel præsiðiis redundàres; illi (ut levissimè dicam) multa deéssent; cujus sermo stultus, & pueriliis erat, jam antèa ad me à M. Cœlio, familiari nostrò, perscritus: de quo item sermòne multa scripta sunt abs te. Ego autèm citiùs cum eo, qui tuas inimicitias suscepisset, vèterem conjunctiònem diremissem, quàm novam conciliàssem; neque enim de meo ergà te studio dubitàre debes: neque id est obscùrum cuiquam in província, nec Romæ fuit, sed tamèn significatur in tuis litéris suspiciò quædam, & dubitatio tua, de qua alienum tempus est mihi tecum exostulandi, purgandi autèm mei necessàrium. Ubi enim ego cuiquam legationi fui impedimènto, quominùs Romam ad laudem tuam mitterètur? aut in quo potui, si te palàm odissem. minus quod tibi obésset, facere? si clam, magis apertè inimicus esse? Quòd si essem ea perfidia, qua sunt ii, qui in nos hæc cónferunt: tamèn ea stulticia certè non fuissem, ut aut in obscùro ódio apértas inimicitias: aut in quo tibi nihil nocèrem, summam ostènderem voluntatèm nocendi. Ad me adire quòsdam mènini, qui dicerent, nimis magnos sumptus legàtis decerni: quibus ego non tam imperavi, quàm cénsui, sumptus legàtis quàm maximè ad legem Cornéliam decernèndos. Atque in eo ipso me non perseveràsse, testes, sunt ràtiones civitatum: in quibus quantum quæque voluit, legàtis tuis datum indùxit. Te autèm quibus mendaciis hómines levissimi oneràrunt! non modo subiatos sumptus, sed etiàm à procuratòribus eòrum, qui jam profècti essent, repetitos, & abiàtos: eamque causam multis omninò non eundè fuisse. Quæreret tecum, atque exposulàrem, nisi (ut suprà scripsi) purgàre me tibi hoc

tuo

tuo tempore, quàm accusare te mallem, idque putàrem esse rectiùs. Itaque nihil de te, quòd credideris de me: quamobrem non debueris credere, pàuca dicam, nam si me virum bonum, si dignum iis studiis, eaque doctrina, cui me à pueritia dedidi, si satis magni ànimi, non minimi consilii, in inaximis rebus perspèctum habes: nihil in me non modò perfidiosum, & insidiosum, & fauax in amicitia: sed ne humile quidem, aut jejùnium debes agnoscere. Sin autèm me astutum, & occùtum lubet fingere: quid quod minus cadere in ejusmodi naturam possit, quàm aut florentissimam hominis aspernari benevolentiam, aut eius existimatiònem oppugnare in província, cujus laudem domi defènderis: aut in ea re ànimum ostèdere inimicum in qua nihil obsis: aut id eligere ad perfidiam, quod ad indicandam ódiùm apertissimum sit, ad nocèndum, levissimum? Quid erat autèm, cur ergo in te tam impiacabilis essem: cum te ex fratre meo ne tunc quidem, cum tibi propè necesse esset eas àgere partes, inimicum mihi fuisse cognovissem? Cùm verò reditum nostrum in gràtiam uterque expetisset: quid in consulatu tuo frustrà mecum egisti, quod me aut facere, aut sentire voluisses? Quid mihi mandasti, cùm te Puteolis prosèquerer, in quo non expecatationem tuam diligeantia mea vicerim? Quod si id ex maximè astuti, ómnia ad suam utilitatem referre: quid mihi tandèm erat utiliùs, quid commodis meis aptiùs, quàm hómìnis nobilissimi, atque honoratissimi conjunctio; cujus opes, ingénium, liberi, affines, propinqui, mihi magno, vel ornàmènto, vel præsidio esse possent? Quæ tamèn ego ómnia in expetènda amicitia tua, non astutia quadam, sed aliqua potiùs sapièntia secutus sum. Quid illa vincula, quibus quidem libentissimi

F 2

me

me astringor , quánta sunt ? studiorum similitúdo , suávitás consuetúdinis , delectátio vitæ , atque victus , sermónis societas , litteræ interiores ? atque hæc doméstica , Quid illa tandèm populária ? rédditus illustris ingrátiam ; in quo ne per imprudentiam quidém errári potest sine suspicióne perfidiæ ; amplísimi sacerdotii collégium ; in quo non modò amicitiam violári apud majóres nostros fas non erat sed ne cooptári quidém sacerdotém licébat , qui cuiquam ex collégio esset inimicus , Quæ ut omitam tam multa , atque tanta ; quis unquam tanti quemquam fecit , aut fácere potuit , aut débuit , quánti ego. Cn. Pompéjum , sócerum filiaæ tuæ ? Etenim si mérita valent : patriam , líberos , salútem , dignitátem , memetípsum mihi per illum restitutum puto ; si consuetúdinis jucúnditas : quæ fuit unquam amicitia consularium in nostra civitate conjúctior ? si ulla amóris atque officii signa ; quid mihi ille non commissit ? quid non mecum comunicávit ? quid de se in Senátu , cum ipse abéset , per quemquam agi máluit , quibus illé me rebus non ornatíssimum voluit amplísimè ? qua deniquè ille facilitate , qua humanitatè tulit contentionem meam pro Milóne , adversántem interdum actiúnibus suis ? quo stúdio próvidit , nequa me illius témporis invidia attingeret , cum me consilio ; cum auctoritate , cum armis deniquè texit suis ? quibus quidém temporibus hæc in eo grávitás , hæc animi altitúdo fuit ; non modò ut Phrygi alícuí , aut Lycæoni ; quod tu in legátis fecisti ; sed ne summórum quidém hóminum malévolis de me sermónibus créderet. Hujus igitur filius cum sit gener tuus : cumque præter hanc conjúctiõnem affinitátis , quàm sis Cn. Pomþeio charus , quamque jucúndus intéligam ; quo tandèm ánimo in

te

te esse débeo ? cum præsertim eas ad me is litteras miserit , quibus étiam si tibi , cui sum amicíssimus , hostis essem ; placáret tamèn , totumque me ad ejus viri , ità de me mériti , voluntátem , nutumque converterem. Sed hæc hætenus ; plúribus enim étiam fortassè verbis , quàm necesse fuit , scripta sunt , Nunc ea , quæ à me perfécta , quæque instituta sunt , cognósce.

** Non páuca desiderántur **

Atque hæc ágimus , & ágemus magis pro dignitate quàm pro periculo tuo ; te enim (ut spero) propediem censórem audiémus : cujus magistrátus officia , quæ sunt máximi ánimi , summique consílii , tibi diligentius , & accuratius , quàm hæc , quæ nos de te ágimus , cogitánda esse cénscó. Vale.

ARGUMENTUM.

Acceptis ab Appio litteris de absolute majestatis , gratulatur majorem in modum , & de ambivis judicio bene illi sperandum significat.

Cicero imp. S.D. Appio Pulchro , ut spero censóri. **C**UM essem in castris ad flúvium Pyramum , reditæ mihi sunt uno témpore à te epístolæ duæ , quas ad me. Q. Servílius Tarso miserat. Earum in áltera dies erat adscripta Non. Aprilium : in áltera , quæ mihi recéntior videbátur , dies non erat ; respondébo igitur superiori prius : in qua scribis ad me de absolute majestatis ; de qua etsi per multò antè certior factus eram litteris , nuntiis , famá deniquè ipsá (nihil enim fuit clarius : non quòd quisquam alitèr putasset ; sed nihil de insignibus ad laudem viris obscurè nuntiari solet) tamèn éadem illa lætiora fecerunt mihi tuæ litteræ : non solùm quia planius loquebantur , & uberiùs , quàm vulgi sermo : sed étiam quia

quã magis tibi vidēbar gratulãri, cùm de te ex te ipso audiebam. Complēxus igitur sum cogitatione te absētem, epistolam verò osculatus, etiã ipse mihi gratulatus sum; quæ enim à cuncto pópulo, à Senatu, à iudicibus, ingēnio, indústriã, virtuti tribuuntur, quia mihi ipse assētor fortasse, cùm ea esse in me fingo: mihi quoque ipsi tibi i puto; nec tam gloriosum exitum tuũ iudicũ exiitisse, sed tam pravã inimicorũ tuorũ mentem fuisse mirabar. De ambitu verò quid interest; inquires, an de majestate ad te nihil: alterum enim non attigisti, alteram auãisti. Verumtamen ea est majestas (ut Sylla voluit), ut in quẽvis impunẽ declamãre liceret: amfritus verò ita apertam vim habet, ut aut accusetur improbẽ, aut defendatur; qui enim facta, aut non facta largitio ignorãri potest? tuorũ autẽm honorũ cursus cui suspẽctus unquã fuit? me miserum, qui non adfuerim; quos ego risus excitassem! Sed de majestatis iudicio duo mihi illa ex tuis litteris jucundissima fuerunt: unum, quòd de ab ipsa rep. defensum scribis: quã quidẽ, etiã in summa bonorũ & fortium civium cõpia, tuẽri tales viros debet; nunc verò eo magis, quòd tanta penuria est in omni vel honoris, vel atatis gradu; ut tam orba civitas tales utrosque complẽcti debeat: alterum, quòd Pompeiũ & Bruti fidem, benevolentiamque mirificẽ laudas. Iator virtute & officio cùm tuorũ necessariorũ, meorũ amicissimorũ, tũm maxime alterius omnium saculorũ, & gentium principis; alterius jam pridẽm juvenitatis, celeritẽ (ut spero) civitatis. De mercenariis tẽ tibus à suis civitatibus notandis, nisi jam factum aliquid est per Flaccum, fet à me, cùm per Asiam decẽdam. Nunc ad alterã epistolã venio. Quod à me quãsi formã communiũ temporũ

& totius reip. misisti expressã: prudentia litterarũ tuarũ valdẽ mihi est grata; video enim & pericula leviora, quã timebam, & majora præsidia, siquidẽ (ut scribis) omnes vires civitatis se ad Pompeiũ ductũ applicaverunt; tuumque simul promptũ animum, & alacrem perspexi ad defendendam reip. mirificamque coepi voluptatem ex hac tua diligentia, quod in summis tuis occupationibus mihi tamẽ reip. statum per te notum esse voluisti. Nam augulãres libros ad commũne utriusque nostrum otium serva: ego enim à te, tum tua promissaper litteras flagitabam, ad urbem te otiosissimum esse arbitrabar. Nunc tamẽ, ut ipse polliceris, pro auguralibus libris, orationes tuas confectas omnes expectabo. Tullius, cui mandata ad me dederas, non convenerat me: nec erat jam quisquam mecum tuorũ, prãter omnes meos, qui sunt omnes tui. Stomachiosiores meas litteras quas dicas esse, non intelligo. Bis ad te scripsi, me purgans diligentẽ, te levitẽ accusans in eo, quòd de me citò credidisses. Quod genus querelã mihi quidẽ vidēbatur esse amici: sin tibi displicet, non utar eo posthac. Sed si, ut scribis, eã litterã non fuerunt disertã, scito meas non fuisse: ut enim Aristarchus Homeri versum negat, quem non probat: sic tu (libet enim mihi jocari) quòd disertum non erit, ne putaris meum. Vale, & in censura, si jam es censor (ut spero) de pravo multum cogitato tuo.

ARGUMENTUM.

Granulatur de absoluteione ambitus: & querente Appio, quod accusatori suo Dollabellæ filiam colloarit, ostendit, id se inscientem per suos factum.

Cicero imp. S. D. Appio Pulchro.

Gratulabor tibi prius (ita enim rerum ordo potest) deinde ad me convertar. Ego vero vehementer gratulor de iudicio ambitus: neque id, quod nemini dubium fuit, absolutum te esse: sed illud, quod quo melior civis, quo vir clarior, quo fortior amicus es, quoque plura virtutis & industriae ornamenta in te sunt; eo mirandum est magis, nullamne in tabella quidem latebra fuisse absconditam malevolentiam, quae te impugnare auderet: non horum temporum, non horum hominum: atque morum negotium. Nihil jam sum pridem admiratus magis. De me autem suscipe paulisper meas partes: & eum te esse finge, qui sum ego. Si facile inveneris quod dicas, noli ignoscere hesitationi meae. Ego vero velim mihi, Tulliaeque meae (sicut tu amicissimè, & suavissimè optas) prosperè evenire ea, quae, me insciente, facta sunt à meis; sed ita cecidisse, ut agerentur eo tempore, spero omnino cum aliqua felicitate, & opto, verumtamen plus me in hac spe, tua sapientia, & humanitas consolatur, quam opportunitas temporis. Itaque quemadmodum expediam exitum hujus instituta orationis, non reperio. Neque enim tristius dicere quidquam debeo ea de re, quam tu ipse omnibus optimis prosequeris; neque, non me tamen mordet aliquid. In quo unum vereor ne tu parum perspicias, ea quae gesta sunt, ab illis esse gesta: quibus ego ita mandaram, ut, cum tam longe abfuturus essem, ad me ne referrent: agerent quod probassent. In hoc autem mihi illud occurrit. Quid tu igitur si affuisses? Rem probassem. De tempore, nihil te invito, nihil sine consilio egissem tuo. Vides sudare me jam dudum laborantem; quo modo ea tuear, quae mihi tuenda sunt, & te non ostendam. Le-

va me igitur hoc onere; nunquam enim mihi videor tractasse causam difficiliorem. Sed sic habeto tamen: nisi jam tunc omnia negotia cum summa tua dignitate diligentissimè confecissem: tametsi nihil videbatur ad meum erga te pristinum studium addi posse: tamen hac mihi afinitate renuntiata, non majore equidem studio, sed acrius, apertius, significantius dignitatem tuam defendissem. Decedenti mihi, & jam imperio annuo terminato, ante diem III. Non. Sextiles, cum ad Sidam navi accederem, & mecum Q. Servilius esset, litterae à meis sunt redditae. Dixi statim Servilio (etenim videbatur esse commotus) ut omnia à me majora expectaret. Quid multa? benevolentior, tibi, quam fui, nihilo sum factus: diligentior quidem ad declarandam benevolentiam, multo. Nam, ut vetus nostra similitas antea stimulabat me, ut cavèrem ne cui suspicionem fictè reconciliatae gratiae darem: sic afinitas nova curam mihi affert cavendi, ne quid de summo meo erga te amore detractum esse videatur. Vale.

ARGUMENTUM.

Agit gratias Appio, quod amicos suos in supplicationibus sibi deprecandis studiosè jurisset: pariaque illi officia pollicetur, quamquam solet Dolabella sui qui de majestate, & habitu illum accusaverat.

Cicero imp. S. D. Appio Pulchro.

Quasi divinarem, tali in officio fore mihi aliquando expectandum studium tuum: sic, cum de tuis rebus gestis agebatur, inserviebam honori tuo. Dicam tamen verè; plus, quam accèperas, reddidisti. Quis enim ad me non perscripsit, te non solum auctoritate orationis, sententia tua, quibus ego à tali viro contentus eram; sed etiam

ópera, consilio, domum veniendo, conveniendis meis, nullum onus officii cuiquam reliquum fecisse? Hæc mihi ampliõra multò sunt, quàm illa ipsa, propter quæ hæc elaborantur. Insignia enim virtutis multi etiã sine virtute assecuti sunt: talium virõrum tanta stúdia assequi sola virtus potest. Itaque mihi propono fructum amicitia nostræ, ipsam amicitiam: qua nihil est uberius, præsertim in iis stúdiis, quibus uterque nostrum devinctus est. Nam tibi me profiteor & in rep. sócium, de qua idem sentimus: & in quotidiana víta conjunctum, cum iis artibus, stúdiisque, quæ colimus. Velim ita fortuna tulisset, ut, quánti ego omnes tuos facio, tantum tu meos facere posses: quod tamèn ipsum, nescio qua permotus animi divinatione, non despéro. Sed hoc nihil ad te: nostrum est onus. Illud velim sic hábeas, quod intèlleges; hac re novata, additum potiùs aliquid ad meum erga te stúdiùm, cui nihil videbatur addi posse, quàm quidquam esse detractum. Cùm hæc scribebam, censorem jam te esse sperabam. Eò brevior est hæc epístola, & ut adversus magistrum morum, modéstior. Vale.

M. T. CICERONIS

EPISTOLARUM

AD SER. SULPICIUM.

LIBER IV.

ARGUMENTUM.

Satis patet hujus epístolæ argumentum, si lector sciat scriptam esse, cum Cæsar, pulso ex Italia Pompéjo, bellum contra Pompéi legatos in Hispaniam pararet; respondet Sulpicio congressum prænti.

M. Cicero S. D. Ser. Sulpicio.

AJUS Trebatius familiaris meus, ad me scripsit, te ex se quæsisse quibus in locis essem: molestèque te ferre, quòd me propter valetudinem tuam, cùm ad urbem accessissem, non vidisses: & hoc tempore velle te mecum, si propiùs accessissem, de officio utriusque nostrum communicare. Utinam, Servi, salvis rebus, (sic enim est dicendum) colloqui potuissemus inter nos. Profectò aliquid opis occidenti reip. tulissemus. Cognorã enim jam absens, te hæc mala multò antè providentem, defensorem pacis & in consulatu tuo, & post consulatum fuisse. Ego autem cùm consilium tuum probarem, & idem ipse sentirem, nihil proficiebam. Sed enim veneram: solus eram, rudis esse videbar in causa: incideram in hominum pugnandi cupidorum insanias. Nunc, quoniam nihil jam vi-

démur posse opitulári reip. si quid est, in quo nobismetípsis consúlere possimus, non ut áliquid ex pristino statu nostro retineámus, sed ut quam honestissimè lugeámus: nemo est ómnium, qui cum potius mihi, quam tecum, communicándum putem. Nec enim clarissimórum virórum, quórum símiles esse debémus, exémpa: neque debéssimórum, quos sempèr coluisti, præcepta te fugiunt. Atque ipse antea ad te scripsissem, te fructuá in Senatam, sive potius in convéntum Senatorum esse ventúruum, ni veritus essem, ne ejus ánimam ofienderem, qui à me, ut te imitárer, petébat. Cui quidém ego, cum me rogáret, ut adéssem in Senátu, eádem ómnia, quæ à te de pace, & de Hispániis dicta sunt, ostèndi me esse dictárum. Rem vides, quomodo se hábeat; orbem terrarum, impériis distribútis, ardère bello; urbem sine légibus, sine judiciis, sine jure, sine fide, relictam diréptioni, & incendiis. Itaque mihi venire in mentem nihil potest: non modò quod sperem; sed vix jam quod áudeam optare. Sin autém tibi, hómini prudentissimò, vidétur utile esse, nos colloqui: quamquam longius étiam cogitabam ab urbe discédere, (cujus jam étiam nomen invitus áudio) tamèn propius accédam. Trebatío mandávi, ut si quid tu eum velles ad me mittere, ne recusáret: idque ut faciás, velim: aut si quem tuórum fidélium voles, ad me mittas; ne aut tibi exíre ex urbe necesse sit, aut mihi accédere. Ego tibi tantum tríbuo, quantum mihi fortassè árogo; ut explorátum hábeam, quidquid nos comúní senténcia statuerimus, id omnes hómines probatúros. Vale.

ARGUMENTUM.

Disputat utrum manéndum sit in Italia, an ad Pompéjum in Græciam navigándum, quórum áriterum urbibus, áterum honestius ait esse, concludit diffícilem esse liberationem, se tamèn discessionem magis probáre.

Cícero S. D. Sulpício.

AD iij Kaléndas Majas cum essem in Cumáno, accépi tuas litteras: quibus lectis, cognóvi, non satis prudenter fecisse Philótimum, qui cum abs te mandata habéret, ut scribis, de ómnibus rebus, ipse ad me non venisset, litteras tuas mississet: quas intelléxi breviores fuisse, quod eum perlatúrum putáesses. Sed tamèn, postquam litteras tuas legi, Postúmia tua me convénit, & Sérvius noster. His pácuít, ut tu in Cumánam venires, qui étiam mecum; ut ad te scriberem, egerunt. Quòd meum consílium exquiris, id est tale, ut capere facilius ipse possim, quam álteri dare. Quid enim est, quod áudeam suadére tibi, hómini summa auctoritate, summaque prudéncia? Si quid rectíssimum sit, quærimus; perspícuum est: si, quid maximè expédiat: obscúrum: sin ii sumus, qui profecto esse debémus, ut nihil arbitremur expédire, nisi quod rectum, honestumque sit: non potest esse dubium, quid faciéndum nobis sit. Quòd existimas, meam causam conjúctam esse cum tua: certè símilis in utròque nostrum, cum optimè sentiremús, error fuit. Nam ómnia utriusque consilia ad concórdiam spectavérunt: qua cum ipsi Cæsari nihil esset utilius; grátiam quoque nos inire ab eo, defendénda pace, arbitrabámur. Quantum nos fefellerit, & quem in locum res dedúcta sit, vides. Neque solúm ea perspicias, quæ gerúntur, quæque jam gesta sunt: sed étiam, qui cursus rerum, qui exírus futúrus sit. Ergo aut proba-

re oportet ea, quæ sunt : aut interessè , étiam si non probes ; quantum áltera mihi turpis , áltera étiam periculósa rátio vidétur. Restat , ut discedéndum putem. In quo réliqua vidétur esse deliberátio , quod consílium in discessu : quæ loca sequámur. Omnino cum misérior res numquam accidit , tùm ne deliberátio quidém difficilior. Nihil enim constitui potest , quod non incúrrat in magnam álquam difficultatem. Tu , si vidébitur , ita cénso fácias : ut , si habes jam statútum quid tibi agéndum putes , in quo non sit conjúctum consílium meum cum tuo , supersédeas hoc labóre itineris ; sin autém est , quod mecum comunicáre velis : ego te expectábo. Tu , quod tuo cómodo fiat , quamprimùm velim , vénias ; sicut intelléxi , & Sérvio , & Postúmiæ placére. Vale.

ARGUMENTUM.

Sulpícium , Acláje , à Casare præfécum , consolátur in dolore , quem ex reipub. calamitate capébat , scripta est epístola post victum Pompéjum.

Cícero S. D. Sulpício.

VEheménter te esse solícitum , & in communibus miséris præcípo quódam dolore augi , multi ad nos quotidie déferunt. Quod quamquam mínimè miror , & meum quodammodo agnóscó : doleo tamén , te sapientia prædatum propè singulari non tuis bonis delectari potiùs , quam aliénis malis laboráre. Me quidem , etsi némini concédo , qui majorem ex penúcie , & peste reip. moléstiam traxérit : tamén multa jam consolantur , maximèque conscientia consiliorum meórum. Multo enim ante , tanquam ex álqua spécua , prospéxi tempestátem futuram ; neque id solum mea spontè , sed multo étiam magis , monénte , & denuntiánte te. Etsi enim. absú

mag-

magnam partem consulátus tui ; tamén & absens cognoscébam , quæ esset tua in hoc pestífero bello cavéndo , & prædicéndo sententia ; & ipse ádfui primis tempóribus tui consulátus , cum accuratissimè monúisti senátum , colléctis ómnibus bellis civílibus , ut & illa timérent , quæ meminissent : & scirent , cum superiores , nullo tali exémplo antea in rep. cognito , tan crudéles fuissent : quicumque postea repub. oppressisset armis , multo intolerabiliórem futurum. Nam , quod exémplo fit , id étiam jure fieri putant : & áliquid , arque adeó multa addunt , & afferunt de suo. Quare meminisse debes , eos qui auctoritatè , & consílium tuum non sunt secúti , sua stulticia occidisse , cum tua prudéntia salvi esse potúissent. Dices : Qui me ista res consolátur in tantis tenebris , & quasi perpétuis reip. Est omnino vix consolábilis dolor : tanta est ómnium rerum amíssio , & desperátio recuperándi. Sed tamén & Cæsar ipse ita de te júdicat , & omnes cives sic existimant , quasi lumen álquod , extinctis cæteris , elucére sanctitatem , & prudéntiam , & dignitatem tuam. Hæc tibi ad levándas moléstias magna esse debent. Quòd autém a tuis abes ; ideò levius feréndum est ; quòd eodem tempore a multis , ac magnis moléstis abes ; quas ad te omnes perscriberem , nisi veréser , ne ea cognósceres absens , quæ quia non vides , mihi vidéris melióre esse conditíone , quam nos , qui vidémus. Hacténus existimo nostram consolatiónem rectè adhibitam esse , quoad cértior ab hómine amicíssimo fieres iis de rebus , quibus levári possent moléstie tuæ. Réliqua sunt in te ipso , neque mihi ignota , nec mínima solácia , & ut quidém ego sentio , multo máxima : quæ ego ipse experiens quotidie , sic probó , ut ea mihi salú tem afferre videántur. Te autém ab initio ætatis , memória

té-

téneo summè ómnium doctrinarum studiósium fuisse; ómniaque, quæ à sapientissimis ad benè vivendum trádita essent summo stúdio, curaque didicisse: quæ quidè, vel óptimis rebus, & úsui, & delectatióni esse possent: his verò temporibus habémus áliud nihil, in quo acquiescámus. Nihil faciám insolentè: neque te tali, vel scientia, vel natúra præditum, hortabor, ut ad eas réferas artes, quibus à primis temporibus ætatis stúdiúm tuum dedisti. Tantúm dicam, quod te spero approbatúrur; me postea quàm illi arti, cui studúeram, nihil esse loci, neque in cúria, neque in foro vidérem, omnem meam curam, atque óperam ad Philósophiam contulisse. Tux scientia exceléti, ac singulári non multò plùs, quàm nostræ, relictúm est loci. Quarè non equidè te móneo; sed mihi ità persuási, te quoquè in iisdem versári rebus, quæ étiam si minus prodéssent, ánimúm tamèn à sollicitú-dine abdúcerent. Sérvius quidè tuus in ómnibus ingénuis ártibus, in primisque, in hac in qua ego me scripsi acquiescere, ità versátur, ut excellat. A me verò sic diligitur, ut tibi uni concédam, præterea némini: mihi que ab eo grátia refértur: in quo ille existimat, quod facilè appareat, cum me colat, & obsérvet, tibi quoquè in eo se fácere gratissimúm. Vale.

ARGUMENTUM.

Laudat Sulpicii scripta: probat, quod Achæje administrandæ curam non recusavit; scribit de Marcéti restitutióne, de suis stúdiis, de Sulpicio filio, de rebus urbánis, de Cæsare.

Cícero S. D. Sulpício.

Accipio excusatióne tuam, qua usus es, cui sæpius ad me líttèras uno exémplo dedisses: sed accipio ex ea parte, quatenús aut negligétiá, aut im-

improbítate eórum, qui epístolas accípiant, fieri scribis, ne ad nos perforántur. Illam partem excusatiónis, qua te scribis oratiónis paupertate (sic enim appellas) iisdem verbis epístolas sæpius mittere, nec agnósko, nec probo. Et ego ipse, quem tu per jocum (sic enim accípio) divitias oratiónis habere dicis, me non esse verbórum ádmodúm ínopem, agnósko: enim non necesse est: sed tamèn idem facilè cedo tuórum scriptórum subtilitati, & elegantia. Consiliúm tuúm, quo te usum scribis, hoc Achæicum negórium non recusavisse, cum sempèr probavisses, túm multò magis probavi, lectis tuis próximis líttèris. Omnes enim cáusa, quas commémoras, justissimæ sunt, tuaque & auctoritate, & prudentia dignissimæ. Quod alitèr cecidisse rem existimas, atque opinátus sis: id tibi nullo modo assérior. Sed quia tanta perturbatió, & confusio est rerum: ita percúlta, & prostrata fœdissimó bello jacent ómnia, ut is cúique locus, ubi ipse sit, misérrimus esse videátur: propterea & tui te consilii pœnitet: & nos, qui domi sumus, tibi beati vidémur: at contra nobis, non tu quidè vácuus molé tuis, sed præ nobis beatus. Atque hoc ipso mélior est tua, quàm nostra conditio: quòd tu, quid dóleas scribere áudes: nos ne id quidè túto póssumus: ne id victóris víctio, quo nihil móderatiús; sed ipsius victóriæ, quæ civílibus bellis sempèr est insolens. Uno te vícimus: quòd de Marcélli, collégæ tui, salute paulò antè quàm tu, cognóvimus: étiam meherculè, quòd quemadmodúm ea res agerétur, vídimus. Nam sic fac existimes, post has misérias, id est, postquàm armis disceptári cœptum est de jure público, nihil esse actum áliud cum dignitate. Nam & ipse Cæsar, accusata acerbitate Marcélli, (sic enim appellábat) laudataque honorifi-

centissimè & æquitæ tua, & prudentia, repente, præter spem dixit, se senatui roganti de Marcéllò, ne hominis quidè m causa negaturum. Fecerat autè hoc senatus, ut cùm à L. Pisone mentio esset facta de Marcéllò: & cùm C. Marcellus sed ad Cæsaris pedes abjecisset, cunctus consurgeret, & ad Cæsarem supplex accederet. Noli quærere; ita mihi pulcher hic dies visus est, ut spèciem aliquam vidèrer vidère quasi reviviscèntis reipub. Itaque cùm omnes ante me rogati gratias Cæsari egissent, præter Volcâtium (is enim, si eo loco esset, negavit se facturum fuisse) ego rogatus, mutavi meum consilium. Nam statueram, non mehercule inertia, sed desidèrio pristinae dignitatis, in perpètuum tacere. Fregit hoc meum consilium & Cæsaris magnitudo animi, & senatus officium. Itaque pluribus verbis egi Cæsari gratias: meque metuo, ne etiam in cæteris rebus honesto otio privarim: quod erat unicum solatium in malis. Sed tamèn, quando elungi ejus offensionem, qui fortasse arbitraretur, me hanc remp. non putare, si perpetuò tacèrem: modicè hoc iaciam: aut etiam intra modum; ut & illius voluntari, & meis studiis serviam. Nam etsi à prima ætate me omnis ars, & doctrina liberalis, & maximè Philosophia delectavit: tamèn ita hoc studium quotidie ingravescit, credo & a tantis maturitate ad prudentiam, & his tèmporum vitiiis, ut nulla res alia levare animum molestiis possit. A quo studio te abducere negotiis intelligo ex tuis litteris: sed tamèn aliquid jam noctes te adjuvabunt. Servius tuus, vel potius noster, summa me observantia colit: cujus ego cùm omni probitate, summaque virtute: tum studiis, doctrinaque delector. Is mecum sepe de tua mansione, aut decensione communicat. Adhuc in hac sum sententia, nihil ut faciamus: nisi quod maximè

Cæsar velle videatur. Res sunt ejusmodi, ut si Romæ sis, te nihil, præter tuos, delectare possit. De reliquis nihil melius ipso est. Cæteri, & cætera ejusmodi, ut si alterutrum necesse sit, audire ea malis, quam videre. Hoc nostrum consilium nobis minime jucundum est, qui te videre cupimus: sed consulimus tibi. Vale.

ARGUMENTUM.

Cùm Cæsar bellum egeret in Hispania contra Pompèii liberos, perit Tullia Ciceronis filia ex parte, jam à Dolabella dimissa. Consolatur Ciceronem Sulpicius arguens ad tollendum dolorem iudiciumque cotèctis. De Sulpicio sic Quint. lib. 12. Ser. Sulpicius insignem non immerito famam tribus orationibus meruit.

Ser. Sulpicius S. D. Ciceroni.

POstea quam mihi renunciatum est de obitu Tullia, filia tua; sanè quam pro eo, ac debuì, graviter, molestèque tui; communemque eam calamitatem existimavi: qui si istic adfuissèm, neque tibi defuissèm, coramque meum dolorem tibi declarassem. Etsi genus hoc consolationis miserum, atque acerbum est, propterea quia, per quos id fieri debet, propinquos, ac familiares, ipsi pari molestia afficiuntur, neque sine lachrymis multis id conari queunt: ut magi ipsi videantur aliorum consolatione indigere, quam aliis posse suum officium præstare: tamèn quæ in præsentia mihi in mentem venerunt, decrevi brevi ad te perscribere: non quòd ea te fagere existimem: sed quòd forsitan dolore impeditus minus ea perspicias. Quid est, quod tantoperè te commoveat tuus dolor intestinus? cogita, quemadmodum adhuc fortuna nobiscum egerit: ea nobis erepta esse, quæ hominibus non minus, quam liberi, chara esse debent: patriam, honestatem, dignitatem, honores omnes,

Hoc uno incómodo áddito, quid ad dolórem ad-
 júngi póruit? aut qui non in illis rebus exercitátus
 ánimus callére jam debet, atque ómnia minóris æsti-
 máre? an illius vicem (credo) doles? Quotiès in-
 tam cogitationem necesse est, ut tu véneris, nos sæ-
 pè incidimus; hisce tempóribus non pessimè cum iis
 esse actum, quibus sine dolóre licitum est mortem
 cum vita commutáre? Quid autém fuit, quod illam
 hoc tempóre ad vidéndum magnoperè invitáre pos-
 set? quæ res? quæ spes? quod ánimi solárium? Ut
 cum áliquo adolescén-te primário conjúcta ætátem
 ágeret? Licitum est tibi (credo) pro tua dignitate
 ex hac juventúte génerum deligere, cujus fidei líberos
 tuos te tutò committere putáres. An ut ea líberos ex
 sese páreret: quos cum floréntes vidéret, lætarétur?
 qui rem à parén-te tráditam per se tenére possent? hon-
 nòres ordinátim in rep. petitúri essent? in amicórum
 negótiis libertáte sua uteréntur? Quid horum fuit,
 quòd non priùs, quàm datum, adémptum sit? At ve-
 rò malum est líberos amittere. Malum nisi hoc pejus
 sit, hæc sufférre, & péperit. Quæ res mihi non me-
 diócrem consolationem áttulit, volo tibi commemo-
 ráre, si fortè éadem res tibi minúere dolórem possit.
 Ex Asia rédiens, cum ab Ægina Megáram versùs navi-
 gárem, cœpi regiónes circumcírca prospícere, post
 me erat Ægina: antè Megára: dextrá Piræus: sinis-
 trá Corinthus: quæ óppida quódam tempóre floren-
 tíssima fúerunt, nunc prostráta, & diruta antè óculos
 jacent: cœpit egomet mecum sic cogitáre: Hem, nos
 homínculi indignámur, si quis nostrum intériit, aut
 occisus est, quórum vita brevior esse debet: cum uno
 loco tot oppidórum cadávera projécta jáceant? Vis
 ne tu te, Servi cohíbère, & meminisse, hómínem
 te esse natum? Crede mihi: cogitatione ea non me

dis-

diocritèr sum confirmátus. Hoc idém, si tibi vidé-
 tur, fac ante óculos tibi propónas. Modò uno tém-
 pore tot viri claríssimi interierunt: de império præ-
 terea tanta diminútio facta est: omnes provinciæ con-
 quassatæ sunt. In unius mulierculæ ánimula si jacúra
 facta sit, tantoperè commoveris? quæ si hoc tempó-
 re non suum diem obiisset; páucis post annis tamén
 ei moriendum fuit: quóniam homo nata fúerat.
 Etiam tu ab hisce rebus ánimam, ac cogitationem
 tuam ávoca: atquè ea potiùs reminiscere, quæ digna
 tua persóna sunt: illam, quandiù ei opus fúerat, vi-
 xisse, unà cum rep. fuisse: te patrem suum, Prætò-
 rem, Cónsulem, áugurem vidisse: adolescéntibus
 primáriis nuptam fuisse: ómnibus bonis propè per-
 fúctam esse cum resp. occideret, vita excessisse.
 Quid est quòd tu, aut illa cum fortúna hoc nómi-
 ne quæri possitis? Denique noli te oblivisci Ciceró-
 nem esse, & eum, qui aliis consueveris præcipere, &
 dare consílium: neque imitari malos médicos, qui
 in aliénis morbis profiténtur se tenére medicínæ scién-
 tiam, ipse se curáre non possunt: sed potiùs, quæ aliis
 tutè præcipere soles, ea tutè tibi subjice, atque apud
 ánimam propóne. Nullus dolor est, quem non lon-
 ginitas tempóris minúat, atque mólliat. Hoc te
 expectáre tempus, tibi turpe est, ac non ei rei sa-
 piéntia tua te occurrere. Quòd si quis étiam inferis
 sensus est: qui illius amor in te fuit, pietasque in
 omnes suos, hoc certè illa te fácere non vult. Da
 hoc illi mórtuæ: da ceteris amicis, ac familiaribus,
 qui tuo dolóre moerent: da pátria, ut si qua in re
 opus sit, ópera, & consilio tuo uti possit. Denique,
 quóniam in eam fortúnam devénimus, ut étiam huic
 rei nobis serviendum sit: noli committere, ut quis-
 quam te putet non tam filiam, quàm reip. tempóra,

& aliorum victoriam lugere. Plura me ad te de hac re scribere pudet, ne videar prudentiæ tuæ diffidere. Quare si hoc unum proposuero, finem faciam scribendi. Vidimus aliquoties secundam pulcherrimè te ferre fortunam, magnamque ex ea re te laudem adipisci: fac aliquando intelligamus, adversam quoque te æquè ferre posse neque id majus, quàm debeat, tibi onus videri: ne ex omnibus virtutibus hæc una tibi videatur deesse. Quod ad me attinet, cum te tranquillè animo esse cognovero, de iis rebus quæ hic geruntur, quemadmodumque se provincia habeat, certiores faciam. Vale,

ARGUMENTUM.

Ad Servii consolationem respondet, suum dolorem, lætis illius literis aliqua ex parte lenium: sed dolendi causas apud se & pueros & gratiores esse, quam apud quemvis alium in simili calamitate.

Cicero S. D. Sulpicio.

EGO verò Servi, vellem, ut scribis, in meo gravissimo casu aduisses. Quantum enim præsens me adjuvare poteris & consolando, & propè æquè dolendo, facilè ex eo intelligo, quod, litteris tuis lætis, aliquantulum acquievi. Nam & ea scripsisti, quæ levare luctum possent: & in me consolando, non mediocrem ipse animi dolorem adhibuisti. Servius tamèn tuus omnibus officiis, quæ illi tempori tribui poterunt, declaravit, & quæ tibi ipse me faceret, & quem suum talem ergà me animum tibi gratum putaret fore: cujus officia jucundiora scilicèt sæpè mihi fuerunt, numquam tamèn gratiora. Me autèm non oratio tua solùm, & societas penè ægritudinis, sed etiàm auctoritas consolatur. Turpè enim esse existimo, non ita ferre casum meum, ut tu, ta-

li sapientia præditus, ferendum putas. Sed opprimor interdum, & vix resisto dolori: quod ea me solatia deficiunt, quæ cæteris, quorum mihi exempla propono, simili in fortuna non defuerunt. Nam & Qu. Máximus, qui filium consularem, clarum virum, & magnis rebus gestis, amissit: & L. Páulus, qui duos septem diebus: & noster Gallus; & M. Cato, qui summo ingenio, summa virtute filium perdidit: iis temporibus fuerunt, ut eos ipsorum dignitas consolaretur ea, quam ex repub. consequebantur. Mihi autèm, amissis ornamentis iis, quæ ipse commemoras, quæque eram máximis laboribus adèprus: unum manebat illud solatium, quod eièptum est. Non amicorum negotiis, non reipub. procuracione impedièbantur cogitaciones meæ: nihil in foro agere licebat: adspicere curiam non poteram: existimabam, id quod erat, omnes me & industriæ meæ fructus; & fortunæ perdidisse. Sed cum cogitarem, hæc mihi tecum, & cum quibusdam esse communiæ: & cum frangerem jam ipse me, cogèremque illa ferre tolerantè: habebam quod confugerem, ubi conquiescerem, cujus in sermone, & suavitate omnes curas, doloresque deponerem. Nunc autèm, hoc tam gravi vulnere, etiàm illa, quæ consensuisse videbantur, recrudescunt. Non enim, ut tùm me à rep. moestum domus excipiebat, quæ levaret: sic nunc domo moerens ad remp. confugere possum, ut in ejus bonis acquiescant. Itaque & domo absum, & foro; quod nec eum dolorem, quem à rep. capio, domum jam consolari potest, nec domesticum resp. Quo magis te expècto, teque videre quam primùm cupio. Major mihi levatio afferri nulla potest, quam conjunctio consuetudinis, sermonumque nostrorum: quamquam sperabam, tuum adventum (sic enim audiebam) ap-

propinquare. Ego autem cum multis de causis te exopto quam primum videre: tum etiam, ut ante commentemur inter nos, qua ratione nobis traducendum sit hoc tempus, quod est totum ad unius voluntatem accomodandum, & prudentis, & liberalis, & (ut perspexisse mihi videtur) nec a me alieni, & tibi amicissimi. Quod cum ita sit, magnæ tamen est deliberationis, quæ ratio sit ineunda nobis non agendi aliquid, sed illius concessu, & beneficio quiescendi. Vale.

ARGUMENTUM.

Suadet ut exaudi consilium abiciat, & in patriam suam redeat: id Casarem facere concessurum: id optare ipsius fratrem, id ipsam rempublicam, id ad rationem etiam rei familiaris pertinere.

Cicero S. D. M. Marcèllo.

ETSI eò te adhuc consilio usum intèllo, ut id reprehendere non audeam, non quin ab eo ipse dissentionem, sed quod ea te sapientia esse iudicem, ut meum consilium non antepònam tuo: tamen & amicitia nostræ vetustas, & tua summa erga me benevolentia, quæ mihi jam a pueritia tua cognita est, me hortata est, ut ea scriberem ad te, quæ & salutis tuæ conducere arbiträrer, & non aliena esse ducerem à dignitate. Ego eum te esse, qui horum malorum initia multò antè videris: qui consulatum magnificèntissimè, atquè optimè gesseris, præclare meministi: sed idem etiam illa vidi, neque te consilium civilis belli ita gerendi, neque copias Cn. Pompèii, nec genus exercitus, probare, scmpèrque summè disfidere. Qua in sententia me quoque fuisse, memoria tenere te arbitrator. Itaque neque tu multam interfuisti rebus gerendis: & ego id tempèr egi, ne interessem. Non enim iis rebus pugnabamus, quibus valere po-

teramus, consilio, auctoritate, causa, quæ erant in nobis superiora: sed lacertis, & viribus, quibus pares eramus. Victi sumus igitur: aut si vinci dignitas non potest, fracti certè, & abjecti. In quo tuum consilium nemo potest non maximè laudare, quod cum spe vincendi simul abjectis certandi etiam cupiditatem, ostendisti que, sapientem, & bonum civem initia bellis civilis invitum suscipere, extréma non libenter persequi. Qui non idem consilium, quod tu, secuti sunt, eos video in duo gênera esse distractos. Aut enim renovare bellum conati sunt, & hi se in Africam contulerunt: aut, quemadmodum nos, se victos esse crediderunt. Medium quoddam tuum consilium fuit, qui hoc fortassè humilis animi duceres: illud, pertinacis. Fateor, à plerisque, vel dicam ab omnibus, sapiens tuum consilium: à multis, etiam magni, ac fortis animi iudicatum. Sed habet ista ratio, ut mihi quidem videtur, quendam modum: præsertim cum tibi nihil deesse arbitrer ad tuas fortunas omnes obtinendas, præter voluntatem. Sic enim intellèxi, nihil aliud esse, quod dubitationem afferret ei, penes quem est potestas, nisi quod vereretur, ne tu illud beneficium omninò non putares. De quo quid sentiat, nihil attinet dicere: cum appareat, ipse quid fecerim. Sed tamen si jam ita constituissem, ut abesse perpetuò mallet, quam ea, quæ nollès, videre, tamen id cogitare deberes: ubicumquè esses, te fore in ejus ipsius, quem fugeres, potestate: qui si facile passurus esset, te carentem patria, & fortunis tuis, quietè, & liberè vivere, cogitandum tibi tamen esset, Romæ, ne, & domi tuæ: ejusmodi res esset: an Mytilenis, aut Rhodi mallet vivere. Sed cum ita late pateat ejus potestas, quem veremur, ut terrarum orbem complexa sic: nonne mavis sine periculo

domi tuæ esse quam cum periculo alienæ? Equidẽm, etiam si oppetenda mors esset: domi, atque in patria mallet, quam in externis, atque alienis locis. Hoc idem omnes, qui te diligunt, sentiunt: quorum est magna, pro-tuis maximis, clarissimisque virtutibus, multitudo. Habemus, etiam rationem rei familiaris tuæ, quam dissipari nolumus. Nam etsi nullam potest accipere injuriam, quæ futura perpetua sit: propterea quod neque is, qui tenet remp. pateretur, neque ipsa resp. tamẽ impetum prædonum in tuas fortunas fieri nolo. Hi autem qui essent, auderem scribere, nisi te intelligere confiderem. Hic pro te unius sollicitudines unius etiam multæ, & assidue lacrymæ C. Marcèlli, fratris optimi, deprecantur. Nos cura, & dolore proximi sumus, precibus tardiores: quod jus adefundi, cum ipsi deprecatore eguerimus, non habemus. Gracia tantum possumus, quantum victi. Sed tamẽ consilio, studio, Marcèllo non desumus. A tuis reliquis non adhibemur; ad omnia parati sumus. Vale.

ARGUMENTUM.

Et hæc epistola eò spectat, ut Marcèlo reditus in patriam persuadatur.

Cicero S. D. Marcèllo.

NEque monere te audeo, præstanti prudentia virum: nec confirmare, maximi animi hominem, virumque fortissimum: consolari verò nullo modo. Num si ea, quæ acciderunt, ita fers, ut audio; gratulari magis virtuti debeat, quam consolari dolorem tuum; sin te tanta mala reip. frangunt, non ita abundo ingenio, ut te consoler: cum ipse me non possim. Reliquum est igitur, ut tibi me in omnibus rebus præbeam, præstemque, ut ad omnia, quæ

tui

tui velint, ita sim præstò, ut me non solum omnia debere tua causa, quæ possim; sed ea quoque, quæ non possim, putem. Illud, vel tu me monuisse, vel censuisse puta, vel propter benevolentiam tacere non potuisse: ut; quod ego facio, tu quoque animum inducas; si sit aliqua resp. in ea te esse oportere judicio hominum, reque principem, necessitate cedentem tempore: si autem nulla sit, hunc tamen aptissimum esse etiam ad exulandum locum. Si enim libertatem sequimur, qui locus hoc dominatu vacat? sin qualemcumque locum; qui est domestica sede jucundior? Sed mihi crede: etiam is, qui omnia tenet, favet ingeniis: nobilitatem verò, & dignitatem hominum, quantum ei res, & ipsius causa concedit, amplectitur. Sed plura, quam statueram, Redeo ergò ad unum illud: me tuum fore cum tuis, si modò erunt tui; sin minus, me certè in omnibus rebus satis nostræ conjunctioni, amorique facturum. Vale.

ARGUMENTUM.

Reditum in patriam suadet, ut supra, argumenta ex intima arte de promissis ad persuadendum firmissima.

Cicero S. D. Marcèllo.

ETSI perpaucis antè diebus dederam Q. Mucio literas ad te pluribus verbis scriptas, quibus declaraveram, quo te animo censerem esse oportere, & quid tibi faciendum arbitrarer: tamẽ cum Theophilus, libertus tuus, proficisceretur, cujus ego fidem erga te, benevolentiamque perspexeram, sine meis literis eum ad te venire nolui. Iisdem igitur de rebus etiam, atque etiam hortor, quibus superioribus literis hortatus sum: ut in ea repub. quacumque est, quam primum velis esse. Multa vide-

bis

bis fortassè, quæ nolis; non plura tamèn, quàm áudis quotidie. Non est porrò tuum, uno sensu solum oculòrum movèri: cum illud idem auribus percipias, quod étiam majus vidèri solet minus laborare. At tibi ipsi dicendum erit áliquid, quod non sentias, aut faciendum, quod non probes. Primùm Témpori cedere, id est, necessitati parère, semper sapientis est hábitum; deindè non habet, ut nunc quidèm est, id vitii res. Dicere fortassè, quæ sentias, non licet, tacere planè licet. Omnia enim delata ad unum sunt. Is útitur consilio, ne suòrum quidèm, sed suo. Quod non multò secus fieret, si is temp. tenèret, quem secuti sumus. An qui in bello, cum ómnium nostrum conjunctum esse periculum suo cerneret, certòrum hóminum minimè prudèntium consilio uterètur: cum magis communem censémus in victória futurum fuisse, quàm incertis in rebus fuisse? & qui nec te consule tuum sapientissimum consilium securus esset; nec, fratre tuo consulatum ex auctoritate tua gerente, vobis auctoribus uti voluerit; nunc omnia tenentem, nostras sententias desideratum censens fuisse? Omnia sunt misera in bellis civilibus; quæ majores nostri ne semel quidèm: nostra ætas sepè jam sensit; sed miserius nihil, quàm ipsa victória: quæ étiam si ad meliores venit, tamèn eos ipsos ferocios, impotentioresque reddit: ut étiam si natura tales non sint, necessitate esse cogantur. Multa enim victóri eòrum arbitrio, per quos vicit, étiam invito faciènda sunt. An tu non vidèbas mecum simul, quàm illa crudelis esset futura victória? Igitur tunc quoquè patria careres, ne quæ nolles, vidères? Non, inquires: ego enim ipse tenèrem opes, & dignitatem meam. At erat tuæ virtutis, in minimis res tuas ponere: de repúb.

vehementiùs laborare. Deindè, qui finis istius consilii est? nam adhuc & factum tuum probatur: & ut in tali re, étiam fortuna laudatur: factum, quod & initium belli necessariò secutus sis, & extrémá sapienter persequi nolueris: fortuna, quod honesto otio tenueris & statum, & famam dignitatis tuæ. Nunc verò nec locus tibi ullus dulcior esse debet patria: nec eam diligere minùs debes quod deformior est, sed misereri potius: nec eam multis claris viris orbátam, privare étiam adspèctu tuo. Deniquè, si fuit magni animi non esse supplicem victóri: vide ne superbi sit, aspernari ejusdem liberalitatem: & si sapientis est carere patria, duri non desiderare: & si rep. non possis frui, stultum est nolle privata. Caput illud est, ut, si ista vita tibi commodior esse videatur, cogitandum tamèn sit, ne tutior non sit; magna gladiatorum est licentia: sed in extèrnis locis minor étiam ad facinus verecundia. Mihi salus tua, tantæ curæ est, ut Marcélo fratri tuo aut par, aut certè proximus sim. Tuum est consulere temporibus & incolumitati, & vitæ, & fortunis tuis. Vale.

ARGUMENTUM.

Hortatur ut reditum maturet, jam enim de reditu persuaserat.

Cicero S. D. Marcé!lo.

ETSI nihil novi, quod ad te scriberem habebam, magisque litteras tuas jam expectare incipiebam, vel te potius ipsum: tamèn, cum Theophilus proficisceretur, non potui nihil ei litterarum dare. Cura igitur, ut quam primum venias; venies enim, mihi crede, expectatus, nequè solum nobis, id est, tuis, sed prorsus omnibus. Venit enim mihi in mentem, subvereri interdum, ne te delectet tar-

da decéssio. Quòd si nullum habéres sensum, nisi oculòrum, prorsùs tibi ignòscerem, si quòsdam nolles vidére. Sed cùm leviora non multò essent, quæ audiréntur, quàm quæ videréntur: suspicàrer autém, multùm interé: se rei familiaris tuæ, te quamprimùm venire, idque in omnes partes variere: putavi, ea de re te esse admonéndum. Sed quóniam quod mihi placéret, osténdi: réliqua tu pro tua pruèntia consideràbis. Me tamèn velim, quod ad tempus te expectémus, certiórem faciàs. Vale.

ARGUMENTUM.

Significat se in patriam rediitum, commotum consilio, & auctoritate Ciceronis

Marcéllus S. D. Ciceróni.

PLurimùm valuisse apud me tuam sempèr auctoritatem, cùm in omni re, tum in hoc maxime negotio, potest existimare. Cum mihi C. Marcéllus, frater amantissimus mei: non solum consilium daret, sed precibus quoque me obsecraret: non prius mihi persuadere potuit, quam tuis est effectum litteris, ut iterer vestro potissimum consilio. Res quemadmodum sit acta, vestrae litterae mihi declarant. Gratulatio tua etsi est mihi probatissima, quod ab optimo fit animo; tamèn hoc mihi multo jucundius est, & gratius, quod in summa paucitate amicorum, propinquorum, ac necessariorum, qui verè meae salutis faverent, te cupidissimum mei, singularemque mihi benevolentiam prestitisse cognovi. Reliqua sunt ejusmodi, quibus ego, quóniam hæc erant tempora, faciliè, & æquo animo carebam; hoc vero ejusmodi esse statuo, ut sine talium virorum, & amicorum benevolentia, neque in adversa, neque in secundâ fortuna quisquam vivere possit. Ità hoc ego mihi gratulor,

lor. Tu verò ut intelligas, homini amicissimo te tribuisse officium, re tibi præstabo. Vale.

ARGUMENTUM.

Marcéllum à Mâgio interfectum, suamque ergà mortuum officia significat.

Sérvius S. D. Ciceróni.

ETSI scio, non jucundissimum nuntium meo-
bis allaturum: tamèn, quóniam Casus & natura in nobis dominatur visum est faciendum, quoquomodo res se haberet, vos cerciores ut facerem. Ad x. Kalendas Jun. cùm ab Epidaurò Piræum navi ad-
vèctus essem, ibi Marcéllum, collégam nostrum, conveni; eumque diem ibi consumpsi, ut cum eo essem. Pòstero die cùm ab eo digressus essem eo consilio, ut ab Athénis in Bœotiàm irem, reliquamque jurisdictionem absolvèrem: ille, uti ajébat, suprèmo Majo Itáliam versùs navigaturus erat. Postridiè eius dièi, cùm ab Athénis proficisci in animo habèrem circitèr horam decimam noctis P. Posthúmius, familiaris ejus, ad me venit, & mihi nuntiavit, M. Marcéllum collégam nostrum, post coenæ tempus, à P. Mâgio Chiloni, familiari ejus, pugione percussum esse, & duo vùlnera accepisse: unum in stómacho: àlterum in capite, secundum àurem; sperare tamèn eum vivere posse. Mâgium seipsum interfecisse; postea se à Marcéllò ad me missum esse, qui hæc nuptiaret, & rogaret, uti cogerem medicos. Coègi, & è vestigio eò sum profectus prima luce. Cùm non longè à Piræo abessem, puer Acidini obviam mihi venit cum codicillis: in quibus erat scriptum, paulò antè lucem Marcéllum diem suum obiisse. Ità vis clarissimus ab homine terrèrrimo acerbissima morte est affectus, & cui inimici proptèr dignitatem pepèrcerant: inven-
tus

tus est amicus, qui ei mortem afferret. Ego tamèn ad tabernáculum eius perréxi; inveni duos libértos, & pauculos servos; reliquos ajébant profugisse, metu pertérritos, quòd Dóminus eórum ante tabernáculum interféctus esset. Coactus sum in eádem illa lectíca, qua ipse delátus eram, meisque lecticáriis in urbem eum reférre: ibique pro ea cópia, quæ Athénis erat, funus ei satis amplum faciéndum curávi. Ab Atheniënsibus, locum sepultúre intrá urbem ut darent, impetráre non pótui, quòd religióne se impedire dicerent: nequè tamèn id antea cuiquam concesserant. Quod proximum fuit, uti in quo vellémus gymnásio eum spelirémus, nobis permisérunt. Nos in nobilíssimo orbis terrárum gymnásio Academiæ, locum delégimus; ibique eum combússimus, posteaque curávimus, ut iidem Atheniënses in eòdem loco monuméntum ei marmóreum faciéndum locárent. Ità quæ nostra officia fúerunt, pro collégio, & propinquitáte, & vivo, & mórtuo ómnia ei præstitimus. Vale. Datá pridíe Kalendas Jun. Athénis.

ARGUMENTUM.

Exulántem nigídium spe réditus consoláns, suam illi óperam, suumque officium pollicétur: præterea rem ómniæ familiarém, in exirémum hortáitur, ut bono ánimo sit in urámque partem.

Cícero S. D. P. Nigídio Fígulo.

QUærénti mihi jamdiù; quid ad te potíssimum scriberem: non modò certa res nulla, sed ne genus quidém litterárum usitátum veniebat in mentem. Unam enim partem, & consuetúdinem eárum epistolárum, quibus, secúndis rebus uti solebámus, tempus erípuerat: perféceratque fortúna, ne quid tale scribere possem, aut omnínò cogitare. Re-

lin-

Inquebátur triste quóddam, míserum, & his temporibus consentáneum genus litterarum, id quoque deficiebat me: in quo debébat esse aut promissio auxilií alicújus, aut consolátio dolóris tui. Quod poilli érer, non erat. Ipse enim pari fortúna abjéctus, aliorum ópibus casus meos sustentábam: sapiùsque mihi veniebat in mentem quæri, quòd ità viverem, quam gaudère, quòd viverem. Quamquàm enim nulla me ipsum privátim pépultit insígnis injúria: nec mihi quídquam tali témpere in mentem venit optáre, quòd non ultrò mihi Cæsar detúlerit: tamèn nihilominùs eis conficior curis, ut hoc ipsum, quòd máneam in vita, peccáre me existimem; cæreó enim cùm familiaríssimis multis, quos aut mors erípuit nobis, aut distráxit fuga: tùm ómnibus amícis; quórum benevoléntiam nobis conciliarat per me quondám, te sócio, defénsa respúb. vérsorque in eórum naufrágiis, & bonórum direptionibus: nec áudio solùm, quòd ipsum esset míserum, sed étiam id ipsum vídeo, quo nihil est acerbíus, eórum fortúnas díssipári, quibus nos olim adjutóribus illud incéndium exstínximus, & in qua urbe modò grátia, auctoritáte, glória florúimus, in ea nunc iis quidém ómnibus carémus. Obtrínemus ipsius Cæsaris summam ergá nos humanitátem: sed ea plus non potest, quam vis, & mutátio ómnium rerum, atque témporum. Itaque orbis iis rebus ómnibus, quibus & nátura me, & volúntas, & consuetúdo assuefécera: cùm cæteris, ut quidém vídeor, tùm ipsi mihi displiceo. Natus enim ad agéndum sempèr aliquid dignum víro, nunc non modò agéndi ratióne nullam hábeo, sed ne cogitándi quidém: & qui antea aut obscúris homínibus, aut étiam sóntibus opitulári póteram, & nunc P. Nigídio, uni ómnium doctíssimo, & sanctíssimo, & máxima quon-

H

dám

dã grãtia , & mihi certè amicissimo , ne benigne quidẽm polliceri possim. Ergo hoc erẽptum est literarum genus. Rẽliquum est , ut consolèr , & afferam rationes , quibus te à molèstia coner abducere. At ea quidẽm facultas vel tui , vel alterius consolandi , in te summa est , si unquam in ullo fuit. Itaque eam partem , quæ ab exquisita quadã ratione , & doctrina proficiscitur , non attingam , tibi totam relinquam. Quid sit forti , & sapienti homine dignum : quid gravitas , quid altitudo animi , quid acta tua vita , quid stũdia , quid artes , quibus à pueritia floruisti , à te flagitent , tu videbis. Ego , quod intelligere , & sentire , quia sum Romæ , & quia curo , atrendoque , possum : id tibi affirmo , te in istis molèstia , in quibus es hoc tempore , non diutius futurum : in his autem , in quibus etiam nos sumus , fortassè semper fore. Videor mihi perspicere primum ipsius animum , qui plurimum potest , propensum ad salutem tuam. Non scribo hoc temerè , quo minus familiaris sum , hoc sum ad investigandum curiosior. Quo facilius , quibus est iratior , respondere tristiùs possit : hoc est adhuc tardior ad te molèstia liberandum. Familiares verò ejus , & ii quidem , qui illi jucundissimi sunt , mirabiliter de te & loquuntur , & sentiunt. Accedit eodem vulgi voluntas , vel potius consensu omnium etiam illa , quæ minimum nunc quidẽm potest , sed possit necesse est , resp. quoscumque viros habebit , ab iis ipsis , quibus tenetur , de te propediẽm (mihi crede) impetrabit. Rẽdeo igitur ad id , ut jam tibi etiam pollicear aliquid , quod primò omisseram. Nam & amplectar ejus familiarissimos , qui me admodum diligunt , multumque mecum sunt : & in ipsius consuetudinem , quam adhuc meus pudor mihi clausit , insinuabo : & certè omnes vias persequar , qui-

quibus putabo ad id , quod volumus , pervenire posse. In hoc toto genere plura faciam , quàm scribere audeo. Cætera , quæ tibi à multis prompta esse certò scio , à me sunt paratissima : nihil in re familiari mea est , quod ego malim meum esse , quàm tuum. Hac de re , & de hoc genere toto , hoc scribo parcius , quòd te , id quod ipse confido , sperare malo esse usurum tuis. Extrẽmum illud est , ut te horter , & obsecrem , animo ut maximo sis : nec ea solum memineris , quæ ab aliis magnis viris accepisti : sed illa etiam , quæ ipse ingenio , studioque peperisti , quæ si colliges , & sperabis omnia optimè , & quæ accident , qualiacumque erunt , sapienter feres. Sed hæc tu melius , vel optimè omnium. Ego , quæ pertinere ad te intelligam , studiosissime omnia , diligentissimeque curabo : tuorumque tristissimo meo tempore meritòrum erga me memoriã conservabo. Vale.

ARGUMENTUM.

Respondet ad dupliẽm Plãncii gratulationem de recuperata Ciceronis dignitate , & de nobis ejusdem nuptiis cum Pãbina , divortio jam factò cum Terẽntia.

Cicero S. D. Cn. Plãncio.

BInas à te accipi litteras , Corcyræ datas : quarum alteris mihi gratulabare , quòd audisses , me meam pristinam dignitatem obtinere : alteris dicebas te velle , quæ egissem , benè , ac felicitè evenire. Ego autem , si dignitas est benè de repub. sentire , & bonis viris probare quod sentias : obtineo dignitatem meam : sin autem in eo dignitas est , quod sentias , aut re efficere , si possis , aut denique libera oratione defendere : ne vestigium quidẽm ullum est reliquum nobis dignitatis : agiturque præclare , si nosmetipsos regere possimus , ut ea , quæ partim jam adsunt , partim

tim impendent, moderatè ferámus; quod est difícilè in ejúsmodi bello, cujus éxitus ex áltera parte cædem osténtat, ex áltera servitútem. Quo in periculo nonníhil me consolátur, cùm recórdor, hæc me tùm vidísse, cùm secúndas étiam res nostras, non modò advérsas pertimescêbam: vidêbamque, quánto periculo de jure público disceptarétur armis. Quibus, si ii vicísset, ad quos ego pacis spe, non belli cupiditatè addúctus accesseram: intelligêbam tamèn, & iratórum hóminum, & cupidórum, & insoléntium, quam crudélis esset futúra victória: sin autèm victi essent, quántus intéritus esset futúrus civium, partim amplissimórum, partim étiam optimórum: qui me hæc prædicéntem, atque optimè consuléntem salúti suæ, malébat nimium tímudum, quam satis prudéntem existimári. Quòd autèm mihi de eo, quod égerim, gratuláris, te ità velle certò scio: sed ego tam mísero témpore nihil novi consilii cõpíssem, nisi in réditu meo nihilo meliòres res domésticas, quam rémp. offendissem. Quibus enim, pro meis immortalibus beneficiis, charíssima mea salus, & meæ fortunæ esse debébat: cum proptèr eórum scelus nihil mihi intrá meos parietes tutum, nihil insídiis vácuum vidèrem: novárum me necessitúdinum fidelitatè contrá vétèrum perfídiam, muniéndum putávi. Sed de nostris rebus satis, vel étiam nimium multa. De tuis velim, ut eo sis ánimo, quo debes esse, id est, ut ne quid tibi præcipuè timéndum putes. Si enim status erit álquis civitátis: quicúmque erit, te ómnium periculórum vídeo expértem fore. Nam álteros tibi jam placátos esse intélligo, álteros numquam irátos fuisse. De mea autèm in te voluntatè sic velim júdices, me quibuscúmque rebus opus esse intelligam; quamquam vídeam, quis sim hoc tempore, & quid possim: ópe-

ra tamèn, & consilio, stúdio quidem certè, rei, famæ, salúti tuæ, præstò futúrum. Tu velim, & quid agas, & quid actúrum te putes, fácias me quam diligéntissimè certiórem. Vale.

A R G U M E N T U M.

Mortaliu, ut communem fortunam fortiter ferat.

Cícero S. D. Pláncio.

A Ccèpi perbrèves tuas litteras, quibus id, quod scire cupiebam, cognoscere non pótui; cognóvi autèm id, quod mihi dúbium non fuit, nam quam fortitè ferres commúnes misérias, non intelléxi: quam me amáres, facílè perspéxi: sed hoc sciebam, illud si scíssem, ad id meas litteras accommódassem. Sed tamèn etsi antea scripsi, quæ existimávi te scire oportère: tamèn hoc témpore brevitér commonéndum putávi, ne quo periculo te proprio existimáres esse, in magno omnes, sed tamèn in commúni sumus. Quare non debes aut própriam fortunam, & præcipuam posulare, aut commúnem recusare. Quaproptèr eo ánimo simus inter nos, quo sempèr fúimus: quod de te speráre, de me præstáre possum. Vale.

M. T. CICERONIS

EPISTOLARUM

AD METELLUM, ET ALIOS.

LIBER V.

ARGUMENTUM.

Quæritur Metellus Celer, qui Galliam præconsul regēbat, Metellum nepotem, fratrem suum, à Cicerone expugnatum. Videtur esse paulò arrogantior epistola.

Q. Metellus Q. F. Celer, præcōs. S. D. M.
Tullio Cicerōni.

I vales, benè est. Existimàram pro mō-
tuo inter nos ánimo, & pro reconcili-
liata grátia neque me abséntem ludí-
brio læsum iri, nec Metellum fratrem
ob dictum cápite, ac fortúnis per te
oppugnatum iri, quem si parùm pu-
cor ipsius defendēbat: debēbat vel familiæ nostræ dig-
nitas, vel meum stúdiū ergà vos, remque públi-
cam, satis sublevare. Nunc video illum circumvén-
tum, me desértum, à quibus minimè conveniēbat.
Itaque in luctu, & squalore sum, qui provinciæ, qui
exercítui præsum, qui bellum gero, quæ quóniam
nec ratione, nec majórum nostrórum cleméntia ad-
ministrástis, non erit mirandum, si vos pœnitēbit.
Te tam mobili in me, meosque esse ánimo non spe-
rābam. Me interèa nec domesticus dolor, nec cuiús-
quam injúria à rep. abdúcet. Vale.

AR-

ARGUMENTUM.

*Excusat se de Metello nepote, suaque in ipsum Celerem
mérita commémorat.*

M. Cícero S. D. Q. Metello. Q. F. Celeri
procōs.

SI tu, exercitusque valétis, benè est. Scribis ad
me, te existimasse, pro mütuo inter nos áni-
mo, & pro reconciliata grátia nunquàm te à me lu-
díbrio læsum iri. Quod cuiusmodi sit, satis intelli-
gere non possum: sed tamèn sùspicor, ad te esse
allatum, me, in Senátu, cum disputàrem, permúl-
tos esse, qui reimp. à me conservatam dolèrent, dixís-
se: à te propínquos tuos, quibus negare non potúis-
ses, impetrásse, ut ea, quæ statúisses tibi in Senátu
de mea laude esse dicénda, reticéres. Quod cum díc-
cerem, illud adjúnxi: mihi tecum ità desperitum of-
ficiū fuisse in reip. salúte retinéndā, ut ego urbem à
domésticis insidiis, & ab intestino scélere: tu Itá-
liam & ab armatis hóstibus, & ab occúlta conjura-
tione defenderes: atque hanc nostram tanti, & tam
præclári múnere societátem, à tuis propínquis la-
befactatam: qui, cum tu à me rebus amplísimis,
atque honorificentísimis ornatus esses, tímúissent,
neque mihi pars abs te voluntátis mütuæ tribuerétur.
Hoc in sermōne, cum à me exponerétur, quæ meæ
expectatio fúisset orationis tuæ, quántoque in mœ-
róre versátus essem: visa est oratio non injucúnda:
& mediocris quidém est risus consecútus, non in te,
sed magis in mœróre meum, & quòd me abs te
cupísse laudári, apertè, atque ingenuè confitebar.
Jam hoc non potest in te non honorificè esse dictum,
me in clarísimis meis, atque amplísimis rebus, ta-
mèn áliquod testimónium tuæ vocis habere volúisse.

H 4

Q. d.

Quòd autèm ità scribis. Pro mútuo intèr nos ánimo: quid tu existimes esse in amicitia mútuum, nescio, equidèm hoc árbítror, cum par volúntas accipitur, & rédditur. Ego, si hoc dicam, me tua cáusa prætermisisse provínciam: tibi ipse lévíor vídear esse, meæ enim rátiões ità tulérunt: atquè ejus mei consíllii majórem in dies síngulos fructúm, voluptátè que cápio. Illud dico, me, ut primùm in concóne provínciam deposúerim, statim, quemadmodùm eam tibi tráderem, cogitáre cœpisse. Nihil dico de sortitíone vestra: tantùm te suspicári volo, nihil in ea re per collégam meum, me inscènte, esse factum. Recordáre cætera: quam citò Senátum illo die, facta sortitíone, coégerim: quàm multa de te verba fécerim, cum tu ipse mihi dixisti, orátionem meam non solùm in te honoríficam, sed étiam in collégas tuos contumeliosam fuisse. Jam illud Senátusconsúltum, quod eo die factum est, ea perscriptíone est, ut, dum id extábit, officium meum in te obscúrum esse non possit. Postea verò, quàm profectus es, velim recordére, quæ ego de te in Senátu egerim: quæ in conciónibus dixerim, quas ad te íteras miserim. Quæ cum ómnia collégeris: tu ipse velim júdices, satisne videátur his ómnibus rebus tuus advéntus, cum proximè Romam venisti, mutuo respondisse. Quòd scribis de reconciliata nostra grátia: non intélligo, cur reconciliatam esse dicas, quæ numquàm immutata est. Quòd scribis, non oportuisse Metéllum fratrem tuum ob dictum à me oppugnári: primùm, hoc velim existimes, ánimum mihi ísum tuum vehementèr probári, & fratèrnam plenam humanitátis, ac pietátis volúntatem: deindè, si qua ego in re fratri tuo, reipúblicæ cáusa restiterim, peto, ut mihi ignóscas: tam enim sum amicus reip.

quàm

quàm qui maximè. Si verò meam salutem contrà illius ímpetum in me crudelissimum defèderim: satis hábeas, nihil me étiamnum tecum de tui fratris injúria cónqueri. Quem ego cum comperíssem omnem sui tribunátus cenátum in meam perníciam parare, atque meditari: egi cum Cláudia, uxóre tua, & cum vestra soróre Múcia, cujus ergà me stúdia pro Cn. Pompéii necessitúdine, multis in rebus perspéxeram: ut eum ab illa injúria detráherent. Atquè ille, quòd te audisse credo, pridè Kalèndas Január. qua injúria nemo unquàm in álíquo magistratu improbissimus civis afféctus est, ea me consulem afféctit, cum rempúb. conservássem: atquè abeuntem magistrátu conciónis habèndæ potestáte privávit: cujus injuria mihi tamèn honóri summo fuit. Nam cum ille mihi nihil, nisi ut jurarem, permítteret magna voce jurávi veríssimum, pulcherrímumque jus jurándum: quod pópulus idem magna voce me vere jurásse, jurávit. Hac accépta tam insigni injúria, tamèn illo ipse die misi ad Metéllum commúncs amicos, qui ágerent cum eo, ut ab illa mente dessisteret, quibus ille respóndit, sibi non esse íntegram etenim paulò antè in concíone dixerat, ei, qui in álíos animadvertisset indícta cáusa, dicèndi ipsi potestatem fieri non oportère. Hóminem gravem, & civem egrégium: qui, qua pœna Senátus consénsu honórum ómnium, eos affécerat, qui urbem incèndere magistrátus, ac Senátum trucidáre, bellum máximum constáre volúissent, eadèm dignum judicaret eum, qui cúriam cæde, urbem incèndiis, Itáliam bello liberásset. Itaque ego Metélló fratri tuo, præsénti restíti. Nam in Senátu Kalèndis Jan. sic cum eo de rep. disputávi, ut sentiret, sibi cum viro forti, & constánti esse pugnándum. Ad tertium nonas Januá-

rias

rias cum ágere cœpisset, tertio quoque verbo orationis suæ me appellabat, nihil minabatur, neque illi quidquam deliberatius fuit, quam me, quacumque ratione posset, non iudicio, neque desceptatione, sed vi, atque impressione evertere. Hujus ego temeritati si virtute, atque animo non restituissem: quis esset, qui me in consultu non casu potius existimaret, quam consilio, foitem fuisse? Hæc si Metellum cogitare de me nescisti, debes existimare, te maximis de rebus à fratre esse cellatum, sin autem aliquid impertivi tibi sui consilii: lenis à te, & facilis existimari debeo, qui nihil tecum de his ipsis rebus expostulem. Et, si intelligis, non me dicto Metelli, ut scribis, sed consilio eius, animoque in me inimicissimo esse commotum: cognosce nunc humanitatem meam, si humanitas appellanda est in acerbissima injuria remissio animi, at dissolutio. Nulla est à me unquam sententia dicta in fratrem tuum, quotiescumque aliquid est actum, sedens iis assensi, qui mihi lenissimè sentire visi sunt. Addam illud etiam, quod jam ego curare non debui, sed tamen fieri non molestè tuli: atque etiam, ut irà fieret, pro mea parte adjuvi, ut Senatusconsulto meus inimicus, quia tuus frater erat, sublevaretur. Quarè non ego oppugnavi fratrem tuum, sed fratri tuo repugnavi, nec in te, ut scribis animo fui mobili: sed ita stabili, ut in mea ergà te voluntate, etiam desertus ab officiis tuis, permanerem. Atque hoc ipso tempore tibi pœnè minitanti nobis per litteras hoc rescribo, atque respondeo: Ego dolóri tuo non solum ignosco, sed summam etiam laudem tribuo, meus enim me sensus, quanta vis fraterni sit amoris, admonent. A te peto, ut tu quoque æquum te iudicem dolóri meo præbeas: si acerbè, si crudeliter, si sine causa sum

à tuis oppugnatus, ut statuas mihi non modò cedendum, sed etiam tuo, atque exercitus tui auxilio, in ejusmodi, causa, utendum fuisse. Ego te mihi semper amicum esse volui: me ut tibi amicissimum esse intelligeres, laboravi, maneo in voluntate, & quoad voles tu, manèbo, cujusque amore tui fratrem tuum odisse desinam, quam illius odio, quidquam de nostra benevolentia detrahatur. Vale.

ARGUMENTUM.

Quæ sequitur epistola, non dubito quin Metelli Celeris potius sit, quam Nepotis: & in epistola Nepotem puto significari.

Q. Metellus Celer S. D. Ciceroni.

Hominis importunissimi contumeliæ, quibus crebris concionibus me onerat, tuis ergà me officiis leniuntur, &, ut sunt leves ejusmodi homines, à me despiciuntur: libenterque, commutata persona, te mihi fratris loco esse duco: de illo ne meminisse quidem volo: tametsi bis eum invitum servavi. De me, meisque rebus, ne vobis multitudinè litterarum molestior essem, ad Lollium perscripsi: de rationibus etiam provinciæ quid vellem fieri, ut is vos doceret, & commonefaceret. Si poteris, velim pristinam tuam ergà me voluntatem conserves. Vale.

ARGUMENTUM.

Studium, & auxilium Metelli Nepotis, consulatum gerentis exul implorat.

Cicero S. D. Metello Nepoti cós.

Litteræ Q. fratris, T. Pompónii, necesarij mei, tantum mihi spei dederant, ut in te non mi-

minus auxilii, quam in tuo colléga mihi constitutum fuerit, itaque ad te litteras statim misi; per quas, ut fortuna postulabat, & gratias tibi egi: & de réliquo rémpore auxilium petii. Postea mihi non tam meorum litterarum, quam sermones eorum, qui hanc iter faciebant, animum tuum immutatam significabant, quæ res fecit, ut tibi litteris obstréperere non auderem. Nunc mihi Q. frater meus mitissimam tuam orationem, quam in Senatu habuisses præscripsit: qua inductus, ad te scribere sunt coactus: & abs te quantum tua fers voluntas, peto, quæsoque, ut tu me conserves potius, quam propter arrogantem crudelitatem tuorum me oppagnes. Tu tuas inimicitias ut reipúb. donares, te victisti: alienas; ut contra rémpubl. confirmes, abduceris? Quod si mihi tua clementia opem tuleris: omnibus in rebus me fore in tua potestate tibi confirmo, sin mihi nequæ magistratum, nequæ Senatum, nequæ populum auxiliari, propter eam vim, quæ me cum rep. vicit, licuerit: vide, ne, cum velis revocare tempus omnium conservandorum; cum, qui servetur, non erit, non possis. Vale.

ARGUMENTUM.

Expóbrat António, qui Mæcedoniæ præconsul regébat, in-grati animi vitium: deinde Atticum illi comméndat.

Cicero S. D. António M. F. imp.

ETSI statueram nullas ad te litteras mittere, nisi commendatitias, non quod eas intelligerem satis apud te valere: sed ne iis, qui me rogarent, aliquid de nostra conjunctione imminutum esse ostenderem, tamen, cum T. Pompónius homo omnium meorum in te studiorum & officiorum maximè consocius, tui cupidus nostri amantissimus, ad te proficis-

cisceretur, aliquid mihi scribendum putavi: præsertim, cum aliter ipsi Pompónio satisfacere non possem. Ego si abs te summa officia desiderem, mirum nemini videri debet: omnia enim à me in te profecta sunt, quæ ad tuum commodum, quæ ad honorem, quæ ad dignitatem pertinerent. Pro iis rebus nullam mihi ab te relatum esse gratiam, tu es optimus testis. Contrà etiam esse aliquid abs te profectum ex multis audivi: nam comperisse me, non audeo dicere, ne fortè id ipsum verbum ponam, quod abs te ajunt falso in me solère confèrri. Sed ea quæ ad me delata sunt, maio te ex Pompónio, cui non minus molestas fuerunt, quam ex meis litteris cognoscere. Meus in te animus quam singulari officio fuerit, & senatus & populus R. testis est. Tu quam gratus erga me fueris, ipse existimare potest, quantum mihi debeas, ceteri existiment: ego que tua causa antea feci; voluntate sum adductus, posteaque constantia. Sed reliqua mihi crede, multo majus meum studium, majoremque gravitatem, & laborem desiderant. Quæ ego si non profunderè, ac perdere vidèbor: omnibus meis viribus sustinebo: si ingrata esse sentiam: non committam ut tibi ipse insanire videar. Ea quæ sint, & cujusmodi, poteris ex Pompónio cognoscere. Atque ipsum tibi Pompónium ita commendo, ut, quamquam ipsius causa confido te facturum esse omnia tamen abs te hoc petam, ut si quid résidet in te amoris erga me, id omne in Pompónii negotio ostendas hoc mihi gratius facere nihil potes. Vale.

ARGUMENTUM.

Narrat se diligentiam adhibuisse ne Sextio succederetur. Ascribit de domo à se emptam.

Cícero S. D. P. Séxtio L. F. procós.

CUM ad me Décius , librarius tuus , venisset , egissetque mecum , ut operam darem , ne tibi hoc tempore succederetur : quamquam illum hominem frangi , & tibi amicum existimabam , tamen quod memoria tenebam , cujusmodi ad me litteras antea misisses : non satis credidi homini prudenti , tam valde esse mutatum voluntatem tuam , sed postea quam & Cornelia tuam conventiam , & ego cum Qn. Cornelio locutus sum : adhibui diligentiam , quotiescumque Senatus fuit , ut adessem : plurimumque in eo negotii habui , ut Qn. Fúsius , tribunum plebis , & ceteros , ad quos tu scripseras , cogere mihi potius credere , quam tuis litteris. Omnino res tota in mensem Januarii rejecta erat , sed facile obtinebatur. Ego tua gratulatione commotus , quod ad me pridem scripseras : velle te bene evenire , quod de Crasso domum emissem : emi eam ipsam domum milibus nummum xxxv. aliquanto post tuam gratulationem. Itaque nunc me scito tantum habere aris alieni , ut cupiam conjurare , si quis me recipiat , sed partim odio indicii , me excludunt ; & aperte vindicem conjurationis oderunt : partim non credunt , & a me insidias metuunt ; nec putant ei nummos acesse posse qui ex obsidione foeneratores exierit. Homini semissis magna copia est : ego autem meis rebus gestis hoc sum assecutus , ut bonum nomen adeptus existimer. Domum tuam , atque edificationem omnem perspexi , & vehementer probavi. Antonium , etsi ejus in me officia omnes desiderant tamen in senatu gravissimè , ac diligentissimè defendi , senatumque vehementer oratione mea , atque auctoritate commovi. Tu ad me velim litteras crebrius mittas. Vale.

AR-

ARGUMENTUM.

Levitèr expostulat , quod Pompèjus sibi de oppressa Catilinae conjuratione non esset pro rei magnitudine iuteris gratulatus.

Cícero S. D. Cn. Pompèjo , Cn. F. Magno , imp.

SI tu exercitusque valeris , bene est. Ex litteris tuis , quas publicè misisti , cepi unà cum omnibus incredibilem voluptatem ; tantam enim spem otii ostendisti , quantam ego semper omnibus , te uno fretus , pollicēbar. Sed hoc scito , tuos veteres hostes novos amicos , vehementer litteris percussos , atque ex magna spe turbatos , jacere. Ad me autem litteras , quas misisti , quamquam exiguam significationem tuæ erga me voluntatis habebant , tamen mihi scito jucundas fuisse. Nulla enim re tam lætari soleo , quam meorum officiorum conscientia ; quibus si quando non mutò responderetur ; apud me plus officii residere facillimè patior. Illud non dubito , quin , si te mea summa erga te studia parum mihi adjunxerunt , resp. nos inter nos conciliatura , conjuncturaque sit. Ac ne ignores , quid ego in tuis litteris desiderarim : scribam aperte , sicut & mea natura , & nostra amicitia postulat. Res eas gessi , quarum aliquam in tuis litteris , & nostræ necessitudinis , & reip. causa , gratulationem expectavi : quem ego abs te prætermisam esse arbitror , quod verebare , ne cujus animum offenderes. Sed scito , ea quæ nos pro salute patriæ gessimus , orbis terræ judicio , ac testimonio comprobari. Quæ , cum veneris , tanto consilio , tantaque animi magnitudine à me gesta esse cognoscas , ut tibi multò majori , quam Africanus fuit , me non multò minorem , quam Lælius , facile tibi , & in rep. & in amicitia adjunctum esse patiare. Vale.

AR-

A R G U M E N T U M.

Officium suum in Crassum prædicat, omniaque pollicetur, quæ ad illius commodum, aut amplitudinem pertinébunt.

Cicero S. D. M. Licinio P. F. Crasso,

Quântum meum stúdiùm extiterit dignitátis tuæ, vel tuendæ, vel etiã augendæ, non dúbito, quin ad te omnes tui perscripserint. Non enim fuit, aut mediócre, aut obsúrum, aut ejúsmodi quòd siléntio posset præteriri. Nam, & cum consúlibus, & cum multis consularibus tanta contentione decertávi, quánta nunquàm antea ulla in causâ: suscepique mihi perféctam propugnationem pro ómnibus ornámentis tuis: vétèrique nostræ necessitudinijamdiù débitum, sed multa varietate témporum interrúptum, officium cumulate réddidi. Nequè meherculè unquàm mihi tui aut coléndi, aut orandij voluntas defúit; sed quædam pestes hóminum, láude aliéna doléntium, & te nonnunquàm à me aliená-runt, & me aliquandò immutáverunt tibi. Sed exiit tempus optátum mihi magis, quam sperátum, ut florentissimis tuis rebus, mea perspici posset, & memória nostræ voluntátis, & amicitijæ fides. Sum enim consecútus non modò ut domus tua tota, sed ut cuncta civitas me tibi amicissimum esse cognósceret. Itaque & præstantissima ómnium fœminarum uxor tua, & eximia pietate, virtúte, grátia, tui Crassij meis consiliis, mónitiis, stúdiis, actiõibusque nituntur; & senátus, pópulusque R. intélligit, tibi absenti nihil esse tam promptum, aut tam parátum, quàm ómnibus rebus, quæ ad te pertineant, óperam, curam, diligéntiam, auctoritatè meam. Quæ sint acta, quæque agántur, domesticórum tibi líteris de-

cla-

clarári puto. De me sic existimes, ac tibi persuádeas, vehementèr velim, non me repentina aliqua voluntate, ac fortuito ad tuam amplitudinem meis officiis amplecténdam incidisse: sed, ut primùm forum attigerim, expectásse semper, ut tibi possem quam maximè esse conjúctus. Quo quidem ex témpore, memória ténco nequè meam tibi observántiam, nequè mihi tuam summam benevoléntiam, ac liberalitatem defúisse. Si qua interciderunt, non tam re, quàm suspiciõne violénta, ea cum fáciunt & falsa, & inánia sint evúlsa ex omni memória, vitæque nostra. Is enim tu vir es, & cum me esse cupio, ut quóniam in eadem reip. témpora incidimus, conjunctiõnem, amicitiamque nostram utrique nostrum láudi sperem fore. Quamobrèm tu, quántum tuo júdicio tribuéndum nobis esse putes, státues ipse: & ut spero, státues ex nostra dignitate. Ego verò tibi profiteor, atque polliceor eximium, & singuláre meum stúdiùm in omni genere officij, quod ad honestatè, & glóriam tuam spectet: in quo etiã si multi mecum contendunt, tamèn cum réliquis ómnibus, tum Crassis tuis júdicibus, omnes faciliè sperábo: quos quidem ego ambos unicè diligo: sed in Marco benevoléntia ímpari. Hoc magis sum Públio déditus, quòd me, quamquàm à pueritia sua semper, tamèn hoc témpore maximè, sicut álterum paréntem, & observat, & diligit. Has líteras velim existimes fœderis habituras esse vim, non epístolæ: meque ea, quæ tibi promitto, ac recipio, santissimè esse observáturum, diligentissimèque factúrum. Quæ à me suscepta defénsio est, te absente, dignitatís tuæ: in ea jam ego non solum amicitijæ nostræ, sed etiã constantiæ meæ causa permanébo. Quamobrèm satis esse hoc témpore arbitrátus sum, hoc ad te scribere: me, si quid ipse

intelligerem, aut ad voluntatem, aut ad commodum, aut ad amplitudinem tuam pertinere, mea sponte id esse facturum: sin quippiam, aut à te essem admonitus aut à tuis: effecturum: ut intelligeres, nihil neque te scripsisse, neque quemquam tuorum ad me frustrate detulisse. Quamobrem velim ita, & ipse ad me scribas de omnibus, minimis, maximis, mediocribusque rebus, ut ad hominem amicissimum: & tuis precipias, ut opera, consilio. auctoritate, gratia mea sic utantur in omnibus, publicis, privatis, forensibus, domesticis, tuis, amicorum, hospitem, clientum tuorum negotiis: ut, quoad ejus fieri possit, presentiae tuae desiderium meo laborare minuatur. Vale.

ARGUMENTUM.

Vatinius ex consilio à Cesare dictatore in Illyricum missus, commendat suam dignitatem Ciceroni contra malevolorum obtrusiones.

P. Vatinius imp. S. D. Ciceroni suo.

SI vales, bene est; ego valeo. Si tuam consuetudinem in patrociniis tuendis servas. P. Vatinius tuens ad te venit, qui pro se causam dicere vult. Non, puto, repudiabis in honore, quem in periculo recepisti. Ego autem quem potius adoptem, aut invocem, quam illum, quo defendente, vincere didici? An verear, ne, qui potissimum hominum conspirationem neglexerit pro mea salute, is pro honore meo, pusillorum, ac malevolorum obtrusiones, & invidias non prosternat, atque obterat? Quare, si me, sicut soles, amas, suscipe me totum: atque hoc, quidquid est oneris, ac muneris, pro mea dignitate tibi tuendum, ac sustinendum, puta. Scis, meam fortunam, nescio, quo modo, facile obtrusiones invenire, non meo quidem, mehercule,

me-

mérito: sed quanti id refert, si tamen fato nescio quo accidit? Si quis forte fuerit, qui nostrae dignitati obesse velit, peto à te, ut tuam consuetudinem & liberalitatem in me absente defendendo mihi praestes. Litteris ad Senatum nostris de rebus gestis, quo exemplo miseram, infra tibi perscripsi. Dicitur mihi tuus servus anagnostes fugitivus cum Vardacis esse: de quo tu mihi nihil mandasti: ego tamen terra, marique, ut conquereretur, praemandavi: & profecto tibi illum reperiam, nisi in Dalmatiam aufugerit: & inde tamen aliquando eruum. Tu nos fac ames, Vale. Ad tertium Idus Quinctiles, ex castris. Narona.

ARGUMENTUM.

Scribit haec de Dionysio Ciceronis servo, de Catilio pirata, de rebus à se in Dalmatia gestis, pro quibus supplicationes sibi decerni postulat.

Vatinius imp. S. D. Ciceroni.

SI vales, bene est: ego quidem valeo. De Dionysio tuo adhuc nihil extrico, & eo minus, quod me frigus Dalmaticum, quod illuc eiecit, etiam hic refrigeravit. Sed tamen non desistam, quin illum aliquando eruum. Sed tamen omnia mihi dura impetras. De Catilio nescio, quid ad me scripsisti deprecationis diligentissime. Apage te cum nostro Sexto Servilio: nam mehercule ego illum quoque amo; sed hujuscemodi vos clientes, hujusmodi causas recipitis? hominem unum omnium crudelissimum, qui tot ingenuos, matres familias, cives Romanos, occidit, arripuit, disperdidit, regiones vastavit? Simius verò semissis homo contra me arma tulit, & cum bello coepi. Sed tamen, mi Cicero, quid facere possum? Omnia, mehercule, cupio, quae tu mihi impetras. Meam animadversionem, & supplicium:

I 2

cium:

cium : quo usurus eram in eum, quem cœpíssem, remitto tibi, & condôno. Quod illis respondere possum, qui sua bona dirépta, naves expugnatas, fratres, líberos, paréntes, occisos, actiône expóstulant? Si meherculè Appii os habérem, in cuius locum sufféctus sum, tamèn hoc sustinère non possem. Quid ergò est? Fáciam ómnia sedulò, quæ te sciam velle. Defénditur à Q. Volúsió, tuo discipulo : si fortè ea res póterit adversários fugare : in eo maxímè spes est. Nos si quid erit istic, opus, deféndes. Cæsar adhùc mihi injúriam facit : de meis supplicatióibus, & rebus gestis Dalmáticis adhùc non refert : quasi verò non justíssimi triumphi in Dalmátia res gesserim. Nam si hoc expectándum sit, dum totum bellum conficiam : viginti óppida sunt Dalmátia antiqua : quæ ipsi sibi absceverunt, ampliùs sexaginta : hæc nisi ómnia expugno, si mihi supplicatióes non decernúntur : longè larga conditióne ego sum, ac cæteri imperatóres. Ego post supplicatióes mihi decretas, in Dalmátiam proféctus sum : sex óppida vi oppugnando cœpi : unum hoc, quod erat máximum, quáter à me jam captum, quattuor enim turres, & quattuor muros cœpi, & arcem eórum totam : ex qua me nives, frígora, imbres detrusérunt : indignèque mihi Cícero, óppidum captum, & bellum jam conféctum, relinquere sum coactus. Quarè te rogo, si opus erit, ad Cæsarem meam causam agas, meque tibi in omnes partes defendéndum putes : hoc exístimans, némínem te tui amantiorem habère. Vale. Nonis Decembribus. Naróna.

A R G U M E N T U M.

Suum stúdiùm ergà uxórem Vatinii ipsumque Vatinium

nium significat, rogat deinde ut om inò sibi remittat seruum suum fugiúrum Dionysium.

Cícero S. C. Vatinio imp.

GRata tibi esse officia mea non miror, cognovi enim te gratíssimum ómnium : idque nunquam destiti prædicare : nec enim tu mihi grátiam modò habuísti, verùm etiã cumulatíssimè refulísti, Quamobrem reliquis tuis rebus ómnibus, pari me stúdio ergà te, & eadè voluntate cognósces. Quòd mihi focminam primáriam, Pompéjam, uxórem tuam, comméndas, cum Sura nostro statim tuis líteris lectis locútus sum ; ut ei meis verbis diceret, ut, quidquid opus esset, mihi denuntiaret : me ómnia, quæ ea vellet summo stúdio ; curaque factúrum : itaque faciam, eamque, si opus esse videbitur, ipse conveniam. Tu tamèn ei velim scribas, ut nullam rem nequè tam magnam, nequè tam parvum putet, quæ mihi aut difficilis, aut parùm me digna videatur. Omnia, quæ in tuis rebus agam, & non laboriosa mihi, & honesta videbúntur. De Dionysio, si me amas, confice : quamcúmque ei fidem déderis, præstabo. Si verò improbus fuerit, ut est : duces eum captivum in triúmpho. Dálmatis dii malè faciant, qui tibi molésti sunt. Sed, ut scribis, brevi capientur, & illustrábunt res tuas gestas, semper enim hábiti sunt bellicósi. Vale.

A R G U M E N T U M.

Lucéjum, historiarum scriptórem rogat ut de rebus à se in consulatú gestis separatúm volumen conficiat, quod illustrius videatur.

Cícero S. D. L. Lucéjo Q. F.

COram me tecum eadè hæc agere sapè conantem deterruit pudor quidam panè subrústicus : quæ nunc expónam absens audaciùs : Epístola enim

non erubescit. Ardeo cupiditate incredibili, neque ut ego arbitror, reprehendenda, nomen ut nostrum scriptis illustretur, & celebretur tuis, quod etsi mihi sapere ostendis, te esse facturum, tamen ignoscas velim huic festinationi meae. Genus enim scriptorum tuorum, etsi erat semper a me vehementer expectatum, tamen vicit opinionem meam, meque ita vel coepit, vel incendit, ut cuperem quam celerrime res nostras monumentis commendari tuis. Non enim me solum commemoratio posteritatis ad spem quandam immortalitatis rapit, sed etiam illa cupiditas, ut vel auctoritate testimonii tui, vel indicio benevolentiae, vel suavitate ingenii, vivi perficiamur. Neque tamen, haec cum scriberem, eram nescius, quantis oneribus praemerere susceptarum rerum, & jam institutarum: sed quia videbam, Italici belli, & civilis historiam jam partem esse perfectam: dixeram autem mihi te reliquas res ordiri: deesse mihi nolui, quin te admonerem, ut cogitares, conjunctene males cum caeteris rebus nostra contexere, an, ut multi Graeci fecerunt, Callisthenes Troicum bellum, Timaeus Pyrrhi, Polybius Numantinum: qui omnes a perpetuis suis historiis ea, quae dixi, bella speraverunt: tu quoque item civilem conjugationem ab hostilibus, externisque bellis sejungeres. Equidem ad nostram laudem non multum video interesse: sed ad proparationem meam quidam interest, non te spectare, dum ad locum venias: ac statim causam istam totam, & tempus arripere. Et simul, si uno in argumento, unaque in persona mens tua tota versabitur. Cerno jam animo, quanto omnia uberiora, atque ornatiora futura sint. Neque tamen ignoro, quam impudenter faciam, qui primum tibi tantum oneris imponam (potest enim mihi denegare occupatio tua (deinde etiam,

etiam, ut ornes me, postulem. Quid, si illa tibi non tantoperè videntur ornanda? Sed tamen, qui semel verecundiae fines transierit, eum bene, & naviter oportet esse impudentem. Itaque te plane etiam atque etiam rogo, ut & ornes ea vehementius etiam, quam fortassis sentis, & in eo levas historia negligas, gratiamque illam, de qua suavissime quodam in proemio scripsisti, a qua te affici non magis potuisse demonstrans, quam Herculem Xenophontium illum a voluptate, ea si me tibi vehementius commendabit, ne aspernere, amori que nostro plusculum etiam, quam concedit veritas, largiari. Quod si te adducemus, ut hoc suspicias, erit (ut mihi persuadeo) materies digna facultate, & copia tua. A principio enim conjugationis usque ad redditum nostrum videtur mihi modicum quoddam corpus confici posse. In quo & illa poteris uti civilium commutationum scientia, vel in explicandis causis rerum novarum, vel in remediis incommodorum: cum & reprehendes ea, quae vituperanda duces: & quae placebunt, exponendis rationibus comprobabis, & si liberius, ut consuesi, agendum putabis, multorum in nos perfidiam, insidias, preditionem notabis. Multam etiam casus nostri tibi varietatem in scribendo suppeditabunt, plenam cujusdam voluptatis, quae vehementer animos hominum in legendo scripto retinere possit. NIHIL est enim aptius ad delectationem lectoris, quam temporum varietates, fortunaeque vicissitudines: quae etsi nobis optabiles in experiendo non fuerunt, in legendo tamen erunt jucundae. HABET enim praeteriti doloris securae recordatio delectationem: caeteris vero, nulla perfunctis propria molestia, casus alienos sine ullo dolore intuentibus, etiam ipsa misericordia est

jucunda. Quem enim nostrum ille moriens apud Mantinē. m Epaminōndas non cum quādam miseratione deiciat? qui tūm deniquē sibi avēlli jubet spiculum, posteaquā ei percunctanti dictum est, clypeum esse salvum: ut etiā in vūlneris dolore, æquo animo cum laudē morerētur. Cujus stūdiū in legēdo non erētum Themistoclis fuga, rēdituque retinētur? etenim ordo ipse annālium medicritēr nos retinet quāsi enumeratione fastōrum: at viri sæpē excellēntis ancīpites, varīque casus habent admiratōnem, expectatōnem, lætitiā, molestiā, spem; timōrem: si verō exitu notābili concluduntur, expletur animus jucundissimæ lectiōnis voluptate. Quo mihi acciderit optatius, si in hac sententiā fueris, ut à continētibus tuis scriptis, in quibus per fētūam rerum gestārum historiā complecteris, secēinas hanc quāsi fābulam rerum, eventōrumque nostrōrum. Habet enim vārios actus, multasque actiōnes, & consiliorum, & tēporum. Ac non vereor, ne assentatiuncula quādam aucupāri tuam grātiā videar, cum hoc demōnstrem, me à te potissimū ornari, celebrārique velle. Nequē enim tu is es, qui, quid sis, nescias, & qui non eos magis, qui te non admirētur, invidos, quē eos, qui laudent, assentatōres arbitrēre. Nequē autē ego sum itā demens, ut me sempitērnā glōriæ per eum commendari velim, qui non ipse quoquē in me commendādo propriā ingēni glōriā consequatur. Nequē enim Alexander ille grātiæ cāusa ab Apēlle potissimū pingi, & à Lysippo fingi volēbat, sed quōd illōrum attem cum ipsis, tūm etiā sibi glōriæ fore putabat. Atquē illi artifices, cōrporis simulacra ignōtis nota faciēbant: quæ vel si nulla sint, nihilo sunt tamē obscuriōres clari viri. Nec minū

enim

enim est Spartiātes Agesilāus ille perhibēndus, qui nequē pictam, nequē fictam imaginem suam passus est esse, quān quī in eo gēnere laborarunt. Unus enim Xenophōntis libellus in eo rege laudādo facile omnes imagines omnium, stātuasque superavit. Atquē hoc præstantius mihi fuerit & ad lætitiā animi, & ad memoriā dignitatē, si in tua scripta pervēnero, quān si in ceterōrum; quod non ingēniū mihi solūm suppeditatū fuerit tuum, sicut Timoleōnti à Timæo, aut ab Herodōto Themistocli, sed etiā auctōritas clarissimi, & spectatissimi viri, & in reip. māximis, gravissimisque cōgniti, atque in primis probati: ut mihi non solūm præcōniū, quod, cum in Sigæum venisset Alexander, ab Homēro Achilli tributū esse dixit, sed etiā grave testimōniū impertitū clari hōminis, magnique videatur. Placet enim Hector ille mihi Nævianus, qui non tantū laudari se lætatur, sed addit etiā, à laudato viro. Quod si à te non impetro, hoc est, si qua te res impedierit (nequē enim fas esse arbitror, quidquam me rogātem abs te non impetrāre) cogat fortassē facere, quod nonnulli sæpē reprehēdunt; scribam ipsē de me, multōrum tamēn exēmplo, & clarōrum virōrum. Sed, quod te non fugit, hæc sunt in hoc gēnere vitia: & verecundiū ipsi de sese scribant necesse est, si quid est laudāndū; & pratēreant, si quid forte reprehēdēndū est. Accēdit etiā, ut minor sit fides, minor auctōritas, multi deniquē reprehēdat, & dicant verecundiōres esse præcōnes ludōrum gymniciōrum, qui, cum ceteris corōnas imposuerint victōribus, eorumque nōmina magna voce pronuntiarint, cum ipsi antē ludōrum missiōnem corōna donentur, aliūm præcōnem adhibeant, ne sua voce ipsi se victōres esse prædi.

dicem. Hæc nos vitare cupimus, & si recipis causam nostram vitabimus: idque ut facias, rogamus. Ac, ne fortè mirère, cur, cum mihi sæpè ostènderis, te accuratissimè nostròrum tèmporum consilia, atque événtus litteris mandatùrum, à te id tunc tantoperè, & tam multis verbis petamus: illa nos cupiditas incéndit, de qua initio scripsi, festinationis, quòd álacies ánimo sumus, ut & cæteri, vivè: tibus nobis, ex libris tuis nos cognóscant, & nosmetipsi vivi gloriola nostra perfuamur. His de rebus quid acturus sit, si tibi non est moléstum, rescribas mihi velim. Si enim súspicis causam, conficiam commentários rerum ómnium: sin autèm differs me in tempus aliud, coràm tecum loquar. Tu intereà non cessabis; & ea, quæ habes instituta, perpólies, nosque diliges. Vale.

ARGUMENTUM.

Significat, Luccæii litteræ consolatoræ quantum profecerint ad eam sollicitudinem minuendam, quam ex afflictâ Repùblica capiebat.

M. T. C. Luccéjo S. D.

Quamquam ipsa consolatio litterarum tuarum mihi gratissima est (declarat enim summam benevolentiam conjunctam pari prudentia) tamèn illum fructum ex iis litteris vel maximum cœpi, quòd te præclarè res humanas contemnèntem, & optimè contra fortùnã paratum, armatumque cognóvi. Quam quidèĩ laudem sapientiæ státuo esse maximam, NON aliundè pendère, nec extrinsecùs aut benè, aut malè vivèndi suspensas habère rationes. Quæ cogitatio, cum mihi non omninò excidisset (etenim penitèns insèderat) vi tamèn tempestatum, & concùrsu calamitatum erat aliquantum labefactata, atque convùlsa: cui te opitulári & video, & id fecisse,

se, etiam proximis litteris, multumque profecisse, sentio. Itaque hoc sæpius dicendum, tibi non significandum solum, sed etiam declarandum, arbitror, nihil mihi esse potuisse tuis litteris gratius. Ad consolandum autem cum illa valent, quæ elegantè, opiosèque collegisti; tum nihil plus, quam quòd firmitudinem, gravitatemque animi tui perspexi, quam non imitari, turpissimum existimo. Itaque hoc etiam fortiosem me puto, quam te ipsum præceptorem fortitudinis, quòd tu mihi vidèris spem nonnullam habère, hæc alicuando futùra mèiùra. Casus enim gladiatorii, similitudinesque eæ, tum rationes in ea disputatione à te collectæ, vetabant me te penitèns disfidere. Itaque alterum minùs mirum, fortiosem te esse, cum aliquid speres; alterum mirum, spe ulla tenèri. Quid est enim non ita effectum, ut id non delètum, extintumque omne esse fateare? circùspice ómnia membra reipùb. quæ notissimã sunt tibi: nullum reperies profectò, quòd non fractum, debilitatumve sit, quæ peréquerer, si aut mèliùs ea vidèrem, quam tu vides, aut commemorare possem sine dolore. Quamquam tuis monitis, præceptisque omnis est abjiciendus dolor. Ergo & domestica ferèmus, ut censes, & pública paulò etiam fortiùs fortassè, quàm tu ipse, qui percipis. Te enim spes aliqua consolatur, ut scribis: nos autèm erimus etiam in omni desperatione fortes, ut tu. tamèn idem & hortaris, & præcipis. Das enim mihi jucundas recordationes conscientie nostræ, rerumque earum, quas, te in primis auctore, gessimus. Præstitimus enim patriæ non minùs certè, quam debuimus: plus profectò, quam est ab animo cujusquam, aut consilio hominis postulatum. Ignoscas mihi de me ipso aliquid prædicanti. Quarum enim tu rerum

cogitatione nos levare ægritudine voluisti, earum etiam commemoratione lenimur. Itaque, ut mones, quantum potero, me ab omnibus molestiis, & angoribus abducam; transferamque animum ad ea, quibus secundæ res ornantur, adversæ adjuvantur: tecumque & ero tantum, quantum patietur utriusque ætas, & valetudo; & si esse unâ minus poterimus, quam volumus, animorum tamen conjunctione, iisdem studiis, ita fruimur, ut nunquam non unâ esse vidcamur. Vale.

ARGUMENTUM.

Causam querit, cur Cæro ab Urbe tandem absit, hortaturque, ut animum in ærore abducatur.

Luccæus Ciceroni. S. D.

SI vales, bene est: ego valeo; sicut doleo, paululò tamen etiam deterius, quam soleo. Te requisivi sapius, ut vidèrem. Romæ quia postea non fuisti, quam à me discèsseras, miratus sum: quod item nunc miror. Non habeo certum, quæ te res hinc maximè retrahat. Si solitudine delectare, cum scribas, & aliquid agas eorum, quorum consuesti, gaudeo, nequè reprehendo tuum consilium. Nam nihil istò potest esse jucundius, non modò miseris his temporibus, & luctuosis, sed etiam tranquillis, & optatis, præsertim vel animo defatigato tuo, qui nunc requiem quærat ex magnis occupationibus, vel erudito, qui semper aliquid ex se promat, quod alios delectet, te ipsum laudibus illustret. Sin autem, sicut hic dum eras, & lacrymis, & tristitiæ te tradidisti: doleo, quia doles, & angere: nec possum te (si concedis, quod sentimus, ut liberiùs dicamus) non accusare. Quid enim? tu solus aperta non vidèbis, qui propter acumen occultissima perspicis? tu non intelliges,

ges, re queris quotidianis nihil proficere? non intelliges, duplicari sollicitudines, quas elevare tua te prudentia postulat? Quòd si non possumus aliquid proficere suadendo; gratia contendimus, & rogando: si quid nostra causa vis, ut istis te molestiis laxes, & ad convictum nostrum redeas, & ad consuetudinem, vel nostram communem, vel tuam solius, ac propriam. Cupio non obrundere te, si non delectare nostro studio: cupio deterrere, ne permaneas in incepto: cum duæ res istæ contrariæ me conturbent: ex quibus aut in altera mihi velim, si potes, obtinere; aut in altera non offendas. Vale.

ARGUMENTUM.

Querenti Luccæo, cur ab Urbe abisset, ejusque moram minere conanti, respondet, & cur doleat, & cur in Urbe non vivat.

M. T. C. Luccæo. S. D.

Omnis amor tuus ex omnibus partibus se ostendit in iis litteris, quas à te proximè accèpi, non ille quidem mihi ignotus, sed tamen gratus, & optatus: dicerem, jucundus, nisi id verbum in omne tempus perdidissem, nequè ob eam unam causam, quam tu suspicaris, & in qua me, lenissimis, & amantissimis, verbis utens, re graviter accusas, sed quòd illius tanti vulneris, quæ remedia esse debebant, ea nulla sunt. Quid enim? ad amicos ne confugiam? quam multi sunt? habuimus enim ferè communes: quorum alii occiderunt, alii nescio quo pacto obdurerunt. Tecum vivere possem equidem, & maxime vellem. Verustas est, amor, consuetudo, studia patriæ. Quod vinculum, quæ res deest nostræ conjunctioni? possumusne igitur esse unâ? nec mehercule intelligo, quid impediât: sed certè adhuc non fuimus, cum

cum essémus vicini in Tusculáno, in Puteoláno. Nam, quid dicam in urbe? in qua, cum forum comúné sit, vicinitas non requiritur. Sed, casu nescio quo, in ea témpora nostra ætas incidit, ut, cum maxímè florére nos oportéret, tum vívere étiam pudéret. Quod enim mihi póterat esse perfúgium spoliáto, & domésticis, & forénsibus ornáméntis, atquè solátiis? líteræ, credo, quibus utor assidue; quid enim áliud fácere possum? sed nescio quo modo ipsæ illæ excludere me à portu, & perfúgio vidéntur, & quasí exprobrare, quòd in ea vita maneam, in qua nihil insit, nisi propagatio misérrimi témporis. Hic tu ea me abesse urbe miráris: in qua domus nihil delectáre possit, summum sit ódium témporum, hóminum, fóri, cúria? itaquè sic líteris utor, in quibus consúmó omne tempus, non ut ab his medicínam perpétuam, sed ut exíguam dolóris obliviónem petam. Quòd si id egissémus ego, atquè tu (quod ne in mentem quidém nobis veniebat propter quotidianos metus) omne tempus unà fuissémus; nequè me valetúdo tua offéndere, nequè te mœror meus. Quod, quantum fieri póterit, consequámur. Quid enim utriusque nostrum aptiùs? propedièm te igitur videbo. Vale.

ARGUMENTUM.

*Consolátur diligenti in primis amicum, filii óbitum immo-
deratius feréntem.*

M. T. C. Títio. S. D.

ETsi unus ex ómnibus mínimè sum ad te conso-
lándum accommodátus; quòd tantum ex tuo moléstis cœpi dolóris, ut consolatione ipse egé-
rem; tamén, cum longiùs à summi luctus acerbitate
meus abésset dolor, quam tuus, státui nostræ necessi-
túdinis esse, meæque in te benevoléntiæ, non tacére

tan-

tantò in tuo mœrorè tamdiù, sed adhibére áliquam
módicam consolátionem, quæ leváre dolórem tuum
posset, si minùs sanáre potuisset. Est autém consolá-
tio pervulgáta quidém illa maximè, quam sempèr
in orè, atquè in ánimo habére debémus: HOMINES
nos, ut esse meminerimus, ea lege natos, ut ómni-
bus fortunæ telis propósita sit vita nostra: nequè esse
recusándum, quò minùs ea, qua nati sumus, con-
ditióne vivámus: neve tam gravitér eos casus ferá-
mus, quos nullo consílio vitáre póssumus: événtis-
que aliórum memória repetendis, nihil accidisse no-
bis novi cogitémus. Nequè hæc, nequè cæteræ conso-
látiones, quæ sunt à sapientissimis viris usurpatæ, me-
móriæque, & líteris próditæ, tantum vidéntur profice-
re debére, quantum status ipse nostræ civitátis, & hæc
perturbátio témporum perditórum; cum beatissimi
sint, qui líberos non suscepérunt, minùs autém mí-
seri, qui his temporibus amisérunt, quam si eosdem
bona, aut deniquè áliqua repúb. perdidissent. Quòd
si tuum te desidérium movet, aut si tuarum rerum
cogitatione mœres: non facilé exhauriri tibi istum
dolórem posse univérsum puto. Sin illa te res cruciat
(quæ magis amóris est) ut eórum, qui occidérunt, mí-
sérias lígeas: ut ea non dicam, quæ sæpissimè & le-
gi, & audivi, nihil malí esse in mortè, in qua si resi-
deat sensus, immortalitas illa potiùs, quam mors,
ducénda sit: sin sit amíssus, nulla vidéri miséria de-
beat, quæ non sentiat: hoc tamén non dubitans,
confirmáre possum, ea miscéri, parári, impéndere
reipúb. quæ qui reliquerit, nullo modo mihi quidém
decéptus esse videátur. Quid est enim jam non mo-
dò pudóri, probitáti, virtúti, rectis stúdiis, bonis
artibus, sed omnino libertáti, ac salúti loci? non
meherculè quémquam audivi hoc gravíssimo, & pes-
si-

sti-

stilentissimo anno adoleſcētulum, aut puerum mōrtuum, qui mihi non à Diis immortalibus erēptus ex his misēriis, atquē ex iniquissima conditione vitæ viderētur. Quare si tibi unum hoc dētrahi potest, ne quid iis, quos amasti, mali putes contigisse; permultum erit ex mēiore tuo diminitum; relinquētur enim simplex illa jam cura doloris tui, quæ non cum illis communicabitur, sed ad te ipsum propriē referētur: in qua non est jam gravitatis, ac sapientia tuæ, quam tu à puero præstitisti, ferre immoderatiùs casum incommodōrum tuōrum, qui sit ab eōrum, quos dilēxeris, misēria, maloque sejunctus. Etenim cum semper te & privatis in rebus, & publicis præstitisti, tūenda tibi ut sit gravitas, & constantiæ serviendum. Nam, quod allatura est ipsa diuturnitas, quæ maximos lucus vetustate tollit, id nos præripere consilio, prudentiaque debemus. Etenim si nulla umquam fuit, liberis amissis, tam imbecillo mulier animo, quæ non aliquando lugēdi modum fecerit: certē nos, quod est dies allatura, id consilio anteferre debemus: nequē expectare temporis medicinam, quam representare ratione possimus. His ego litteris si quid profecissem, existimabam optandum quiddam me esse assecutum: sin minus fore valūissent, officio tamē esse functum benevolentissimi, atque amicissimi: quem me tibi & fuisse semper, existimes velim, & futurum esse confidas. Vale.

ARGUMENTUM.

Exiſat tarditatem literarum; hortatur Sextium, ut exiſi casum sapienter, fortiterque ferat.

M. T. C. P. Séxtio P. F. S. D.

NON oblivione amicitia nostræ, nequē intermissione consuetudinis meæ superioribus tē-

póribus ad te nullas litteras misi, sed quod priora tēpora in rúinis reipúb. nostrisque jacuerunt, posteriora autē me ad scribēdo tuis injustissimis, atquē acerrimis incōmodis retardarunt. Cum verò, & intervallum jam satis longum fuisset, & tuam virtutem, animique magnitudinem diligentius essem mecum recordatus, non putavi e se alienum institutis meis, hæc ad te scribere. Ego te, P. Sexti, & primis temporibus illis, quibus in invidiam absens; in crimen vocabare, defendi: & cum in tui familiarissimi iudicio, ac periculo tuum nomen conjungeretur, quam potui accuratissime te, tuamque causam tentatus sum: & proxime recēti adventu meo, cum rem aliē institutam oēndissem, ac mihi placuisset, si adfuissem, tamen nulla re salutis tuæ defui: cum eo tempore invidia annonæ inimici non solum tui, verum etiam amicorum tuorum, iniquitas totius iudicii, multaque alia reip. vitia plus, quam causa ista, veritasque valūissent. Públio tuo, nequē ópera, nequē consilio, nequē labóre, nequē gratia, nequē testimonio defui. Quamobrēm, omnibus officiis amicitia diligentē à me, sanctēque servavis, ne hoc quidem prætermittēdum esse duxi, te ut hortarer, rogāremque, ut & hómīnem te, & virum esse meminisses: id est, ut & comúnem, incertumque casum, quem nequē vitare quisquam nostrum, nequē præstare ullo pacto potest, sapienter ferres; & dolori fortiter, ac fortunæ resisteres; cogitaresque & in nostra civitate, & in cæteris, quæ rerum potentia sunt, multis fortissimis, atque optimis viris, injustis iudiciis, tales casus incidisse. Illud utinam ne verè scriberem, ea te república carere, in qua neminem prudentem hómīnem res ulla delēctet. De tuo autē filio, véreor, ne, si nihil ad te scripserim, de-

bitum ejus virtuti videar testimoniū non cœpisse: sin autem omnia, quæ sentio, perscripserim, ne refricem meis litteris desiderium, ac dolorem tuum. Sed tamen prudentissimè facies, si illius pietatem, virtutem, industriam, ubicumque erit, tuam esse, tecum esse duces. Nec enim minùs nostra sunt, quæ animo complectimur, quàm quæ oculis intuemur. Quamobrem, & illius eximia virtus, summusque in te amor, magnæ tibi consolationi debet esse; & nos, ceterique, qui te non ex fortuna, sed ex virtute tuam pendimus, semperque pendemus; & maximè animi tui conscientia, cum tibi nihil meritò accidisse reputabis; & illud adjunges, HOMINES sapientes turpitudine, non casu, & delicto suo, non aliorum injuria, commoveri. Ego, & memoriâ nostræ veteris amicitia, & virtute, atque observantia filii tui munitus, nullo loco deero, neque ad consolandum, neque ad levandum fortunam tuam. Tu si quid ad me fortè scripseris, perficiam, ne te frustra scripsisse arbitrè. Vale.

A R G U M E N T U M,

Argumentis dicitur septem, ut Fabium exulem consolètur.

M. T. C. T. Fábio S. D.

ETSI egomet, qui te consolari cupio, consolandus ipse sum, propterea quòd nullam rem gravius jamdiu tuli, quàm incommodum tuum: tamen te magnoperè non hortor solum, sed etiam pro amore nostro rogo, atque oro, te colligas, virumque præbeas, & qua conditione omnes homines, & quibus temporibus, nati sumus, cogites. Plus tibi virtus tua dedit, quàm fortuna abstulit; propterea quòd adèptus es, quod non multi homines no-

vis

vi: amisisti, quod plurimi homines nobilissimi. Ea denique videtur conditio impendere legum, judiciorum, temporum, ut optimè actum cum eo videatur esse, qui quàm levissima poena ab hac repub. discēserit. Tu vero, qui & fortunas, liberos habebas, & nos, ceterosque necessitudine, & benevolentia tecum conjunctissimos; quique magnam facultatem sis habiturus nobiscum, & cum omnibus tuis vivendi; & cum unum sit judicium ex tam multis, quod reprehendatur, ut quod una sententia, eaque dubia, potentia alicujus condonatum existimetur: omnibus his de causis debes istam molestiam quàm levissimè ferre. Meus animus erit in te, liberosque tuos semper, quem tu esse vis, & qui esse debet. Vale.

A R G U M E N T U M,

Rufo, paulò ante Questor suo in Provincia, suadet, ut in bello civili Pompejum sequatur.

M. T. C. Rufo S. D.

ETSI mihi numquam dubium fuit, quin tibi essem charissimus, tamen quotidie magis id perspicio, extatque id, quod mihi ostenderas quibusdam litteris hoc te studiosiorum in me colendo fore, quàm in provincia fuisses etsi, meo judicio, nihil ad tuum provinciale officium addi potest, quòd liberè judicium esse posset tuum. Itaque me, & superiores litteræ tuæ admodum delectaverunt, quibus & expectatum meum adventum abs te amantèr videbam, & cum aliter res cecidisset, ac putasse, te meo consilio magnoperè esse lætatum; & his proximis litteris magnum cepi fructum & judicii, & officii tui: judicii, quòd intèllego, te (id, quòd omnes fortes, ac boni viri facere debent) nihil putare utile esse, nisi quod rectum, honestumque sit: officii

cii, quòd te mecum, quodcùmque cœpisssem consilii, pollicêris fore; quò nequè mihi gratiùs, nequè, ut ego árbitror, tibi honestiùs, esse quidquam potest. Mihi consilium captum jamdiù est, de quo ad te non quò celândus esse, nihil scripsi antea, sed quia comunicatio consilii tali tẽpore, quasi quædam admonitio videtur esse officii, vel potiùs efflagitatio an coeundam societatem vel periculi, vel labõris. Cum verò ea tua sit voluntas, humanitas, benevolentia ergà me, libentèr ampliector talem ànimum; sed ità (non enim dimittam pudorem in rogàndo meum) si fèceris id, quod ostendis, magnam habẽbo gratiam: si non fèceris ignoscã: & àlterum timõri, àlterum mihi te negare non potuisse arbitrabor. Est enim res profectò m`axima. Quid r`ectum sit, apparet: quid expediãt, obscurum est, ità tamèn, ut si nos ii sumus, qui esse debemus, (id est stúdio digni, & literis nostris) dubitare non possimus, quin ea maximè condũcant, quæ sunt r`ectissima. Quarè tu, se simul placẽbit, statim ad me venies; sin idem placẽbit, atque eodẽm, nec continuò poteris, omnia tibi ut nota sint, faciã. Quidquid statueris, te mihi amicum, sin id, quod opto, etiã amicissimum judicabo. Vale.

ARGUMENTUM.

Purgatio Ciceronis ad Rufum, Quæstorem antea suum in Cilicia, de rationibus provincialibus obscura epistola.

M. T. C. Rufo. S. D.

QUO modo potuisssem, te convenisssem, si eò quò constitueras, venire voluisssem. Quarè, etsi mei commodi causa commovère me no-
luisti: tamèn ista existimes velim, me antelaturum fuisse, si ad me misisssem, voluntatem tuam commodo meo.

meo. Ad ea, quæ scripsisti, commodiùs equidẽm possim de singulis ad te rebus scribere, si M. Tullius scriba meus adesset: à quo mihi exploratum est in rationibus dumtaxat referendis, (de cæteris rebus affirmare non possum) nihil cum fecisse scientem, quod esset contra aut rem, aut existimationem tuam: deindè, si rationum referendarum jus vetus, & mos antiquus maneret, me relatarum rationes, nisi tecum pro conjunctiõne nostræ necessitudinis contuisssem, confecisssemque, non fuisse. Quod igitur fecisssem ad urbem, si consuetudo pristina maneret, id (quod lege Julia relinquere rationes in provincia necesse erat, easdemque totidem verbis referre ad ærarium) feci in provincia, nequè ità feci, ut te ad meum arbitrium adducerem, sed tribui tibi tantum, quantum me tribuisse numquam poenitẽbit. Totum enim scribam meum, quem tibi video nunc esse suspectum tibi tradidi. Tu ei M. Mündum fratrem tuum adjunxisti. Rationes confectæ me absente sunt tecum: ad quas ago nihil adhibui præter lectionem. Ità accèpi librum à meo servo scriba, ut eundem accèperim à fratre tuo. Si honos is fuit, majorem tibi habere non potui: si fides, majorem tibi habui, quam penè ipsi mihi. Si providendum fuit, ne quid aliter ad tibi & honestum, & utile esset, referretur: non habui, cui potiùs id negotii darem. Illud quidẽm certè factum est, quod lex jubebat, ut apud duas civitates, Laodicensem, & Apamensem, quæ nobis maximè videbantur, quoniam ità necesse erat, rationes confectas, & consolutas deponeremus. Itaque huic loco primùm respondeo, me, quamquam justis de causis rationes deferre properarim, tamèn te expectaturum fuisse, nisi in provincia relictas rationes pro relatis habẽrem. Quamobrem, de Volusio

quod scribis, non est id rationum. Docuerunt enim me periti homines, in his cum omnium periculis, tum mihi amicissimus C. Camillus, ad Volisium transferri nomen a Valerio non potuisse, sed praedes Valerianos teneri. Neque id erat LLSxxx, ut scribis, sed xix. Erat enim curata nobis pecunia Valerii mancipis nomine: ex qua reliquum, quod erat in rationibus, retuli. Sed sic me & liberalitatis fructu prius, & diligentiae, & quod minimè tamèn laboro) mediocris etiam prudentiae liberalitatis, quod maioris scribae mei beneficio, quam meo, legatum meum praefectumque maxima calamitate levates, cum praesertim non deberent esse obligati: diligentiae, quod existimas, de tanto officio meo, tanto etiam periculo, nec scisse me quidquam; nec cogitasse; scribam, quidquid voluisset, cum id mihi ne recitasset. quidem, retulisse: prudentiam cum rem a me ne insipienter quidem, cogitatum putas. Nam & Volusii liberandi meum fuit consilium: & ut multa tam gravis valerianis praedibus, ipsique T. Mário depellerentur a me in tanta ratio est: quam quidem omnes non solum probant, sed etiam laudant. Et, si verum scire vis, hoc uni scribae meo intellexi non nimium placere. Sed ego putavi esse viri boni, cum populus suum servaret, consulere fortassis tot vel amicorum, vel civium. Nam de logeo est ita actum, ut auctore Cn. Pompejo ista pecunia in seno poneretur. Ideo agnovi meo jussu esse factum. Qua pecunia Pompejus est usus, ut tua, quam tu deposueras, Sextius. Sed hoc ad te nihil intelligo pertinere, illud me non animadvertisse molestè ferrem, ut adscriberem, te in fano pecuniam jussu meo deposuisse, nisi ista pecunia gravissimis esset, certissimis monumentis testata, cui data, quo S. C. quibus tuis, quibus meis litteras

¶. Sextio tradita esset. Quae cum vidèrem tot vestigiis impressa, ut in his errari non posset; non adscripsi id, quod tuo nihil referèbat: ego tamèn adscripsisse mallet, quàndò id te video desiderare. Sicut scribis tibi id esse referendum, idem ipse sentio: nequè in eo quidquam a meis rationibus discrepabunt tuae. Adde enim tu, meo jussu; quod ego numquam addidi, nec causa est, cur negem: nec, si esset, & tu nolles, negarem. Nam de LLS. nongentis millibus, certè ita relatum est, ut tu, sive frater tuus referri voluit. Sed, si quid est, quàndò de logeo parum provisum est, quod ego in rationibus referendis etiamnum corrigere possim: de eo mihi, cum S. C. non sim usus, quid per leges liceat, considerandum est. Te certè in pecunia exacta ita efferre ex meis rationibus relatis non oportuit, nisi quid me fallit: sunt enim alii peritiores. Illud cave dubites, quin ego omnia faciam, quae interesse tua, aut etiam velle te existimem, si ullo modo facere possim. Quod scribis de beneficiis, scito a me & tribunos mil. & praefectos, & contubernales dumtaxat meos delatos esse. In quo quidem ratio me fefellit. Liberum enim mihi tempus ad eos deferendos existimabam dari: postea certior sum factus, triginta diebus deferri necesse esse, quibus rationes retulissem. Sane molestè tuli, non illa beneficia tua potius ambitioni reservata esse, quam meae, qui ambitione nihil uterer. De centurionibus tamèn, & de tribunorum mil. contubernalibus, res est in integro: genus enim horum beneficiorum definitum lege non erat. Reliquum est de LLS. centum millibus: de quibus memini mihi a te Myrina litteras esse allatas, non mei errati: sed tui, in quo peccatum videbatur esse, si modò erat, fratris tui, & Tullii. Sed cum id corrigi non posset, quod jam depositis ratio-

nibus ex provincia decessissimus: credo, me quidem tibi pro animi mei voluntate, proque ea spe facultatum, quam tum habebamus, quam humanissime potuerim, scripsisse. Sed neque tum me humanitate mearum litterarum obligatum puto, neque tuam hodiè epistolam de LLS. centum millibus sic accepisse, ut ii accipiunt, quibus epistolæ per hæc tempora molestæ sunt. Simul illud cogitare debes, me omnem pecuniam, quæ ad me salvis legibus pervenisset, Ephesi apud publicanos deposituisse: id fuisse LLSXXII. mil. eam omnem pecuniam Pompéjum abstulisse. Quod ego sive æquo animo fero, sive iniquo, tu de LLS. centum millibus æquo animo ferre debes, & existimare, eò minus ad te, vel de tuis cibariis, vel de mea liberalitate pervenisse. Quod si mihi expensa ista LLS. centum tulisses; tamèn, quæ tua est suavitas, quinque in me amor, nolles à me hoc tempore æstimationem accipere. Nam numeratum si cuperem, non erat. Sed hæc jocatum me putato, ut ego te existimo. Ego tamèn, cum Tullius rure redierit, mittam eum ad te, si quid ad rem putatis pertinere. Hanc epistolam cur non scindi velim, causa nulla est. Vale.

ARGUMENTUM.

Cupidum se esse significat Mescinio videndi: eumque horat ut, ut acerbitatem temporum litterarum, studio, optimaque conscientia recordatione moneat.

M. T. C. Lucio Mescinio S. D.

GRATA mihi tuæ litteræ fuerunt: ex quibus intellexi, quod etiam sine litteris arbitraber, videndi mei te summa cupiditate affectum esse. Quod ego ita libenter accipio, ut tamèn tibi non concedam. Nam tecum esse, ita mihi omnia, quæ opto, contingant, ut vehementer velim. Etenim, cum esset

major

major & virorum, & civium bonorum, & jucundorum hominum, & amantium mei copia; tamèn erat nemo, quicum esse libentius, quam tecum, & pauci, quibuscum æquè libenter: hoc verò tempore, cum alii interierint, alii absint, alii mutati voluntate sint, unum mediis fidius tecum diem libentius posuerim, quam hoc omne tempus cum plerisque eorum; quibuscum vivo necessario. Noli enim existimare; mihi non solitudinem jucundiorē esse (qua tamèn ipsa uti non licet) quam sermones eorum, qui frequentant demum meam, excepto uno, aut ad summum altero. Itaque utor eodem perfugio, quo tibi utendum censeo, litterulis nostris, præterea etiam conscientia consiliorum meorum, Ego enim is sum (quemadmodum tu facillimè potes existimare) qui nihil unquam meâ potius, quam meorum civium causâ fecerim: cui nisi invidisset is, quem tu nunquam amasti (me enim amabas) & ipse beatus esset, & omnes boni. Ego sum is, qui nullus vim plus valere volui, quam honorem otium. Idemque cum illa ipsa arma, quæ semper timueram, plus posse sensi, quam illum consensum bonorum, quem ego idem affeceram, quavis tuta conditione pacem accipere malui, quam viribus cum valentiore pugnare. Sed & hæc, & multa alia coram brevi tempore licebit. Neque me tamèn ulla res alia Romæ tenet, nisi experientia rerum Africanarum. Videtur mihi res in propinquum adducta discrimen. Puto autem mea non nihil interesset; quamquam id ipsum quid intersit, non sanè intelligo; verumtamèn, quidquid illinc nuntiatum sit, non longè abesse à consiliis amicorum. EST enim res ipsa jam in eum locum adducta, ut, quamquam multum intersit inter eorum causas, qui dimicant, tamèn inter victorias non multum interfu-

tū-

tūrum putem. Sed planè animus, qui dūbiis rebus forsitan fuerit infirmior, desperatis confirmatus est multum: quem etiam superiores tuæ litteræ confirmarunt: quibus intellexi, quam fortiter injuriam ferres: iuvitque me, tibi cum summam humanitatem, tum etiam tuas litteras profuisse. Verum enim scribam: tenerere mihi animo videbare, sicut omnes ferè, qui, vita ingenua, in beata, & libera civitate viximus. Sed, ut illa secunda moderatè tulimus: sic hanc non solum adversam, sed etiam funditus ever-sam fortunam fortiter ferre debemus: ut hoc saltè in maximis malis boni consequamur, ut mortem, quam etiam beati contemnere debebamus, propterea quod nullum sensum esset habitura, nunc sic affecti, non modò contemnere audeamus, sed etiam optare. Tu, si me diligis, frūere isto otio, tibi que persuade, PRÆTER culpam, ac peccatum, quo semper caruisti, & carèbis, homini accidere nihil posse, quod sit horribile, aut pertimescendum. Ego, si videbitur rectè fieri posse, ad te veniam brevi: si quid acciderit, ut mutandum consilium sit, te certiores faciam statim. Tu ita fac cupidus mei vidèndi sis, ut istinc te ne moveas tam infirma valetudine, nisi ex me prius quaesieris per litteras, quid te velim facere. Me velim, ut facis, diligas valetudineque tuæ, & tranquillitati animi servias. Vale.

M. T.

M. T. CICERONIS

EPISTOLARUM

AD TORQUATUM, ET ALIOS.

LIBER VI.

ARGUMENTUM.

A. Manlius Torquatus, qui Pompejanas partes secutus erat consulatum in eo, quod Romæ non sit, & aliquam vim spem reatus ostendit.

M. T. C. A. Torquato S. D.

TSI ea perturbatio est omnium rerum, ut suæ quemque fortunæ maximè poeniteat; nemoque fit, quin ubivis, quam ibi, ubi est, esse malit: tamen mihi dubitum non est, quin hoc tempore bono viro Romæ esse, miserimum sit.

Nam, etsi quæcumque in loco quisque est, idem est ei sensus, & eadem acerbitas ex interitu rerum, & publicatum, & suarum: tamen oculi augent dolorem, qui ea, quæ ceteri audiunt, intueri coguntur, nec avètere à miseriis cogitationem sinunt. Quare etsi multarum rerum desiderio te angere necesse est, tamen illo dolore, quo maximè te confici audio, quod Romæ non sis, animum tuum libera. Etsi enim cum magna molestia tuos: tuaque desideras: tamen illa quidè, quæ requiris, suum statum tenent, nec melius, si tu adesses, tenerent: nec sunt ullo in proprio periculo: nec debes tu, cum de tuis cogitas, aut præ-

ci-

cípua aliquam fortunam postuláre, aut commúnem recusáre. De te autém ipso, Torquáte, est tuum sic agitáre ánimo, ut non adhibeas in consílium cogitationum tuárum desperationem, aut timórem. Nec enim is, qui in te adhuc infústior, quám tua dignitates postulábat, fuit non magna signa dedit ánimo ergá te mitigári. Nec tamén is ipse, á quo salus pétitur, habet, explicátam, aut explorátam rationem salutis suæ. Cumque émuium bellórum éxitus incérti sint, ab áltera victória tibi periculum nullum esse perspicío, quod quidém séjunctum sit ab ómnium intéritu: ab áltera te ipsum numquám timúisse, certó scío. Réliquum est, ut te id ipsum, quod ego quási consolatiónis loco pono, maximè exérciet, commúne periculum reipúb. Cujus tanti malí, quámvis docti viri multa dicant, tamén véreor, ne consolatió nulla possit vera reperiri, præter illam, quæ tanta est, quántum in cujusque ánimo róboris est, atque nervórum. Si enim BENE sentíre, rectèque fácere, satis est ad benè, beatèque vivendum: véreor, ne eum, qui se optimórum consíliorum conscientia sustentáre possit, míserum esse nefas sit dicere. Nec enim nos árbitor, victóriæ premiis duóros, pátriam ólim, & líberos, & fortúnas reliquísse: sed quóddam nobis effíciúm justum, & píum, & débítum reipúbl. nostræque dignitati videbátur: qui nequè, cum id faciebámus, tam erámus améntes, ut exploráta nobis esset victória. Quare, si id événit, quod ingredientibus nobis in cáusam propósitum fuit accídere posse: non debémus itá cádere ánimis, quási áliquid évenerit, quod fieri posse numquám putárimus. Simus igitur ea mente, quam rátió, & véritas præscríbit; ut nihil in vita nobis præstándum præter culpam putémus, eaque cum careámus, ómnia hu-

mána placatè, & moderatè ferámus. Atque hæc eó pértinet oratió, ut, pérditis rebus ómnibus, tamén ipsa virtus se sustentáre posse videátur: sed, si est spes álqua rebus commúnibus, ea tu quicúmque status est futúrus, carère non debes. Atque hoc mihi scribénti veniebat in mentem me cum esse, cujus tu desperationem accusáre sólitus esses, quémque auctoritate tua cunctántem, & diffidéntem excitáre. Quó quidém témpore non ego causam nostram, sed consílium improbábam. Serò enim nos iis armis adversári videbam, quæ multò antè confirmáta per nosmetipsos erant, dolébanque pilis, & gládiis, non consíllis, neque auctoritatibus nostris, de jure público disceptári. Neque ego ea, quæ facta sunt, fore cum dicebam, divinábam futúra: sed, quod & fieri posse, & exitiosum fore si evenísset, videbam, id ne accídere timébam: præsertim cum si mihi af-térutrum de événtu, atque éxitu rerum promitténdum esset, id futúrum, quod événit, exploratiús possem promittere. Iis enim rebus præstabámus, quæ non pródeunt in áciem: usus autém armórum, & militum róbores inferiores erámus. Sed tu illum ánimum nunc adhibe, quæso, quo me tum esse oportère censébas. Hæc eo scripsi, quòd mihi nunc Philárgytus tuus, ómnia de te requirénti, fidelíssimo ánimo (ut mihi quidém visus est) narrávi, te interdum solícitum solère esse vehementiús. Quod fácere non debes, nec dubitáre, quin aut álqua repúb. sis futúrus, quí esse debes, aut pérdita, non afflictióre conditióne, quám cæteri. Hoc verò témpus, quo examináti omnes, & suspénsi sumus, hoc moderatióre ánimo ferre debes, quòd & in ea urbe es, ubi nata, & alta est rátió, ac moderatió vitæ: & habes Ser. Sulpícium, quem semper unicè dilexisti, qui

qui te profecto & benevolentia, & sapientia consolatur. Cujus si essemus auctoritatem, & consilium secuti, rogati potius potentiam, quam armari victoriam subissemus. Sed hæc longiora fortasse fuerunt, quam necesse fuit. Illa, quæ majora sunt, brevius exponam. Ego habeo, cui plus, quam tibi debeam, neminem, quibus debeam quantum tu intelligis, eos mihi hujus belli casus eripuit. Qui sim autem hoc tempore, intelligo: Sed quia NEMO est tam afflictus, qui, si nihil aliud studeat, nisi id, quod agit, non possit navare aliquid, & cedere: omne meum consilium, operam, studium, certe venim existimes tibi, tuisque liberis esse debitum. Vale.

ARGUMENTUM.

Primum se excusat, quod minus sepe scribat: deinde de reditu Torquati esse imperatum significat: & consolationis loco subjungit nihil ei præcipue inendum

M. T. C. A. Torquato. S. D.

PETO à te, ne me putes oblivione tui rariùs ad te scribere, quam solebam, sed aut gravitate valetudinis (qua tamen jam paululum videor levari) aut quòd absum ab urbe, ut, qui ad te proficiscantur, scire non possim. Quare velim ita statim adbeas, me tui memoriam summa cum benevolentia tenere, tuasque omnes res non minori mihi curæ, quam meas, esse. Quòd majore in varietate versata est adhuc tua causa, quam homines aut volèbant, aut opinabantur: mihi crede, non est pro malis temporum, quod molestè feras. Necesse est enim aut armis urgèri reipùb. sempiternis, aut, his positis, recreari aliquandò, aut funditus interire. Si arma valèbunt, nec eos, à quibus reciperis, verèri debes, nec eos, quos adjuvisti: sin armis aut conditione positis,

aut

aut defatigatione abjectis, aut victòria detractis, civitas respiraverit, & dignitate tua frui tibi, & fortunis licebit. Sin omninò interierint omnia, fueritque is exitus, quem vir prudentissimus M. Antònius jam tum timebat, cum tantum instare malorum suspicabatur: misera est illa quidem consolatio, tali præsertim civi, & viro, sed tamèn necessaria, NIHIL esse præcipue cuiquam dolendum in eo, quod accidat univèrsis. Quæ vis insit in his paucis verbis (plura enim committenda epistolæ non erant) si attendes, quod facis, profecto etiam sine meis litteris intelliges, te aliquid habere, quod speres; nihil, quod aut hoc, aut aliquo reipùb. statu timeas. Omnia si interierint, cum superstitem te esse reipùb. ne, si liceat quidem, velis, ferendam esse fortunam, præsertim quæ absit à culpa. Sed hæc hætenus. Tu velim scribas ad me, quid agas, & ubi futurus sis, ut aut quò scribam, aut quò veniam, scire possim. Vale.

ARGUMENTUM.

Consolari vult: sed quia nihil aliud ad consolandum suppetit, consolationem ait debere esse optimorum consiliorum conscientiam.

M. T. C. A. Torquato. S. D.

SUPERIORIBUS litteris, benevolentia magis adductus, quam quòd res ita postularet, sui longior. Nequè enim confirmatione nostra egèbat virtus tua: nequè erat ea mea causa, atquè fortuna, ut, cui omnia deessent, alterum confirmarem. Hoc itèrè tempore brevior esse debeo. Sive enim tum nihil opus fuit tam multis verbis, nihilo magis tunc opus est: sive tum opus fuit; illud satis est, præsertim cum accesserit nihil novi. Nam, etsi quotidiè aliquid audimus earum rerum, quas ad te perferri existimo; sum-

ma

ma tamèn eadem est, & idem èxitus, quem ego tam video ànimo, quàm ea, quæ óculis cernimus. Nec verò quidquam video, quod non idem te vidère certò sciam. Nam etsi, quem èxitum àcies habitúra sit, divinàre nemo potest: tamen & belli èxitum video, & si id màoús, hoc quidèm certe, cum sit necesse altèrurum vincere, quâs futúra sit, vel hæc, vel illa victória. Idque cum optimè perspèxi, tale video, nihil ut mali videatur esse futúrum, si id vel antè acciderit, quod vel maximum ad timòrem proponitur. ITA enim vívere, ut non sit vivendum, misèrrimum est: mori autèm nemo sapiens miserum duxit. ne beato quidèm. Sed in ea es urbe, in qua hæc vel piara, & ornatióra parietes ipsi loquí posse videantur. Ego tibi hoc confirmo, ETSI levis est consolatio ex misèriis aliòrum, nihilo te nunc majore in discrimine esse, quàm quemvis aut eòrum, qui discèsserint, aut eòrum, qui remanserint. Alteri dimicant; alteri victòrem timent. Sed hæc consolatio levis, illa gravior, qua te uti spero, ego certe utor. Nec enim, dum ero, angar ulla re, cum omni vacem culpa: & si non ero, sensu omninò carèbo. Sed rursùs, qui ad te hæc. Mihi tu, tui, tua omnia, máxima curæ sùnt, & dum vivam, erunt. Vale.

ARGUMENTUM.

Consolatoria epistola vaionibus nudatimque collectis: sed si consideras, desperationem potius continet.

M. T. C. A. Torquato. S. D.

NNOVI, quod ad te scriberem, nihil erat, & tamèn, si quid esset, sciebam, te à tuis certiorum fieri solère. De futúris autèm rebus etsi sempèr difficile est dicere; tamèn interdùm conjectúra possis propiùs accèdere, cum res est ejúsmodi, cujus èxitus præ-

providèri possit. Nunc tantùm vidèmur intelligere non diuturnum bellum fore. (etsi idipsum nonnullis videatur secus) Equidèm cum hæc scribèbam, aliquid jam actum putabam, non quòd ego certò scirem, sed quòd non difficilis erat conjectúra. Nam cum omnis belli Mars communis, & cum sempèr incerti èxitus præliòrum sùnt: tum hoc tèmpace ita magnæ utrimque còpiæ, ita paratæ ad depugnandum esse dicuntur, ut uterúmque vicerit, non sit mirum futúrum. Illa in dies singulos magisque opíniò hominum confirmatur, etiãsi inter causas armòrum aliquantum intèrsit, tamèn intèr victórias non multum interfutúrum. Alteros propemodùm jam supus ex-pèrti, de áltero, nemo est, quin cògitet, quàm sit metuendus iratus victor armatus. Hoc loco si videor augère dolòrem tuum, quem consolando levare debèbam, fateor, me communium malòrum consolationem nullam invenire præter illam, quæ tamèn, si possis eam suscipere, máxima est; quæque ego quotidiè magis utor: CONSCIENTIAM rectæ voluntatis máximam consolationem esse rerum incommodarum: nec esse ullum magnum malum præter culpam: à qua quândò tantùm absumus, ut etiãsi optimè senserimus, evéntusque magis nostri consilii, quàm consilium reprehendatur; & quândò præstitimus, quod debuimus: moderatè, quod evénit feramus. Sed hoc mihi tamèn non sumo, ut te consoler de communibus misèriis, quæ & ad consolandum majòris ingénii, & ad ferendum singularis virtútis indigent. Illud cuiusvis faciliè est docère, cur præcipuè tu dolère nihil dèbeas. Ejus enim, qui tårdior in te levando fuit, quàm fore putaràmus, non est mihi dubia de tua salute sentèntia: de aliis autem non arbitror te expectàre, quid sentiam. Réliquum est, ut te an-

gat, quòd absis à tuis tandiù. Res molèsta, præsertim ab iis pueris, quibus nihil potest esse festiviùs. Sed, ut antea ad te scripsi, tempus est hujusmodi, ut suam quisque conditionem misererrimam putet, & ubi quisque sit, tibi esse minimè velit. Equidè, nos quòd Romæ sumus, misererrimum esse duco; non solum quòd in omnibus malis acerbius est vidè, quàm audire, sed etiam, quòd ad omnes casus subitòrum periculòrum magis objecti sumus, quàm si abessèmus. Etsi me ipsum consolatore, tuum non tantum litterarum, quibus semper studii, quantum longiquitas temporis mitigavit. Quamto fuerim in dolore, meministi. In quo prima illa consolatio est, vidisse me plus quam ceteros, cum cupiebam quavis iniqua conditione pacem: quod etsi casu, non divinatione mea, factum est, tamen hac inani prudentiæ laude delector. Deinde quòd mihi ad consolationem commune tecum est, si jam vocer ad exitum vitæ, non ab ea repub. avellar, qua carendum esse doleam, præsertim cum id sine ullo sensu futurum sit. Adjuvat etiam ætas, & acta jam vita, quæ cum cursu suo bene confecto delectatur; tam vetat in eo vim timere, quòd nos jam natura ipsa penè perduxerit. Postremo, si vir, vel etiam ii viri, hos bello occiderunt, ut impudentia videatur, eandem fortunam, si res cogat, recusare. Equidè mihi omnia propono, nec ullum est tantum malum, quod non putem impendere: sed cum plus in metuendo mali sit, quam in illo ipso, quod timetur, desino; præsertim cum id impendat, in quo non modo dolor nullus, verum finis etiam doloris futurus sit. Sed hæc satis multa, vel plura potius quam necesse fuit. Facit autem non loquacitas mea, sed benevolentia longiores epistolas. Servium discessisse Athenis, molestè tuli. Non enim dubito, quin,

quin magnæ tibi levationi sit solitus esse quotidianus congressus, & sermo cum familiarissimi homini, tum optimi, & prudentissimi viri. Tu velim te, ut debes, & soles, tua virtute sustentet. Ego, quæ te vellet, quæque ad te, & ad tuos pertinere arbitrabor, omnia studiosè, diligentèrque curabo. Quæ cum faciam, benevolentiam tuam erga me imitabor, merita non assequar. Vale.

ARGUMENTUM.

Cæcinnam, qui pro Pompæo contra Cæsarem pugnaverit, patriam carentem bene sperare jubet; sequi ei nulla in re discurrunt pollicetur. Ei autem Cæsarem ignorasse, Hirtius tradidit de bello Africano.

M. T. C. A. Cæcinnæ, S. D.

Quotiescumque filium tuum video, video autem ferè quotidie, polliceor ei studium quidem meum, & operam sine ulla exceptione, aut laboris, aut occupationis, aut temporis: gratiam autem, atque auctoritatem cum hac exceptione, quantum valeam, quantumque possim. Liber tuus & lectus est, & legitur à me diligentèr, & custoditur diligentissime. Res, & fortunæ tuæ mihi maximæ curæ sunt; quæ quidem quotidie faciliòres mihi, & meliòres videntur, multisque video magnæ esse curæ: quorum de studio, & de sua spe filium ad te perscripsi se certò scio. Iis autem de rebus, quas conjectura consequi possumus, non mihi sumo, ut plus ipse prospiciam, quam te vidè, atque intelligere mihi persuaserim. Sed tamen, quia fieri potest, ut tu ea perturbatiòne animo cogites, puto esse meum, quid sentiam, exponere. Ea natura rerum est, & is temporum cursus, ut non possit ista, aut tibi, aut ceteris fortuna esse diuturna, neque hæere in tam bona

cáusa, & in tam bonis civibus tam acerbá injúria. Quare ad eam spem, quam extrá ordinem de te ipso habémus, non solúm propter dignitatem, & virtutem tuam (hæc enim ornáménta sunt tibi étiam cum aliis commúnia) accédunt tua præcipua, propter exímium ingénium, summamque virtutem: cui meherculè hic, cujus in potestáte sumus, multúm tribuit. Itaque ne punctum quidém témporis in ista fortúna fúisses, nisi eo ipso bono tuo, quo delectátur, se violátum putáret. Quod ipsa lenitur quotidie: significáturque nobis ab iis, qui simúl cum eo vivant, tibi hanc ipsam opiniónem ingénii apud ipsum plúrimúm profutúram. Quapropter primúm fac ánimo forti, atque magno sis. Itá enim natus, itá educátus, itá doctus est, itá étiam cógnotus, ut tibi id faciendúm sit: deinde spem quoque hábeas firmissimam propter eas cáusas, quas scripsi. A me verò tibi ómnia, liberisque tuis paratíssima esse confidas velim. Id enim & vetústas nostrí amóris, & mea consuetúdo in meos, & tua multa ergá me officia póstulant. Vale.

ARGUMENTUM.

Ad confirmándum Cæcinnæ exúlis ánimu divinatiónem quándam inducít, sumptam ex Cæsaris nauira, & ex evéniuntum témporum ratióne

M. T. C. Cæcinnæ, S. D.

Vereor, ne desideres officium meum, quod tibi pro nostra, & meritórum multórum, & studiórum párium conjunctióne deesse non debet: sed tamén véreor, ne litterárum à me officium requiras: quas tibi & jampridem, & sæpè misíssem, nisi quotidie meliús expéctans, gratulatiónem, quam confirmatiónem ánimí tui, complécti litteris malúissem. Nunc autém, ut spero, brevi gratulábimur: itaque

in

in áliud témpus id arguméntum epístola differo. His autém litteris ánimu tuum, quem mínimè imbecillum esse & áudio, & spero, & si non sapientíssimi, ac amicíssimi hóminis, auctoritáte confirmándum, étiam atque étiam puto: nec iis quidém verbis, quibus te consólet, ut afflíctum, & jam ómni spe salutis orbátum, sed ut eum, de cujus incolumitáte non plus dúbitem, quam te mémini dubitáre de mea. Nam cum me ex república expulissent ii, qui illam cádere posse, stante me, non putárant: mémini, me ex multis hospítibus, qui ad me ex Asia, in qua tu eras, vénerant, audíre, te de glorióso, & céleri réditu meo confirmáre. Si te rátió quædam Etrúscæ disciplinæ, quam à patre, nobilíssimo, atque óptimo viro, accéperas, non feféllit: nec nos quidém nostra divinátio fallet, quam tùm sapientíssimórum virórum monuméntis, atque præceptis, plúrimoque, ut tu scis, doctrinæ stúdio, tùm magno étiam usu tractándæ reipública, magnaue nostrórum témporum varietáte consecúti sumus. Cui quidém divinatióni hoc plus confidimus, quod ea nos nihil in histám obscuris rebus, tamque perturbátis unquam ómnino feféllit. Dicerem, quæ antea futúra dixissem, ni veréer, ne ex evéntis fingere vidéer. Sed tamén plúrimi sunt testes, me, & initio, ne conjúngeret se cum Cæsare, monuisse Pompéjum, & postea, ne conjúngeret. Conjunctióne frangi Senátus opes, disjunctióne civile bellum excitáti vidébam. Atqui utébar familiarissimè Cæsare, Pompéjum faciebam plúrimis: sed erat meum consílium cum fidèle Pompéjo, tùm salutáre utriúque. Quæ præterea præviderim, prætereo, nolo enim hunc de me optimè méritum existimáre, ea me suasísse Pompéjo, quibus ille si parúisset, esset hic quidém clarus in toga, & princeps, sed tan-

tas opes, quantas nunc habet, non haberet. Eundem in Hispaniam censui: quod si fecisset, civile bellum nullum omnino fuisset. Rationem haberi absentis, non tam pugnavi, ut liceret, quam ut, quando, ipso consule pugnante, populus iusserat, haberetur. Causa belli orta est: quid ego praetermisi aut monitorum, aut quærelarum, cum vel iniquissimam pacem justissimo bello antefèrrem? victa est auctoritas mea non tam à Pompéjo (nam is movebatur) quam ab iis, qui duce Pompéjo freti, peropportunam & rebus domesticis, & cupiditatibus suis illius belli victoriam fore putabant. Susceptum bellum est, quiescente me: depulsum ex Italia, manente me quoad potui. Sed valuit apud me plus pudor meus, quam timor. Veritus sum deesse Pompéii saluti, cum ille aliquando non defuisset mea. Itaque vel officio, vel fama bonorum, vel pudore victus, ut in fabulis Amphiaræus, sic ego prudens, & sciens ad pestem ante oculos positam sum profectus: quo in bello nihil adversi accidit non predicente me. Quare, quando, ut augures, & astrologi solent, ego quoque augur publicus ex meis superioribus predictis constitui apud te auctoritatem augurii, & divinationis meæ, debet habere eadem nostra predictio. Non igitur ex aëtitis involatu, nec è cantu sinistro oscinis (ut in nostra disciplina est) nec è tripudiis solistimis, aut somniis tibi auguror: sed habeo alia signa, quæ observem, quæ, etsi non sunt certiora illis, minus tamen habent vel obscuritatis, vel erroris. Notantur autem mihi ad divinandum signa duplici quadam via: quarum alteram duco è Cæsare ipso, alteram è temporum civilium natura, atque ratione. In Cæsare hæc sunt, mitis, clemensque natura, qualis exprimitur præclare illo libro quærelarum tuarum:

accedit, quod mirifice ingenii excellentibus, quale est tuum, delectatur. Præterea cedit multorum justis, & officio incensis, non inanibus, aut ambitiosis voluntatibus. In quo vehementer cum consentiens Etruria movébit. Cur hæc igitur adhuc parum profecerunt? quia non putat se sustinere causas posse multorum, si tibi, cui justius videtur irasci posse, concesserit. Quæ est igitur (inquit) spes ab irato? Ex eodem fonte se haustorum intelligit laudes suas, è quo sit leviter aspersus. Postremo homo est valde acutus, & multum providens: intelligit, te, hominem in parte Italiæ minime contemnenda facile omnium nobilissimum, & in communi republica civis summorum tuæ ætatis, vel ingenio, vel gratia, vel fama populi Rom. parem, non posse prohiberi à republica. diutius. Nollet hoc tempore potius esse aliquando beneficium, quam jam suum. Dixi de Cæsare: nunc dicam de temporum, rerumque natura. Nemo est tam inimicus ei causæ, quam Pompéjus animatus melius quam paratus, suscepit, qui nos malos cives dicere, aut homines improbos audeat. In quo admirari soleo gravitatem, & justitiam, & sapientiam Cæsaris. Numquam nisi honorificentissime Pompéjum appellat. At in ejus personam multa fecit asperius. Armorum ista, & victoriæ sunt facta, non Cæsaris. At nos quemadmodum est complexus? Cassium sibi legavit. Brutum Galliæ præfecit: Sulpicium Græciæ, Marcellum, cui maxime succensébat, cum summa illius dignitate restituit. Quod igitur hæc spectant? rerum hoc natura, & civilium temporum non patietur? nec manens, nec natura ratio feret, primum ut non in causa pari eadem sit & conditio, & fortuna omnium: deinde ut in eam civitatem boni viri, & boni cives nulla, ignominia notati non re-

vertantur, in quam tot nefariorum scelerum condemnati revertentur. Habes augurium meum; quo si quid addubitem, non potius uter, quam illa consolatione, qua facile fortem virum sustentarem, te, si explorata victoria arma sumpsisses pro republica (ita enim tum putabas) non nimis esse laudandum: sin propter incertos exitus, eventusque bellorum posse accidere, ut vinceremur, putasses non debere te ad secundam fortunam bene paratum fuisse adversari ferre nullo modo posse. Disputarem etiam, quanto solatio tibi conscientia tui facti, quantae delectationi in rebus adversis litterae esse deberent. Commemorarem non solum veterum, sed horum etiam recentium vel ducem, vel comitum tuorum gravissimos casus. Etiam externos multos claros viros nominarem. LEVAT enim dolorem communis quasi legis, & humanae conditionis recordatio. Exponerem etiam, quemadmodum hic, & quanta in turba, quantaque in confusione rerum omnium viveremus; necesse est enim minore desiderio perdita repub. carere, quam bona. Sed hoc genere nihil opus est. Incolumem te cito, ut spero, vel potius, ut perspicio, videbimus. Interea tibi absenti, & huic, qui adest imagini animi, & corporis tui, constantissimo, atque optimo, filio tuo studium, officium, operam, laborem meum jampridem & pollicitus sum, & detuli nunc hoc amplius, quod me amicissime quotidie magis Caesar amplectitur, familiares quidem ejus, sicuti neminem. Apud quem quidquid valebo vel auctoritate, vel gratia, valebo tibi. Tu cura, ut cum firmitudine te animi tum etiam spe optima sustentens. Vale.

A R G U M E N T U M.

Primum agit de libro, quem in Caesarem scripserat: dem-

deinde studiosè rogat, ut veniam sibi à Casare, potestatemque impetret redeunti.

Cæcinnæ Ciceroni S. D.

Q UOD tibi non tam celeriter liber est redditus, ignosce timori nostro, & miserere temporis. Filius, ut audio, peritumit (neque injuria) si liber exisset, quando non tam interest, quo animo scribatur, quam quo accipiatur, ne ea res inepte mihi noceret; cum praesertim adhuc styli poenas dem. Qua quidem in re, singulari sum fato: nam cum mendum scripturae littera tollatur, stulticia fama mulctetur; meus error exilio corrigitur: cujus summa criminis est, quod armatus adversario maledixi. Nemo nostrum est, ut opinor, quin vota victoriae suae fecerit: nemo, quin, etiam cum de alia re immolaret, tamen eo quidem ipso tempore, ut quamprimum Caesar superaretur, optarit. Hoc si non cogitat, omnibus rebus felix est: si scit, & persuasus est, quid irascitur ei, qui aliquid scripsit contra suam voluntatem, cum ignoverit omnibus, qui multa deos venerati sint contra ejus salutem; sed, ut eodem revertar, causa haec fuit timoris: scripsi de te parè mediufidius, & timide, non revocans me ipse, sed paene refugiens. Genus autem hoc scripturae non modo liberam, sed incitatum, atque elatum esse debere, quis ignorat? solum existimatur esse, alteri maledicere: tamen cavendum est, ne in petulantiam incidas. Impeditum, se ipsum laudare, ne vitium arrogantiae subsequatur. Solum verò liberum, alterum laudare. De quo quidquid detrahas, necesse est aut infirmitati, aut invidiae assignetur. Ac nescio, an tibi gratius, opportuniusque acciderit, nam, quod praestare non poteram, primum erat non attingere, secundum beneficium, quamparcissimè

mè facere, sed tamèn ego me quidèm sustinui : multa minui, multa sustuli: complura ne pòsui quidèm. QUEMADMODUM igitur schaláum gradus, si álios tollas, alios incidas, nonnullos malè hærentes relinquis, ruína periculum struas, non ascensum pares: sic tot malis tùm victum, tùm fractum stúdium scribèndi, quid dignum auribus, aut probabile potest atterre? Cum verò ad ipsius Cæsaris nomen veni, toto corpore contremisco, non pœnæ metu, sed ipsius iudicii, totum enim Cæsarem non novi. Quem putas ánimum esse, ubi secum loquitur? hoc probabit: hoc verbum suspiciòsum est, quid si muto? at véreor, ne pœjus sit. Age verò, laudo áliquem. Num offèndo? cum porrò non offèndam, quid sit non vult? armati stylum persèquitur: victi, & nondùm restitùri quid faciet? Auges etiam tu mihi timòrem, qui in Oratòre tuo caves tibi per Brutum: & ad excusatiònem sócium quaris. Ubi hoc tu ómnium patrónus facis, quid me, véterem tuum, nunc ómnium clièntem, sentire opòrteat? In hac igitur calúmnia timòris, & cæcæ suspiciònis tormènto, cum plúrima ad alièni sensus conjecturam, non ad suum iudiciùm scribántur, quàm difícilè sit evadere, si minùs expèrtus es (quòd te ad ómnia summum, atquè excellens armavit ingéniùm) nos sentimus. Sed tamèn ego filio dixeram, librum tibi légeret, & auferret: aut ea conditione daret, si reciperes te correctúrurum, hoc est, si totum álium faceres. De Asiático itinere, quamquàm summa me necessitas præmèbat, ut imperásti, feci. Te pro me quid herter? vides tempus venisse, quo necesse sit de nobis constitui. Nihil est, mi Cícero, quòd filium meum expèctes: adolescens est: ómnia excogitare, vel stúdio, vel atæte, vel metu non potest. Totum

ne-

negotium tu sustineas opòrteat: in te mihi omnis spes est. Tu pro tua prudèntia, quibus rebus gaudeat, quibus capiatur Cæsar, tenes: à te ómnia profisciscantur, & per te ad exitum perducantur necesse est. Apud ipsum multum, apud ejus omnes plurimum potes. Unum si tibi persuaseris, non hoc esse tui muneris, si quid rogatus fueris, ut facias, (quamquàm id magnum, & amplum est) sed totum tuum esse onus, perficies. Nisi fortè aut in misèria nimis stultè, aut in amicicia nimis imprudentèr tibi onus impòno, sed utriusque rei excusatiònem tuæ vitæ consuetudo dat. Nam quòd ita consuesti pro amicis laborare, non jam sic sperant abs te, sed etiam sic imperant tibi familiares. Quòd ad librum attinet, quem tibi filius dabit: peccato à te, ne exeat: aut ita corrigas, ne mihi nóceat. Vale.

ARGUMENTUM.

Datum sibi à Balbo, & Oppio scribit, ut Cæcinnæ liceret esse in Sicilia; ibique ut commorètur, suadet.

M. T. C. Cæcinnæ S. D.

CUM esset mecum Largus, homo tui studiòsus, locutus, Kal. Jan. tibi prænititas esse: quòd èmnibus in rebus perspèxeram, quæ Balbus, & Oppius, absente Cæsare, egissent, ea solère illi rata esse: egi vehementer cum his, ut hoc mihi darent, tibi in Sicilia, quoad vellemus, uti esse liceret. Qui mihi consuescent aut libentèr pollicèri, si qui esset ejusmodi, quòd eòrum ánimos non offènderet, aut etiam negare, & adèrre ratiònem, cur negarent: huic meæ rogatiòni potiùs non continuò responderunt: eòdem die tamèn ad me revertèrunt: mihi hoc dedèrunt, ut esses in Sicilia, quo ad velles: se præstituros, nihil ex eo te ofensiónis habiturum. Quandò, quid tibi permittatur, cognovisti, quid mihi pláceat, puto te

sci-

scire oportere. Actis his rebus, litteræ à te mihi sunt redditæ: quibus à me consilium petis, quid sim tibi auctor, in Sicilia ne subsidias, an ut ad reliquias Asiaticæ negotiationis proficiscere. Hæc tua deliberatio non mihi convenire visa est cum oratione Largi. Ille enim mecum, quasi tibi non liceret in Sicilia diutius commorari, ita locutus erat: tu autem, quasi concessum sit, deliberas. Sed ego, sive hoc, sive illud est, in Sicilia censeo commorandum: propinquitias locorum, vel ad impetrandum adjuvat crebris litteris; & nuntiis, vel ad reditus celeritatem, re aut impetrata, quod spero, aut aliqua ratione confecta. Quamobrem censeo magnopere commorandum. T. Furfano Postumio familiari meo, legatisque ejus, item meis familiaribus, diligentissimè te commendabo, cum venerint: erant enim omnes Mutinæ. Viri sunt optimi, & tui similibus studiosi, & mei necessarii. Quæ mihi venient in mentem, quæ ad te pertinent re arbitror, ea mea sponte faciam: si quid ignorabo, de eo admonitus omnium studia vincam. Ego, etsi coram de te cum Furfano ita loquar, ut tibi litteris ad eum nihil opus sit: tamen, quoniam tuis placuit, te habere meas litteras, quas ei redderes, mox eis gessi. Earum litterarum exemplum infra scripsum est. Vale.

ARGUMENTUM.

Brevis est epistola, sed perfecta commendationis exemplum.

M. T. C. Furfano procôs. S. D.

CUM A. Cæcinnæ tantæ mihi familiaritas, consuetudoque semper fuit, ut nulla major esse possit. Nam & patre ejus, claro homine, & forti viro, plurimum usi sumus, & hunc à pueris, quod

&c

& spem mihi magnam asserbat summæ probitatis, summæque eloquentiæ, & viveret mecum conjunctissimè non solum officiis amicitia, sed etiam cum diis communibus, sic semper dilexi, ut non ullo cum homine conjunctius viverem. Nihil attinet me plura scribere, quam mihi necesse sit ejus salutem, & fortunas, quibuscumque rebus possim, tueri, vides. Reliquum est, ut, cum cognorim pluribus rebus, quid tu & de bonorum fortuna, & de reip. calamitatibus sentires, nihil à te petam, nisi ut ad eam voluntatem, quam tua sponte erga Cæcinnam habiturus esses, tantus cumulus accedat commendatione mea, quanti me à te fieri intelligo. Hoc mihi gratius facere nihil potes. Vale.

ARGUMENTUM.

Pollicetur quidquid potest ad ejus incolumitatem, neque ullam spem fortune melioris ostendit.

M. T. C. Trebiano S. D.

EGO, quanti te faciam, semperque fecerim, quanti me à te fieri intellexerim, sum mihi ipsi testis. Nam & consilium tuum, vel casus potius diutius in armis civilibus commorandi, semper mihi magno dolori fuit: & hic eventus, quod tardius, quam est æquum, & quam ego vellem, reciperes fortunam, & dignitatem tuam, mihi non minori curæ est, quam tibi semper fuerint casus mei. Itaque & Postumuleno, & Sextio, & sapissimè Attico nostro, proximèque Theudæ liberto tuo, totum me patefeci: & his singulis sæpe dixi, quacumque re possem, me tibi, & liberis tuis satisfacere cupere: idque ut operam, studium, consilium, rem, fidem meam sibi ad omnes res paratam putent. Si auctoritate, & gratia tantum possem, quantum in ea república, de qua

qua ita méritus sum, posse debérem: tu quoque is esses, qui fúisti cum omni gradu amplissimo dignissimus, tùm certè ordinis tui facillè princeps. Sed, quando eòdem tèmpace, eademque de causa nostrum utérque cecidit: tibi, & illa polliceor, quæ supra scripsi, quæ sunt adhuc mea, & ea, quæ præterea vídeor mihi ex aliqua parte retinère, tamquam ex reliquis pristinae dignitatis. Neque enim ipse Cæsar, ut multis rebus intelligere potui, est alienus à nobis: & omnes ferè familiarissimi ejus, casu devincti magnis meis veteribus officiis, me diligentèr observant, & còlunt. Itaque, si quis mihi erit aditus de tuis fortúnis, (id est, de tua incoiunitate, in qua sunt omnia) agèndi (quod quidèr quotidiè magis ex eòrum sermòibus adducor, ut sperem) agam per me ipse, & moliar. Singula persequi non est necesse: univèrsum stúdiùm meum, & benevoléntiam ad te defero. Sed magna mea interest. Hoc tuos omnes scire, quod tuis litéris fieri potest: ut intèlligant, omnia Cicerónis patère Trebiáno. Hoc eò pertinet, ut nihil existiment esse tam difficilè, quod non pro te mihi susceptum, jucundum sit futurum. Vale.

ARGUMENTUM.

Excusatio cur non scripserit: consolatio: promissio meliorum rerum, & officii sui

M. T. C. Trebiáno. S. D.

ANtea misissem ad te litéras, si genus scribèndi amicòrum. Tali enim tèmpace aut consolari amicòrum est, aut pollicèri. Consolatione non utèbar: quòd ex multis audièbam, quam fortitèr, sapientèrque ferres injúriam tèmporum, quamquam te vehementèr consolaretur consciéntiæ factòrum, & consiliòrum tuòrum. Quod quidèr si facis, magnum fruct-

fructum stúdiòrum optimòrum capis, in quibus te scio sempèr esse versatum: idque ut facias, etiam, atque etiam te hortor. Simul & illud tibi, homini peritissimo rerum, & exemplòrum, & omnis vetustatis, ne ipse quidèr rudis, sed in stúdio minùs fortassè, quam vellem: at in rebus, atque usu plus etiam, quam vellem, versatus, spondeo tibi, acerbitatem istam, & injúriam non diuturnam fore. Nam & ipse, qui plurimùm potest, quotidiè mihi delàbi ad æquitatem, & ad rerum naturam vidètur: & ipsa causa ea est, ut jam simul cum república, quæ in perpétuum jacere non potest, necessariò reviviscat, atque recreetur: quotidièque fit aliquid leniùs, & liberaliùs, quam timebamus. Quæ quoniam in tèmporum inclinacionibus sæpè parvis posita sunt: omnia momenta observabimus, neque ullum prætermittèmus tui juvandi, & levandi locum. Itaque illud alterum, quod dixi, literarum genus quotidiè mihi, ut spero, fiet procliviùs, ut etiam pollicèri possim. Id re, quam verbis, faciam libentiùs. Tu velim existimes, & plures te amicos habere, quam qui in isto casu sint, ac fuerint, quantum quidèr ego intèlligerè poterim; & me concedere eòrum nemini. Fortem fac ànimum habeas, & magnum: quod est in uno te. Quæ sunt in fortuna, tèmporibus regentur, & consiliis nostris providèbuntur. Vale.

ARGUMENTUM.

Gratulatio de reditu in patriam impetrato: hortatio, ut præterita ex animo doceat, dignitatibusque recuperationem rei familiaris jactura anteponat.

M. T. C. Trebiáno. S. D.

Dolabellam antea tantummodo diligebam: obligatus ei nihil eram. Nec enim acciderat mihi opus

opus esse: & ille mihi debébat, quòd non defueram ejus periculis. Nunc, tantò sum devinctus ejus beneficio, quòd & antea in re, & hoc tempore in salute tua cumulatissimè mihi satisfécit, ut nemini plùs debeam. Qua in re tibi gratulor ita vehementèr, ut te quoquè mihi gratulari, quàm gratias agere, malim; àlterum omninò non desidero: àlterum verè facere poteris. Quòd reliquum est, quando tibi virtus, & dignitas tua réditum ad tuos aperuit, est tuæ sapiéntiæ, magnitudinisque ànimi, quid amiseris, oblivisci: quid recuperaveris, cogitare. Vives cum tuis, vives nobiscum; plùs acquisivisti dignitatis, quàm amisisti rei familiaris: quæ ipsa tum esset jucundior, si ulla res esset pública. Vestórius, noster familiaris ad me scripsit, te mihi máximas grátias agere. Hæc prædicatio tua mihi valdè grata est: eaque tu uti facillè pátior cum apud alios, tum meherculè apud Sirónem nostrum amicum. Quæ enim facimus, ea prudentissimò cuique maximè probata esse vólumus. Te cupio vidère quamprimùm. Vale.

ARGUMENTUM.

Gratulatur de réditu imperatoris: & ad consolationem adversarii, quedam perditis rebus aptiora.

M. T. C. Ampio Balbo, S. D.

GRatulor tibi, mi Balbe, verèque gratulor; nec sum tam stultus, ut te usura falsi gaudii frui velim, deinde frangi repentè, atque ita cadere, ut nulla res te ad æquitatem ànimi postea possit extollere. Egi tuam causam apertius, quàm tempora nostra ferébant. Vincebatur enim fortuna ipsa debilitate gratiæ nostræ, tui charitate, & meo perpétuo ergà te amore, culto à te diligentissimè. Omnia promissa, confirmata, certa, & rata sunt, quæ ad réditum, &

salutem tuam pèrinent. Vidi, cognovi, interfuisse etenim omnes Cæsaris familiares satis opportunè habeo implicatos consuetudine, & benevolentia, sic, ut cum ab illo discèsserint, me proximum habeant. Hoc Pansa, Hircius, Baldus, Oppius, Márius, Postumius plenè ita faciunt, ut, me unicè diligant. Quod si mihi pro me efficiendum fuisset, non me poeniteret pro ratione temporum ita esse molitum. Sed nihil est à me inservitum temporis causa; veteres mihi necessitudines cum his omnibus intercédunt: quibuscum ego agere de te non destiti: principem tamèn habuimus Pansam, tui studiosissimum, mei cupidum, qui valet apud illum non minùs auctoritate, quàm gratia. Cimber autèm Tullius mihi planè satisfécit. Valent tamèn apud Cæsarem non tam ambitiosæ, rogationes, quàm necessariæ: quas quia Cimber habebat, plus valuit, quàm pro ullo alio valere potuisset. Diplòma statim non est datum; quod mirifica est impròbitas in quibusdam, qui tulissent acerbius véniam tibi dari, quem illi appellant tubam belli civilis, multaque ita dicunt, quási non gaudeant id bellum incidisse. Quarè visum est occultius agendum, nequè ullo modo divulgandum, de te jam esse perfectum. Sed id erit perbreve nec dubito, quin, legente te has litteras, confecta jam res futura sit. Pansa quidèm mihi gravis homo, & certus, non solum confirmavit, verùm etiam recèpit, perceleritèr se ablaturum diplòma. Mihi tamèn placuit hæc ad te perscribi; minùs enim te firmum sermo Eppuléjæ tuæ, lacrymæque Ampie declarabant, quàm significant litteræ tuæ: atque ille arbitrabantur cum à te abessent ipsæ, multò in graviore te cura futurum: quarè magnoperè putavi, angòris, & dolòris tui levandì causa, pro certis ad te ea, quæ essent certa,

perscribi oportere, Scis me antea sic solitum esse scribere ad te, magis ut consolärer fortem virum, atque sapiéntem, quam ut exploratum spem salutis ostenderem, nisi ejus, quam ab ipsa república, cum hic ardor extinctus esset, sperari oportere censërem. Recordare tuas litteras, quibus & magnum ánimum mihi sempèr ostendisti, & ad omnes casus ferèndos constantem, atque paratum. Quod ego non mirabar, cum recordarer, te, & à primis temporibus ætatis in repúb. esse versatum, & tuos magistrátus in ipsa discrimina incidisse salutis, fortunarumque communium: & in hoc ipsum bellum esse ingressum, non solum ut victor beatus, sed etiam (si ita accidisset) victus, ut sapiens esses. Deinde, cum studium tuum consumas in virorum fortium factis memoriæ prodendis, considerare debes, nihil tibi esse committendum, quamobrem eorum, quos laudas, non te similem præbeas. Sed hæc oratio magis esset apta ad illa tempora, quæ jam effugisti. Nunc verò tantum te para ad hæc nobiscum ferenda, quibus ego si quam medicinam invenirem, tibi quoque eandem traderem. Sed est unum perfugium, doctrina, ac litteræ, quibus sempèr usi sumus: quæ secundis rebus delectationem modo habere videbantur, nunc verò etiam salutem. Sed, ut ad initium revértar, cave dubites, quin omnia de salute, ac réditu tuo perfecta sint. Vale.

ARGUMENTUM.

Scribit, se bene sperare de Ligarii salute: ad eamque impetrandam omnia sua potestatem interin hortatur, ut adversam fortunam moderatè ferat

M. T. C. Q. Ligário S. D.

ETSI tali tuo tempore me, aut consolandi, aut juvandi tui causa scribere ad te aliquid pro nostra

nostra amicitia opportebat: tamen adhuc id non feci, quia neque lenire videbar oratione, neque levare posse dolorem tuum. Postea vero quam magnam spem habere cepi, fore, ut te brevi tempore incolumem haberemus: facere non potui, quia tibi et sententiam, & voluntatem declararem meam. Primum igitur scribam, quod intelligo, & perspicio non fore in te Cæsarem duriores. Nam & res eum quotidie, & dies, & opinio hominum, & ut mihi videtur, etiam sua natura mitiorem facit: idque cum de reliquis sentio, tum de te etiam audio ex familiarissimis ejus, quibus ego ex eo tempore, quo primum ex Africa nuntius venit, supplicare una cum fratribus tuis non destiti: quorum quidem & virtus, & pietas, & amor in te singularis, & assidua, & perpetua salutis tue cura, tantum proficit, ut nihil sit, quod non ipsum Cæsarem tributurum existimem: & si tardius fit, quam volumus, magnis occupationibus ejus, à quo omnia petuntur, aditus ad eum difficiliores fuerunt: & simul Africanæ causæ irascior, diutius velle videtur eos habere sollicitos, à quibus se putat diuturnioribus esse molestiis conflictatum, sed hoc ipsum intelligimus eum quotidie remissius, & placatius ferre. Quare mihi crede, & memoriæ manda, me tibi id affirmasse, te in istis molestiis diutius non futurum. Quando, quid sentirem, exposui: quid velim tua causa, te potius declarabo, quam oratione, & si tantum possem, quantum in ea república, de qua ita meritus sum, ut tu existimas, posse debebam, ne tu quidem in istis incommodis esses. Eadem enim causa opes meas fregit, quæ tuam salutem in discrimen adduxit. Sed tamen quidquid imago veteris meæ dignitatis, quidquid reliquæ gratiæ gratiæ valébunt studium, consilium, ópera, gratia, fides mea nullo

loco deérit tuis óptimis frátribus. Tu fac hábeas fortem ánimum, quem sempèr habuísti, primùm ob eas causas, quas scripsi: deíndè, quòd ea de república sempèr voluísti, atque sensísti, ut non modò nunc secúnda speráre débeas, sed étiam, si ómnia advérsa essent, tamèn consciéntia & factórum, & consiliórum tuórum, quæcúmque accíderent, fortíssimo, & máximo ánimò ferre debéres. Vale.

A R G U M E N T U M.

Exorditur ab officii sui commemoratione. Deíndè, quid de édiu Ligárii opímeiur, subjúngit.

M. T. C. Ligárió S. D.

ME scito omnem meum labórem, omnem óperam, curam, stúdiúm in tua salute consumi-
re. Nam cum te sempèr maximè diléxi, tum fratrum tuórum, quos æquè, atquè te summa benevoléntia sum compléxus, singularis piétas, amorque fratérnus nullum me pátitur offíciú ergà te, stúdiique munus, aut tempus prætermittere. Sed quæ faciám, fécerimque pro te, ex illórum te litteris, quàm ex meis, malo cognóscere, quid autèm spérem, aut confidam, & expióratum hábeam de salute tua, id tibi à mé declarári volo. Nam, si quisquam est tímídu in magnis, periculósisque rebus, sempèrque magis advérsorum rerum éxitus metuens, quàm sperans secúndos, is ego sum, &, si hoc vítiúm est, eo me non carère confiteor. Ego idem tamèn, cum ad II. Kal. intercaláres prædres rogátu fratrum tuórum veníssem manè ad Cæsarem; atquè omnem adeúndi, & conveniéndi illius indignitátem, & moléstiam pertulíssem: cum fratres, & propínqui tui jacérent ad pedes, & ego essem locútus, quæ cáusa quem tuum tempus postulábat, non solúm ex oratióne Cæsaris, quæ sanè mollis, & libe-
ra-

rális fuit, sed étiam ex óculis, & vultu, & multis præterea signis, quæ facilius perspícere pótui, quàm scribere, hanc in opiniónem discéssi, ut mihi tua salutis dubia non esset: quamobrèm fac ánimò magno, fortique sis: & si turbidíssima sapientèr ferébas, tranquillióra lætè feras. Ego tamèn tuis rebus sic ádero, ut difficillimis: nequè Cæsari solúm, sed étiam amicis ejus ómnibus, quos mihi amicíssimos esse cognóvi, pro te, sicut adhuc feci, libentíssimè supplicábo. Vale.

A R G U M E N T U M.

Continet hæc epístola, ómnium brevíssima, gratulatióem, benevoléntiam, officium.

M. T. C. Basílio S. D.

TIBI grátulor: mihi gáudeo, te amo: tua rúeor, à te amári, & quid agas, quidquid istic agátur, cértior fieri volo. Vale.

A R G U M E N T U M.

Insínuat se ad pctitióem, mússi amoris commemoratione: petit autèm, ut se abséntem tueátur; siquidèm grátum fore non dubitet.

Bithynicus Ciceróni S. D.

Simihit tecum non & multæ, & justæ causæ amicitia privátim essent, repéterem inítia amicitia ex paréntibus nostris: quod faciéndum iis existimo qui patrénam amicitiam nullis ipsi offíciis prosecúti sunt. Itaquè contentus ero nostra ipsórum amicitia: cujus fidúcia peto à te, ut abséntem me quibuscúmque in rebus opus fuerit, tueáre, si nullum officium tuum apud me intermoritúrum existimas. Vale.

A R G U M E N T U M.

Mirum declarat desidérium cum Bithynico vivéndi; & adjicit, se esse illi amore conjunctíssimum.

M. T. C. Bithynico. S. D.

CUM caterarum rerum causa cupio esse aliquandò rempúb. constitutam : tum velim , mihi credas , accedere id étiam , quò magis expetam promissum tuum , quo in litteris úteris . Scribis enim , si ità sit , te mecum esse victurum : gratíssima mihi tua voluntas est : facisque nihil aliénium necessitudine nostra , júdi-
ciisque patrís tui de me , summi viri . Nam sic habé-
to , beneficiórum magnitudine eos , qui temporibus valuerunt , aut váleant , conjunctiões tecum esse , quam me , necessitudine néminem : quamobrè m gra-
ta mihi est , & memória tua nostræ conjunctiões , & ejus étiam augénda voluntas . Vale .

A R G U M E N T U M .

Respondet Lepta , qui præcõnium fecissent , litteræ iis esse in Decuriõibus : scriptæ de bello Hispaniensi , de Lepta negotio , de Oratore suo , de mansiõne urbana .

M. T. C. Leptæ S. D.

SMUL ut accépi à Seléuco tuo litteras , statim quæ-
sivi è Balbo per codicillos , quid esset in lege : rescripsit eos , qui ficerent præcõnium , vetari esse in decuriõibus : qui fecissent , non vetari . Quare bo-
no ánimo sint & tui , & mei familiares . nequè enim erat feréndum , cum , qui hodiè haruspicinam fáce-
rent , in Senátu Romæ legeréntur , eos , qui aliquan-
dò præcõnium fecissent , in municipiis decuriões esse non licére . De Hispaniis novi nihil : magnum tamèn exercitum Pompéjum habère constat : nam Cæsar ipse ad nos misit exemplum pacæci litterarum : in quo erat illi it. esse legiões : scripserat étiam Messalla Q. Salasso , P. Cúrtium fratrem ejus , jussu Pompéii , inspectante exercitu , interféctum , quòd consensisset

cum

cum Hispaniis quibusdam , si in oppidum nescio quod Pompéjus rei frumentariæ causa venisset , cum comprehendere , ad Cæsaremque deducere . De negotio tuo , quod sponsor es pro Pompéjo : si Balbus conspnsor tuus redierit , homo in re familiari non parum diligens , non desinat cum illo communicare , si quid expediri possit : quòd videbatur mihi ille confidere . Oratorem meum tantoperè à te probari , vehementer gaudeo . Mihi quidem sic persuádeo , me quidquid habuerim júdicii de dicendo , in illum librum contulisse : qui si est talis , qualem tibi vidèri scribis : ego quoque aliquid sum : sin aliter , non recuso , quin quantum de illo libro , tantumdem de mei júdicii fama detrahatur . Leptam nostrum cupio delectari jam talibus scriptis : etsi habet maturitas ætatis , jam tamèn personare aures ejus hujusmodi vocibus , non est inútile . Me Romæ tenuit omninò Tullia meæ partus : sed , cum ea , quemadmodum spero , satis firma sit : teneor tamèn , dum à Dolabellæ procuratoribus exigam primam pensionem : & mehercule non tam sum peregrinator jam , quam solèbam . Ædificia mea me delectabant , & otium : domus est , quæ nulli villarum mearum cedat : otium omni desertissima regione majus . Itaque ne litteræ quidem meæ impediuntur : in quibus sine ulla interpellatione versor . Quare , ut arbitror , prius hic te nos , quam istic tu nos videbis . Lepta suavissimus ediscat Hesiodum , & habeat in ore , &c .

A R G U M E N T U M .

Cum Cæsar ludos regionatim daturus esset , curationem eorum Lepta cupiebat . Cæcero dissuadet ; meminit Suetonius de his ludis in Julii vita .

M. T. C. Leptæ S. D.

MAculam officio functum esse gaudeo: ejus Falernum mihi semper idoneum visum est diversorio: si modò tecti satis est ad comitatum nostrum recipiendum: cateroqui is mihi locus non displicet: nec ea te Petrinum tuum deseram: nam & villa, & amœnitas illa commemoratiônis est, non diversorii. De curat. ôre aliqua númerum regionum, cum Oppio locutus sum. Nam Balbum, posteaquam tu es profectus, non vidi: tantis pedum doloribus afficitur, ut se conveniri nolit. Omnino de tota re, ut mihi vidêris, sapientius faceres, si non curares: quod enim eo labore asequi vis, nullo modo assequere: tanta est enim intimorum multitudô, ut ex his potius aliquis effluat, quam novo sit aditus, præsertim qui nihil afferat præter operam, in qua ille se dedisse hereticum putabit, si modò ipsum sciet non accepisse: sed tamèn aliquid videbimus, in quo sit spes: aliter quidèm non modò non appetendum, sed etiam fugiendum puto. Ego me Asturæ diutius arbitrator commemoratum, quoad ille quandoque veniat. Vale.

ARGUMENTUM.

Monet Thoranum, ut in Sicilia commoretur, quoad scire possit, quid sibi agendum sit, clausura consolatiônis nuncio quid continet.

M. T. C. Thoranio S. D.

DEderam triduo antè pueris Cn. Planci litteras ad te: eo nunc ero brevior, teque, ut, ante consolabar, hoc tempore monèbo. Nihil puto tibi esse utiliùs, quam ibidem operiri, quoad scire possis, quid tibi agendum sit: nam præter navigatiônis longæ, & hyemalis, & minimè potuossæ periculum, quod vitaveris ne illud quidèm negligendum, quamvis sub-

bièd, cum certi aliquid audieris, te istinc posse proficisci. Nihil est præterea, cur adveniëntibus te offerre gestias. Multa præterea metuo, quæ cum Chilonè nostro communicavi: quid multa? loco opportuniore in his malis nullo esse potuisti, ex quo te, quocùmque opus erit, facillimè, & expeditissimè cõferas. Quòd si recipiet ille se, ad tempus aderis: sin (quòniã multa accidere possunt) aliqua res cum vel impèdiat, vel morabitur: tu ibi eris, ubi omnia scire possis: hoc mihi prorsus valdè placet. De reliquo, ut te sæpè per litteras hortatus sum, ita velim tibi persuadeas, te in hac cãusa nihil habere, quod timendum sit, præter communem casum civitatis: qui etsi est gravissimus: tamèn irã viximus, & id ætatis jam sumus, ut omnia, quæ non nostra culpa nobis accident, fortitèr ferre debeamus. Hic tui omnes valent, summaque pietate te desiderant, & diligunt, & colunt. Tu & cura, ut valeas, & te istinc ne temerè commoveas.

ARGUMENTUM.

Ad consolandum Thoranum præterita colligit, & quid ipse fecerit, quas exemplum ad imitandum proponit.

M. T. C. Thranio S. D.

ETSI, cum hæc ad te scriberem, aut appropinquare exitus hujus calamitossissimi belli, aut jam aliquid actum, & confectum videbatur: tamèn quotidie commemorabam, te unum in tanto exercitu mihi fuisse assensorem, & me tibi, solosque non vidisse, quantum esset in eo bello mali, in quo, spe pacis exclusa, ipsa victoria futura esset acerbissima, quæ aut interitum allatura esset, si victus esses, aut si vicisses, servitutem. Itaque ego, quem tum fortes illi viri, & sapientes, Domitii, & Lentuli timidum

esse dicebant (& eram planè: timèbam enim: ne evēnīrent ea, quæ acciderunt) idem nunc nihil timeo, & ad omnem evēntum paratus sum: cum aliquid videbatur cavēri posse, tūm id negligi dolēbam: nunc verò, evēnsis omnibus rebus, cum consilio profici nihil possit, una ratio videtur, quidquid evēnerit, ferre moderatè: præsertim cum omnium rerum mors sit extrēmum; & mihi sim cōsciūs, me, quoad licuerit, dignitatē reipūb. consuliisse, & hac amissa, salutem retinere voluisse. Hæc scripsi, non ut de me ipse dicerem, sed ut tu, qui conjunctissima fuisti mecum & sententia, & voluntate, eadem cogitares: MAGNA enim consolatio est, cum recordere, etiam si secūs acciderit, te tamē rectè, verèque sensisse. Atquē utinam liceat aliquandò aliquo reipūb. statu nos frui, interque nos confēre sollicitūdines nostras: quas pertulimus tūm, cum timidi putabāmur, quia dicebāmus ea futūra, quæ facta sunt. De tuis rebus nihil esse, quòd timeas, præter universæ reipūb. intēritum, tibi confirmo. De me autē sic velim iudices: quantum ego possim, me tibi salutē tuæ, liberisque tuis summo cum stūdio præstò semp̄ futūrum. Vale.

A R G U M E N T U M.

Domitium, interitu amicorum dolentem, rogat, ut, cum Reipūb. jam satisfecerit, incolumitatē suæ consulat.

M. T. C. Domitio S. D.

NON ea res me deterruit, quominus, posteaquam in Italiā venisti, litteras ad te mitterem, quòd tu ad me nullas miseris: sed quia nec quid tibi pollicerer ipse egens rebus omnibus, nec quid suaderem, cum mihi metipsi consilium deesset, nec quid consolationis afferrem, in tantis malis reperiebam. Hæc quam-

quamquam nihilo meliōra sunt, nunc etiam atque etiam multò desperatiōra: tamē inanes esse meas litteras, quàm nullas, malui. Ego, si te intelligerem plus conātum esse suscipere reipūb. causa muneris, quàm quantum præstare potuisses. Tamē, quibuscūque rebus possem, ad eam conditionem te vivēdi, quæ darētur, quæque esset, hortārer: sed cum consilii tui benè, fortiterque suscepti cum tibi finem statueris, quem ipsa fortuna terminum nostrarum contentiōnum esse voluisset: oro, obtestorque te pro nostra vetere conjunctiōne, ac necessitudine, proque summa mea in te benevolentia, & tua in me pari, te ut nobis, parēnti, conjugū, tuisque omnibus, quibus es, fuisti que semp̄ charissimus, saluum conserves; incolumitatē tuæ, tuorumque, qui ex te pendent, consulas: quæ didicisti, quæque ab adolescentiā, pulcherrimè à sapientissimis viris tradita, memoriā, sciētia comprehendisti, iis hoc tempore utare: quo conjunctos summa benevolentia, plurimisque officiis amisisti, eorum desideria, si non æquo animo, ac forti feras. Ego, quid possim, nescio, vel potius me parum posse sentio: illud tamē tibi polliceor, me, quæcūque salutē, dignitatēque tuæ conducere arbitrabor, tanto stūdio esse factūrum, quanto semp̄ tu & stūdio, & officio in meis rebus fuisti. Hanc meam voluntatem ad matrem tuam, optimam foeminam, tuique amantissimam detuli. Si quid ad me scripseris, ita faciam, ut te velle intellexero: sin tu min⁹ scripseris, ego tamē omnia, quæ tibi utilia esse arbitrabor, summo stūdio, diligentēque curābo. Vale.

M. T. CICERONIS

EPISTOLARUM

AD MARIUM, ET ALIOS.

LIBER VII.

ARGUMENTUM.

Ludos, quos Pompéjus Magnus iterum Consul dedit, describit, & extenuat: utrumque ob eam causam, ne Márium eos pratermisisset pœniteret.

M. T. C. M. Mário S. D.

I te dolor áliquis córporis, aut infirmitas valerúdinis tuæ tenuit, quominus ad ludos venires: fortúnæ magis tribuo, quàm sapiéntiæ tuæ. Sin hæc, quæ ceteri mirántur, contemnenda duxísti, & cum per valerúdinem posses, venire tamèn noluísti: utrúmque lætor, & sine dolore corporis te fuisse, & ánimo valuisse, cum ea, quæ sine cáusa mirántur alii, negléxeris: modò ut tibi constiterit fructus ótii tui: quo quidèm tibi pœrfrii mirificè licuit, cum esses in ista amœnitate pœnè solus relíctus. Nequè tamèn dúbito, quin tu ex illo cubiculo tuo, ex quo tibi Stabiánium perforásti, & patefecísti Sejánum, per eos dies matúrina témpora lectiúnculis consumpsersis, cum illi intercæ, qui te istic reliquerunt, spectárent commúnes mimos scemisómni: reliquas verò partes diéi tu consumébas iis delectatióibus, quas tibi ipsi ad árbitrium tuum com-

comparáras: nobis autèm erant ea perpetiéndá, quæ scilicèt P. Mæcius probavisset. Omnino, si queris, ludi apparatíssimi, sed non tui stómachi: conjectúram enim fácio de meo: nam primùm honóris cáusa in scenam redierant ii, quos ego honóris cáusa descenda decessisse árbitrabar: deliçiæ verò tuæ noster Æsòpus ejúsmodi fuit, ut ei desinere per omnes hómines licèret; is-juráre cum cœpisset, vox eum defecit in illo loco, SI sciens fallo. Quid tibi ego alia narrem? noti enim réliquos ludos. Quid? ne id quidem lepóris habuerunt, quod solent medióces lui; apparatus enim spectatio tollébat omnem hilaritatem: quo quidèm apparátu non dúbito, quia ánimo æquíssimo carúeris; quid enim delectatióibus habent sexcènti muli in Clytemnèstra? aut in Equo Trojano craterárum tria mília? aut armatúra vária peditátus, & equitátus, ut in áliqua pugna? quæ populárem admiratiónem habuerunt, delectatiónem tibi nullam attulissent. Quòd si tu per eos dies óperam dedisti Protógeni tuo: dummodò is tibi quidvis potiùs, quàm oratiónes meas légerit, ne tu haud paulò plus, quàm quisquam nostrum, delectatióibus habuísti. Non enim te puto Græcos, aut Oscos ludos desiderásse: præsertim cum Oscos ludos vel in Senátu nostro spectáre possis, Græcos verò ita non ames, ut ne ad villam quidèm tuam via Græca ire sóeas. Nam quid ego te athlétas purem desideráre, qui gladiátóres contémpseris? in quibus ipse Pompéjus confitétur, se & óperam, & óleum perdidisse. Reliquæ sunt venatiónes, binæ per dies quinque magnificæ, nemo negat: sed quæ potest esse hómini político delectatio, cum aut homo imbecillus á valentíssima bêstia laniátur, aut præclára bêstia venábulo transverberátur? quæ tamèn si vidéndá sunt, sæpè vidísti: ne-

quæ nos, qui hæc spectâvimus, quidquam novi vidimus. Elephantorum extrêmus dies fuit, in quo admiratio magna vulgi, atque turbæ, delectatio nulla exitit: quin etiam misericordia quædam consecuta est, atque opinio ejusmodi, esse quâmdam illi belluæ cum genere humano societatem. His ego tamendiebus, ludis scenis, ne fortè videar tibi non modò beatus, sed liber omninò fuisse, diripi panem me in iudicio Galli Caninii, familiaris tui. Quod si tam facilem populum haberem, quam Æsopus habuit, libenter mehercule autem desinerem, tecum, & cum similibus nostri viverem: nam me cum ea tædebat, cum, & ætas, & ambitio horrabantur, & licèbat denique, quem nolèbam, non defendere: tùm verò hoc tempore nulla vita est: nequè enim fructum ullum laboris expecto, & cogor nonnumquam homines non optimè de me meritos, rogatu eorum, qui benè meriti sunt, defendere. Itaque quæro causas omnes aliquandò vivendi arbitrâtu meo: teque, & istam rationem otii tui & laudo vehementer & probò; quodque non minùs intervîsis, hoc fero animo æquiorè: quò si Romæ esses, tamèn nequè nos lepore tuo, nequè te, si quis est in me, meo frui liceret, propter molestissimas occupationes meas: quibus si me relaxâro (nam, ut planè exsolvam, non postulo) te ipsum quidem, qui multos annos nihil aliud commentaris, docèbo profectò, quid sit humanitèr vivere. Tu modò istam imbecillitatem valetudinis tuæ sustenta, & tuere, ut facis, ut nostras villas obire, & mecum nostra simul lecticula concursare possis. Hæc ad te pluribus verbis scripsi, quam sôleo, non otii abundantia, sed amoris erga te, quod me quâdam epistola subinvitâras, si memòria tenes, ut ad te aliquid ejusmodi scriberem, quominùs te prætermis-

sisse

sisse ludos poenitèret. Quod si assecutus sum, gaudere sin minùs, hoc me tamèn consolor, quod posthac ad ludos venies, nosque vises, nequè in epistolis relinques meis spem aliquam delectationis tuæ. Vale.

ARGUMENTUM.

Marii negotium sibi curæ fore promittit: deinde scribit quanti, & sciat, & scire debet condemnationem T. Munatii Placii Bursa, de quo vide pedatrum in commentario Miloniano. Scripta est primis diebus ejus anni, quo Ser. Sulpicius & M. Marcellus Còsules fuerè: nam paulò post Cæcero in Provinciam ivit, & D. Plancum damnatum ait, cum primum exiit è magistratu.

M. T. C. MARIO S. D.

Mandatum tuum curabo diligentèr: sed homo acutus ei mandasti potissimum, cui expediret, illud venire quamplurimò: sed eò vidisti multum, quod præfînisti, quo ne pluris emerem. Quod si mihi permisisses; qui meus amor in te est, confecissem cum cohæredibus: nunc, quando tuum prætium novi, licitatorem potiùs apponam, quàm illud minoris véneat; sed de joco satis est: tuum negotium agam, sicuri débeo, diligentèr. De Bursa te gaudere certò scio: sed nimis verecundè mihi gratularis; putas enim, ut scribis, propter hominis sordes minùs me magnam illam læticiam putare: credas mihi velim, magis me iudicio hoc, quàm morte inimici lætatum. Primum enim iudicio malo, quàm gladio: deinde glòria potiùs amici, quàm calamitate: in primisque me delectavit, tantum stúdiùm bonorum in me exitisse contra incredibilem contentionem clarissimè, ac potentissimè viri: postremò (quod vix verissimè fortassè videatur) óderant multo pejus hunc, quàm illum ipsum Clódiùm: illum enim oppugnaram, hunc de-

defenderam. Et ille, cum omnis respúb. in meo cápite discrimen esset habitúra, magnum quiddam spectávit, nec sua quidem sponte, sed eórum auxíliis, qui, me stante, stare non póterant; hic simílius ánimí cáusa me, in quem inveherétur, delégerat; persuáseratque nonnullis, invidis meis, se in me emissárium sempér fore. Quamobrem valdè júbeo gaudére te: magna res gesta est; numquàm ulli fortíores cíves fuérunt, quàm qui áusi sunt eum contrà tantas opes ejus, à quo ipsi lecti júdices erant, condemnáre: quod fecissent numquàm, nisi iis dolóri meus fúisset dolor. Nos híc multítudine, & celebritate júdicíórum, & novis légibus ità distínemur, ut quotídiè vota faciámus, ne intercalétur, ut quamprímum te vidére possímus. Vale.

ARGUMENTUM.

Causam expónit, cur ácie Pharsálica vultus, à bello discesserit: quod illi ab iníquís vitiis dabátur.

M. T. C. Mário S. D.

Persæpè mihi cogitánti de comúnibus misériis, in quibus tot annos versámur, & (ut vídeo) versábilis, solet in mentem venire illíus témporis, quo proximè fúimus unà: quin étiam ipsum dem, memória téneo: nam ad III. idus Majas, Léntulo & Marcélló coss. cum in Pompejánum vésperi venissem, tu mihi solícito ánimó præstò fúisti: solícitum autém te habébat cogitátio tum officii, tum étiam perículi mei. Si manérem in Itália, verebáre, ne officio deessem: si proficiscerer ad bellum, periculum te meum commovébat. Quo témpore vidisti profectò me quoquè ità conturbátum, ut non explicárem, quid esset óptimum factu: pudóri tamèn máluit, famæque cédere, quàm salutis meæ ratiónem dúcere.

Cu-

Cujus me mei facti poenituit, non tam propter periculum meum, quam propter vitia multa, quæ ibi offendi, quo véneram: primùm nequè magnas copias, nequè bellicósas: deindè extrá ducem, páucosque prætereà (de princípibus lóquor) réliqui primùm in ipso bello rapáces, deinde in oratione ità crudéles, ut ipsam victóriam horrérem: máximum autém æs aliènum amplíssimórum virórum; quid quæris? nihil boni præter causam. Quæ cum vidissem, despérans victóriam, primàm coepi suadére pacem, cujus fúeram sempér áuctor, deindè, cum ab ea senténcia Pompéjus valdè abhorréret, suadére instítui, ut bellum dúceret: hoc interdum probábat, & in senténcia videbátur fore, & fúisset fortassè, nisi quádám ex pugna coepisset suis militibus confidere. Ex eo témpore vir ille summus, nullus imperator fuit: signa tyrónæ, & colectitio exercítu cum légiónibus robustíssimis contulit: victus, turpíssimè, amíssis étiam castris, solus fugit. Hunc ego bellí mihi finem feci: nec putávi, cum íntegri pares non fuíssemus, fractos superiòres fore. Discéssi ab eo bello, in quo, aut in ácie cadéndum fuit, aut in áli-quas insídias incidéndum, aut deveniéndum in victóris manus, aut ad Jubam confugiéndum, aut capiéndus tamquam exílió locus, aut consciscénda mors voluntária: certè nihil fuit prætereà, si te victóri nolles, aut non audéres commíttere. Ex ómnibus autém iis, quæ dixi, incómmodis nihil tolerabilius exílió præsertim innocénti, ubi nulla adjuncta est turpítudo: áddo étiam, cum ea urbe cáreas, in qua nihil sit, quod vidéri possis sine dolore. Ego cum meis (si quídquam nunc cujuspíam est) étiam in meis esse málui, quæ acciderunt, ómnia dixi futúra: veni domum, non quod óptima vivéndi

N

di

di conditio esset; sed tamèn, si esset aliqua forma reipúb. tamquam in pátria ut essem: si nulla, tamquam in exílio. Morrem mihi cur conscícerem, cáusa nulla visa est: cur optárem, multæ: vetus est enim, UBI non sis, qui fueris non esse, cur velis vívere, sed tamèn, VACARE culpa, magnum est solátium; præsertim, cum hábeam duas res, quibus me sustentem, optimárum ártium sciéntiam, & maximárum rerum glóriam: quárum áltera mihi vivo numquam eripiétur, áltera ne mórtuo quidém. Hæc ad te scripsi verbosius, & tibi moléstus fui, quòd te cum mei, tum reipúb. cognóvi amatíssimum; notum tibi omne consílium meum esse vólui, ut primùm scíres, me numquam voluisse plús quémquam posse, quam univérsam repúb. postea autém quam alicújus culpa tantum valéret unum, ut ei obsisti non posset: me voluisse pacem: amisso exércitu, & eo duce, in quo spes fuerat uno, me voluisse étiam réliquis omnibus, postquam non potuerit, mihi ipsi finem fecisse belli: nunc autém, si hæc civitas est, civem esse me; si non, éxulem esse non incommodióre loco, quam si me Rhodum, aut Mitylénas contulíssem. Hæc tecum coràm maluéram; sed quia longiùs fiébat, vólui per litteras eadem, ut habéres, quid díceres, si quandò in vetuperatóres meos incidísset: sunt enim, qui cum meus íntéritus nihil fuerit reipúb. profutúrus, crimínis loco putent esse, quòd vivam: quibus ego certò scio non vidéri satis multos perísse: qui si me audísset, quamvis iniqua pace, honestè tamèn viverent; armis enim inferiòres, non cáusa fuísset. Habes epístolam verbosiórem fortassè, quam velles: quòd tibi irà vidéri putabo, nisi mihi longiòrem remisérís. Ego, si quæ volo, expediéro, brevi témpore te, ut spero, vidébo. Vale.

AR.

ARGUMENTUM.

Pramonet Máriaum de advéntu suo in Pompejánum.

M. T. C. Mário S. D.

AD VIII. Kal. in Cumánum veni cum Libónè tuo, vel nostro potiùs: in Pompejánum statim cógito: sed faciám te ante certiórem. Te cum semper valére cúpio, tum certè, dum híc simus, vides enim quantò post unam futúri sumus: quarè, si quid constitútum cum podagra habes, fac in álium diem, dífferas: cura igitur, ut váleas, & me hoc bíduo, aut tríduo spécta. Vale.

ARGUMENTUM.

Comméndat studióssimè Trebátium júrisconsúltum Cæsari Gallíarum præfécito.

M. T. C. Cæsari Imp. S. D.

VIDE quam mihi persuáserim, te me esse álterum, non modò in iis rebus, quæ ad me ipsum, sed étiam in iis, quæ ad meos pertinent. C. Trebátium cogitáram, quocúmque exírem mecum dúcere, ut eum meis omnibus stúdiis, & beneficiis quam ornatíssimum domum redúcerem: sed postea quam & Pompéii commorátio diutúrnior erat, quam putáram, & mea quidém tibi non ignòta dubitátio aut impedire pofectiónem meam videbátur, aut certè tardáre: vide quid mihi sumpserim: cœpi velle ea Trebátium expectáre à te, quæ sperásset à me: nequè meherculè minùs ei prolixè de tua voluntáte promisi, quam eram sólitus de mea pollicéři. Casus verò miríficus quidam intervénit, quási vel testis opiniónis meæ, vel sponsor humanitatis tuæ: nam cum de hoc ipso Trebátio cum Balbo nostro lóquerer accuratim domi meæ, litteræ mihi dantur à te, quibus in extrémis

mis scriptum erat: M. Furius, quem mihi commendas, vel Regem Galliarum faciam, vel hunc Lepam delegam, si vis tu, ad me alium mitte, quem ornem. Sustulimus manus, & ego, & Balbus: tanta fuit opporunitas, ut illud nescio quid non fortuitum, sed divinum videretur. Mitto igitur ad te Trebatium, atque ita mitto ut initio mea sponte, post autem invitatu tuo mittendum duxerim: hunc, mi Cæsar, sic velim omni tua comitate complectare, ut omnia, quæ per me possis adduci, ut in meos conferre velis, in unum nos conferas: de quo tibi homine hoc spondeo, non illo veteri verbo meo, quod, cum ad te de Milone scripsissem, iure lusisti: sed more Romano, quo modo homines non inepti loquuntur, probiorem hominem, meliorem virum, prudentiorem esse neminem. Accedit etiam, quod familiam ducit, in iure civili singularis memoria, summa scientia; huic ego neque tribunatum, neque præfecturam, neque ullius beneficii certum nomen peto: benevolentiam tuam, & liberalitatem peto: neque impedio, quominus, si tibi ita placuerit, etiam hisce cum ornibus gloriolæ insignibus: totum denique hominem tibi trado de manu (ut ajunt) in manum tuam istam, & victoriam, & fidem præstantem; sumus enim pucidiusculi, quam per te vix licet: verum, ut video, licebit. Cura, ut valeas: & me, ut amas, ama.

ARGUMENTUM.

Trebatium, desiderium Urbis sive seculi hortatur; ut Urbem, urbanitatisque memoriam, quasi quasdam ineptias, abiciat, & de Provincia, quæ se contulerat, tum spe beneficiorum, tum constantiæ causa cogitet.

M. T. C. Trebatius S. D.

IN omnibus meis epistolis, quas ad Cæsarem, aut Balbum mitto, legitima quædam est accessio commen-

mendationis tuæ, nec ea vulgaris, sed cum aliquo insigni indicio meæ erga te benevolentiam. Tu modò ineptias istas, & desideria urbis, & urbanitatis depone: & quo consilio profectus es, id assiduitate, & virtute consequere. Hoc tibi tam ignoscemus nos amici, quam ignoverunt Medæ, quæ Corinthum, arcem altam habebant, matrônæ opulentæ optimates: quibus illa manibus gypsatisissimis persuasit, ne sibi illa vitio verterent, quod abesset à patria.

Nam multi suam rem herò gessere, & publicam patriam prouul:

Multi, qui domi etatem egerunt, propterea sunt improbiati.

Quo in numero tu certè fuisses, nisi te extrusissemus. Sed piura scribemus alias. Tu qui cæteris cavere didicisti in Britannia ne ab essedariis decipiaris, caveto: & quando Medeam agere cœpi, illud semper memento: Qui ipse sibi sapiens prodesset nequit nequidquam sapit. Cura ut valeas.

ARGUMENTUM.

Studium suum in commendando Trebatio significat. Jocatur de Britannia. Monet ut in familiaritatem Cæsaris se penitus insinuet, & occasione utatur.

M. T. C. Trebatius S. D.

EGO te commendare non desisto: sed quid proficiam, ex te scire cupio. Spem maximam habeo in Balbo: ad quem de te diligentissimè, & sæpissimè scribo. Illud sólo mirari, non me toties accipere tuas litteras, quoties à Q. fratre mihi afferuntur. In Britannia nihil esse audio, neque auri, neque argenti. Id si ita est, assedum aliquod suadeo rapias, & ad nos quamprimum recurras. Sin autem sine Britannia tamèn assequi id, quod volumus, possumus:

pérfice , ut sis in familiáribus Cæsaris. Multum te in eo frater adjuvábít meus , multum Balbus , sed (mihi crede) tuus pudor , & labor plurimum. Imperatórem liberalíssimum habes , ætatem opportuníssimam , commendationem certè singulárem : ut tibi unum timéndum sit , ne ipse tibi defuísse videáre. Vale.

ARGUMENTUM.

Modestè reprehendit Trebátium , qui Tribunátum militum à Cæsare delátum , recusáverat.

M. T. C. Trebátio. S. D.

Scripsit ad me Cæsar perhumanitér , nondum te sibi satis esse familiárem propter occupationes suas , sed certè fore : cui quidem ego rescripsi , quam mihi gratum esset futurum , si quam plurimum in te studii , officii , liberalitátis suæ contulisset. Sed ex tuis litteris cognovi præproperam quãdam festinationem tuam : & simul sum admirátus ; cum tribunatus cõmmoda , dempto præsertim labóre militiæ , contempseris. Quærar cum Vacerra , & Manilio , nam Cornélio nihil áudeo dicere : cujus tu periculo stultus es , quandò te ab eo sápere didicísse profiteris : quin tu urges istam occasionem , & facultatem , qua melior numquam reperietur. Quod scribis de illo Prætiano jureconsulto , ego te ei non désino commendáre , scribit etiam ipse mihi , te sibi grátias ágere debére ; de eo , quid sit , cura , ut sciam. Ego vertras Británnicas litteras expecto. Vale.

ARGUMENTUM.

Litterarum officium à Trebátio requirit : monet , ne reditum in Urbem præproperè cõcipiat.

M. T. C. Trebátio. S. D.

Jamdiù ignoro , quid agas ; nihil enim scribis. Nequè ego ad te his duobus menses scripseram : quia

quia cum Quinto fratre meo , non eras : quò mitterem , aut cui darem , nesciébam. Cúpio scire , quid agas , & ubi sis hyematúrus : equidem velim cum Cæsare : sed ad eum propter ejus occupationes nihil sum áusus scribere ; ad Balbum tamèn scripsi. Tu tibi deesse noli : seriùs potiùs ad nos , dum plénior : quòd huc properes , nihil est , præsertim Vacerra mórtuo : sed tibi consílium non deest : quid constitúeris , cúpio scire. Cn. Octávius , an Cn. Cornélius ? tuus quidem familiaris , summo genere natus , terræ filius : is me , quia scit tuum familiárem esse , crebrò ad cœnam invitát. Adhuc non pótuit perducere : sed mihi tamèn gratum est. Vale.

ARGUMENTUM.

Levitátis Trebátium per jocum arguit : quia scripserat , se Cæsari valde jureconsultum vidéri : idem timiditátis , quòd transire in Británniam cum Cæsare recusávit , & á. a. nonnulla.

M. T. C. Trebátio S. D.

LEGI tuas litteras , ex quibus intelléxi , te Cæsari nostro valde jureconsultum vidéri. Est quòd gaudeas , te in ista loca venisse , ubi áliquid sápere videre , quòd si in Británniam quoque profectus esses , profectò nemo in illa tanta insula peritior te fuisset. Verumtamèn (rideámus licet : sum enim à te invitatus) subinvideo tibi , ultrò te etiam accersitum ab eo , ad quem ceteri , non propter ejus superbiam , sed propter occupationes , adspirare non possunt. Sed tu in ista epistola nihil mihi scripsisti de tuis rebus : quæ meherculè mihi non minóri curæ sunt , quam meæ. Valdè metuo , ne frigeas in hibèrnis : quamobrem camino luculénto uténdum censeo. Idem & Múcio , & Manilio placebat præsertim qui sagis non

abundâtes. Quamquàm vos nunc istic satis calêre audio. Quo quidè m nūntio valdè meherculè de te timuèram: sed tu in re militari multò es cautiôr, quàm in advocatiônibus, qui nequè in Océano natâre volueris studiosissimus homo natândi: nequè spectâre essedârios, quem antèa ne andabâtam quidè defraudâre poterâmus. Sed jam satis jocâti sumus. Ego de te ad Cæsarem, quàm diligenter scripserim, tutè scis: quàm sapè, ego. Sed meherculè jam intermiseram, ne vidèrer liberalissimî hómînis, meique amantissimî voluntâri ergà me diffidère. Sed tamèn his litteris, quas proximè dedi, putâvi esse hómînem commonèndum. Id feci, quid profecerim, faciâs me velim certiorè, & simul de toto statu tuo, consiliisque omnibus. Scire enim cupio, quid agas, quid expectes, quàm longum istum tuum discèssum à nobis futurum putes. Sic enim tibi persuâdeas velim, unum mihi esse solâtiùm, quare faciliùs possim pati, te esse sine nobis, si tibi esse id emolumènto sciam. Sin autèm id non est, nihil duòbus nobis est stultiùs: me, qui te non Romam âtraham, te, qui non hûc âdvoles. Una meherculè nostra, vel sevèra, vel jocosa congressio pluris erit, quàm non modò hostes, sed etiam fratres nostri Ædii. Quare omnibus de rebus fac, ut quamprimùm sciam. Aut consolâdo, aut consilio, aut jûvero.

ARGUMENTUM.

Comatur Trebâtio desidèrium Orbis adîmere: præcipit tamèn ut, nisi abstul ab Urbe cum emolumènto, recedat.

M. T. C. Trebâtio S. C.

NISI antè Roma profectus esses, nunc eam certè relinqueres. Quis enim tot interrègnis jure-

con-

consultum desiderat? ego omnibus, undè petitur, hoc consilii dederim, ut à singulis interrogibus binas advocatiões pestulent. Satisne tibi videor abs te jus civile didicisse? Sed heus tu, quid agis? ecquid fit? video enim te jam jocari per litteras. Hæc signa meliõra sunt, quàm qua in meo Tusculano. Sed quid sit, scire cupio, consuli quidè te à Cæsare scribis: sed ego tibi ab illo consuli mallem. Quòd si aut fit, aut futurum putas, perfer istam militiam, & permâne. Ego enim desidèrium tui spe tuòrum commodòrum consolabor: sin autèm ista sunt inaniõra, recipe te ad nos. Nam aut erit hîc aliquid aliquandò: aut, si minùs unà meherculè collocutio nostra pluris erit, quàm omnes Samarobrinæ. Deniquè, si te citò reculeris, sermo nullus erit: sin frustrè diutiùs abfueris, non modò Labèrium, sed etiam sodalem nostrum Valèrium pertimesco. Mira enim persõna induci potest Britanniçi jureconsulti. Hæc ego non rideo quàmvis tu rideas: sed de re severissîma tecum, ut soleo, jocos. Remotò joco, tibi hoc amicissîmo ânimo præcipio, ut, si istic meâ commendatiõne tuam dignitatè obtinèbis, pèrferas nostri desidèrium: honestatè, & facultates tuas augeas: sin autèm ista frigebunt, recipias te ad nos: omnia tamèn, quæ vis, & tua virtutè profectò, & nostro summo ergà te stúdio consequere. Vale.

ARGUMENTUM.

Ex intermissione litterarum arguit Trebâtiùm Epicùreum esse factum, & in eo jocular.

M. T. C. Trebâtio. S. D.

Mirabar, quid esset, quòd tu mihi litteras mittere intermississes. Indicâvis mihi Pansa meus Epicùreum te esse factum, ò castra preclâra! quid

ut

tu fecisses, si te Taréntum, & non Samarobrinam misisses? Jam tu mihi non placébas, cum idem inuebare, quod & Titius, familiaris meus. Sed quónam modo jus civile défendes, cum ómnia tua causa faciás, non civium? Ubi porrò illa erit fórmula fidúciæ, UT inter bonos benè agier oportet? quis enim est bonus, qui facit nihil nisi sua causa? Quod jus statues commúni dividendo; cum commúne nihil possit esse apud eos, qui ómnia voluptate sua metiuntur? Quomodò autem tibi placébit Jovem lapidem jurare, cum scias, Jovem irátum esse némini posse? quid fiet porrò populo Ulubrâno, si tu statueris non oportere? Quarè, si planè à nobis déficis, molestè fero; sin Pansæ assentâri commódum est, ignosco: modò scribe aliquandò ad nos, quid agas, & à nobis quid agi, quid fieri, aut curâri velis. Vale.

ARGUMENTUM.

Intermissionis litterarum causam dicit; quam non accipiente Trebatio, inde occasionem arripit liberius jocandi.

M. T. C. Trebatio S. D.

A Deo ne me injústum esse existimásti, ut tibi iráscerer, quod parùm mihi constans, & nímiùm cúpidus decedendi videre, ob eamque causam me arbitrâre litteras ad te jamdiù non misisse? mihi perturbatio animi tui, quam primis litteris perspiciebam, molestiam attulit: nequè ália fuit ulla causa intermissionis litterarum, nisi, quod, ubi esses, planè nesciebam. Híc tu me étiam insimulas; nec satisfactiõnem meam accipis. Audi, mi Testa: utrùm superbiorẽ te pecúnia facit, an quòd te imperâtor cõsulit & móríar, ni, quæ tua-glória est, puto,

te

te malle à Cæsare cõsuli, quam inaurâri. Si verò utrúmque est, quis te feret præter me, qui ómnia ferre possum? Sed, ut ad rem redeam, te istic invitum non esse, vehementer gáudeo: & ut illud erat molestum, sic hoc est jucundum. Tantùm metuo, ne artificium tuum tibi parùm prosit: nam, ut audio, istic:

Non ex jure manu cõsertum, sed mage ferro Rem répetunt.

Et tu non soles ad vim faciendam adhiberi? Nequè est, quòd illam exceptiõnem in interdicto pertimescas, quòd tu prior vi homínibus armatis non veneris. Scio enim, te non esse procacem in lacessendo. Sed, ut ego quoquè ne áliquid de nostris cautiõnibus admoneam, Treviros vites censeo, áudio capitales esse. Mallem, auro, argento, ære essent. Sed aliàs jocábimur. Tu ad me de istis rebus ómnibus scribas velim quàm diligentissimè. Ad IV. Non. Mart. Vale.

ARGUMENTUM.

Familiaritèr, & jocose Trebatium reprehendit, qui litteras nullas miserat.

M. T. C. Trebatio S. D.

Chrysiippus Vétius, Cyri architècti libértus, fecit, ut te non immemorem putarem mei: salutem enim mihi verbis tuis nuntiávit. Valdè jam laetus es, qui gravere litteras ad me dare, homini præsertim propè doméstico. Quòd si scribere oblitus es, minùs multi jam te advocato causa cãdent: sin nostri oblitus es, dabo operam, ut istuc véniam, antequàm planè ex ánimo tuo éffluam. Sin æstivõrum timor te debilitat; áliquid excógita, ut fecisti de Británia. Illud quidẽm perlibenter audívi ex eodem Chrysiippo te esse Cæsari familiarem: sed me-

her-

herculè malle, id, quod erat æquius, de tuis rebus ex tuis litteris quàm sæpissimè cognoscere; quod certè ita fieret, si tu maluisses benevolentiam, quàm lictium jura perdiscere. Sed hæc jocati sumus & tuo more, & non nihil etiam nostrò. Te valdè amamus, nosque à te amari tum volumus, tum etiam confidimus. Vale.

ARGUMENTUM.

Declarat suum absentis Trebatii desiderium, & gratulatur de C. Marii familiaritate.

M. T. C. Trebatius S. D.

QUAM sint morosi, qui amant, vel ex hoc intelligi potest: molestè ferebam antea, te invitum istic esse: pungit me rursus, quod scribit, te esse istic libentè. Nequè enim, tum mea commendatione te non delectari, facillè patiebar, & nunc angor, quidquam tibi sine me esse jucundum, sed tamèn hoc malo nos ferre desiderium, quàm te non ea, quæ spero, consequi. Quòd vero in C. Marii, suavissimi, doctissimi que hominis, familiaritatem venisti, non dici potest, quàm valdè gaudeam: qui fac, ut te quàm maximè diligat. Mihi crede, nihil ex ista provincia potes; quod jucundiùs sit, deportare. Cura, ut valeas.

ARGUMENTUM.

Laudare videtur Trebatium, ut sapientem, qui belli pericula vitaret; sed re vera notat ut timidum. Adscribit de octavio, de Trebatii doliis, de superbia per junum.

M. T. C. Trebatius S. D.

IN Equo Trojano scis esse in extremo, SERO SAPIUNT. Tu tamèn, mi vètuie, non serò. Primum quàm illas rabiòsulas, sat fatuas dedisti. Deinde,

dè, quòd in Britànnia non minùs te præbuisti, planè non reprehèndo. Nunc vero in hibernis injectus mihi vidèris: itaque te commovère non curas. USQUEQUAQUE sàpere oportet. Id erit telum acerrimum. Ego si foris cœnitarem, Cn. Octavio, familiarì tuo, non defuissem: cui tamèn dixi, cum me aliquoties invitaret. Oro te quis tu es? sed meherculè, extrà jocum, homo bellus est: vellem, eum tecum abduxisses. Quid agàtis, & ecquid in Italiàm venturi sitis hac hyeme, fac planè sciam. Balbus mihi confirmavit, te divitem futurum. Id utrùm Romano more locutus sit, benè nummatum te futurum, an, quo modo Stóici dicunt, omnes esse divites, qui Cœlo, & Terra frui possunt, postea videro. Qui istinc veniat, superbiam tuam accusant, quòd negent te percunctantibus respondere, sed tamèn est, quòd gaudeas; constat enim inter omnes neminem te uno Samarobrinx jurisperitiorem esse. Vale.

ARGUMENTUM.

Gratulatur Trebatio, quòd de reditu in Urbem jam non amplius cogitet, & hortatur, ut Cesaris amicitiam plurimi faciat, quam fore fructuosam promittit, in seque recipit.

M. T. C. Trebatius S. D.

EX tuis litteris, & Q. fratri gràcias egi, & te ali-quandò collaudare possum, quòd jam videris certa aliqua in sententia constitisse. Nam primòrum mensium litteris tuis vehementèr commovebar, quòd mihi interdum (pace tua dixerim) levis in urbis, urbanitatisque desiderio, interdum piger, interdum timidus in labore militari: sæpè autèm etiam, quòd à te alienissimum est) subimpudens vilebare. Tamquam enim sygrapham ad imperatorem, non epì-

stolam attulisses, sic, pecunia ablata, domum redire properabas: nec tibi in mentem veniebat, eos ipsos, qui cum syngraphis venissent Alexandriam nullum adhuc nummum auferre potuisse. Ego, si mei commodem rationem ducerem, te mecum esse maxime vellem, non enim mediocri afficiebar, vel voluptate ex consuetudine nostra, vel utilitate ex consilio, atque opera tua: sed, cum te ex adolescentia tua in amicitiam, & fidem meam contulisses: semper te non modo tuendum mihi, sed etiam augendum, atque ornandum putavi. Itaque, quoad opinatus sum, me in provinciam exiturum; quae ad te ultrò attulerim, meminisse te credo. Posteaquam mea mutata ratio est: cum vidirem me à Cæsare honorificentissime tractari, & unicè diligi, hominisque liberalitatem incredibilem, & singularem fidem nossem; sic ei te commendavi, & tradidi, ut gravissimè, diligentissimèque potui. Quod ille ita & accepit, & mihi sæpè litteris significavit, & tibi verbis, & re ostendit, mea commendatione sese valde esse commotum. Hunc tu virum nactus, si me aut sapere aliquid, aut velle tua causa putas, ne dimiseris: & si qua te fortè res aliquando offenderit, cum ille aut occupatione, aut difficultate tardior tibi erit visus, perferto, & ultima expectato: quae ego tibi, & jucunda, & honesta praestabo. Pluribus te hortari non debeo: tantum moneo, neque amicitiae confirmandae clarissimi, ac liberalissimi viri, neque uberioris provinciae, neque aetatis magis idoneum tempus, hoc si amiseris, te esse ullum umquam reperiturum. Hoc quemadmodum vos scribere solētis in vestris libris, idem Q. Cornēlio videbatur. In Britanniam te non esse profectum, vehementer gaudeo: quod & tu labore carysti, & ego te de rebus illis

non

non audiam. Ubi sis invernaturus, & qua spe, aut conditione, perscribas ad me velim. Vale.

ARGUMENTUM.

Laudat Trebatium, qui de militia cum Caesare perseveranda cogitaret: ju. aut praecerea in illius parsimonia, quia scripserat in palimpsesto.

M. T. C. Trebatio S. D.

Accēpi à te aliquot epistolas uno tempore, quas tu diversis temporibus dederas: in quibus me caetera delectarunt: significabant enim, te istam militiam jam firmo animo ferre, & esse fortem virum, & constantem. Quae ego paulisper in te ita desideravi, non imbecillitate animi tui, sed magis, ut desiderio nostri te astuare putarem. Quare perge, ut coepisti: forti animo istam tolera militiam. Multa (mihi crede) assequere. Ego enim renovabo commendationem, sed tempore. Sic habeto non tibi majori esse curae, ut iste tuus à me discensus fructuosissimus tibi sit, quam mihi. Itaque quando vestrae cautiones infirmae sunt, Graeculam tibi misi cautionem chirographi mei. Tu me velim de ratione Gallici belli certiore facias. Ego enim ignavissimo cuique maximam fidem habeo. Sed, ut ad epistolas tuas redeam, caetera bellè: illud miror, quis solet, eodem exemplo plures dare, qui sua manu scribit? Nam, quod in palimpsesto, laudo equidem parsimonia: sed miror, qui in illa chartula fuerit, quod delere malueris, quam haec scribere: nisi fortè tuas formulas: non enim puto te meas epistolas delere, ut reponas tuas. An hoc significas, nihil fieri? frigere te? ne chartam quidem tibi suppeditare? jam ista tua culpa est, qui veterandiam tecum extuleris, & non hic nobiscum reliqueris. Ego te Balbo, cum ad vos proficiscetur,

mo-

more Romano commendabo. Tu, si intervallum longius erit mearum litterarum, ne sis admiratus; eram enim abfuturus mense April. has litteras scripti in Pontino, cum ad villam M. Æmilii Philemonis divertissem; ex qua jam audieram frémittum cliéntium meorum; quos quidem tu mihi conciliasti. Nam Ulúbris, honoris mei causa, vim máximam ranunculorum se commóse constabat. Cura ut váleas. vi. Idus Apr. de Pontino.

Epístolam tuam, quam accépi ab L. Arúntio, conscidi innocéntem: nihil enim habébat, quod non vel in conciónè rectè legi posset. Sed & Arúntius ita te mandasse ajébat, & tu adscripseras. Verùm illud esto. Nihil te ad me postea scripsisse demiror, præsertim tam nobis rebus. Vale.

ARGUMENTUM.

Scribit de Tópica à se conscriptis, ut rogáti Trebátio satisfáce et, eaque esse obscurióra significat; nec legénda sine interprete. Addit, si expediám in questionibus habére doctrinam velit, exercitacionem esse necessariam.

M. T. C. Trebátio S. D.

Vide, cuánti apud me sis: etsi jure id quidém: non enim amore te vinco. Veruntamén, quod præsentí tibi propè subnegáram, non tribuéram certè: id absénti debère non pótui. Itaque, ut primùm Vélia navigáre cœpi, institui Tópica Aristorélica conscribere, ab ipsa urbe commónitus amatíssima tui. Eum librum tibi misi Rhégio, scriptum quam planissimè res illa scribi pótuit. Sin tibi quædam videbúntur obscurióra; cogitáre debébis, NULLAM artem lítteris sine intérprete, & sine áliqua exercitacione péccepi posse. Non longè abicris. Nùm jus civile vestrum ex libris cognósci potest? qui quamquam plú-

plúrimum sunt, doctórem tamén, lumenque desiderant. Quamquam tu, si attentè leges, si sæpius; per te ómnia consequere, ut certè intélligas. Ut verò etiam ipsi loci; propósita questionè, occúrrant, exercitacionè consequere: in qua quidém nos te continébitus, si & salvi redierimus, & salva ista offenderimus. Vale v. Kal. Sext. Rhégio.

ARGUMENTUM.

De Amóre. Veliensium in Trebátium scribit; & hortátur, ne possessiones eas vendat, quæ tam miseris temporibus perfúgium esse possint.

M. T. C. Trebátio S. D.

Amañior mihi Vélia fuit, quòd te ab ea sensi amari. Sed quid ego dicam te, quem quis non amat? Rúfio mediúsfidius tuus ita desiderabátur, ut si esset unus è nobis. Sed ego te non reprehéndo, qui illum ad ædificacionem tuam tradúxeris. Quamquam enim Vélia non est vilior, quam Lupercal: tamén istuc malo, quam hæc ómnia. Tu, si me áudies, quem soles, has patérnas possessiones tenébis (nescio quid enim Valienses verebantur) neque Helétem, nóbilem annem relínques; nec Papiáriam domum déseres, quamquam illa quidém habet lucum, à quo etiam advená tenéri solent: quem tamén si excideris, multum prospéxeris. Sed in primis opportunum vidétur, his præsertim temporibus, habère perfúgium, primùm eorum urbem, quibus charus sis, deindè etiam tuam domum, tuosque agros, eaque remóto, salúbrí, amœnoque loco: idque etiam mea interésse, mi Trebátí, árbítror. Sed valébis, meaque negotia videbis, meque, Diis júvantibus, antè brumam expectabis. Ego à Sex. Fábíio, Nicónis discípulo, librum abstuli. O medicum suávem, meque dócilem ad hanc

disciplinam ! Sed Bassius noster me de hoc libro celavit : te quidem non videtur. Ventus increbréscit. Cura ut váleas. xij. Kal. Sex. Vélia.

ARGUMENTUM.

Sílii causam, viri óptimi, amici sui, Trebátio commendat. Videtur autem, cum extrá Urbem esset, ad Trebátium in Urbem hæc scripsisse.

M. T. C. Trebátio S. D.

Sílii causam te dócuí. Is postea fuit apud me, cum ei dicerem tibi vidéri sponciónem illam nos sine periculo fácere posse. Si bonórum Turpíliæ possessionem Q. Cæpio prætor ex edicto suo mihi dedit : negáre ajébat Sérviuntábulas testaménti esse eas, quas instituíssset is, qui factiónem testaménti non habuérat : hoc idem Offílium dicere : tecum se locútum negábat ; meque rogábit, ut se, causamque suam tibi commendárem. Nec vir meliór, mi Testa, nec mihi amíciór. P. Sílio quisquam est, te tamén excépto, Gratíssimum igitúr mihi féceris, si ad eum ultró véneris, eique pollicítus eris. Sed, si me amas, quamprimúm : hoc te vehementér étiam, atque étiam rogo. Vale.

Auctoritate Jurisconsultórum probat, quod de controversia quádam dixerat.

M. T. C. Trebátio S. D.

Illúseras heri inter scyphos, quòd dixeram, controversiam esse : posses ne hæres, quòd furtum antea factum esset, recte furti ágere. Itaque, etsi domum benè potus, seròque redierám : tamén id caput, ubi hæc controversia est, notávi, & descriptum tibi misi : ut scires id, quod tu néminem sensisse dicébas, Sex.

Sex. Ælium, M. Manílium, M. Brutum sensisse. Ego tamén Scévoíæ, & Testæ asséntior. Vale.

ARGUMENTUM.

Signa quedam Ciceróni Gallus émerat, cum is tabéllas potiús píctas céperet. Rescribit igitúr, ex iis emptionibus nullam se curásse. De próxima domo illi conduenda se desideráre addit.

M. T. C. Fábio Gallo S. D.

Tantum ex Arpináti véneram, cum mihi à te litteras : in quibus hoc erat liberalíssimum, nómína se factúrum : cum venisset, qua ego vellem die. Fac quærso, qui ego sum, esse te : estne aut tui pudóris, aut nostri primúm rogáre de die, deindè plus ánnua postulare ? Sed essent, mi Galle, ómnia fáclia, si & ea mercátus esses, quæ ego desiderábam : & ad eam summam, quam volúeram. Attamén isthæc ipsa, quæ te emisse scribis, non solúm rata mihi erunt, sed étiam grata. Planè enim intélligo, te non modò stúdio, sed étiam amóre usum, quæ te delectárint, hóminem (ut ego sempèr judicávi) in omni júdicio elegantíssimum, quæque me digna putáris, coémisse. Sed velim máncat Damasíppus in senténtia. Prorsus enim ex istis emptionibus nullam desidero. Tu autém, ignárus, institúti mei, quánti ego genus omne signórum ómnium non æstimo tanti ista quátuor aut quinque sumpsisti. Sed Bacchas istas cum Musis Mételli cómparas : quid símile ? primúm ipsas ego Musas numquam tanti putásem : adque id fécissem, Musis ómnibus aprobántibus. Sed tamén erat aptum bibliothécæ, stúdiisque nostris cóngruens : Bacchis verò ubi est apud me locus ? At pulchéllæ sunt. Noví optimè, & sæpè vidi : nominatim tibi signa, mihi.

nota, mandâssem, si probâssem. Ea enim signa ego emere sôleo, quæ ad similitudinem gymnasiôrum exôrrent mihi in palæstra locum. Marcis verò signum quòd mihi pacis auctôri. Gáudeo nullum Satúrnî signum fuisse. Hæc enim duo signa putâram mihi æ aliénium attulisse. Mercúrii mallem, áliquod fuisset: felicius, puto, cum Aviano transigere possémus. Quod tibi destinâras Trapezóphoron: si te deléctat, habébis; sin autém senténtiam mutâsti, ego habébo scilicet. Ista quidém summa ne ego multo libentiús émerim diversórium Tarracina, ne sempër hóspiti moléstus sim, omninò libérti mei video esse culpam, cui planè res certa mandâram: itemque Junii, quem puto tibi notum esse, Aviani familiârem. Exhédria quædam mihi nova sunt instituta in porticula Tusculâni; ea volébam tabellis ornare. Etenim, si quid generis istiusmodi me deléctat, pictúra deléctat. Sed tamen, si ista mihi sunt habénda, certiorem velim me fácias, ubi sint, quandò accersântur, quo genere véctúra. Si enim Damasippus in senténtia non manébit áliquem pseudo-Damasippum vel cum iactúra reperiemus. Quod ad me de domo scribis iterum, jam id ego proficiscens mandâram meæ Tullia: ea enim ipso hora accéperam tuas litteras. Egeram étiam cum tuo Nícia; quòd is útitur, ut scis familiaritèr Cassio. Ut rédii autém, priùs, quàm tuas legi has próximas litteras, quæsi de mea Túllia, quid egisset. Per Licíniam se egisse dicébat. Sed ópinor, Cassium uti non ita multum sorore. Eam porrò negare se audere, cum vir abésset, (est enim profectus in Hispaniam Décius) illo, & absente, & insciénte migrare. Est mihi gratissimum, tantí a te æstimatam consuetudinem vitæ, victusque nostri, primúm ut eam domum súmmeres, ut non modò propè me, sed planè mecum ha-

habitâre posses: deindè, ut migrare tantoperè festines. Sed, ne vivam, si tibi concédo, ut ejus rei tu cupidior sis, quàm ego sum. Itaque ómnia expériar. Video enim, quid mea intérsit, quid utriusque nostrum. Si quid égero, fáciam, ut scias. Tu, & ad ómnia rescribes; & quandò te expéctem, fácies me si tibi vidébitur, certiorem. Vale.

ARGUMENTUM.

Narrat, quàm iniquè Tigéllius sibi irascatur. Idem scribit lib. 13 ad Att. ep. 17. Nec dubito, quin hujus nepos sit is, de quo Horatius Sat. 2. & 3. lib. 1.

M. T. C. Fábio Gallo S. D.

A Mòris quidém tui, quoquò me verti, vestigia, vel proximè de Tigéllio: sensi enim ex litteris tuis, valdè te laborâsse: amo igitur voluntatem; sed páuca de re. Cápui, ópinor olim, NON ómnibus dormio: sic ego non ómnibus, mi Galle, sérvio, etsi quæ est hæc servitus? olim cum regnâre existimabâmur, non tam ab ullis, quàm hoc tempore obsérvor à familiarissimis Cæsaris ómnibus, præter istum id ego in lucris pono, non ferre hóminem pestilentiórem pátria sua: cumque addictum jam tum puro esse Calvi Licíni Hipponactico præconió. At vide, quid succenseat. Phámæ causas suscepéram, ipsius quidém causa: erat enim mihi sanè familiâris, is ad me venit, dixitque júdicem sibi óperam dare constituisse eo ipso die, quo de P. Séxtio in consílium iri necesse erat: respondi nullo modo me fácere posse, cum vellem: álium diem si sumpsisset; me ei non defuturum. Ille autém, qui scirem se nepótem bellum tibicinum habere, & sat bonum unctórem, discéssit à me, ut mihi videbatur, irâtiór. Habes Sardos venâles, álium alio nequiórem: cognósti meam causam,

& istius Salacōnis iniquitatem. Catōnem tuum mihi mitte: cūpio enim lēgere. Me adhuc non legisse, turpe utriq̄ nostrum est. Vale.

ARGUMENTUM.

Rescribit de epistola non concessa. Monenti, ut de Cesare cante loqueretur, & scriberet, gratias agit.

M. T. C. M. Fabio Gallo S. D.

QUOD epistolam concessam doles, noli laborare: salva est domi: petes, cum libebit. Quod autem me mones, valde gratum est: idque, ut semper facias, rogo: vidēris enim mihi vereri, ne, si istum habuerimus, rideamus. Sed heus tu, manum de tabula: magister adest citius, quam putaramus: vereor ne in Catōnem, Cato in nos. Mihi Galle, cave: putes quidquam melius, quam epistolæ tuæ partem ab eo loco. Cætera labuntur. Secretò hoc audi: tecum habeto: ne Apellæ quidem liberto tuo dixeris, præter duos nos loquitur isto modo nemo: bene, malè ne, videro: sed quidquid est, nostrum est: urge igitur, nec transversum iugum (quod ajunt à stylo) is enim est dicēdi opifex, atque ego quidem aliquantum jam etiam noctis assumo. Vale.

ARGUMENTUM.

Scribit de morbo ex herbarum esu contracto.

M. T. C. Gallo S. D.

CUM decimum jam diem graviter ex intestino laborarem: neque iis, qui mea opera uti volebant, probarem, me non valere, quia febrim non habērem, fugi in Tusculanum; cum quidem biduum ita jejūnus fuisset, ut ne aquam quidem gustarem. Itaque confectus languore, & fame, magis tui officium desideravi, quam abs te requiri pu-

tavi meum: ego autem cum omnes morbos reformido, tum eum, quod Epicuram tuum Stoici male accipiunt, quia dicat sibi molestā esse: quorum alterum morbum edacitatis esse putant, alterum etiam turpioris intemperantiae. Sanè pertimueram: sed visa est mihi vel loci mutatio, vel animi etiam relaxatio, vel ipsa fortasse jam senescēntis morbi remissio profuisse. Attamen ne mirere, unde hoc acciderit, quomodove commiserim: lex sumptuaria, quæ videtur attulisse, ea mihi fraudi fuit: nam dura volunt isti lauti terranata, quæ lege excepta sunt, in honorem adducere, fungos, helvellas, herbas omnes ita condiunt, ut nihil possit esse suavius: in eas cum incidissem in coena augurali apud Lentulum me tanta, arripuit, ut hodiè primum videatur coepisse consistere. Ità ego, qui me ostreis, & murænis facile abstinēbam, à vera etiam, & malva decēptus sum: posthac igitur erimus cautiōres. Tu tamen cum audisses ab Anicio, (vidit enim me nauseantem) non modò mittēdi causam justam habuisti, sed etiam visēdi. Ego hic cogito commorari, quoad me reficiam: nam & vires, & corpus amisi. Sed, si morbum depulero, facile, ut spero, illa revocabo. Vale.

ARGUMENTUM.

Gallum, non eum, ad quem proxime scripsit, Fabie gentis sed, in opior, Sextiae, accusat ut iniquum, & impudentem.

M. T. C. Man. Curio. S. D.

MIror, cur me accuses, cum tibi id facere non liceat, quod si liceret, tamen non debēbas. Ego enim te (inquis) in consulatu observaram, & ais, fore, ut te Cæsar restituat. Multa tu quidem dicis, sed tibi nemo credit. Tribunatum plebis dicis te mea-

cáusa petisse, utinám sempèr esses tribúnus: intercessórem non quæreres. Negas me audère, quod sentiam, dícere: quási tibi, cum parùm prudentèr me rogáres, parùm fortitèr responderim. Hæc tibi scripsi, ut tibi ipso in génere, in quo áliquid posse vis, te nihil esse cognósceres. Quòd sis humanitèr mecum questus esses, libentèr tibi me, & facilè purgássem: non enim mihi ingrátà sunt quæ fecísti, sed, quæ scripsísti moléstà. Me autèm, proptèr quem cæteri líberí sunt, tibi líberum non visum, demíror: nam. sí falsa fuerunt quod tu ad me, ut ais, detulísti; quid ego tibi débeo? Sin vera: tu es óptimus testis, quid mihi pópulus Rom. débeat. Vale.

ARGUMENTUM.

Probat Consilium Curií, qui Rep. desperata, in Græciam se contulerit, & adjungit, se totum in litteris esse, libertate prorsus amissa.

M. T. C. Man. Curiò. S. D.

Memini, cum mihi disípere videbàre, quòd istic potiùs víveres, quàm nobiscum: erat enim multo domicílium hujus urbis (cum quidè m hæc urbs) aptiùs humanitatí, & suavitatí tuæ, quàm tota Peloponnésus, nedum Patræ. Nunc contrà & vidíse mihi muitum vidéris, cum, propè desperátis his rebus, te in Græciam contulísti, & hoc tèmpos non solùm sapiens, qui hinc absis, sed etiam beátus: quamquam quis, qui áliquid sapiat, nunc beátus esse potest? Sed, quod tu, cui licébat, pèdibus es consecútus, ut, ibi esses, ubi nec Pelopidarum: nosti cætera, nos idem propemodùm consèquimur alia ratione. Cum enim salutatióni nos dedimus amicòrum, quæ fit hoc etiam frequentius, quàm solébat, quòd, quási avem albam, vidéntur benè sentiéntem civem vidère:

ab-

abdo me in bibliothécam: itaque ópera officio tanta quánta fortassè tu senties. Intelléxi enim ex tuo sermóne quòdam, cum mœstítiam meam: & desperationem accusares, domi tuæ dícere te, ex meis líberis ánimum meum desideráre. Sed meherculè, & tum tempùb. lugébam, quæ non solùm suis ergà me, sed etiam meis ergà se beneficiis erat mihi charior: & hoc tèmpos, quamquam me non rãtio solùm consolatur (quæ plurimùm debet valère) sed etiam dies (quæ stultis quoquè mederi solet) tamèn dóleo irã commúnem rem esse dilápsam, ut ne spés quidè meliùs, aliquandò fore, relinquátur. Nec verò nunc quidè culpa in eo est, in cujus potestàte ómnia sunt: (nisi fortè id ipsum esse non debuit) sed alia casu, alia etiam nostra culpa sic accidérunt, ut de præteritis non sit queréndum. Réliquam spem nullam video: quare ad prima rédeo: sapientèr hæc reliquísti, si consílio: feliciter, si casu. Vale.

ARGUMENTUM.

Memoriam declarat accepti à Cicerone beneficii, & commendatias ab eo literas petit ad Sulpicii successorem.

M. Curius M. Ciceróni suo S. D.

Si vales, benè est. Sum enim tuus, Attici nostri: ergò fructus est tuus, mancipium illius, quod quidè m si inter senes coemptionales venale proscríberit, égerit non multum: at illa nostra prædicatio quánti est? nos quòd simus, quod habeámus, quod hómines existimémur, id omne abs te habère? Quare, Cicero mi, perseverã constantèr nos conservare: & Sulpicii successorí nos de meliøre nota commenda, quòd faciliùs tuis præceptis obtemperãre possimus; teque ad verò lubentèr vidère, & nostra defigere, deportãreque tutò possimus. Sed, amice magne, no-

li-

hanc epistolam Attico ostendere: sine eum errare, & putare me virum bonum esse, nec solere duos parietes de eadem fidei dealbare. Ergo, patrone mi, bene vale, Tironemque meum saluta nostris verbis.
D. A. D. iv. Kal. Nov.

ARGUMENTUM.

Ostendit, quam miserè agatur cum Rep. cum Cesar Catinium ad aliquot horas Consulem creaverit: & de litteris commendatitius ad Actium scriptis significat.

M. T. C. Curiò. S. D.

EGO verò jam te nec hortor, nec rogo ut domum redeas; quin hinc ipse evolare cupio, & aliquò pervenire, ubi nec Pelopidarum nomen, nec facta audiam. Incredibile est, quam turpiter mihi facere videar, qui his rebus intersim. Ne tu videris multò ante providisse, quid impenderet, tum, cum hinc profugisti: quamquam enim hæc etiam auditu acerbata sunt, tamen audire tolerabilius est, quam videre. In campo certè non fuisti, cum hora secunda, comitiis quæstoris institutis, sella Q. Maximi, quem illi consulem esse dicebant, posita esset: quo mortuo nunciato, sella sublata est. Ille autem, qui comitiis tributus esset auspiciatus, centuriata habuit: consulem hora septima renuntiavit, qui usque ad Kal. Jan. esset, quæ erant futura manè postridiè. Ità Caninius consule scito neminem prandisse: Nihil tamen eo consule mali factum est: fuit enim mirifica vigilantia, qui suo toto consulatu somnum non viderit. Hæc tibi ridicula videntur: non enim ades: quæ si videres, lacrymas non teneres. Quid, si cætera scribam? sunt enim innumerabilia generis ejusdem: quæ quidem non ferrem, nisi me in philosophiæ portum contulissem, & nisi habere cum sociorum

meorum Atticum nostrum: cujus quando proprium te esse scribis mancipio, & nexu, meum autem usu, & fructu, contentus isto sum. ID ENIM cujusque est proprium, quo quisque fruatur, atque utitur. Sed hæc aliis pluribus. Acilius, qui in Græciam cum legionibus missus est, máximo meo beneficio est. Bis enim est à me judicio capitis, rebus salvis, defensus: & est homo non ingratus, meque vehementer observat. Ad eum de te diligentissime scripsi: eamque epistolam cum hac conjunxi: quam ille cum accepit, ecquid tibi pollicitus sit, velim ad me scribas. Vale.

ARGUMENTUM.

Invitat cum ad officia magna; & ad Urbem ut redeat, rogat, veteris urbanitatis retinende causa.

M. T. C. Curiò. S. D.

FAcile perspexi ex tuis litteris (quod semper stultum) & me à te plurimi fieri, & te intelligere, quam mihi charus esses. Quod quando uterque nostrum consecutus est: reliquum est, ut officiis certemus inter nos: quibus æquo animo vel vincam te, vel vincar abs te. Acilio non fuisse necesse meas dari litteras; facile patior. Sulpicii tibi operam intelligo ex tuis litteris non multum opus fuisse, propter res tuas ita contractas, ut, quemadmodum scribis, nec caput, nec pedes. Equidem vellem, uti pedes haberent, ut aliquando redires. Vides enim exaruisse jam veterem urbanitatem, ut Pomponius noster suo jure possit dicere. Nisi nos pauci retineamus gloriam antiquam Atticam. Ergò is tibi, nos ei succedimus: veni igitur, quæso, ne tantum semen urbanitatis una cum republica intereat. Vale.

ARGUMENTUM.

Scribit hanc epistolam in Provincia: prima pars de dilectis est, secunda de iudiciis, tertia de Rep. ultima de Dobbella, nondum genero.

M. T. C. Volúmnio S. D.

QUOD sine prænómine familiaritèr, ut debèbas, ad me epistolam misisti: primùm addubitavi, nùm à Volúmnio Senatòre esset, quocum mihi est magnus usus: deindè litterarum fecit, ut intelligerem, tuas esse. Quibus in litteris ómnia mihi perjúcunda fuèrunt præter illud, quòd parùm diligentèr possèssio salinarum mearum à te procuratòre defenditur. Ais enim, ut ego discèsserim, ómnia ómnium dicta, in his etiã Sextiãna, in me confèrri. Quid? tu id pateris? nonne defendis? non resistis? equidè m sperabam itã notata me reliquisse gênera dictòrum meòrum, ut cognosci sua spontè possent. Sed, quandò tanta fax est in urbe, ut nihil sit tam, quod non alicui venústum esse videátur: pugna, si me amas, nisi acuta, nisi èlegans, nisi bellum, nisi ridiculum, nisi cætera, quæ sunt à me in secúndo libro de oratòre per Antónii personam disputata de ridiculis, & arguta apparébunt, ut sacramènto contèndas, mea non esse. Nam, de iudiciis, quòd quèreris, multò labore minùs. Trahantur per me pèdibus omnes rei: sit vel Sélius tam èloquens, ut possit probare se liberum: non labòro. Urbanitatis possèssionem, amabo, quibúsvs interdiciis defendámus: in qua te unum metuo, contèmpno cæteros. Deridèri te putas? nunc demùm intèllico, te sãpere. Sed meherculè, extrã jocum, valdè mihi tuæ litteræ facètæ, èlegantèsque visæ sunt. Illa quàmvis ridicula essent, sicut

crant,

erant, mihi tamèn risum non movèrunt. Cúpio enim nostrum illum amicum in tribunatù quàmplurimùm habère gravitatìs, idque cùm ipsius càusa (est enim mihi, ut scis in amoribus) tum meherculè etiã reipúb. quam quidè m quàmvis in me ingrãta sit, tamèn amare non desinam. Tu, mi Volúmnii, quandò & instituísti, & mihi vides esse gratum, scribe ad me quàm sæpissimè de rebus urbanis, de repúb. jucúndus est mihi sermo litterarum tuarum. Præterea Dollabèllam, quem ego perspicio, & júdico cupidissimum esse, atquè amantissimum mei, cohortare, & confirma, & redde planè meum. Non meherculè quòd quidquam desit, sed quia valdè cúpio, non videor nimium laborare. Valdè.

ARGUMENTUM.

Hæc epistola missa est post Civile bellum; scribit, se exercitatiõnis causa declamare, auditoribus Hirtio, Cassio, Dobbella: Volúmnium vocat ad eadem studia. Addit, de liberatuum sibi esse, Casare permittente, à causis, iudiciisque discedere.

M. T. C. Volúmnio S. D.

QUOD declamatiõnibus nostris cares, damni nihil facis. Quòd Hirtio invidères, nisi eum amares: non erat càusa invidèndi: nisi fortè ipsius èloquentiæ magis, quàm quòd me audiret, invidères. Nos enim planè, me suavissime Volúmnii, aut nihil sumus, aut nobis quidè m ipsis displicèmus, gregalibus illis, quibus, te plaudènte, vigebamus, amissis: ut, etiã si aliquandò aliquid dignum nostro nómine emísimus, ingemiscamus, quòd hæc penigero, non armigero in corpore tela exerçantur, ut ait Philocètetes apud

At-

Attium abjecta glória. Sed tamèn omnia mihi erunt, si tu véneris, hilariora: quamquam vénies, ut ipse intélligis, in maximarum quasi concúrsum occupatiónum; quas si, ut vólumus, exceperimus; ego verò multam salutem & foro dicam, & cùriæ, vivamque tecum multum, & cum commúnibus nostris amatoribus. Nam & Cássius tuus, & Dolabèlla noster, vel potiùs utérque noster, stúdiis iisdem tenèntur, & meis æquíssimis utúntur auribus. Opus est hùc limátulo, & polítulo tuo judicio, & illis interiòribus lítteris meis, quibus sæpè verecundiòrem me in loquendo facis. Mihi enim judicatum est, (si modò hoc Cæsar aut patiétur, aut volet) depónere illam jam persónam, in qua me sæpè illi ipsi probavi, ac me totum in lítteras ábderè, tecumque, & cum cæteris earum studiòsis honestíssimo ótio pérfrui. Tu, vellem, ne verítus esses, ne perinvítus légerem tuas lítteras, si mihi quemadmodùm scribis, longiores fortè misisses: ac velim posthàc sic státuas, tuas mihi lítteras longíssimas quasque gratíssimas fore. Vale.

M. T. CICERONIS

EPISTOLARUM.

AD CICERONEM, ET ALIOS.

LIBER VIII.

ARGUMENTUM.

Commentarium mitti rerum urbanarum, & excusat se, quòd alteri negotium dederit ad illa colligenda. Addit hæc de Comitibus Transpadanorum, Romæ rumorem nullum esse; de successione Galliarum nihil relatum: de Pompèja cupere se aliquid cognoscere: de Cæsare varia dissipari; aliaque nomòlla. Respondit Cícero huic epístolæ ea, quæ est 8. lib. 2.

M. Coelius Rufus M. T. Ciceroni. S. D.

QUOD tibi decedenti pollicitus sum, me omnes res urbanas diligentissimè tibi perscripturum, data ópera paravi, qui sic omnia persequeretur, ut vérear, ne tibi arguta nimium hæc sedúlitas videatur. Tametsi tu, scio, quam sis curiosus, & quam omnibus peregrinantibus gratum sit, minimarum quoque rerum, quæ domi gerantur, fieri certiores: tamèn in hoc te deprecor, ne meum hoc officium arrogantiæ condèmmes, quòd hunc laborem alteri delegavi: non quin mihi suavissimum sit & occupatio, & ad lítteras scribendas, ut tu nosti, pigerrimo, tuæ memoriæ dare operam: sed ipsum vo-

lumen, quod tibi misi, facile, ut ego arbitor, me excusat. Nescio, cujus otii esset, non modò perscribere hæc, sed omnino animadvètere, omnia enim sunt ibi S. C. edicta, fabula, rumores. Quod exemplum si fortè minùs te delectarit, ne molestiam tibi cum impensa mea exhibeam, fac me certiozem. Si quid in repub. majus actum erit, quod isti operarii minùs commodè persequi possint: quemadmodum actum sit, & quæ existimatio consecuta, quæque de eo spes, diligentèr tibi perscribèmus. Ut nunc est, nulla magnoperè expectatio est. Nam & illi rumores de comitiis Transpadanorum Cumarum tenùs cavèrunt. Romam cum venissem, ne tenuissimam quidè auditiozem de ea re accèpi, Præterea Marcèllius quidè adhuc nihil rétulit de successioze provinciarum Galliarum. In Kal. Jun. ut mihi ipse dixit, eam distulit relationem: sanè quam eos sermões reprèssit, qui de eo tum fuèrant, cum Romæ nos essemus. Tu, si Pompèjum, ut volèbas, oñdisti; qui tibi visus sit, & quam orationem habuerit tecum, quamque ostenderit voluntatem, (solet enim aliud sentire, & loqui: nequè tamèn tantum valère ingenio, ut non appareat, quid cupiat) fac mihi perscribas. Quod ad Cæsarem attinet, crebri, & non belli de eo rumores, sed susurratiozes dumtaxat veniunt. Alius, equitem perdidisse, quod opinor certè factum: alius, septimam legiozem vapulasse, ipsum ad Bellovacos circumsideri, interclusum ab reliquo exercitu. Nequè adhuc certi quidquam est: neque hæc incerta, tamèn vulgò jactantur, sed inter paucos, quos tu nosti planè, secretò narrantur. At Domitius, cum manus ad os apposuit. Te ad ix. Kal. Jun. subrostranij (quod illorum capiti sit) dissiparant perissee: ita ut in urbe, ac foro toto maxime rumor fuèrit, te à Q. Pompèjo

in itinere occisum. Ego, qui scirem, Q. Pompèjum Baniis embæneticam facere, & usquè eò, ut ego miscèrer ejus esuriei, non sum commotus; & hoc mendacio, si qua pericula tibi impenderent, ut defungeremur, optavi. Plancus quidè tuus Ravennæ est, & magno congiario donatus à Cæsare, nec beatus, nec benè instructus est. Tui politici libri omnibus vigent. Vale.

ARGUMENTUM.

Nuntiat de absoluto Messalla, ejusque defensore Hortensio à populo male accepto. Adicit quedam de Republica, & de comitiis suis.

M. Coelius M. T. Ciceroni S. D.

Certe, inquam, absolutus est. Me repræsentare pronunciatum est; & quidè omnibus, sed & singulis in unoquoque genere sententiis. Vide modo inquis, non mehercule: nihil enim umquam tam præter opinionem, tam quod videretur omnibus indignum, accidit. Quin ego, cum pro amicitia validissimè favorem ei, & me jam ad dolendum præparassem; postquam factum est, obstupui, & mihi visus sum captus esse. Quid alios putas? clamoribus scilicet maximis iudices corripuerunt, & ostenderunt planè esse, quod ferri non posset. Itaque relictus lege Licinia, majore esse periculo videtur. Accessit huc, quod postridiè ejus absolutiozis in theatrum Curionis Hortensius introit: puto, ut suum gaudium gauderemus. Hic tibi strépitus, siemitus, clamor, tonitruum, & rudentium sibilus. Hoc magis animadversum est, quòd intractus à sibilo pervenerat Hortensius ad senectutem. Sed tum ita benè, ut in totam vitam cuiusvis satis esset, & poeniteret eum jam vicisse. De repub. quod tibi scribam, nihil habeo.

Marcélli imperus resederunt, non inéertia, sed, ut mihi videbatur consilio. De commitiis consularibus incertissima est existimatio. Ego incidi in competitorém nobilem, & nobilem agéntem: Nam M. Octávius Cn. F. & C. Hirrus mecum petit. Hoc idè scripsi, quod scio te acriter propter Hirrum nuntium nostrórum commitiórum expectatúrum. Tu tamén simul ac me desinatúm audiéris, ut tibi curæ sit, quod ad panthéras áttinet, rogo. Syngrapham Sitiánam tibi comméndo. Commentárium rerum urbanarum primùm dedi L. Castrino Pato, secundúm ei, qui has litteras tibi reddet. Vale.

ARGUMENTUM.

Suum in scribendo officium prædicat; scribit de Comitibus suis, quæ opinio sit, de Milonis re quid egerit: præterea cupere se à quo Cicéronis libro illustrari.

M. Cælius M. T. Ciceróni S. D.

EST ne vici? & tibi sæpè, quod me negáras discédens curatúrum litteras mitto? est, si quidém perforáretur, quas do. Atque hoc eo diligentius fáctito, quòd cum otiosus sum, planè, ubi delectem otiólum meum, non hábeo. Tu cum Romæ eras, hoc mihi certum, ac jucundissimum vacánti negotium erat, tecum id otii tempus consumere: idque non mediocritèr desídero: ut non modò mihi solus esse, sed Romæ, te profectò solitúdo videatur fácta: & qui, quæ mea negligéntia est, multos sæpè dies ad te, cum híc eras, non accedebám, nunc quotidie non esse te, ad quem cúrsitem, discrútor. Maximè verò, ut te dies, noctesque quæram, competitor Hirrus curat: quomodò illum putas, auguratus tuum competitorém, dolere, & disimuláre me certiórem, quam se candidátum? de quo ut, quem optas, quam-

quamprimùm nuntium accípias, tua mediófidus magis, quam mea cáusa cupio. Nam mea, si híc, forsitan cum locupletióre réferam: sed hoc usque eò suave est, quòd, si acciderit, tota vita risus nobis deesse non póterit. Sed tanti? sed mherculè. Non multám M. Octav. eórum ódia, qui Hirrum premunt, quæ permulta sunt, súblevat. Quod à Philótimi libérti officium, & bona Milónis áttinet: dedimus óperam, ut & Philótimus, quam honestissimè Milóni absenti, ejusque necesáriis satisfáceret, & secundum ejus fidem, & sedulitatem æstimatio tua conservaréturet. Illud nunc à te peto, si eris (ut spero) otiosus, ali-quod ad nos, ut intelligámus nos tibi curæ esse, conscribas. Qui tibi istúc, inquis, in mentem venit, hómini non inépto? aliquod ex tam multis tuis monumentis extáre, quod nostræ amicitia memóriam pósteris, quoque prodar, velim. Cujusmodi, puto, quæris. Tu aptius, qui omnem nosti disciplinam, quod maximè convéniat, excogitábis: género tamén, quod & ad nos pertíneat, & quámdam ut versétur inter manus, hábeat. Vale.

ARGUMENTUM.

Scribit de Judicis, de Magistratibus, Rep. de seipso, de syngrapha Sitiána, de Rege Alexandrino.

M. Cælius M. T. Cicer. S. D.

Invideo tibi: tam multa quotidie, quæ mirere, isthúc perforántur: primùm illud, absolutum Messallam, deindè eúmdem condemnátum: C. Marcéllum COS. factum: M. Cláudium à repúlsa postulátum à Gallis duobus. P. Dolabéllam quíndecim vírum factum. Hoc tibi non invideo, caruisse te pulcherrimo spectáculo, & Léntuli Cruris repúlsi vultus non vidisse. At qua spe, quam certa opinione:

descenderat? quam ipso diffidente Dolabella? & hercules, nisi nostri equites acutiùs vidissent, penè concedente adversario superasset. Illud te non arbitrator miratum Servium tribunum pl. designatum, condemnatum: cujus locum C. Cúrio petiit. Sanè quam multis incutit, qui eum, facilitatemque ejus non norunt, magnum metum. Sed ut spero, & volo, & ut se fert ipse, bonos, & senatum mallet. Totus, ut nunc est, hic scaturit. Hujus autem voluntatis initium, & causa est, quod cum non mediocriter Cæsar, qui solet infirmorum hominum amicitias sibi quilibet impensa adjungere, valè contempsit. Qua in re mihi videtur illud perquam venuste cecidisse: quod à reliquis quoque usque eò est animadversum, ut Cúrio, qui nihil consilio facit ratione, & insidiis usus videretur in evitandis eorum consiliis. Qui se intenderant adversarios in ejus Tribunatum, Lælius, & Antónios, & id genus valentes dico. Has ego tibi litteras eò majore misi intervallo, quod comitiòrum dilatiònes occupatiònem me habebant, & expectare in dies exitum, cogebant, ut sine confectis omnibus te facerem certiorè. Kal. Sext. usque expectavi. Prætoris moræ quædam incidèrunt. Mea porro quem evéntum sint habitúra, nescio: opinionem quidem, quod ad Hirrum attinet, incredibilem ædiliùm plebis comitiis nacta sunt. Nam M. Coelium Vicinianum mentio illa fátua, quam deriseramus olim, & promulgatio de Dictatore subito dejecit, & dejectum magno clamóre insecuta est. Inde Hirrum cuncti jam non faciendum, flagitare. Spero te celeriter, & de nobis, quod sperasti, & de illo, quod vix sperare ausus es, auditurum. De república jam novi quidquam expectare desideramus: sed, cum senatus habitus esset ad Apóllinis ad ii. Kal. Sex. & referretur de-

de stipendio Cn. Pompèii: mentio facta est de legione ea, quam expensam tulit C. Cæsari Pompèjus, quo número esset, quo appeteretur: cum ex Gallia coactus est dicere Pompèjus, se legiònem abducturum: sed non statim sub mentionem, & convicium obrectatorum, Inde interrogatus de successiòne C. Cæsaris: de qua, hoc est de provinciis, placitum est, ut quamprimum ad urbem reverteretur Cn. Pompèjus, ut coram eo de successiòne provinciàrum ageretur. Nam Atimimum ad exercitum Pompèjus erat iturus, & statim iit. Puro Idibus Sex. de ea re factum iri. Profectò aut transigetur aliquid, aut turpiter intercedetur. Nam in disputando conjecit illam vocem Cn. Pompèjus, omnes oportere senatui dicto audientes esse. Ego tamèn sic nihil expecto, quo modo Paulum COS. des. primùm sententiàm dicentem. Sæpiùs te admoneo de Syngrapha Sitiàna. Cúpio enim, te intelligere, eam rem ad me valde pertinere. Item de pantheris, ut Cibyratas accersas, curesque, mihi ut, vehaneur. Præterea nuntiatum nobis, & pro certo jam habetur, regem Alexandrinum mortuum. Quid mihi suadeas, quo modo regnum illud sese habeat, quis procureret, diligenter mihi perscribas. Kal. Sex. Vale.

ARGUMENTUM.

Monet Cicéronem, ut antequàm Paribi bellum inferrens statueret, quid sibi agendum esset: imparem enim fore dimicationem de Rep. nihil ait esse novi.

M. Coelius M. T. Cicéroni S. C.

QUA tu cura sis, quod ad pacem provinciæ tuæ finitimarumque regionum attinet, nescio: ego quidem vehementer animi pendeo. Nam si hoc moderari possémus, ut pro viribus copiarum tuarum belli quoque existeret magnitudo: & quan-

tum glóriæ, triúmphoque opus esset, assequerémur, periculò amque, & gravem illam dimicationem evitarémus: nihil tam esset optandum, nunc, si Parthus movet áliquid, scio, non mediocrem fore contentiónem: tuus porrò exercitus vix unum saltum tuéri potest. Hanc autèm nemo ducit ratióem: sed ómnia desiderántur ab eo, (tamquam nihil denegátum sit ei, quominùs quam paráissimus esset) qui público negotío præpósitus est. Accédit húc, quòd successiónem futúram propter Galliarum controversiam non vídeo. Tamétsi hac de re puto, te constitútum, quid factúrus esses, habère: tamèn, quòd maturiùs constitúeres, cum hunc événtum providébam, visum est, ut te fáciat certiórem: nosti enim hæc translatítia; de Gallis construétur: erit qui intercédar: deíndè álius existet, qui, nisi liberè liceat de ómnibus provinciis decérnere senátui, reliquas impédiat. Sic multum, ac diù ludétur, atquè ità diù, ut plùs biénnum in his tricis morétur. Si quid noví de republ. quod tibi scriberem, habérem, usus essem, mea consuetudine, ut diligentèr, & quid actum esset, & quid ex eo futúrum sperárem, perscriberem: sanè tamquam in quódam sílice jam ómnia adhæsérunt. Marcéllus idem illud de provinciis urget: sed nequè adhuc frequentem senátum effícere potuit. Quod si hoc præterito anno Cúrio tribúnus, & eadem actio de provinciis introibit, quam facilè nunc sit ómnia impedire, & quam Cæsar sua causa compúb. non curet, non te fallit. Vale.

ARGUMENTUM.

Narrat de Hirro competitore ab Ædilitate dejecto: de Provincia us nihil actum sibi fieri: pariter as petit, M. Firdinum commendari; addit nonnulla de Favonio, Pamphilo, Calido.

M. Cœlius M. T. Ciceróni S. D.

SIC tu, inquis, Hirrum tractasti: imò, si scias, quam facilè, quam ne contentiónis quidèmi nimæ fúerit, púdeat te, áusum illum umquam esse incidere tamquam tuum competitorè: post repulsam verò risus facit: civem bonum ludit, & contra Cæsarem senténtias dicit: expectationem corrípit: Curiónem proisus non mediocriter objurgavit. Hac repulsa se mutávit: præterea qui nunquam in foro apparúerit, non multum in judiciis versátus sit, agit causam liberalis, sed raro post meridiem. De provinciis quod tibi scripseram Idibus Sext. actum iri, interféllat judicium Marcélli consúlii designati: in Kal. rejécta causa est, ne frequentiam quidèmi effícere potuérent. Has litéras ad iv. Non. Sep. dedi, cum ad eam diem ne profígátum quidèmi quidquam esset: ut vídeo, causa hæc integra in próximum annum transferétur: & quantum divino, relinquéndus tibi erit, qui provinciam obtíneat. Nam non expedíetur successio: quando Gallia, quæ habent intercesórem, in eandem conditionem, quam cæteræ provinciæ, vocántur: hoc mihi non est dúbium: quò tibi magis scripsi, ut ad hunc événtum te paráres. Ferè literis ómnibus tibi de panthéris scripsi: turpe tibi erit, Patiscum Curióni decem misisse, te non multis partibus plures: quas ipsas Cúrio mihi, & alias Africanas decem donávit: ne putes illum tantum prædia rústica dare scire. Tu, si modo memoria tenúeris, & Cibyratas accersieris, itémque in Pamphyliam litéras miseris: (nam tibi plures capi ajunt) quod voles, efficies. Hoc vehementiùs labóro nunc, quod scórsum à colléga puto mihi ómnia paranda. Amabo te, impéra tui: hoc cura: soles libentèr, ut ego, majorem

partem nihil curare : in hoc negotio nulla tua nisi loquendi , cura est , hoc est , imperandi , & mandandi : nam , simul atque erunt captæ , qui alant eas ; & depórtent , habes eos , quos ad Sittianam syngropham misi. Puto , etiam si nullam spem mihi litteris ostenderis , me isthoc missurum alios. M. Feridium , equitem Romanum , amici mei filium bonum , & strenuum adolescentem , qui ad suum negotium istuc venit , tibi commendo : & te rogo , ut eum in tuorum numero habeas. Agros , quos fructuarios habens civitates , vult tuo beneficio (quod tibi facile , & honestum factu est) immunes esse ; gratos , & bonos , viros tibi obligaris. Nolo te putare , Favonium a columnariis preteritum , optimus , quisque cum non fecit. Pompejus tuus aperte non vult , Casarem provinciam tenere cum exercitu , & consulem esse : tamen hanc sententiam dixit , nullum hoc tempore S. C. faciendum : Scipio hanc , ut , Kal. Mar. de provinciis Gallis , neu quid conjunctim referretur. Contristavit hæc sententia Balbum Cornélium : & scio , eum conquestum esse cum Scipione. Calidius in defensione sua fuit disertissimus , in accusatione satis frigidus. Vale.

ARGUMENTUM.

Varia scribit ; primum de judiciis quibusdam , tum de Rep. satis copiose , postremo de scipio.

M. Cœlius M. T. Cic. S. D.

ETSI multa de repub. quæ tibi scribam , habeo : tamen nihil , quo magis gavisurum te putem , habeo quam hoc. Scito , C. Sempronium , Rufum , Rufum , me , ac delicias tuas , calumniam maximo plausu tullisse. Quæris qua in causa ? M. Turtium , accusatorem suum ; post ludos Romanos reum lege Plotia de vi

fe-

fecit , hoc consilio , quod videbat , si extraordinarius nemo reus accessisset , sibi hoc anno causam esse dicendam. Dubium porro illi non erat , quid futurum esset : nemini hoc deferre minusculum maluit , quam suo accusatori : itaque sine ullo subscriptore descendit , & Turtium reum fecit. At , simul , atque ego audivi , invocatus ad subsellia rei acceruo : surgo , neque verbum de re facio : totum Sempronium usque eo perago , ut Vestorium quoque interpōnam , & illam fabulam narrem , quemadmodum tibi pro beneficio dederit , si quid injuriis suis esset , quod Vestorius teneret. Hæc quoque magna nunc contentio forum tenet. M. Servilius , postquam , ut coeperat , omnibus in rebus turbaret , nec , quod non venderet : quidquam , reliquerat , maxima nobis traditus erat invidia : neque Laterensis prætor , postulante Pausania , nobis patronis , quo ea pecunia pervenisset , recipere voluit : Pilius necessarius Attici nostri , de repetendis eum postulavit : magna illic fama surrexit , & de damnatione ferventer loqui est coeptum , quo vento projicitur Appius minor , ut indicet ; pecuniam ex bonis paternis pervenisse ad Servilium , prævaricationisque causa diceret depositum H. S. LXXXI. Admiraris amantiam : quid si actiones stultissimas , quid si nefarias patris confessiones audisses ? mittit in consilium eosdem illos , qui lites æstimarant , iudices. Cum æquo numero sententiæ fuissent , Laterensis , leges ignorans , pronuntiavit , quid singuli ordines judicassent : & ad extremum , ut solent , non regam. Postquam discessit , & pro absoluto Servilius haberi coeptus , legisque unum , & centesimum caput legit , in quo ita erat : QUOD eorum iudicum major pars judicavit , id jus , ratumque esto : in tabulas absolutum non revulit , ordinum judi-

dicit perscripsit. Postulante rursus. Appio, cum L. Lólio transégit, & se relatúrum dixit. Sic nunc nequè absolútus, nequè damnátus Servílius, de repetúndis, sáucius, Pílio tradétur. Nam de divinatióne Appius, cum calúmniam jurasset, conténdere áusus non est, Fílioque cessit: & ipse de pecúniis repetúndis à Servíliis est postulátus, & pratereà de vi reus à quódam suo emissário est factus: recedé hoc par habet. Quod ad rempúb. pértinet omninó multis diébus, expectatióne Galliárum, actum nihil est, ali-quandò tamén, re sæpe relata, & gravitèr acta, & planè perspécta Cn. Pompéii voluntate in eam partem, ut cum decédere post Kalend. Mart. placéret, S. C. quod tibi misi, factum est, aucteritatesque perscriptæ.

S. C. auctóritas. Pridiè Kalend. Octob. in æde Apóllinis, scribèndo affuérunt, L. Domítius, Cn. F. Ahenobárbus, Q. Cæcilius, Q. F. Metéllus Pius Scípio, L. Villius, L. F. Pom. Annalis, C. Septimius T. F. Quirina, C. Lucéjus, C. F. Pup. Hírrus, C. Scribónius, C. F. Pop. Cúrio, L. Attéjus, L. F. An. Cápito, M. Oppius, M. F. Terentína, Quod M. Marcéllus COS. V. F. de provinciis consularibus: D. E. R. I. C. uti L. Páulus, C. Marcéllus COSS. cum magistrátum iníissent ad Kalend. Mart. quæ in suo magistrátu futúra essent, de consularibus provinciis ad Senátum referrent, neve quid prius ex Kalend. Mart. neve quid conjunctim de ea referretur à consúlibus: utiqúe ejus rei cásus per dies comitiáles Senátum habérent. S. Q. C. fácerent: & cum de ea re ad Senátum referretur à consúlibus, qui eórum in ccc. judícibus essent, sex abdúcere liceret: si quid de ea re ad pópulum, plebemve latos opus esset, ut Ser. Sulpícus, M. Marcéllus COSS. præt. trib.

trib. pleb. quibus eórum viderétur, ad pópulum, plebemve ferrent, quod si non tulissent, ut quicumque deinceps essent, ad pópulum, plebemve ferrent.

I. V. Pridiè Kalend. Octob. in æde Apóllinis, scribèndo affuérunt, L. Domítius Cn. F. Ahenobárbus, Q. Cæcilius Q. F. Metéllus Pius Scípio, L. Villius, L. F. Pomp. Annalis, C. Septimius, T. F. Quirina C. Scribónius, C. F. Pop. Cúrio, L. Attéjus, L. F. An. Cápito, M. Oppius, M. F. Terentína. Quod M. Marcéllus COS. V. F. de provinciis. D. E. R. I. C. Senátum existimare, néminem eórum, qui potestatem habent intercedéndi, impediéndi, moram afferre oportere, quominus de repúb. quamprimum ad Senátum referri, S. Q. C. fieri possit. Qui impedié-rit, eum Senátum existimare contra rempúb. ferisse. Si quis huic S. C. intercesserit: senátui placere auctoritatem perscribi, & de ea re ad Senátum, pópulumque referri. Huic S. C. intercessit C. Cœlius, L. Vicínius, P. Cornélius, C. Vibius Pansa. Itém Senátui placere, de militibus, qui in exercitu C. Cæris sunt, qui eórum stipéndia emérta, causas, quibus de cásis missi fieri débeant, hábeant, ad hunc órđinem referri, ut eórum ratio habeatur, causæque cognoscantur. Si quis huic S. C. intercesserit, Senátui placere, auctoritatem perscribi, & de ea re ad Senátum, pópulumque referri. Huic S. C. intercessit C. Cœlius, C. Pansa, tribúni plebis. Itemque Senátui placere in Cicítiam provinciám, inque viii. reliquas provinciás, quas præ órđi pro pratóre obtinérent, eos, qui pratóres fuerunt, nequè in provinciá cum império fuerunt, quos eórum ex S. C. cum império in provinciás pro pratóre mitti oporteret, eos sortito in provinciás mitti placere: si ex conúmero, quos S. C. in provinciás ire oporteret, ad númerum non

non essent, qui in eas provincias profisciscerentur: tum, uti quodque collégium prætòrum fuisset, neque in provincias profecti essent, ita forte in provincias profisciscerentur: si ad númerum ii non essent, tum deinceps proximi cujusque collégii, qui prætòres fuissent, neque in provincias profecti essent, in sortem conjicerentur: quoad is númerus effectus esset, quem ad númerum in provincias mitti oporteret: si quis huic S. C. intercessisset, auctoritas perscriberetur. Huic S. C. intercessit C. Cœlius, C. Pansa tribùni plebis. Illa præterea Cn. Pompèii sunt animadvertisa, quæ maximè confidentiam attulerunt hominibus, ut diceret, se antè Kal. Mart. non posse sine injuria de provinciis Cæsaris statuire, post Kal. Mart. se non dubitaturum. Cum interrogaretur, si qui tum intercederent: dixit, hoc nihil interesse, utrum Casar Senatui dicto audiens futurus non esset, an pararet, qui Senatium decernere non pateretur. Quid sit inquit alius, & consul esse, & exercitum habere volet? At ille, quam clementer: quid si filius meus fustem mihi impingere volet? His vocibus, ut existimarent homines Pompèjo cum Cæsare esse negotium, effecit. Itaque jam, ut video, alterutram ad conditionem descendere vult Casar, ut aut maneat, neque hoc anno sui ratio habeatur, aut, si designari poterit, decedat. Curiò se contra eum totum parat. Quid assequi possit, nescio. Illud video, bene sentientem, etsi nihil efecerit, cadere non posse. Me tractat liberaliter, & mihi suo munere negotium imposuit. Nam, si mihi non dedisset eas, quæ ad ludos ei advectæ erant Africane: potuit suspendere. Nunc, quando dare necesse est: velim tibi curæ sit, quod à te semper petii, ut aliquid istinc bestiarum habeamus: Sirianamque syngropham tibi com-

commendo. Libertum Philonem istuc misi, & Diogenem Græcum, quibus mandata, & litteras ad te dedi. Eos tibi, & rem de qua misi, velim, curæ habeas. Nam quam vehementer ad me pertineat, in iis, quas tibi illi reddent, litteris descripsi. Vale.

ARGUMENTUM.

Scribit de Parthici belli rumore, & de Provinciis quid putes actum iri: addit actiones Curionis de agro Campano, de Ciceronis decessione: Affirmat, se officio suo satis esse facturum.

M. Cœlius M. T. Cicer. S. D.

SANÈ quam litteris C. Cæsii, & Dejótari sumus commoti. Nam Cássius eis Euphratem copias Parthorum esse scripsit: Dejótarus, profectas per Commagenem in provinciam nostram. Ego quidem præcipuum metum, quod ad te atinēbat, habui, qui scirem quam paratus ab exercitu esses, ne quod hic tumultus dignitati tuæ periculum afferret. Nam de vita, si paratior ab exercitu esses, timuissem. Nunc hæc exigitas copiarum, recessum, non dimicationem mihi tuam præagiēbat. Hoc quo modo acciperent homines, quam probabilis necessitas futura esset, vereor etiam nunc, neque prius desinam formidare, quam tetigisse te Italiā audierō. Sed de Parthorum transitu nuntii varios sermones excitaverunt. Alius enim, Pompèjum mittendum, alius; ab urbe non removendum; alius, Cæsarem cum suo exercitu; alius, consules; nemo tamen, ex S. C. privatos. Consules autem, quia verentur, ne illud S. C. fiat, ut paludati exeant, & contumeliosè præter eos ad alium res transferatur, omnino Senatium haberi nolunt: usque eò, ut parum diligentes in republica videantur. Sed honestè, sive negligētia, sive inētia est, sive ille, quem

quem propósui, metus, latet sub hac temperantiæ existimatione nolle provinciam. A te litteræ non venerunt: & nisi Dejótari subsecutæ essent, in eam opinionem Cásius vénerant, quæ diripúisset ipse, ut videréntur ab hoste vastata, finxisse bellum, & Arabas in provinciam immisisse, eosque Parthos esse, Senatui renuntiasse. Quare tibi suádeo, quicumque est istic status rerum, diligentèr, & cautè perscribas; ne aut velificatus alicujus dicaris, aut aliquid, quod refèrret scire, reticuisse. Nunc éxitus est anni. Nam ego has litteras ad xiv. Kal. Dec. scripsi. Planè nihil védeo antè Kal. Január. agi posse. Nosti Martéllum, quàm tardus, & parum éfficax sit, irémque Sérvium, quàm cunctátor. Cujusmodi putas hos esse? aut qui id, quod nolint, conficere, posse qui, quæ cúpiunt, tamèn ita frígide agunt, ut nolle existiméntur. Nobis magistrátibus autèm, si Párthicum bellum erit, hæc cáusa primos menses occupabit. Sin autèm, aut non erit istic bellum, aut tantùm erit, ut vos, aut successóres, parvis ádditis cópiis, sustinère possint. Curiónem védeo, se duplicitér jactáturum; primùm, ut aliquid Cæsari ádimat; inde, ut aliquid Pompéjo tríbuat, quódvis quamlibet ténue munúsculum. Páulus porró non humanè de provincia loquitur. Hujus cupiditati occursurus est Fúrnius noster. Plures suspicari non possum. Hæc novi: ália, quæ possunt accidere, non cerno. Multa tempus affèrre, & præparata multa scio: sed intra fines hos, quæcumque acciderint, verténtur. Illud addo, actiões C. Curiónis de agro Campano: de quo negant, Cæsarem laborare, sed Pompéjum valdè velle, ne vácuus adveniénti Cæsari páteat. Quod ad tuum decés. um áttinet, illud tibi non possum pollicèri, me curatúrum, ut tibi succedatur: illud certè præstabo,

ne quid amplius prorogétur. Tui consílii est, si tempus, si senatus coget, si honestè à nobis recusári non póterit, velisne perseverare: mei officii est meminisse, quæ ostentatióne decédens, mihi, ne páterer fieri, mandáris. Vale.

A R G U M E N T U M.

Cápita sunt hujus epístolæ, de Appio à Dolabèlla accusat. de Cicéronis offi. in, de affinitate cum Dolabèlla jugènda, de Rep. Huic respondet epístola decima tert. a libri secund.

M. Cœlius M. T. Cicéroni S. D.

NON dúbito, quin perlátum ad te sit Appium à Dolabèlla reum factum: sanequàm non ea, quæ existimáveram, invídia. Nequè enim stultè Appius, qui simul atquè Dolabèlla accessit ad tribúnal, introierat in urbem, triúmphique postulatiónem abjecerat. Quo factò rétudis sermónes, parátiorque visus est, quàm speráverat accusátor. Is nunc in re máximam spem habet. Scio, tibi cum non esse ódio. Quàm velis eum obligare, in tua manu est: cum quo simultates si tibi non fuissent, liberius tibi de tota re esset. Nunc si ad illam summam veritatem legítimum jus exégeris, cavéndum tibi erit, ne parùm simplicitèr, & candidè pesúisse inimicitias videaris. In hanc partem porró tutum tibi erit, si quid volúeris, gratificári. Nemo enim necessitúdine, & amicitia te deterritum ab officio dicet. Illud mihi occurrít, quòd inter postulatiónem, & nóminis delectatiónem uxor à Dollabèlla discéssit. Quid mihi discédens mandáris, mémini: quid ego te scripserim, te non árbitror oblitum. Non est jam tempus plura narrándi. Unum illud monère te possum: si res tibi non displicèbit, tamèn hoc tempore nihil de tua voluntate ostèndas; & expèctes, quem-

quemadmodum exeat ex hac causa : ne qua invidiosum tibi sit , si emanarit. Porro significatio ulla si intercesserit , clarius quam deceat , aut expediat , fiat. Neque ille tacere eam rem poterit , quæ suæ spei tam opportuna acciderit , quæque in negotio conficiendo tantò illustrior erit : cum præsertim is sit , qui , si perniciosum sciret esse , loqui de hac re , vix tamèn se contineret. Pompéjus dicitur valde pro Appio laborare : ut etiam putent alterutrum de filiis ad te missurum. Hic nos omnes absolvimus ; & herculè confecta omnia fœdè , & inhonestè sunt. Cònsules autem habemus summa diligència. Adhuc S. C. nisi de feriis Latinis , nullum facere potuerunt. Curioni nostro tribunatus conglaciatur , sed dici non potest , quo modo hic omnia jaceant. Nisi ego cum tabernariis , & aquariis pugnarem , veterinus civitatem occupasset. Si Parthi vos nihil calefaciunt , nos hic frigore frigidissimus. Tamèn , quòquo modo hic omnia jaceant , potuit sine Parthis. Bibulus in Amàno nescio quid cohortularum amisit. Hoc sic nuntiatum est. Quod tibi suprâ scripsi , Curionem frigere : jam calet ; nam ferventissimè concerpitur : levissimè enim , quia de intercalando non obtinuerat , transfugit ad pòpulum , & pro Cæsare loqui cœpit , legemque vâriam non dissimilè agrariæ Rulli , & alimentariam , quas jubet ædiles metiri , jactavit. Hoc nondum fœcerat , cum priorem epistolæ partem scripsi. Amabo te , si quid , quod opus fuerit , Appio facies , pònito me in grâtiâ. De Doslabèlla integrum tibi reserves , suadeo , & huic rei , de qua loquor , & dignitati , tuæ , æquitàisque opiniòni hoc ita facere expedit. Turpe tibi erit , panthêras Græcas me non habere. Vale.

AR-

ARGUMENTUM.

Scribit de belli Parthici periculo , de Cornificii nuptiis , de Valeria divortio : de Ocella adulatorio

M. Cœlius M. T. Ciceroni. S. D.

QUAM citò tu istinc decedere cupias , nescio : ego quidem eò magis , quò adhuc felicius rem gessisti. Dum istic eris , de belli Parthici periculo cruciabor , ne hunc risum meum metus aliquis perturbet. Breviores has litteras properanti publicanorum tabellario subito dedi : tuo liberto pluribus verbis scriptas pridie dederam. Res autem novæ nullæ sanè acciderunt : nisi hæc vis tibi scribi , quæ certè vis. Cornificius adolescens Orestillæ filiam sibi respondit. Paula Valeria soror Triarii , divortium sine causa , quo die vir è provinciâ venturus erat , fecit. Nuptura est D. Bruto. Nondum retulerat. Multa in hoc genere incredibilia , te absente , acciderunt. Ser. Ocella minime persuasisset , se moechum esse , nisi triduo bis deprehensus esset. Quæris , ubi ? ubi hercule ego neminè vellem. Relinquo tibi , quod ab aliis quæras. Neque enim displicet mihi , imperatorem singulos percunctari , cum qua sit aliquis deprehensus. Vale.

ARGUMENTUM.

Supplicationes Ciceroni à Senatu decretas , significat pro re in Provincia bene gesta : & quæ fuerint cujusque , vel sententia , vel voluntas , docet , adscribit etiam de Rep.

M. Cœlius M. T. Ciceroni S. D.

NON diù , sed acriter nos tuæ supplicationes cõserunt. Incideramus enim in difficilem nodum. Nam Curiò , tibi cupidissimus , cui omnibus rationibus comitiales eripiebantur , negabat , se ullo modo

Q

pari

pati posse, decerni supplicationes: ne, si quid furōre Pauli adeptus esset boni, sua culpa videretur amisisse, & prævaricator causæ publicæ existimaretur. Itaque ad pacificationem descendimus, & confirmarunt consules, se his supplicationibus in hunc annum non usuros. Planè, quod utrisque consulis gratias agas, est: Paulo magis certè. Nam Marcèllus sic respondit ei, spem in istis, supplicationibus non habere: Paulus, se omninò in hunc annum non edicturum. Renuntiatum nobis erat, Hirrum diutiùs dicturum. Prædicimus eum, non modò non fecit: sed cum de hostibus ageretur, & posset rem impedire, si, ut numeraretur, postularet. Tàcuit. Tantùm Catoni assensus est, qui de te & locutus honorificè, non decrierat supplicationes. Tertius ad hos Favonius accessit. Quarè pro cuiusque natura, & instituto gratiæ sunt agendæ: his quòd tantùm voluntatem ostenderunt pro sententiâ: cum impedire possent, non pugnarunt: Curioni verò, quòd de suarum actionum cursu tua causa deflexit. Nam Furnius, & Lentulus, ut debuèrunt, quasi eorum res esset, unà nobiscum circumierunt, & laborarunt. Balbi quoquè Cornèjii operam, & sedulitatem laudare possum. Nam cum Curione vehementer locutus est: & eum, si aliter fecisset, injuriam Cæsari facturum dixit; tum ejus fidem in suspicionem adduxit. Decrierant, qui inique transigi volèbant, Domitii, Scipiones. Quibus hac re ad intercessionem evocandum interpellantibus, venustissimè Curiò respondit, se eò libentiùs non intercedere, quòd quòsdam, qui decernerent, vidèrent confici nolle. Quòd ad rempúb. attinet in unam causam omnis contentio conjècta est: de provinciis, inquam, adhuc est. Lacubuisse cum senatu Pompèjus videtur, ut Cæsar autè id. Nov. decèdat. Curiò omnia

nia potiùs subire constituit, quàm id pati: cæteras suas abjècit actiones. Nosti porrò, quos tu benè nosti, ad extrèmum certamen rem deducere non audent. Scèna rei totius hæc. Pompèjus, tamquam Cæsarem non impugnet, sed quod illi æquum putet, constituat, ait, Curionem querere discordias. Valdè autem non vult, & planè timet, Cæsarem consulem designari priùs, quàm exercitum; & provinciam tradiderit. Accipitur satis malè à Curione: & totus ejus secundus consulatus exagitur. Hoc tibi dico: si omnibus rebus present Curionem, Cæsar defendetur: intercessorem si (quòd videtur) reformidabunt, Cæsar, quoad volet, manebit. Quam quisque sententiam dixerit, in commentario est rerum urbanarum: è quo tu, quæ digna sunt, selige: multa transi, in primis ludorum explosiones, & funerum, & cæterarum ineptiarum plura habet inutilia. Deniquè malo in hanc partem errare, ut, quæ non desideras, audias, quàm quidquam, quod opus est, præmittatur. Tibi curæ fuisse de Sitàno negotio: gaudeo: sed quandò suspicari minùs certa fide eos tibi visos, tamquam pro curator sic agas, rogo. Vale.

ARGUMENTUM.

Gratulatur de affinitate Dolabellæ: de Curionis intercessione, & de Provinciis quid actum sit, significat, & de Hostiensii præsentiam jam morte nūc iat.

M. Cælius M. T. C. S. D.

GRatulor tibi affinitate viri medijsfidius optimi: nam hoc ego de illo existimo. Cætera porrò, quibus adhuc ille sibi parum utilis fuit, & ætate jam sunt decursa, & consuetudine, atque auctoritate tua, pudore Tulliæ, si qua restabunt, confido celeriter sublatum iri: non est enim pugna vitii, neque habes

ad id, quod meliùs sit, intelligendum: deindè, quod máximum est, ego illum valdè amo. Vides, Cícero, Curiónem nostrum láutum intercessiónis de provinciis éxítum habuisse? nam cum de intercessióne referrétur: quæ relátio fiébat ex S.C. primaque M. Marcélli senténcia pronuntiáta esset, qui agendum cum tribúnis pl. censébat: fréquens Senátus in ália ómnia iit. Stómacho est scilicèt Pompéjus Magnus nunc ità languénti, ut vix id, quod sibi pláceat, repériat: transierant illúc, ut ratio esset ejus habénda, qui nequè éxércitum, nequè provincias tráderet: quemadmodùm hoc Pompéjus latúrus sit, cum cognóscat, quidnam reip. futúrum sit, si non aut possit, aut non curet, vos senes dívites vidéritis. Q. Horténsius, cum has líteras scripsi, ánimam agébat, Vale,

ARGUMENTUM.

Queritur de Appii Cláudii injúriis.

M. Coelius M. T. Cic. S. D.

Pudet me tibi confiteri, & quéri de Appii, hómínis ingrátissimi, injúriis, qui me odisse, quia magna mihi debébat benefícia cœpit: & cum homo avárus, ut ea sólveret, sibi imperáre non posset, occúltum bellum mihi indixit: ità occúltum tamén, ut multi mihi renunciarent, & ipse facilè animadvérterem, malè eum de me cogitare. Posteaquam veró cómpéri, eum collégium tentásse, deindè apertè cum quibúsdam locútum cum L. Domítio, ut nunc est, mihi inimicíssimo hómíne, deliberáre velle, hoc munúsculum deférre Cn. Pompéjo: ipsum reprehéndere, & ab eo deprecáre injúriam, quem vitam mihi debère putárem, impetráre à me non pótuí: quid ergo est: tamén quási áliquíd, amícis, qui testes erant meórum in illum meritórum,

lo-

locútus sum: posteaquam illum, ne cui satisfáceret quidém, me dignum habére sensi; máluí collégæ ejus, hómíni alieníssimo mihi, & propter amicitiam tuam, non æquíssimo, me obligáre, quam illius simiæ vultum subire. Id postquam résciit, incánduit, & me cáusam inimicitiárum quærere clamitávit: ut, si mihi in pecúnia minùs satisfecisset, per hanc speciem simultátis eum consecráret. Postea non déstitit accersére palám Sérvium accusatórem, inire cum Domítio consília: quibus cum parùm procédere, ut ulla lege mihi pónerent accusatórem compellári ea lege me voluérunt, quia dícere non póterant. Insolentíssimi hómínes summis Circénsibus ludis meis postulándum me lege Scantínia curant, Vix hoc erat Pola elocútus, cum ego Appium censórem eadem lege postulávi. Quod meliùs cáderet, nihil vidí. Nam sic est à pópulo, & non ínfimo quoquè approbátum, ut majórem Appio dolórem fama, quam postulário, attúlerit. Praterèa cœpi saccéllum, in domo quod est, ab eo pétère. Contúrbat memora servi hujus, qui tibi líteras áttulit: nam accéptis prióribus líteris, ampliùs quadraginta mansit. Quid tibi scribam, nésicio. Scit Domítio diem timóri esse? expécto te valdè, & quamprimùm vidère cúpio. A te pero, ut meas injúrias proindè dóleas, ut me existimas & dolère, & ulcisci tuas solère. Vale.

ARGUMENTUM.

Hæc epístola multa compléctitur, de L. Domítii Abenobarbi repúlsa in Auguráto, de Satiúrtio ab Cn. Domítio Calvínio accusáto de Pompéii, Casarisque discórdia, de Appii ad corvigéndam Civitátum vitícula diligéntia.

TAnti non fuit Arsacem capere, Seluciam, expugnare, ut earum rerum, quæ istis gestæ sunt, spectaculo careres. Numquam tibi oculi doluissent, si in repulsa Domitii vultum vidisses. Magna illi comitia fuerunt: & planè studia ex partium sensu apparuerunt: perpauca necessitudinem secuti, officium præstitērunt. Itaque mihi est Domitius inimicissimus, ut ne familiarum quidem suum quemquam tam oderit, quam me: atque eò magis quòd per injuriam sibi putat ereptum, cujus ego auctor fuerim: nunc furit tam gavisos homines suum dolorem, unumque me studiosiorem Antonii. Nam Cn. Saturnium adolescentem ipse Cn. Domitius reum fecit, sanequam superiore à vita invidiosum, quod iudicium nunc in expectatione est, etiam in bona spe, post Sex. Peducei, absolutionem. De summa republ. sæpe tibi scripsi, ne etiamnum pacem non videre: & quo propius ea contentio, quam fieri necesse est, accedit, eò clarius id periculum apparet. Propositum hoc est, de quo qui rerum potiuntur, sunt dimicaturi: quod Cn. Pompejus constitui non pati, C. Cæsarem consulem aliter fieri, nisi exercitum, & provincias tradiderit: Cæsari autem persuasum est, se salvum esse non posse, si ab exercitu recesserit: fert illam tamen conditionem, ut ambo exercitus tradant. Sic illi amores, & invidiosa conjunctio non ad occultam recidit obsecrationem, sed ad bellum se erumpit: neque mearum rerum quid consilii capiam, reperio: neque dubito, quin te quoque hæc deliberatio sit perturbatura. Nam mihi cum hominibus his & gratia, & necessitudo est. Tum causam illam, non homines odi. Illud te non arbitròr fugere, quin homines in dissensione domestica de-

débeant, quamdiù civiliter sine armis certetur, honestiorem sequi partem: ubi ad bellum, & castramentum sit, firmiorem, & id melius statuerè, quod tutius sit. In hac discordia video, Cn. Pompejum Senatuum, qui que res iudicant, secum habiturum: ad Cæsarem omnes, qui cum timore, aut mala spe vivunt, accessuros: exercitum conferendum non esse. Cuius sat spatium sit ad considerandas utriusque copias, & ad eligendam partem. Propè oblitus sum, quod maximè fuit scribendum. Scis Appium censorum hic ostenta facere? de signis, & tabulis, de agri modo, de ære alieno accerrimè ageret? Persuasum est ei, censuram lomentum, aut nitrum esse. Errare mihi videtur, nam dum sordes elucere vult, venas sibi omnes, & viscera aperit. Curre per Deos, atque homines, & quam primum huc risum veni: legis Scatinia iudicium apud Drusum fieri: Appium de tabulis, & signis agere. Crede mihi, est operandum. Curius noster sapienter id, quod remisit de stipendio Pompeii, fecisse existimatur. Ad summam quæris, quid putent futurum? si alteruter eorum ad Parthicum bellum non eat, video magnas impendere discordias: quas ferrum, & vix iudicabit: utrumque & animo, & copiis est paratus. Si sine summo periculo fieri posset, magnum, & jucundum tibi fortuna spectaculum parabat. Vale.

ARGUMENTUM.

Pompejum vituperat, Cæsarem laudat: addit de cupiditate sua conveniendi, & alloquendi Ciceronis, & de itinere ad A. pes.

M. Cœlius M. T. Cic. S. D.

Equando tu hominem ineptiorem, quam tuum Cn. Pompejum, vidisti, qui tantas turbas, qui tam

tam nugax esset, commoritur? Ecquem autem Cæsare nostro acriorem in rebus gerendis, eodem in victoria temperatiorem aut legisti, ut audisti? Quid est? nunc tibi nostri milites, qui durissimis, & frigidissimis locis, teterrima hyeme, bellum ambulando confecerunt, malis orbiculatis esse pasti videntur: quid? jam, inquis, gloriosè omnia. Si scias, quam sollicitus sum, tum hanc meam gloriam, quæ ad me nihil pertinet, derideas: quæ tibi exponere, nisi coram, non possum: idque celeritè fore spero. Nam me, cum expulisset ex Italia Pompèjum, constituit ad urbem vocare: id, quod jam existimo confectum: nisi maluit Pompèjum Brundisii circumsedere. Perream, si minima causa est properandi istò mihi quod te videre, & omnia intima conferre discipulo. Hæbeo autem quam multa: & vereor, (quod solet fieri) ne, cum te videro, omnia obliviscar. Sed tamèn quòdnam ob scelus iter mi necessarium retrò ad Alpes versùs incidit? adeò quòd Intemellii in armis sunt: nequè de magna causa. Bellienus, verna Demèrii, qui ibi cum præsidio erat. Domitium quendam, nobilem, illic Cæsaris hospitem, à contraria factione nummis acceptis comprehendit: & strangulavit. Civitas ad arma iit. Eò nunc cohortibus mihi per nives cundum est. Usquequaque, inquis, se Domitii mali dant. Vellem quidèmi Vènere prognatus tantum animi habuisset in vestro Domitio, quantum ipse catenatus in hoc habuit. Ciceroni F. S. D. Vale.

ARGUMENTUM.

Pulso ex Italia Pompèjo, suadet Ciceroni Cælius, ne afflictam fortunam sequatur consuli que, ut in aliquem locum à bello recedat se recipiat. Suasio est ab Iulio contra bonestum: nam esse cum Pompèjo Reip. videbatur. Rescribit huic Cæleo lib. 2. epist. 16.

M. Cælius M. T. Cicer. S. D.

Exanimatus sum tuis litteris, quibus te nihil nisi triste cogitare ostendisti: nequè id, quod esset, perscripsisti: nequè non tamèn quale esset, quod cogitares, aperuisti. Has ad te illic litteras scripsi. Per fortunas tuas, Cicerò, per siberos te oro, & obsecro, ne quid gravius de salute, & incolumitate tua consulas. Nam deos hominesque, amicitiamque nostram testificor me nequè temerè tibi prædixisse, nequè temerè monuisse, sed postquam Cæsarem convenerim, sententiamque ejus, qualis futura esset, parta victoria, cognoverim, te certiorè fecisse. Si existimas eandem rationem fore Cæsari in dimittendis adversariis, & conditionibus ferendis, erras. Nihil, nisi atrox, & sævum, cogitat, atquè etiam loquitur. Iratus Senatui exiit: his intercessionibus planè incitatus est. Non meherculè erit deprecationi locus. Quarè, si tibi tu, si filius unicus, si domus, si spes tuæ reliquæ tibi curæ sunt: si aliquid apud te nos, si vir optimus gener tuus vallet (quorum fortunas non debes velle conturbare) sequere eam causam: in cuius victoria salus nostra est, ne aut odisse, aut relinquere cogamur, aut impiam cupiditatem contra salutem tuam habeamus. Deniquè illud cogita, quod offensæ fuerit in ista cunctatione te prius subisse. Nunc te contra victorem facere, quem dubiis rebus lædere noluisti, & ad eos fugatos accedere, quos resistentes sequi noluèris summæ stultitiæ est. Vide, ne, dum pudet te parùm optimatè esse, parùm diligentèr, quid optimum sit, eligas. Quod si totum tibi persuadere non possum: saltèmi, dum, quid de Hispaniis agamus, scitur, expècta: quas tibi nuntio

ratio adventu Caesaris fore nostras. Quam isti spem habeant amissis Hispaniis nescio. Quod porro tuum consilium sit ad desperatos accedere non mediussidius reperio. Hoc, quod tu non dicendo, mihi significasti, Caesar audiverat: ac, simul atque ave, mihi dixit, statim, quid de te audisset, exposuit. Negavi me scire: sed tamen ab eo petii, ut ad te litteras mitteret, quibus maxime ad remanendum commoveri posses. Me secum in Hispaniam ducit. Nam si ita faceret, ego prius, quam ad urbem accederem, ubicumque esses, ad te percurrissem, & hoc a te prasens contendissem, atque omni vi te retinuissem. Etiam, atque etiam, Mi Cicero, cogitane te, tuosque omnes funditus evertas, ne te sciens, prudensque eò demittas, unde exitum vides nullum esse. Quod si te, aut voces optimatum commovent, aut nonnullorum hominum insolentiam, & jactationem ferre non potes; eligas, censeo, ali-quod oppidum vacuum a bello, dum hæc decernuntur, quæ jam erunt confecta. Id si feceris, & ego te sapienter fecisse judicabo, & Caesarem non offendes. Vale.

ARGUMENTUM,

Queritur, se Curionis amore, & Appii odio ab optima mente deservisse, & Caesaris partes potius, quam Pompeii secutum esse: cujus rei culpam partim in fortunam, quod in Hispania fuerit, quo tempore Cicero ad Pompejum in Græciam profectus est: partim etiam in Ciceronem ipsum conferri; postremo, quid moliat expedit.

M. Cœlius M. T. Cicero. S. D.

ERGO me potius in Hispania fuisse, quam Formis, tum cum tu profectus es ad Pompejum? quod utinam aut Ap. Cladius in ista parte, aut C.

Cu-

Curio: Cujus amicitia me paulatim in hanc perditam causam imposuit: Nam mihi sentio bonam mentem iracundia, & amore ablatam. Tu porro, cum ad te, proficiscens noctu Ariminum, venissem, dum mihi pacis mandata das ad Caesarem, & mirificum civem agis, amici officium neglexisti, neque mihi consulisti. Neque hæc dico, quod dissidam huic causæ: sed, crede mihi, perire satius est, quam hos videre; Quod si timor vestræ crudelitatis non esset, ejeci jam pridem hinc essemus. Nam hic nunc, præter foeneratores paucos, nec homo, nec ordo quisquam est, nisi Pompejanus. Equidem jam effeci, ut maxime plebs, &, qui antea noster fuit, populus, vester esset. Cur hoc, inquis? imò reliqua expecta: vos invito vincere coegero. Irritavi in me Catonem. Vos dormitis, nec hæc adhuc mihi videmini intelligere, qua nos pateamus, & qua simus imbecilli. Atque hoc nullius pramii spe faciam, sed quod apud me plurimum solet valere, doloris, atque indignitatis causa. Quid istic facitis? prælium expectatis, quod firmi simum est? vestras copias non novi: nostri valde depugnare, & facile algere, & esurire conserunt. Vale.

M. T. CICERONIS

EPISTOLARUM

AD VARRONEM, ET ALIOS.

LIBER IX.

ARGUMENTUM.

Adventum cupit Varronis, quod in ejus, librorumque consuetudine omnem spem reposuerit leniendi doloris, quem ex afflictâ Republica capiebat.

M. T. C. M. Terentio Varroni S. D.

X iis litteris, quas Atticus à te missas mihi legit, quod ágeres, & ubi esses, cognovi: quando autem te vissuri essemus, nihil sanè ex eisdem litteris potui suspicari. In spem tamèn venio, appropinquare tuum adventum qui mihi utinam solatio sit. Etsi tot, tantisque rebus urgemur, aut nullam allevationem quisquam non stultissimus sperare debeat. Sed tamèn aut tu potes, me, aut ego te fortassè, aliqua re juvare. Scito enim, me, posteaquam in urbem venerim, rediisse cum veteribus amicis, (id est, cum libris nostris) in gratiam. Etsi non idcirco eorum usum dimiseram, quod iis succensèrem, sed quod eorum me suppèdebat. Vidèbar enim mihi eum me in res turbulentissimas, infidelissimis sociis, demissem, præceptis illorum non satis paruisse. Ignoscunt mihi, & revocant in consuetudinem pristinam: teque, quod in ea per-

man-

manseris, sapientiorè, quàm me dicunt fuisse. Quamobrèm, quando placatis his utor, videor, sperare, debere, si te viderim, & ea, quæ premant, & ea, quæ impèdeant, me facillè transiturum. Quamobrèm, sive in Tusculano, sive in Cumano adesse placèbit, sive (quod minimè velint) Roma: dummodò simul simus, perficiam profectò, ut id utriusque nostrum commodissimum esse videatur. Vale.

ARGUMENTUM.

Distius relata epistole causam exponit. Deinde suadet, si bique ista statim affirmat, ut hominum frequentiam vitet, dum gratulatio ob Africanæ victorie nuntium deservescat: summeque juvanda quoquo modo Reip. desiderium declarat.

M. T. C. Varroni S. D.

CAninius, idem tuus, & idem noster, cum ad me pervespero venisset, & se postridiè manè ad te iturum esse dixisset: dixi, ei me daturum aliquid manè, & ut peteret, rogavi. Conscripsi epistolam noctu, nec ille ad me rediit. Oblitum credidi. Attamen eam ipsam epistolam missem per meos, nisi audissem ex eodem, postridiè, te manè, è Tusculano exiturum. At tibi repentiè paucis post diebus, cum minimè expectarem, venit ad me Caninius manè: proficisci ad te statim, dixit. Etsi erat illa epistola, præsertim tantis postea novis, rebus allatis: tamèn perire meam lucubrationem nolui, & eam ipsam Caninio dedi. Sed cum eo, & homine docto, & amantissimo tui, locutus sum, quæ pertulisse illum ad te existimo. Tibi autem idem consilii do, quod mihi metipsi: ut vitemus oculos hominum, si linguas minus facillè possumus. Qui enim victoria se esserunt; quasi victos non intuentur: qui autem victos esse nos-

tres

tros molestè ferunt, nos dolent vivere. Quæres fortassè cur, cum hæc in urbe sint, non absim, quemadmodum tu. Tu enim ipse, qui & me, & alios prudentia vincis, omnia, credo, vidisti: nihil omnino te fefellit. Quis est tam lynceus, qui in tantis tenebris nihil offèdat? nusquam incurrat? Ac mihi quidem jam pridem venit in mentem, bellum esse, aliquò exire, ut ea, quæ agebantur, hic, quæque dicebantur, nec vidèrem, nec audirem. Sed calumniàbar ipse: putàbam, qui obviam mihi venisset, ut cuique commodum esset, suspicaturum, aut dicturum etiam, si non suspicàretur. Hic autem metuè, & ea re fugit, aut aliquid cògitat, & habet navem paratam. Denique, levissimè qui suspicàretur: & qui fortassè me novisset optimè, putàret: me idcirco discèdere, quòd quòsdam homines oculi mei ferre non possent. Hæc ego suspicans, adhuc Romæ maneo: & tamèn consuetudo diuturna callum jam obduxit stomacho meo. Habes rationem mei consilii. Tibi igitur hæc. Censeo latendum tantisper ibidem, dum defervescat hæc gratulatio, & simul dum audiàmus, quemadmodum negotium confectum sit: confectum enim esse existimo. Magni autem intèrerit, qui fuerit victoris animus, qui exitus rerum. Quamquam, quòd me conjèctura ducat, habeo: sed expècto tamèn. Te verò nolo, nisi ipse rumor jam rãucus erit factus, ad Bajas venire: erit enim nobis honestius etiam, cum hinc discesserimus, vidèri venisse in illa loca ploratum potius, quàm naratum. Sed hæc tu melius: modò stet nobis illud, una vivere in studiis nostris, à quibus antea delectationem modò petebamus, nunc verò etiam salutem: non deesse, si quis adhibere volet, non modò, ut architèctos, verùm etiam ut fabros ad ædificandam rempublicam potius libentèr accurrere:

sin

sine nemo utetur opera, tamèn, & scribere, & legeres & si minùs in curia, atque in foro, at in litteris, & libris, ut doctissimi veteres fecerunt, navare reipublicæ, & de moribus, ac legibus querere. Mihi hæc vidèntur: tu quid sis acturus, & quid tibi placeat pergratum erit, si ad me scripseris.

ARGUMENTUM,

Scribit, se iturum ad Varronem: sed homines reprehensuros dicit, si, tum Respub. sit miserima, ipsi ab Urbe ab sint, & in villis otio fruantur; se tamèn eorum insciam negligere, & in studiis omninò cum Varrone victurum.

M. T. C. Varroni S. D.

ETSI, quid scriberem, non habebam: tamèn Caninio à te eunti non potui nihil dare. Quid ergò potissimum scribam? quod velle te puto, citò me ad te esse venturum. Etsi vide, quæso, satisne rectum sit, nos, hoc tanto incendio civitatis, in istis locis esse. Dabimus sermonem iis, qui nesciunt, nobis quocumque in loco simus, eundem cultum, eundem victum esse. Quid refert? tamèn in sermonem incidemus. Valdè id, credo laborandum est, ne, cum omnes in omni genere & scelerum, & flagitiorum voluntentur, nostra nobiscum, aut inter nos cessatio vituperetur. Ego verò neglecta barbarorum inscicia, te persèquar. Quamvis enim hæc sit misera, quæ sunt miserissima, tamèn artes nostræ nescio quomòdò nunc uberiòres fructus ferre vidèntur, quàm olim ferèbant: sive quia nulla nunc in re alia acquiescimus, sive quòd gravitas morbi facit, ut medicinæ egeamus, eaque nunc appareat, cujus vim non sentiebamus, cum valebamus. Sed quid ego hæc ad te, cujus do-

mi

mi nascuntur, nihil scilicet, nisi ut, rescribens aliquid, me expectares. Sic igitur facies. Vale.

ARGUMENTUM.

Probat, & diem, quo conveniri sunt, & Varronis, summique consilium, quod semel à Cesare victi ab armis discesserint.

M. T. C. Varroni S. D.

MIHI verò ad nonas bene maturum videtur fore, neque solum propter tempus, sed etiam propter anni tempus. Quare diem istum probo : itaque eundem ipse sequar. Consilii nostri, ne si eos quidem, qui id secuti non sunt, non poeniteret, nobis poenitendum putarem. Secuti enim sumus non spem, sed officium, relinquimus autem non officium, sed desperationem. Ita verecundiores fuimus, quam qui se domo non commoverunt : saniores, quam qui amissis opibus, domum non revertunt. Sed nihil minus fore, quam severitatem otiosorum : & quoquo modo res se habet, magis illos vereor, qui in bello occiderunt, quam hos curo, quibus non satisfacimus, quia vivimus. Mihi si spatium fuerit in Tusculanum ante nonas veniendi, istic te videbo : sin minus persequar in Cumam ; & ante te certior faciam, ut lavatio parata sit. Vale.

ARGUMENTUM.

Nuntiat Caesaris adventum ; & belli civilis causam in Pompejum potius, quam in Caesarem conferri ; Varronem autem laudat, quod se ab armis ad studia, quasi à tempestate in portum contulerit.

M. T. C. Varroni, S. D.

CAninius noster me tuis verbis admonuit, ut scriberem ad te si quid esset, quod putarem, te scire oport-

oportere. Est igitur adventus in expectatione : neque tu id ignoras. Sed tamen cum ille scripsisse, ut opinor, se in Asiense venturum, scripsérunt ad eum sui, ne id faceret : multos ei molestos fore, ipsumque multitis Ostiae, videtur commodius eum exire posse. Id ego non intelligebam, quid interesset : sed tamen Hirtius mihi dixit, & se ad eum, & Balbum, & Oppium scripsisse, ut ita faceret, homines, ut cognovi, amantes tui. Hoc ego idcirco nossete volui, ut scires, hospitium tibi ubi parares, vel potius utrobique. Quod enim ille facturus, incertum est : & simul ostentavi tibi, me istis esse familiarem, & consiliis eorum interesse. Quod ego cur nolim, nihil video : NON enim est tam ferre, si quid ferendum est, & probare. Si quid probandum non est. Etsi, quid non probem quidem, nescio, praeter initia rerum. Nam haec in voluntate fuerunt. Vidi enim (nam tu aberas) nostros amicos cupere bellum, hunc autem non tam cupere, quam non timere. Ergo haec consilii fuerunt, reliqua necessaria. Vincere autem aut hos, aut illos, necesse est. Scio te semper mecum in luctu fuisse ; cum videremus, quam illud ingens malum alterutrum exercitus ex ducum interitu : tum verò extremum malorum omnium esse civilis belli victoriam : quam quidem ego etiam illorum timebam, ad quos veneramus. Crudeiter enim otiosis minabantur : eratque iis & tua invisa voluntas, & mea oratio. Nunc verò si essent nostri potius, valde intemperantes fuissent : erant enim nobis peritati, quasi quidquam de nostra salute decrevissemus, quod non idem illis censuissemus : aut quasi utilius republicae fuisset, eos etiam ab bestiarum auxilium confugere, quam vel mori, vel cum spe, si non optima, at aliqua tamen, vivere. At in perturbata republica vivimus. Quid negat ? sed

hæc viderint ii, qui nulla sibi subsidia ad omnes vitæ status paraverunt. Hûc enim ut venirem, superior longius, quam voluit, fluxit oratio. Cùm enim te semper magnum hominem duxi, cùm quod his tempestatibus es propè solus in portu, fructusque doctrinæ percipis eos, qui maximi sunt, ut ea consideres, eaque tractes, quorum & usus, & delectatio est omnibus istorum & actis, & voluptatibus anteponenda. Equidem hos tuos Tusculanenses dies instar esse vitæ puto: libenterque omnibus omnes opes concesserim, ut mihi liceat, vi nulla interpellante, isto modo vivere. Quod nos quoque imitamus, ut possimus, & in nostris studiis libentissimè conquisçimus. Quis enim hoc non dederit nobis, ut cum opera nostra patria sive non possit uti, sive nolit, ad eam vitam revertemur, quam multi docti homines, fortassè non rectè, sed tamèn multi, etiam reip. præponendam putaverunt? Quæ igitur studia, magnorum hominum sententia, vacationem habent etiam publici muneris, iis concedente república, cur non abutamur? Sed plus facio, quam Caninius mandavit. Is enim, si quid ego scirem, rogarat, quod tu nescires: ego tibi ea narro, quæ tu melius scis, quam ipse, qui narro. Faciam ergo illud, quod rogatus sum, ut eorum, quæ temporis hujus sint, quæ tua interesse audiero, ne quid ignores. Vale.

ARGUMENTUM.

Matûrum jam esse ait, ut ab Urbe discedat, & de Cæsaris ex Africano bello redeuntis itinere rumores quosdam nuntiat.

M. T. C. Varroni. S. D.

Coenabam apud Sejum, cum utriusque nostrum redita sunt à te litteræ. Mihi verò jam matûrum vidè-

videtur. Nam, quod antea te calumniatus sum, indicabo maistiam meam. Volèbam propè alscubi esse, si quid bonæ salutis. Nunc, quando confecta sunt omnia, dubitandum non est, quin equis, velis. Nam, ut audivi de Lúcio Cæsare filio, mecum ipse, *Quid hic mihi faciet pari itaque non desino apud istos, qui nunc dominantur, coenitare. Quid faciam? tempori serviendum est. Sed ridicula missa faciamus, præsertim cum sit nihil, quod rideamus.*

Asena terribilis tremu, bõrrida terra, tumultu.

Itaque nullum est, quod non vérear. Sed quod quæris, quando, qua, quo, nihil adhuc scimus: istuc ipsum de Baïis, nonnulli dubitant, an per Sardiniam veniat. Illud enim adhuc prædium suum non inspexit: nec ullum habet detérius, sed tamèn non contemnit. Ego omninò magis árbitor' per Siciliam: vel jam sciemus: advéneat enim Dolabèlla. Eum puto magistrum fore. Sed tamèn, si sciam, quid tu constitueris, meum consiliium accomodabo potissimùm ad tuum. Quare expècto tuas litteras. Vale.

ARGUMENTUM.

Promiserat Varro, quòdam libris se esse in Ciceronis nomine aditum, Cicero nunc álmonet eum promissi, misis quas admonitõribus quatuor libris Académicis, quos Varroni dicavit.

M. T. C. Varroni S. D.

ETSI munus flagitare, quamvis quis ostenderit, ne populus quidem solet, nisi concitatus: tamèn ego expectatione promissi tui móveor, ut admoñeam te, non ut flagitem. Misi autèm ad te quatuor admonitõres, non nimis verecundos. Nosti enim profectò os ejus adolescentiõris Academiæ. Ex ea igitur média excitatos misi: qui, metuo, ne te fortè fla-

gigent: ego autem mandavi, ut rogarent. Expectabam omnino jamdiu, meque sustinebam, ne ad te prius ipse, quid scriberem, quam aliquid accepissem: ut possem te remunerari, quam simillimo munere: sed, cum tu tardius faceres, id est (ut ego interpretor) diligentius; teneri non potui, quin conjunctionem studiorum, amorisque nostri, quo possem, litterarum genere declararem. Feci igitur sermonem inter nos habitum in Cumano, cum esset una Pomponius, Tibi dedi partes Antiochinas; quas a te probari, intellexisse mihi videbar; mihi sumpsit Philonis. Puto fore, ut, cum legeris, mirere, id nos locutus esses inter nos, quod numquam locuti sumus; sed nosti morem dialogorum. Posthac autem, mi Varro, quamplurima, si videbitur, & de nobis, & inter nos: ferò fortasse: sed superiorum temporum fortuna reip. causam sustineat: hæc ipsi præstare debemus. Atque utinam quietis temporibus, atque aliquo, si non bono, ut saltè certo statu civitatis, hæc inter nos studia exercere possimus. Quamquam tùm quidem vel aliæ quæpiam rationes honestas nobis, & curas, & actiones darent: nunc autem quid est, sine his cur vivere velimus? mihi verò cum his ipsis vix, his autem detractis, ne vix quidem. Sed hæc coram, & sæpius. Migrationem, & emptionem feliciter evenire volo, tuumque in ea re consilium probo. Cura, ut valeas.

ARGUMENTUM.

Suadet Dolabella generi Ciceronis, ut aut Cesaris partes sequatur, aut in aliquam Civitatem a bello vacuam se recipiat, quod idem Cælius fecerat. Vide epist. 16. lib. 8.

Dolabella M. T. Cic. S. D.

Sivales, gaudeo: & ipse valeo, & Tullia nostra rectè valet. Terentia minus belle habuit: sed certum scio, jam convaluisset eam. Præterea rectissime sunt apud te omnia. Etsi nullo tempore in suspicionem tibi debui venire, partium, causa potius, quam tua, tibi suadere, ut te, aut cum Cæsare, nobiscum jungeres, aut certè in otium referres: præcipue nunc, jam inclinata victoria, ne possum quidem in ullam aliam incidere opinionem: nisi in eam, in qua scilicet tua de re tibi suadere videat, quod pie tacere non possum. Tu autem, mi Cicero, sic hæc accipies, ut, sive probabuntur, ab optimo certe animo, ac deditissimo tibi & cogitata, & scripta esse judices. Animadvertis Cui. Pompèjum nec nominis sui, nec rerum gestarum gloria, nec etiam rerum, aut nationum clientelis: quas ostentare crebro solebat, esse tutum; & hoc etiam, quod infimo cuique contigit, illi non posse contingere, ut honestè efugere possit, pulso Italia, amissis Hispaniis, capto exercitu veterano, circumvallato nunc denique, quod nescio, an ulli umquam nostro acciderit imperatori. Quamobrem quid aut ille sperare possit, aut tu, animum advertè pro tua prudentia. Sic enim facillimè, quod tibi utilissimum erit, consilii capies. Illud autem à te peto, ut, si jam ille evitaverit hoc periculum, & se abdidit in classem, tu tuis rebus consulas, & aliquandò tibi potius, quam cuivis, sis amicus. Satisfactum est jam à te vel officio, vel familiaritati: satisfactum etiam partibus, & ei reipublicæ, quam tu probabas: reliquum est, ubi nunc est respub. ibi simus potius, quam, dum illam veterem sequimur, simus in nulla. Quare velim, mi jucundissime Cicero, si fortè Pompèjus, pul-

pulsus his quoque locis, rursus alias regiones petere cogatur, ut tu te vel Athenas, vel in quamvis quietam recipias civitatem. Quod si eris facturus, velim mihi scribas; ut ego, si ullo modo poterò, ad te advolem. Quæcumque de tua dignitate ab imperatore erunt impetranda, qua est humanitate Cæsar, facillimum erit ab eo tibi ipsi impetrare: & meas tamen preces apud eum non minimum auctoritatis habituras puto. Erit tuæ quoque fidei, & humanitatis, curare, ut is tabellarius, quem ad te misi, reverti possit ad me, & a se mihi litteras referat. Vale.

ARGUMENTUM.

Quasi per jocum scribit, inter Niciam, & Vidium se iudicem esse consultatum, & item per jocum de P. Syllæ morte quiddam scribit.

M. T. C. Dolabellæ S. D.

NON sum ausus Sálvio nostro nihil ad te litterarum dare: nec mehercule habebam, quid scriberem; nisi a te me mirabiliter amari, de quo etiam nihil scribente me, te non dubitare certo scio. Omnino mihi magis litteræ sunt expectandæ a te, quam a me tibi. Nihil enim Romæ geritur, quod te putem scire curare: nisi fortè scire vis me inter Niciam nostrum, & Vidium, iudicem esse. Profert alter, ut opinor, duobus versiculis expensum Niciæ: alter Aristharcus hos. Ego, tamquam criticus antiquus, iudicaturus sum, utrum sint an. Puto te nunc dicere, Oblitusne est, igitur fungorum illorum, quos apud Niciam? & ingentium culinaram, cum Sophia Septimix? Quid ergo? tu adeo mihi excussam severitatem veterem putas, ut ne in foro quidem reliquæ pristinæ frontis appareant? sed tamen suavissimum nostrum præstabo intelligendum; nec committam, ut, si

ego

ego eum condemnaro, tu restituas, ne habeat Planctus Bursa, apud quem litteras discat. Sed quid ago cum mihi sit incertum, tranquillo, ne sis animo, an, ut in bello, in a. iqua majuscula cura, negotiove versere, labor longius. Cum igitur mihi erit exploratum, te libentè esse risurum, scribam ad te pluribus. Te tamen hoc scire volo vehementer populum sollicitum fuisse de P. Syllæ morte, antequam certum scierit: nunc querere desiérunt, quomodo perierit. Satis putant se scire, quod sciunt. Ego cateroqui animo æquo fero: unum vereor, ne hasta Cæsaris reflexerit. Vale.

ARGUMENTUM.

Deplorat Tulii mortem: & in Dolabellæ sermonibus plurimum sibi ait solari futurum: quamquam jam eam Dolabellæ miserat: sed fugendum erat Ciceroni temporis causa, cum Dolabellæ apud Cæsarem dominanciam gratia plurimum valeret.

M. T. C. Dolabellæ suo S. D.

VEL meo ipsius interitu mallet litteras meas desiderares, quam eo casu, quo sum gravissime affictus, quem ferrem certè moderatius, si te habeam: n. m. & cratio tua prudens, & amor erga me singularis multum levaret. Sed quoniam brevi tempore, ut opinio nostra est, te sum visurus, ita me affectum ofendes, ut multum a te possim juvari. Non quò ita sim fractus, ut, aut hominem me esse, oblitus sim, aut fortunæ succumbendum putem: sed tamen hilaritas illa nostra, & suavitas, quæ te præter ceteros delectabat, crepta mihi omnis est: firmitatem tamen, & constantiam, si modò fuit aliquando in nobis, eandem cognosces, quam reliquit. Quod scribis, prælia te mea causa sustinere: non tam

id labōro , ut , si qui mihi obréctent , à te refu-
téntur , quàm intélligi cúpio (quod certè intelligitur)
me à te amari : quod ut fácias , te étiám , atquè étiám
rogo , ignóscasque brevitaté meárum , litterárum : nam
& celeritér uná futúros nos árbitor , & nondúm satis
confirmátus sum ad scribéndum . Vale .

ARGUMENTUM.

*Gratulátur Dolabéllæ de Bajarum salubritate : & oratió-
nem pro Dejótaro Rege ad Cæsarem hábitam mittit .*

M. T. C. Dolabéllæ S. D.

GRátulor Baiis nostris , síquidém , ut scribis , sa-
lúbres repénite factæ sunt : nisi fortè te amant ,
& tibi assentántur , & tamdiú dum tu ades , sunt
oblítæ sui : quod quidém si ità est , mínimè miror ,
cælum étiám , & terras vim suam , si tibi ità con-
véniat , dimittere . Oratiúnculam pro Dejótaro , quàm
requirébas , habébam mecúm ; quod non putaram :
itaquè eam tibi misi . Velim sic légas , ut causam te-
nuem , & ínopem , nec scriptióne magnoperè dig-
nam . Sed ego hóspiti vétéri , & amico munúsculum
mittere volui levidénse , crasso filo , cujúsmodi ipsius
solent esse múnera . Tu velim ánimo sapiénti , forti-
que sis , ut tua moderátio , & grávitás aliórum in-
fámet injúriam . Vale .

ARGUMENTUM.

*Rogat Dolabellam , ut Suberino , & Plánio réditum in Pá-
vriam conficiat : eosque ita excúsat , ut osténdat , casu quódam ,
& necessitatè coáctos Pompéii partes in Hispánia fuisse .*

M. T. C. Dolabéllæ S. D.

CSuberínus Calénus , & meus est familiáris , &
Leptæ nostri familiaríssimi pernecessárius . Is
cum

cum vitándi belli cáusa proféctus esset in Hispániám ;
cui M. Varróne antè bellum , ut in ea provinciæ
esset in qua nemo nostrum , post Afránium superá-
tum , bellum ullum fore putarat , incidit in ea ipsa
mala , quæ summo stúdio vitaverat : opprésus est enim
bello repéntino : quod bellum commórum à Scápua ,
itá postea confirmátum est à Pompéio , ut nulla ra-
tione se ab illa miséria eripere posset . Eadem cáusa ,
ferè est M. Plánii Herédís , qui est itém Calénus , Lep-
tae nostri familiaríssimus . Hosce igitúr ambos sic ti-
bi comméndo , ut majóre cura , stúdio , sollicitúdi-
nè , animi comméndare non possim . Volo ipsórum cau-
sa : meque in eo vehementèr & amicitia moveat , &
humánitas . Lepta verò cum ità labóret , ut ejus foretú-
na videantur in discrimen venire : non possum ego
non aut proximè , atquè ille , aut étiám a que labo-
rare . Quapropter etsi sæpè expértus sum , quántum
me amares : tamèn sic velim tibi persuádeas , sed me
in hac re maximè judicatúrurum . Pero igitúr , à te vel
si páteris , oro ; ut , hómines miserós , & fortúna ,
quàm vitare nemo potest , magis , quàm culpa , cala-
mitósos , consérves incólumes : velisque , per te me
hoc múnere cùm ipsis amícis homínibus , tum muni-
cipio Caléno , quicum mihi magna necessitúdo esto ;
tum Leptæ , quem omnibus antepóno , dare . Quod
dictúrurum sum , puto equidém non valdè ad rem per-
tinère , sed tamèn nihil obest dicere : res familiáris
áleri eórum valdè exigua est , áleri vis equéstris .
Quapropter quandò his Cæsar vitam sua liberalitá-
te concessit ; nec est , quod iis præterea magnoperè
possit ádiri : réditum , si me tantum amas , quan-
tum certè amas , homínibus cónfice : in quo nihil
est præter viam longam : quam idcirco non fúgiunt ;
ut & vivant cum suis , & moriántur domi : quod ut
ení-

enitàre, contédasque, vel potiùs, ut perficias, (posse enim te mihi persuási) vehementèr te étiam, atquè, étiam rogo. Vale.

ARGUMENTUM.

Dolabellam laudibus extollit, quia columnam in foro Cæsari, quasi Deo erectam, creverat. V. de lib. 14. ad Atticum, & Laelianum, lib. 1. cap. 15.

M. T. C. Dolabellæ Cos. S. D.

ETSI conténtus eram, mi Dollabélla, tua glóriæ satisque ex ea magnam lætitiám, voluptátemque capiébam: tamèn non possum non consistèri, cumulari me máximo, gáudio, quòd vulgò hóminum opínio sócium me adscribat tuis láudibus. Neminem convéni (convénio autèm quotidie plúrimos: sunt enim permúlti óptimi viri, qui valerúdinis cáusa in hæc loca convéniant. Præterea ex municípiis frequéntes necessarij mei) quin omnes, cum te summis láudibus ad cœlum extulérunt. Mihi continud máximas grátias agant. Negant enim, se dubitàre, quin tu meis præcéptis, & consíliis obtémperans, præstantissimum te civem, & singulárem consulem præbeas. Quibus ego quamquàm veríssimè possum respondère, te quæ facias, tuo judicio, & tua spontè facere, nec cujúsquam egère consílio: tamèn nequè planè asséntior, me immínuam meam láudem, si omnis à meis consíliis proféccta videatur: nequè valdè nego: sum enim avidior étiam, quàm satis est, glória. Est tamèn non aliénium, à dignitatè tua, quod ipsi Agamemnoni, regum regi, fuit honoratum, habéte aliquem in consíliis capiéndis Nestórem mihi verò gloriósum, te júvenem consulem florère láudibus, quasi alúmnum disciplinæ mæx. L. quidém Cæsar, cum ad eum ægrétum Neápolim veníssem, quamquàm erat op-

oppressus totius cõporis dolõribus, tamèn antequàm me planè salutávit. O mi Cícero, inquit, grátulor tibi, cum tantum vales apud Dolabélliam, quantum si ego apud scrõris filium valérem: jam salvi esse possemus. Dolabélla verò tuo & grátulor, & grátias ago: quem quidem, post te consulem solum possumus verè consulem dicere: deindè multa de factò, ac de re gesta tum nihil magnificentiùs, nihil præclariùs actum unquam, nihil reipúb. salutariùs: atquè hæc una vox omnium est. A te autèm peto, ut me hanc quasi falsam hereditatem aliénæ glóriæ sinas cernere, meque aliqua ex parte in societatem tuarum láudum venire patiàre: quamquàm, mi Dolabélla, (hæc enim jactatus sum) libentiùs omnes meas, si modo sunt aliqua meæ láudes, ad te transfúderim, quam aliquam partem exháuserim ex tuis. Nam cum te sempèr tantum diléxerim, quantum tu intelligere pctuísti: tum his tuis factis sic incensus sum, ut nihil unquam in amóre fuérit ardentius. NIHIL est enim (mihi crede) virtute formosiùs, nihil pulchriùs, nihil amabiliùs. Sempèr amávi, ut scis, M. Brutum: propter ejus summum ingénium, suavissimos mores, singularem probitatè, atque constantiam: tamèn idibus Mart. tantum accessit ad amórem, ut miràrer locum fuisse augèndi in eo, quod mihi jam pridem cumulatè esse videbatur. Quis erat, qui putàret ad eum amórem, quem ergà te habebam, posse aliquid accédere? tantum accessit, ut mihi nunc deniquè amare videar, antè dilexisse. Quarè, quid est, quod ego te hortèr, ut dignitatì, & glóriæ sérvias? propònam tibi claros viros: quod facere solent, qui hortantur? neminem hábeo clariórem, quàm te ipsum. Te imitère oportet, tecum ipse certes. Nec licet quidém tibi jam, tantis rebus gestis, non tu simi-

lem esse: quod cum ita sit, hortatio non est necessaria, gratulatione magis utendum est. Contigit enim tibi, quod haud scio an nemini, ut summa severitas animadversionis non modò non invidiosa, sed etiam popularis esset, & cum bonis omnibus, tum infimo cuique gratissima. Hoc si tibi fortuna quadam contigisset, gratularer felicitati tuae: sed contigit magnitudine tum animi, tum etiam ingenii: atque consilii: legi enim concionem tuam, nihil illa sapientius. Ita pedetentim, & gradatim tum accessus à te ad causam facti, tum recessus, ut res ipsa maturitatem tibi animadvertendi omnium concessu daret. Liberasti igitur & urbem periculo, & civitatem metu: neque solum ad tempus maximam utilitatem attulisti, sed etiam ad exemplum: quo facto intelligere debes, in te repositam esse rempub. tibi que non modò tuendos, sed etiam ornandos esse illos viros, à quibus initium libertatis profectum est. Sed his de rebus coram plura propediem, ut spero. Tu, quoniam rempub. nosque conservas: fac, ut diligentissimè te ipsum, mi Dolabella custodias. Vale.

ARGUMENTUM.

Duabus Pæti epistolis respondet: priori, jure, se ejus valetudine perturbatum, cujus, & amorem in se, & ingenii fecunditatem plurimi faciat; posteriori, nibili referre, utrum Roma sit, an Neapoli, cum Rome unius nunc regantur omnia: itaque se manere in sententia de domo Neapoli emenda.

M. T. C. Papirio Pæto S. D.

Duabus tuis epistolis respondebo: uni, quam triduo antè receperam à Zetho; alteri, quam attulerat Philæros tabellarius. Ex prioribus tuis literis intellexi, pergratam tibi esse curam meam vale-

letudinis tuæ: quam tibi perspèctam esse gaudeo: sed, mihi crede, non perinde, ut est reapse, ex literis perspicere potuisti. Nam cum à satis multis (non enim possum aliter dicere) & coli me videam, & diligere; nemo est illorum omnium mihi te jucundior. Nam quòd me amas, quod id & jampridem, & constantè facis, est id quidè magnum, atque haud scio, an maximum, sed tibi commùnè cum multis: quod tu ipse tam amandus es, tamque dulcis, tamque in omni genere jucundus, id est propriè tuum. Accedunt non Attici, sed salsiores, quam illi Atticorum, Romani veteres, atque urbani sales. Ego autè (existimes licet quod jubet) mirificè capior, facilius, maximè nostratibus, præsertim cum eas videam primùm oblitus Latio, tum cum in urbem nostram est infusa peregrinitas: nunc verò etiam braccatis, & transalpinis nationibus, ut nullum veteris lepòris vestigium appareat. Itaque, te cum video, omnes mihi Grancios, omnes Lucillos, (verè ut dicam) Crassos quoque, & Lælios vidère video: moriar, si præter te quemquam reliquum habeo, in quo possim imaginem antiquæ, & vernaculæ festivitatis agnoscere. Ad hos lepòres cum amor ergà me tantus accèdat, miraris, me tanta perturbatione valetudinis tuæ tam gravitèr exanimatum fuisse? Quod autè altera epistola purgas te non dissuasorem mihi emptionis Neapolitanæ fuisse, sed auctorem commorationis urbanæ: neque ego aliter accèpi: intellexi tamèn idem, quod his intelligo literis, non existimasse te; mihi licère, id, quod ego arbitrar, res has non omninò quidè, sed magnam partem relinquere. Catulum mihi narras, & illa tempora: quid simile? ne mihi quidè ipsi tunc placèbat, diutiùs abesse ab reip. custodia. Se-

debamus enim in puppi, clavumque tenebamus: nunc autem vix est in sentina locus. An minus multa S. C. futura putas, si ego sim Neapoli? Romae cum sum, & urgeo forum, S. C. scribuntur apud amatores tuum; familiarum meum. Et quidem, cum in mentem venit, ponor ad scribendum, & ante audio S. C. in Armeniam, & Syriam esse perlatum, quod in meam sententiam factum esse dicatur, quam omnino mentionem ullam de ea re esse factam. Atque hoc nolim me jocari putes. Nam mihi scito jam a regibus ultimis alias esse litteras, quibus mihi gratias agant, quod se mea sententia reges appellaverim; quos ego non modo reges appellatos, sed omnino natos nesciebam. Quid ergo est? tamen quamdiu hic erit noster hic praefectus moribus, parebo auctoritati tuae: cum vero abierit ad fungos me tuos conferam. Domum si habebō, in denos dies, si aguis sumptuarie legis conferam. Sin minus invenero, quod placeat, decrevi habitare apud te. Scio enim, me nihil gratius tibi facere posse. Domum Sullanam desperabam jam, ut tibi proximè scripsis: sed tamen non abieci. Tu, velim, ut scribis, cum fabris eam perspicias. Si enim nihil est in parietibus, aut in tecto vitii: cetera mihi probabuntur. Vale.

ARGUMENTUM.

Ostendit primum, nihil à se praetermissum, ut Cassarianorum benevolentiam conciliaret: deinde, neque boni civis, neque sapientis hominis officium in se desiderari posse; postremò ad Papirii iocutiones eis respondet.

M. T. C. Papirio Pato S. D.

Delectaverunt me litterae tuae: in quibus primum amavi amorem tuum, qui te ad scribendum incitavit, verentem, ne Silius suo nuncio aliquid mihi

hi sollicitudinis attulisset. De quo & tu mihi antea scripseras, bis quidem eodem exemplo, facile ut intelligerem, te esse commotum: & ego tibi accurate rescripseram, ut quoquomodo, in tali re, atque tempore aut liberarem te ista cura, aut certe levarem. Sed quando proximè quoque litteris ostendis, quantae curae tibi sit ea res; sic, mihi Pate, habetis: quidquid arte fieri potuerit, (non enim jam satis est consilio pugnare, artificium quoddam excogitandum est) sed tamen quidquid elaborari, aut effici poterit ad istorum benevolentiam conciliandam, & colligendam, summo studio me consecutum esse: nec frustrà, ut arbitror. Sic enim color, sic observor ab omnibus iis, qui à Caesare diliguntur, et ab eis me amari putem. Nam, etsi NON facile judicatur amor verus, & fictus, nisi aliquod incidat ejusmodi tempus, ut, quasi aurum igne, sic benevolentia fidens periculo aliquo perspicui possit: cetera sunt signa communia. Sed ego uno utor argumento: quamobrem me ex animo, verèque arbitrer diligis: quod & nostra fortuna ea est, & illorum, ut simulandi causa non sit. De illo autem, quem penes est omnis potestas, nihil video: quod timeam, nisi quod omnia sunt incerta, cum à jure discussum est: nec praestari quidquam potest, quale futurum sit, quod positum est in alterius voluntate, ne dicam libidine. Sed tamen ejus ipsius nulla re à me offensus est animus. Est enim adhibita in ea re ipsa summa à nobis moderatio. Ut enim olim arbitraber esse meum, liberè loqui, cujus opera esset in civitate libertas; sic ea, nunc amissa, nihil loqui, quod offendant, aut illius, aut eorum, qui ab illo diliguntur, voluntatem. Effugere autem si velim nonnullorum acutè, aut facetè dictorum offensivam, fama inge-

nūi mihi est abjicienda; quod si id possem, non recusarem. Sed tamen ipse Cæsar habet pericre iudicium; & ut Særvius frater tuus (quem litteratissimum fuisse iudico) facile diceret, hic versus Plauti non est, hic est, quod tritas haberet aures notandis generibus poetarum, & consuetudine legendi: sic cupio Cæsarem, cum volumina jam confecerit, si quid offeratur ad eum pro meo, quod meum non sit, rejicere solere: quod eo nunc magis facit, quia vivunt incum ferè quotidie illius familiares. Incidunt autem in sermone vario multa; quæ fortasse illis, cum dixi, nec illiterata, nec insulsa esse videantur. Hæc ad illum cum reliquis actis perferuntur; ita enim ipse mandavit. Sic sit, ut, si quid præterea de me audiatur, non audiendum putet: quamobrem OEnomaio tuo nihil utor; etsi posuisti loco versus Attianos. Sed quæ est invidia? aut quid nunc mihi invideri potest? Verum fac esse omnia. Sic video philo-sophis placuisse, iis, qui mihi soli videntur vim virtutis tenere; nihil esse sapientis præstare, nisi culpam; qua videor mihi dupliciter carere: & quod ea senserim, quæ rectissima fuerunt: & quod, cum vidirem, presidii non satis esse ad ea obtinenda, viribus certandum cum valentioribus non putarim; ergo in officio boni civis certè non sum reprehendendus. Reliquum est, ne quid stultè, ne quid temerè dicam, faciamve contra potentes: id quoque puto esse sapientes. Cætera verò; qui quisque me dixisse dicat, aut quomodo ille accipiat, aut qua fide mecum vivant ii, qui me assidue colunt, & observant. Præstare non possum. Ita fit, ut & superiorum consiliorum conscientia, & præsentis temporis moderatione me consoler: & illam Attii similitudinem non modò jam ad invidiam, sed

ad

ad fortunam transferam: quam existimo levem, & imbecillam, ab animo firmo, & gravi tamquam uam fluctum à saxo, frangi oportere. Etenim, cum pleena sint monumenta Græcorum: quemadmodum sapientissimi viri regna tulerint, vel Athénis, vel Syracusis, cum servientibus suis civitatibus, fuerint ipsi quòdam modo liberi: ego me non putem tuèri meum statum sic posse, ut nequè offèndam animum cuiusquam, nec frangam dignitatem meam? Nunc venio ad jociationes tuas: quando cum, secundum OEnomaum Attii, non ut olim solèbat, Atellanum, sed, ut nunc fit, mimum introduxisti: quem tu mihi Popilium, quem denarium narras? quam tyrotarichi parinam; facilitate mea ista ferebantur antea: nunc mutata res est. Hirtium ego, & Dolabellam dicendi discipulos habeo, coenandi magistros. Puto enim, te audisse, (si forte ad vos omnia perferuntur) illos apud me declamitare, me apud illos coenitare. Tu autem, quod mihi bonam copiam ejures, nihil est: tum enim, cum rem augèbas, quæstionculis te facièbam attentionem: nunc, cum tam æquò animo bona perdas, non eo sis consilio, ut, cum me hospitio recipias, æstimationem te aliquam putes accipere; etiam hæc levior est plaga: ab amico, quam à debitore. Nec tamen eas coenas quæro, ut magnæ reliquæ fiant: quod erit, magnificum sit; & laurum memini te mihi Phæmæ coenam narrare; temperius fiat: cætera eodem modo. Quod si perseveras me ad matris tuæ coenam vocare; feram id quoque: volo enim videre animum, qui mihi audeat ista; quæ scribris, apponere, aut etiam polypum miniâni Jovis similem. Crede mihi non audebis; antè meum adventum fama ad te de mea nova lautitia venierit: eam extimesces. Nequè est quòd in promisside spe-

S

po-

ponas aliquid: quam totam sustuli, solébam enim antea delectari oleis, & lucanicis tuis. Sed quid hæc loquimur? liceat modo isto venire. Tu verò (volo enim abstergere animi tui metum) ad tyrotárichum antiquum redi. Ego tibi unum sumptum afferam, quod bálneum calfacias oportébit: cætera more nostro. Superiõra illa lúsimus. De villa Seliciána & curásti diligentèr, & scripsisti facetissimè: itaque puto me prætermisórum: salis enim satis est, sanniónum parum, Vale.

ARGUMENTUM.

Agros quosdam Cæsar militibus divóstris videbátur. Ea dicitur visio, veritus est Pæus, ne ad ipsius agros perveniret: id querenti Cicero respondet.

M. T. C. Papirio Pæto S.D.

NON tu homo ridiculus es; qui, cum Balbus noster apud te fuerit, ex me quæras, quid de istis municipiis, & agris futurum putem? quasi aut ego quidquam sciam, quod iste nesciat: aut si quid aliquando scio, non ex isto, sóleam scire. Imò vero, si me amas, tu fac, ut sciam, quid de nobis futurum sit: habuisti enim in tua potestate, ex quo, vel ex sóbrio, vel certè ex ebrio scire posses. Sed ego istam mi Pæte, non quæro: primùm quia de lucro propè jam quadriennium vivimus (si aut hoc lucrum est; aut hæc vita, supèrstitem reip. vivere) deindè, quod scire quoque mihi videor, quid futurum sit: fiet enim quodcúmque volent, qui valébunt: valébunt autem sempèr arma; nobis igitur satis esse debet, quicquid concéditur: hoc si quis pati non potuit, mori debuit. Vejéntem quidèmm agrum, & Capenatum metiuntur: hic non longè abest à Tusculáno. Nihil tamèn timeo: fruior, dum licet: opto, ut sempèr liceat: si id mihi

con-

contigerit. Tamèn, quando ego, vir fortis, idemque philósophus, vivere pulcherrimum duxi, non possum eum non diligerè, cujus beneficiis id consecutus sum: qui si cupiat esse rempùb. qualè fortassè & ille vult; & omnes optare debémus: quid faciat, tamèn non habet: ità se cum multis colligavit. Sed longiùs progrédior: scribò enim ad te; hoc tamèn scito, non modò me, qui consiliis non intersum, sed ne ipsum quidèmm príncipem scire, quid futurum sit. Nos enim illi servimus; ipse temporibus: ità nec ille, quid témpora postulatúra sint, nec nos, quid ille cogitet, scire possumus. Hæc tibi antea non rescripsi, non quò cessatò esse solèrem præsertim in litteris: sed, cum explorati nihil habèrem, nec tibi solitúdinem ex dubitatiónè mea, nec spem ex affirmatióne afferre volui. Illud tamèn adscribam, quod est verissimum, me his temporibus adhuc de isto periculo nihil audisse: tu tamèn pro tua sapiéntia debébis optare óptima, cogitare difficílima, ferre quæcúmque erunt. Vale.

ARGUMENTUM.

Expõnit, quibus causis adductus, quasi apèrto ludò suos familiares in eluquentia ceperit exercere. Addit nonnulla per jocum de cenarum lautitia.

M. T. C. Papirio Pæto S.D.

CUM essem otiosus in Tusculano, propterea quòd discipulos obviam miseram; ut iidem me quam maxime conciliarent familiari suo, accèpi tuas litteras plenissimas suavitàtis; ex quibus intellèxi, probàri tibi meum consilium, quod: ut Dionysius tyrannus, cum Syracúsibus expulsus esset, Corinthi dicitur ludum aperuisse; sic ego, sublatis judiciis, amisso regno forénsi, ludum quasi habere ceperim. Quid

S 2

quæ-

quæris? me quoque delectat consilium: multa enim consequor; primum, id, quod maxime nunc opus est munio me ad hæc tempora. Id cuiusmodi sit, nescio, tantum video, nullius adhuc consilia me huic antepônere, nisi fortè mori melius fuit: in lectulo, fateor: sed non accidit: in acie non fui. Cæteri quidem Pompéjus, Léntulus tuus, Scípio, Afránius, foedè perierunt: at Cato præclarè. Jam istuc quidem, cum volémus, licèbit: demus modò operam, ne tam necesse nobis sit, quam illi fuit: id, quod ágimus. Ergò hoc primum: sequitur illud: ipse melior fio: primum valetudine, quam, intermissis exercitatiõibus, amiseram: deindè ipsa illa, si qua fuit in me, facultas oratiõnis, nisi me ad has exercitatiõnes retulissem, exaruisset. Extrémum illud est, quod tu nescio, an primum putes, plures jam pavones confèci, quàm tu pullos columbinos. Tu istuc de Atteriáno jure delectato, ego me híc Hirtiáno: veni igitur, si vir es, & discè jam, quas quæris: etsi sus Minervam. Sed quandò, ut vidèbo, æstimatiõnes tuas vèndere non potes, nequè ollam denariõrum implère: Romam tibi remigrandum est: satiùs est híc cruditate, quàm istuc famæ. Video te bona perdidisse: spero idem isthuc familiàres tuos. Actum igitur de te est, nisi pròvides. Potes mulo isto, quem tibi reliquum dicis esse (quandò canthérium comedisti) Romam pèrvehi Sella tibi erit in ludo, tamquàm hypodidáscale, pròxima: eam pulvinus sequètur. Vale.

ARGUMENTUM.

Cum scripisset Pætus, Balbum tenuculo apparatu fuisse contentum; joci materiam inde arripuit Cícero: idque cum arguit matiusè scripsisse, ne majorem apparatum ipse requirer et.

M.

M. T. C. Papirio Pætò S.D.

TAmèn à malitia non discèdis: tenuculo apparatu significas Balbum fuisse contentum. Hoc vidèris dicere, cum reges tam sint continèntes, multò magis consulàres esse oportère. Nescis me ab illo omnia expiscatum: rectà enim à porta domum meam venisse. Nequè hoc admiror, quòd non ad tuam potius, sed illud, quòd nec ad suam: ego autèm tribus primis verbis. Quid noster Pætus? At ille adjurans nusquam se umquam libentiùs. Hoc si verbis assecutus es, àures ad te àfferam non minùs elegàntes: sin autèm obsónio, peto à te, ne pluris esse Balbos, quàm disertos putes. Me quotidie aliud ex alio impedit: sed si me expediéro, ut in ista loca venire possim, non committam, ut te fero à me cerciorem factum putes. Vale.

ARGUMENTUM.

Focatur suo more cum Pætò; Epicurcum se ait esse factum, abjecta Reip. judiciorumque cura.

M. T. C. Papirio Pætò S.D.

Dupliciter delectatus sum tuis litteris, & quòd ipse risi, & quòd te intellèxi jam posse ridere: me autèm à te, ut scurràm vèlitem, malis oneratum esse, non molestè tuli. Illud dóleo, in ista loca venire me, ut constituèram, non potuisse: habuisses enim non hòspitem, sed conturbanèlem; at quem virum? non eum, quem tu es solitus promulside conficere; integram famen ad ovum àfferò: itaque ad assum vitulinum ópera perducitur. Illa mea, quæ solèbas antè laudare, ò hómìnem fácilem! ò hòspitem non gravem! abièrunt. Nam omnem nostram de repúb. curam, cogitatiõnem de dicènda in Senátu sentèntia, commentatiõnem causarum abjecimus: in

Epicūri nos, adversārii nostri castra conjécimus: nec tamēn ad hanc insolentiam, sed ad illam tuam lautitiam; vétérem dico: cum in sumptum habébas: etsi numquam plura prædia habuisti. Proindē te paratū cum hómīne edāci tibi res est, & qui jam aliquid intélligat, autēn hómīnes scis, quān insolēntes sūt: dediscēdæ tibi sunt sportellæ, & artolāgani tui. Nos jam ex arēis tantū habemus, ut Verrium tuum, & Camillum (qua munditia hómīnes? qua elegātia?) vocāre sapiūs audeāmus. Sed vide audāciam; etiā Hirtio cœnam dedi, sine pavōne tamen; in ea cœna coquus meus, præter jus fervens; nihil potuit imitari. Hæc igitur est nunc vita nostra: manē salutāmus domi, & bonos viros multos, sed tristes, & hostes victōres; qui me quidēm perofficiōse, & permantē observant; ubi salutatio defluxit, litteris me invólvo, aut scribo, aut lego. Veniunt etiā qui me audiunt, quāsi doctum hómīnem, quia paulò sum, quam ipsi, idōctior, indē corpore omne tempus datur. Patriam eluxi jam, & gravius, & diutius, quān ulla mater unicūm filium. Sed cura, si me amas, ut vāleas; ne ego, te jacēte, bona tua comedam. Statui enim tibi ne ægrōto quidēm parcere. Vale.

ARGUMENTUM.

Confutat, quod Papirius scripserat, fulmina quædam verborum esse in Ciceronis epistolis: que ipse sive id imitaretur. Confutat & illud, quod negarat, Papirium quemquam fuisse Parrivium.

M. T. C. Papirio Pato S. D.

AIN tandem? insanire tibi vidēris, quod imitēre verborū meōrum, ut scribis, fulmina: tūm insanires, si cōsequi non posses: cum verò etiā vincas, me prius irrideas, quān te, oportet. Quare ni-

nihil tibi opus est illud à Trabea, sed potiùs meum. Verumtamēn quid tibi ego videor in epistolis? nonnē plebējo sermōne agere tecum? nec enim semp̄ eodē modo. Quid enim simile habet epistola aut iudicio, aut concioni? quin ipsa iudicia non solēmus omnia tractāre uno modo. Privatas causas, & eas tēnues, agimus subtiliùs: capitis, aut famæ scilicēt ornatiùs. Epistolas verò quotidianis verbis tēxere solēmus. Sed tamēn, mi Pate qui tibi venit in mentem negāre, Papirium, quēmq̄am umquān nisi plebējum fuisse? fuērunt enim Patritii minōrum gentium: quorum princeps I. Papirius Mugillanus, qui consul cum L. Semprónio Atrantino fuit, cum antea censor cum eodē fuisset, annis post R. C. cccxii. sed cum Papirii dicebāmini. Post hunc xiiii. fuērunt, sella curūli, antē L. Papirium Crassum, qui primus Papirius est vocari dēsitus. Is Dictator cum L. Papirio Cursorē magistro equitum factum est; annis post R. C. ccccv. & quadriennio post consul cum C. Duillio. Hunc secutus est Cursor, homo valdē honoratus: deindē Masso ædilitius. Inde multi Massōnes: quorum quidēn tu omnium Patriciōrum imāgines habes volo. Deindē Carbōnes, & Turdi insequuntur. Hi plebēii fuērunt: quos contēmnas cēnseo. Nam præter hunc Cn. Carbōnem, quam Damasippus occidit, civis è rep. Carbōnum nemo fuit. Cognovimus Cn. Carbōnem, & ejus fratrem scurrā: quid his improbiùs? De hoc amico meo: Rubriæ filio, nihil dico; tres illi fratres fuere, C. Cn. M. Marcus, P. Flacco accusante condemnatus, fur magnus ex Sicilia. Cujus accusante L. Crasso, cantharidas sumpsisse dicitur. Is & tribūnus plebis seditiosus, & P. Africano vim attulisse existimatus est. Hoc verò qui Lilybæi à Pompējo nostro interfēctus est, improbiōr

re no (meo iudicio) fuit. Jam pater ejus accusatus à M. Antonio, tutorio atramento absolutus putatur. Quare ad patres censeo revertare. Plebei quam fuerint importuni, vides. Vale.

ARGUMENTUM.

Disputat pro Stoicis de libertate loquendi; quos tamen ait se non imitari.

M. T. C. Papirio Pato S. D.

AMO verecundiam, vel potius libertatem loquendi. Atque hoc Zenoni placuit, homini meretricie accuto: etsi Academiae nostrae cum eo magna rixa est. Sed, ut dico, placet Stoicis suo quamque rem nomine appellare. Sic enim disserunt, nihil esse obscenum, nihil turpe dictu: nam si quod sit in obscenitate flagitium, id aut in re esse, aut in verbo, nihil esse tertium: in re non est, itaque non modo in comediis res ipsa narratur: ut ille in Demiurgo modo, (forte nosti canticum: meministi Roscium) ita me destituit nudum: totus est sermo verbis tectus re impudentior: sed etiam in tragoediis. Quid est enim illud? Quae mulier una? quid, inquam, est? Usurpata duplex cubile. Quid illud? Pherae hic cubile inire est ausus. Quid est Virginem me quondam invitam per vim violat. Juppiter bone, violat? Atque idem significat, sed alterum nemo tulisset. Vides igitur, cum eadem res sit, quia verba non sint, nihil videri turpe. Ergo in re non est multo minus in verbis. Si enim, quod verbo significatur, id turpe non est; verbum quod significat, turpe esse non potest. Anum appellas alieno nomine: cur non suo potius? si turpe est, ne alieno quidem; si non est, suo potius. Caudam antiqui penem vocabant, ex quo est propter similitudinem peniculus: at hodie

penis est in obscenis. At vero Piso ille Frugi in animalibus suis quaeritur, adolescentes peni ditos esse. Quod tu in epistola appellas suo nomine, ille rectius penem. Sed quia multis factum est tam obscenum, quam id verbum, quo tu usus es. Quid, quod vulgo dicitur, cum nos te volumus convenire, num obscenum est? Nemi in Senatu disertum consulari ita eloqui. Hanc culpam majorem, an illam, dicam? Potuit obscenius? non, inquis; non enim ita sensit. Non ergo in verbo est. Docui autem in re non esse; nusquam igitur est. Liberis dare operam, quam honeste dicitur, etiam patres rogant filios: ejus operae nomen non audent dicere. Socratem fidebus docuit nobilissimus fidicen: is Connus vocitatus est: num id obscenum est. Graecis quidem, inquit. Nihil est ergo in verbo; quando & ego Graecus scio: & tamen tibi dico, bini; idque tu facis, quasi ego Graecus, non Latine dixerim ruta, & menta, recte utrumque. Volo mentam pusillam ita appellare, ut rutulam; non licet. Bella rectoriola dicis: dic ergo etiam pavimenta isto modo: non potes. Vides igitur nihil esse, nisi ineptias: turpitudinem nec in verbo esse, nec in re, itaque nusquam esse. Ergo in verbis honestis obscena ponimus. Quid enim? non honestum verbum est divisio? at incest obscenum, cui respondet intercapedo. Nunc haec ergo obscena sunt? nos autem ridicule, si dicamus, ille patrem strangulavit, honorem non praefatur: sin de Aurélia aliquid, aut Lollia, bonos praefandus est. Et quidem jam non etiam obscena verba pro obscenis sunt, batuit, inquit; impudenter: depsit, multo impudentius. Atque neutrum est obscenum. STULTORUM plena sunt omnia. Testes, verbum honestissimum in iudicio, alio loco non nimis. At honesti,

Cólei Lanyini Cliternini non honesti. Quid ? ipsa ges modò honesta , modò turpis. Suppedit , flahitium est ; jam erit nudus in bálneo , non reprehéndes. Habes scholam Stóicam , quàm multa ex uno verbo tuo ? Te advérsus me ómnia audere , gratum est , ego servo , & servábo , (sic enim assuévi) Platonis verecúndiam. Itaque tectis verbis ea ad te scripsi , quæ apertissimis habent Stóici. Sed illi étiam crépitus ajunt aequè líberos , ac ructus , esse oportere. Honórem igitur. Kaléndis Mártilis. Tu me diliges , & valébis.

ARGUMENTUM.

Pronúnciat Peto advéntum suum ; quamquàm enim audívis eum pèdiibus laboráre , se tamèn puárare aut , cóquum illius articulári morbo non impediri , quominús cœnam possit apparáre.

M. T. C. Papírio Pæto S.D.

HERI veni in Cumánum : cras ad te fortassè : sed , cum certum sciam , fáciam te paulò antè certiórem. Etsi M. Cæpárius , cum mihi in sylvá Gallinária obviám venisset , quæsissemque , quid ágeres , dixit , te in lecto esse , quòd ex pèdibus laboráres. Tuli scilicèt molestè , ut debui : sed tamèn constitúi ad te veníre , ut & vidérem te , & víserem , & cœnarem étiam. Non enim árbitror , cóquum étiam te arthriticum habère. Expècta igitur hóspitem cum minimè edacem , tùm inimicum cœnis sumptuósis. Vale.

ARGUMENTUM.

Rufum à Peto commendátum , ait sibi cura étiam , atquè étiam fore. Dein monet , ut omninò ad cœnas , & convívium ,

ami-

amicórum védeat. Concúdit , nihil sibi esse Rep. charius.

M. T. C. Papírio Pæto S.D.

RUfam istum , amicum tuum , de quò iterum jam ad me scribis , adjuvarem quantum possent étiam si ab eo læsus essem , cum te tantoperè vidé rem ejus causa laboráre : cumverò & ex tuis litteris , & illius ad me missis , intélligam , & júdicem , magnæ curæ ei salutem meam fuisse : non possum ei non amicus esse : nequè solùm tua commendatione , quæ apud me , ut debet , valet plurimum , sed étiam voluntate , ac júdicio meo. Volo enim te scire , mi Pæte , initium mihi suspiciónis , & cautiónis , & diligéntiæ fuisse litteras tuas : quibus litteris congruentes fuerunt áliæ postea multórum. Nam & Aquíni , & Fabratéria consilia sunt inita de me , quæ te védo inaudisse : & , quasi divinarent , quàm his moléstus essem futurus , nihil áliud egerunt , nisi me , ut opprimérent. Quòd ego non súspicans , incáutior fuissem , nisi à te admónitus essem. Quamobrem iste tutus amicus apud me commendatione non eget. Utinàm ea fortuna reipúbl. sit , ut ille me quàm gratissimum possit cognóscere. Sed hæc hæctenus : Te ad cœnas itáre desisse , molestè fero. Magna enim te delectatione , & voluptate privasti : deinde etiam véreor (licet enim verum dicere) ne , nescio , quid illud , quod solébas , dediscas , & obliviscáre cœnulas facere. Nam , si tùm , cum habébas , quos imitáre , non multum proficiébas ; quid nunc te facturum putem ? Spúrina quidém , cum ei rem demonstrássem , & vitam tuam superiórem exposuíssem , magnum periculum summum reip. demonstrábat , nisi ad superiórem consuetudinem , cum favónius flaret , revertisses : hoc tempore fieri posse , si fortè tu frigus ferre non posses. Sed

me-

EPIST. AD VARRONEM.

meherculè, mi Pæte, extrà jocum, moneo te; quod pertinere ad beatè vivendum àrbitror, ut cum viris bonis, jucundis, amàntibus tui vivas. Nihil est aptius vitæ, nihil ad beatè vivendum accommodatius. Nec id ad voluptatè refero, sed ad communitatè vitæ, atquè victus, remissionemque animòrum, quæ maximè sermone efficitur familiari, qui est in conviviis dulcissimus: ut sapientius nostri: quàm Græci, id est, conviviatiões, aut concoenatiões, nos convivia, quod tùm maximè simul vivitur. Vides ut te philosophando revocare coner ad cœnas? Cura, ut valeas, id, foris cœnitando facillimè consequere. Sed cave, si me amas, existimes me, quod jocosius scribam abjecisse curam reip. Sic tibi, mi Pæte, persuade, me dies, & noctes nihil aliud agere, nihil curare, nisi, ut mei cives salvi, liberi que sint. Nulum locum prætermitto monendi, agendi, providendi. Hoc denique animo sum, ut, si in hac cura, atquè administratiõe vita mihi ponenda sit, præclare actum mecum putem. Etiam, atquè etiam vale.

ARGUMENTUM.

Scripsit hanc epistolam, ante bellum civile, cum esset in Cilicia præconsul. Cavillatur in eo, quia sibi Papirius præcepta de remilitari litteris tradiderat. Dein M. Fabium commendat.

M. T. C. Imp. Papirio Pæto S.D.

Summum me ducem litterarum tue reddere. Planè nesciebam, de tam peritum esse rei militaris. Pyrrhi te liberos, & Cyncæ video lectitasse. Itaque obtemperare cogito præceptis tuis. Hoc amplius, navicularum habere aliquid in ora maritima. Contra equitem Partum negant ullam armaturam meliorem inveniri posse. Sed quid ludimus? nescis, quo cum im-

imperatore tibi negotium sit: quam contriveram legendo, totam in hoc imperio explicavi. Sed jocabimur alias coram, &, ut spero, brevi: nunc ades ad imperandum, vel ad parandum potius: sic enim antiqui loquebantur. Cum M. Fabio (quod scire te arbitror) summus mihi est usus: valdeque eum diligo, cum propter summam probitatem ejus ad singularem modestiam, tum quod in his controversiis, quas habeo cum tuis combibonibus Epicureis, optima opera ejus uti soleo. Is cum ad me Laodicæam venisset, mecumque eum ego esse vellem, repente percussus est atrocissimis litteris: in quibus scriptum erat, fundum Herculansensem à Q. Fabio fratre proscripsum esse, qui fundus cum eo communis esset. Id M. Fabius pergraviter tulit: existimavitque, fratrem suum, hominem non sapientem, impulsu inimicorum suorum eò progressum esse. Nunc, si me amas, mi Pæte, negotium totum suscipe, molestia Fabium libera. Auctoritate tua nobis opus est, & consilio, & etiam gratia. Noli pati litigare fratres, & judiciis turpibus conflictari. Mathonem, & Polliniceum inimicos habet Fabius. Quid multa? non meherculè tam perscribere possum, quam mihi gratum feceris, si otiosum Fabium reddideris. Id ille in te positum esse putat, mihi que persuadet. Vale.

ARGUMENTUM.

Descriptio, & excusatio cœnæ hilarioris, præsertim accumbere Cybèride meretricie mima.

M. T. C. Papirio Pæto S.D.

Accumbèram hora nona, cum ad te harum exemplum in codicillis exaravi. Dices, ubi? Apud Volùminum Eutrapelum, & quidem suprà me Atticus, infrà Vèrrius, familiares tui. Miraris tam exhi-

taratam esse severitatem nostram? quid ergo faciam? Ite consulo, qui Philosophum audis. Angar? exercitiumne me? quid assequar? deinde, quem ad finem? Vivas inquis in litteris. An quicumque me alius agere censet? haud possem vivere, nisi in litteris viverem: sed est earum etiam non satietas, sed quidam modus. A quibus cum discessi, etsi minimum mihi est in coena, quod in unum Dionii Philosopho posuisti: tamen quid potius faciam, prius, quam me dormitum conferam, non reperio. Audi reliqua. Infra Eutræpulum Cythæris accubuit. In eo igitur, inquis, convivio Cicero ille, quem adspectabant, cuius ob oculos Graii ora obvertebant sua? Non: mehercule suspicatus sum illam aetate: sed tamen ne Aristippus quidem ille Socraticus erubuit, cum esset objectum, habere. cum Laeda: Habeo, inquit, non habeo a Laede. Græcè hoc melius, tu, si voles, interpretaberis. Me verò nihil istorum ne juvenem quidem movit unquam, ne nunc senem. Convivio delector. Ibi loquor aliquid, quod in solum, ut dicitur: & gemitum etiam in risu maximos transfero. An tu id melius, qui etiam philosophum irriseris? cum ille, si quis quid quereret, dixisset coenam te querere à mane dixeris? Ille Baro te putabat quæsiturum, unum cælum esset; an innumerabilia. Quid ad te? an hercule coena numquid ad te? tibi præsertim? sic igitur vivitur: quotidie aliquid legitur, aut scribitur: deinde, ne amicis nihil tribuamus, epulamur: non modo non contra legem, si ulla nunc lex est, sed etiam intra legem, & quidem aliquantò. Quarè nihil est, quod adventum nostrum exrimescas. Non multi tibi hospitem accipies, sed multi joci. Valc.

M. T. CICERONIS

EPISTOLARUM.

AD PLANCUM, ET ALIOS.

LIBER X.

ARGUMENTUM.

Invehitur in Antonii immoderatam potentiam, & Plancum, Transalpinam Galliam, quam ultimam Cicero Philippicarum lib. 8. vocat, administrantem hortatur, ut in Reip. omni cogitatione, studioque incumbat. Postremò, agit gratias de Furnio honorifice tractato.

M. T. C. L. Munatio Planco Imp. Cos. Des. 8. D.

T abfui, proficiscens in Græciam: & posteaquam de medio cursu reip. sum voce revocatus; numquam per M. Antonium quietus fui: cuius tanta est non insolentia, (nam id quidem vulgare vitium est) sed immanitas: non modo ut vocem, sed ne vultum quidem liberum possit ferre cuiusquam. Itaque mihi maxima cura est, non de mea quidem vita, cui satisfacere, vel ætate, vel factis, vel, (si quid etiam hoc ad rem pertinet) gloria: sed me patria sollicitat: inprimisque, mi Plancè, expectatio consulatus tui: quæ ita longa est, ut optandum sit, ut possimus ad id tempus reip. spiritum durare. Quæ potest enim spes esse in ea rep. in qua hominis impotentissimi, atque intemperantissimi armis oppressa sunt omnia: & in qua nec Senatus, nec

pópulus vim habet ullam? nec leges ullæ sunt, nec iudicia, nec omnino simulácrum aliquod, aut vestígium civitatis? Sed quando acta ómnia mitti ad te arbitrábar, nihil erat, quòd singulis rebus scriberem. Illud autèm erat amoris mei (quem à tua pueritia susceptum, non servavi solùm, sed étiam áuxi) monère te, atquè hortári, ut in reipúb. omni cogitatione, curaque incumberes. Quæ si ad tuum tempus perdúctur, fácilis gubernáctio est: ut perducatur autèm, magnæ tum diligéntiæ est, tum étiam fortunæ. Sed & te aliquantò antè, ut spero, habébitus: & præterquam quòd reipúb. consúlere debémus, tamèn tuæ dignitati ità favémus, ut omne nostrum consílium, stúdiùm, officium, óperam, labórem diligéntiam ad amplitúdinem tuam conferámus. Ità fácilissimè, & reipúb. quæ mihi charíssima est, & amicitia nostræ, quam sanctíssimè nobis coléndam puto, me intélligo satisfactúrum. Fúrnium nostrum tantí à te fieri, quantum ipsius humanitas, & dignitas postulat, nec miror, & gáudeo; teque hoc existimare volo, quídquid in eum iudicii, officiique contuleris, id ità me accíperè, ut in me ipsum te putem consúlisse, Vale.

ARGUMENTUM.

Excusat se, quòd in Senatùm ad agéndam Planci causam non vénerit, & officium suum púlicètur in iis rebus, quæ præsentiam suam requirere videbántur.

M. T. C. Planco Imp. Cons. Des. S. D.

MEUM stúdiùm honóri tuo pro necessitúdine nostra non defúisset, si aut tuto in Senatùm, aut honestè veníre potúisset. Sed nec sine perículo quisquam, liberè de república séntiens, versári potest in summa impunitate gladiórum: nec nostræ dignitá-

tis

tis vidétur esse, ibi senténciam de república dicere, ubi me, & meliùs: & propiùs áudiant armati, quam Senatóres. Quaproptèr in privátis rebus nullum nequè officium, nequè stúdiùm meum desiderábis: ne in públicis quidèm, si quid erit, in quo me interés sit, necesse, umquam déero, ne cum perículo quidèm meo, dignitati tuæ. In iis autèm rebus, quæ nihilominùs, ut ego absim, cónfici possunt, peto à te, ut mei ratiónem habère velis, & salutis, & dignitátis meæ. Vale.

ARGUMENTUM.

Accusátur benevoléntiam Planci, partim láudibus, partim sommemoratióne vetervis amicitia: & hortátur ut reipúb. suscipiat, verius id, quòd accidit, ne se cum António conjúngeret.

M. T. C. Planco Imp. Cos. Des. S. D.

CUM ipsum Fúrnium per se vidi libentíssimè, tum hoc libentíus, quòd illum áudiens, te vidébar audire. Nam & in re militári virtútem, & in admínistránda província justiciam, & in omni genere prudéntiam mihi tuam expósuit: & præterea mihi non ignótam in consuetúdine, & familiaritate suavítatem tuam adjúnxit: præterea summam erga se liberalitatem. Quæ ómnia mihi jucúnda, hoc extrémum étiam gratum fuit. Ego, Plance, necessitúdinem constitúctam hábui cum domo vestra antè aliquantò, quàm tu natus es: amórem autèm erga te ab ineúnte pueritia tua, confirmáta jam ætáte familiaritatem, cum stúdio meo, tum iudicio tuo constitúctam. His de causis mirabiliter fáveo dignitati tuæ: quam mihi tecum státuo esse comúnem. Omnia summa consecútus es, virtúte duce, cómite fortunæ: eaque es adéptus adoléscentis, multis invidéntibus

T

bus

bus, quos ingenio, industriaeque fregisti. Nunc me, amantissimum tui, nemini concedentem, qui tibi vetustate necessitudinis potior possit esse, si audies; omnem tibi reliqua vitæ dignitatem ex optimo reipublicæ statu acquires. Scis profecto, (nihil enim te fugere potuit) fuisse quoddam tempus, cum homines existimarent, te nimis servire temporibus. Quod ego quoque existimarem, si te ea, quæ patiebare, probasse etiam arbitrarer. Sed cum intelligerem, quid sentiret, prudenter te arbitror videre, quid posses. Nunc alia ratio est omnium rerum; tum iudicium est, idque liberum. Consul est designatus, optima aetate, summa eloquentia, maxima orbitate reipub. virorum talium. Incumbe per deos immortales, in eam curam, & cogitationem, quæ tibi summam dignitatem, & gloriam afferat. Unus autem est, hoc præsertim tempore, per tot annos reipub. devexata, reipub. bene gerendæ, cursus ad gloriam. Hæc amore magis impulsus scribenda ad te putavi, quam quod arbitrarer te monitis, & præceptis meis egere. Sciebam enim, ex iisdem te hæc haurire fontibus, ex quibus ipse hauseram. Quare modum faciam. Hoc tantum significandum putavi, ut potius amorem tibi ostenderem meum, quam ostentarem prudentiam. Interea, quæ ad dignitatem tuam pertinere arbitrabor, studiose, diligentèrque curabo. Vale.

ARGUMENTUM.

Agit gratias Ciceroni, quod eum ad verissimam gloriæ, studium cohortatus sit; seque in Reipub. potestate totum fore pollicetur.

Plancus Ciceroni S.D.

GRatissima mihi tuæ litteræ fuerunt, quas ex Furii sermone te scripsisse animadverti. Ego autem

tum præteriti temporis excusationem affero, quod te profectum audieram, nec multo antè rediisse scivi, quam ex epistola tua cognovi. Nullum enim in te officium, ne minimum quidem, sine maxima culpa videor posse præterire. In quo tuendo habeo causas plurimas, vel paternæ necessitudinis, vel meæ à pueritia observantiæ, vel tui erga me matui amoris. Quare, mi Cicerone, quod mea tuaque patitur aetas, persuade tibi te unum esse, in quo ego colendo patriam mihi constituërim sanctitatem: omnia igitur tua consilia mihi non magis prudentiæ plena (quæ summa est) videntur, quam fidei, quam ego ex mea conscientia mentior. Quare, si aut aliter sentirem, certè admonitio tua me reprimere, aut, si dubitarem, hortatio impellere posset, ut id sequerer, quod tu optimum putares. Nunc verò quid est, quod me in aliam partem trahere possit? quæcumque in me bona sunt, aut fortunæ beneficio tributa, aut meo labore parata, etsi à te propter amorem charius sunt aestimata, tamen vel inimicissimi iudicio tanta sunt, ut, præter bonam famam, nihil desiderare videantur. Quare hoc unum tibi persuade, quantum viribus cuncti, consilio providere, auctoritate movere poterò, hoc omne reipub. semper futurum. Non est ignotus mihi sensus tuus: neque, si facultas, optabilis mihi quidem tui presentis esset, unquam à tuis consiliis discreparem, nec nunc committam, ut nullum meum factum reprehendere jure possis. Sum in expectatione omnium rerum, quid in Gallia citeriore, quid in urbe Januario mense geratur, ut sciam. Interim maximam hic sollicitudinem, curamque sustineo, ne inter aliena vitia hæc gentes nostra mala suam putent occasionem. Quod si proinde, ut ipse mereor, mihi successerit, certè, & tibi, cui maxime cupio, & omni-

nibus viris bonis satisfaciā. Fac valeas, meque multo diuigas.

ARGUMENTUM.

Hic quoque Plancum ad suscipiendam, in eandemque Rempublicam gloriam simul incitat.

M. T. C. Plancio Imp. Cos. Des. S. D.

Binas à te accēpi litteras eodem exemplo: quod ipsum argumento mihi fuit diligentiae tuae. Intellēxi enim te laborare, ut ad me tuae expectatissimae litterae perferrentur: ex quibus coepi fructum duplicem: mihiq; in comparatione difficilem ad iudicandum, amorem ne erga me tuum, an animum in republ. pluris aestimandum putarem. Est omnino patriae charitas, meo quidem iudicio, maxima: Sed amor, voluntatisque conjunctio plus certe habet suauitatis. Itaque commemoratio tua paternae necessitudinis, benevolentiaeque ejus, quam erga me à pueritia contulisses, ceterarumque rerum, quae ad eam sententiam pertinēbant, incredibilem mihi laetitiam attulerat. Rursus declaratio animi tui, quem haberes de republ. quemque habiturus esses: mihi erat jucundissima, eoque major erat haec laetitia, quod ad illa superiora accedebat. Itaque te non hortor solum, mi Plance, sed plane etiam oro (quod feci iis litteris, quibus tu humanissime respondisti) ut tota mente, omnique animi impetu in republ. incumbas. Nihil est, quod tibi majori fructui, gloriaeque esse possit: NEC quidquam ex omnibus rebus humanis esse praeclearius, aut praestantius, quam de rep. bene mereri. Adhuc enim patitur tua summa humanitas, & sapientia, me, quod sentiam, liberè dicere. Fortuna suffragante, videris res maximas consecutus. Quod quamquam sine virtute non potuisses, tamen ex maxima parte ea, quae es adeptus, fortuna

nae temporibusque tribuitur. His temporibus difficillimis, reip. quidquid subueceris, id erit totum, & proprium tuum. Incredibile est omnium civium, latronibus exceptis, odium in Antonium, Magna spes in te, & in tuo exercitu magna expectatio: cujus per deos, gratiae gloriaeque, cave tempus amittas, Sic monceo, ut filium. Sic faueo, ut mihi: sic hortor, ut & pro patria, & amicissimum, Vale.

ARGUMENTUM.

Cum Plancus litteris ad Senatum scriptis pacem cum Antonio suasisset: suadet Cicero, ut pacem armis potius, quam ratione quaerat, & ut se à societate matrum civium auquando sejungens totum à Republica trahat.

M. T. C. Plancio Imp. Cos. Des. S. D.

QUAE locutus est Furnius noster de animo tuo in republicam, ea gratissima fuerunt Senatui, populoque Rom. probatissima. Quae autem recitatae sunt litterae in Senatu, nequaquam consentire cum Furnii oratione visa sunt. Pacis enim auctor eras, cum collega tuus, vir clarissimus, à foedissimis latronibus obsideretur, qui, aut potius armis, pacem perire debent: aut, si pugnantes eam postulant, victoria pax, non actione parienda est. Sed de pace litterae vel Lepidi, vel tuae, quam in partem accepta sint, ex viro optimo fratre tuo, & C. Furnio poteris cognoscere. Me autem impulit tui charitas, ut, quamquam nec tibi ipsi consilium deesset, & fratris, Furniique benevolentia, fidelisque prudentia tibi praesto esset futura, vellem tamen meae quoque auctoritatis pro plurimis nostris necessitudinibus praecipuum ad te aliquod pervenire. Crede igitur mihi, Plance, omnes, quos adhuc gradus

dignitatis consecutus sis (es autem adeptus amplissimos) eos honorum vocabula habituros, non dignitatis insignia, nisi te cum libertate populi Rom. & cum Senatus auctoritate conjunxeris. Sejungue te, quæso aliquando ab iis, cum quibus te non tuum judicium, sed temporum vincula conjunxerunt. Complures in perturbatione reipublicæ consules dicti: quorum nemo consularis habitus, nisi qui animo extitit in rempublicam consulari. Talem igitur te esse oportet, qui primum te ab impiorum civium tui dissimillimorum societate sejungas: deinde te Senatui, bonisque omnibus auctorem, principem, ducem præbeas: postremo, ut pacem esse iudices non in armis possitis, sed in abjecto armorum, & servitutis metu. Hæc si & ages, & senties, tunc eris non modo consul, & consularis, sed magnus etiam consul, & consularis. Sin aliter: tunc in istis amplissimis nominibus honorum non modo dignitatis nulla erit, sed erit, summa deformitas. Hæc impulsus benevolentia scripsi paulo severius: quæ tu in experiendo eâ ratione, quæ te digna est, vera esse cognoscas. XIII. Kal. April.

ARGUMENTUM.

Exponit, cur brevior sit hæc epistola, & cur studium suum in Rom. senatus patrefecerit; suamque dignitatem Ciceroi commendat.

Plant. Imp. Cos. Des. Cic. S. D.

PLura tibi de meis consiliis scriberem. Rationemque omnium rerum redderem verbosius, quod magis judicares, omnia me reipubl. præstitisse, quæ & tua exortatione excæpi, & meâ affirmatione tibi recepi: (non minus enim à te probari, quam diligere, semper volui: nec te magis in culpa defensorem mihi

hi paravi, quam prædicatorem meritorum meorum esse volui) sed brevior me duæ res faciunt: una, quod publicis litteris omnia sum persecutus: altera, quod M. Variusidium, equitem Romanum, familiarem meum, ad te ipsum transire jussi, ex quo omnia cognoscere posses. Non mediufidius mediocri dolore afficiebar, cum alii occupare possessionem laudis viderentur: sed usque mihi temperavi, dum perducerem eò rem, ut dignum aliquid & consulatu meo, & vestra expectatione efficerem. Quod spero, si me fortuna non fefellerit, me consecuturum: ut, maximo præsidio reipubl. nos fuisse, & nunc sentiant homines, & in posterum memoria teneant. A te peto, ut dignitati meæ suffrageris: & quorum rerum spe ad laudem me vocasti, harum fructu in reliquum facias alacriorem. Non minus posse te, quam velle, exploratum mihi est. Fac valeas, meque mutuo diligas.

ARGUMENTUM.

Causas affert, quibus adductus non ita mature, ut homines expectabant, defensorem se publica libertatis professus sit: de qua exercitum suo, & statu Provincia significat.

Plancus Imp. Cos. Des. Cos. Præt. Trib. Pl.

S. P. Pl. Q. R. S. D.

SI cui fortè videor diutius & hominum expectationem, & spem reipubl. de meâ voluntate tenuisse suspensam, huic prius excusandum me esse arbitrabor, quam de insequenti officio quâquam ulli pollicendam. Non enim præteritam culpam videre volo redemisse, sed optima mentis cogitata jam pridem, maturo tempore enuntiare. Non me præteribat, in tanta sollicitudine hominum, & tam perturbato statu civitatis, fructuosissimam esse professionem

bonæ voluntâtis : magnosque honôres ex ea re côm-
plures consecutos vidëbam. Sed , cum in eum casum
me fortuna demisisset , ut aut , celeritèr pollicèndo,
magna in spe ad proficiendum impedimènta oppône-
rem , aut , si in eo mihi temperavissem , majôres oc-
casiônes ad opitulandum habèrem : expeditiùs iter
commûnis salutis , quàm meæ laudis , esse volui.
Nam quis in ea fortuna , quæ mea est , & ab ea vita ,
quàm in me cõgnitam hominibus arbitror , & cum ea
spe , quam in mânibus hábeo , aut sordidum quid-
quam pati , aut perniciosum concupiscere potest? sed
aliquantum nobis tẽporis , & magni labôris , &
multæ impensæ opus fuit , ut , quæ reipúbl. bonisque
õmnibus polliceremur , exitu præstaremus , nequè ad
auxiliùm patriæ nudi cum bona voluntate, Sed cum
facultatibus accederemus. Confirmandus erat exerci-
tus nobis , magnissapè præmiis sollicitatus , ut ab re-
públ. potiùs moderata , quàm ab uno infinita speraret.
Confirmandæ complures civitates , quæ superiøre an-
no largitiõibus , concessiõibusque præmiõrum erant
obligatæ : ut & illa vana putarent , & eadem à meliõ-
ribus auctõribus petènda existimarent. Eliciendæ
etiã voluntates reliquõrum , qui finitimis provin-
ciis , exercitibusque præsiuerunt , ut potiùs cum plû-
ribus societatem defendendæ libertatis inireremus , quàm
cum paucioribus funestam orbi terrarum victoriam
pareremus. Muniendique vero nosmetipsi fuimus , aucto
exercitu ; auxiliisque multiplicatis : ut , cum præfer-
rèmus sensus apertè , tum etiã invitis quibusdam ,
sciri , quid defensuri essemus , non esset periculõsum.
Itaque numquam diffitèbor , multa me , ut ad effectum
horum consiliõrum pervenirem , & simulasse invitum ,
& dissimulasse cum dolore : quòd præmatúra denun-
tatio boni civis imparati quàm periculõsa esset , ex

casu

casu collègæ vidëbam. Quo nómine etiã C. Fúrnio
legato viro forti , atquè strènuo plura etiã verbo,
quam scriptúra , mandata dedimus , ut & rectiùs ad
vos perferrèntur , & nos essèmus tutiõres : quibusque
rebus , & commûnem salutem muniri , & nos arma-
ri conveniret , præcepimus. Ex quo intèlligi potest,
curam reipúbl. summæ defendendæ jampridem apud
nos excubare. Nunc , cum Deum benignitate ab om-
ni re simus paratiõres , non solùm benè sperare de
nobis homines , sed explorate judicare volumus. Le-
giones hábeo quinque sub signis , & sua fide , virtute-
que reipúbl. conjunctissimas , & nostra liberalitate
nobis obsequentes : provinciam õmnium civitatum
consensu paratissimam , & summa contentiõne ad
officia certantem : equitatus , auxiliõrumque tantas
cõpias , quantas hæ gentes ad defendendam suam sa-
lutem , libertatemque conficere possunt. Ipse ita sum
ánimo paratus , vel provinciam tueri , vel ire , quo
respúbl. vocet , vel tradere exercitum , auxilia , pro-
vinciamque , ut vel omnem ímpetum belli in me con-
vertere non recusem , si modò meo casu , aut confir-
mare patriæ salutem , aut periculum morari possim.
Hæc si , jam expeditis õmnibus rebus , traquilloque
statu civitatis , polliceor in damno meæ laudis , rei-
públ. cõmmodo lætabor : sin ad societatem integerrimõrum , & maximõrum periculõrum accedam , con-
silia mea æquis iudicibus ab obrectatiõne invidõrum
defendenda commendo : mihi quidè ipsi fructus
meritõrum meõrum in reipublicæ incolumitate satis
magnus est paratus. Eos verò , qui meam auctorita-
tem , & multò magis vesteram fidem secuti , nec ulla
spe decipi , nec pillo metu terreri potuerunt , ut com-
mendatos vobis habeatis , petendum videtur. Vale.

AR-

ARGUMENTUM.

Suum stúdiúm ergá Rempúb. præsefert, modestè dignitatè suam commèndat; quid exèrit, quid affúrus sit, expónit: quâlem ducat exèrcitum significat.

Plancus Imp. Cos. Des. Ciceróni S. D.

Nihil me tibi temerè scripsisse, aut te cæteris de me frustra recepisse, lætor. Certè hoc majus habes testimonium amoris mei, quò maturius tibi, quàm cæteris, consilia mea volui esse nota. In dies verò meritòrum meòrum fieri accessiones, providere te spero, cognitòrum magis recipio. Quod ad me attinet, mi Cicerò, (irà ab imminèntibus malis resp. me adjuvante liberètur) sic honores, præmiaque vestra suspicio, conferènda certè cum immortalitate, ut sine his nihil de meo stúdio, perseverantiaque sim remissurus. Nisi in multitudinè optimòrum civium impetus animi mei fuerit singularis, & ópera præcipua, nihil ad meam dignitatè accèdere volo suffragationè vestra. Concupisco autèm nihil mihi, contra quàm facile pãtior esse. NIHIL aut serò, aut exiguè à pátria civi tributum potest vidèri. Exèrcitum ad VI. Kalènd. Majas Rhòdanum transjèci. Magnis itinèribus Vienna equites mille via breviorè præmissi. Ipse, si à Lèpido non impèdiar, celeritate satisfaciam: sin autèm in itinèrè, meo se opposuerit, ad tempus consilium capiam. Còpias adduco, & genere, & número & fidelitate firmissimas. Te, ut diligas me, si mutuo te facturum scis, rogo. Vale.

ARGUMENTUM.

Laudat Plancum de óptima voluntate, stúdioque juvãnde Reip. præmiaque illum à Senatu honorificentissima sperare vult
ope-

operamque in eo suam pollicètur, & horidatur, ut egregiè pergat in Rep. tuènda.

M. T. C. Planco Imp. Cos. Des. S. D.

FET si satis ex Fúrno nostro cognoveram, quæ tua voluntas, quòd consilium de repúb. esset: tamen lectis tuis litteris, liquidius de toto sensu tuo judicavi. Quamobrem, quamquam in uno prælio omnis fortuna reipúb. disceptat (quod quidem cum hæc légeres, jam decretum arbitrabor fore) tamen ipsa fama, quæ de tua voluntate percrebuit, magnam es laudem consecutus. Itaque, si Consulem Romæ habuissemus, declaratum esse à Senatu cum tuis magnis honoribus, quàm gratus esset conatus, & apparatus tuus. Cujus rei non modò non præterit tempus, sed ne matúrurum quidem etiam nunc, meo quidem iudicio, fuit. IS ENIM deniquè honos mihi vidèri solet, qui non propter spem futuri beneficii, sed propter magna mérita claris viris defertur, & datur. Quare, sit modò aliqua resp. in qua bonos elucere possit, omnibus, mihi crede, amplissimis honoribus abundabis. IS AUTEM, qui verè appellari potest honos, non invitamentum ad tempus, sed perpétua virtutis est præmium. Quamobrem, mi Plance, incumbe toto pectore ad laudem: subveni patriæ: opitulare collégæ: omnium gentium consensum, & incredibilem conspirationem adjuva. Me tuorum consiliorum adiutorem, dignitatis fautorem, omnibus in rebus tibi amicissimum, fidelissimumque cognosces. Ad eas enim causas, quibus inter nos amore sumus, officiis, vetustate conjuncti, patriæ charitas accessit: eaque efficit, ut tuam vitam antefèrrem meæ. IV. Kal. April.

ARGUMENTUM.

Gratias agit pro officiis, quæ in ipsum Cícero contulerat; & de

de suo studio ergà Reip. omnia pollicetur

Planco Ciceroni. S. D.

Immortales ago tibi gratias, agamque, dum vivam: nam, relaturum me, affirmare non possum. Tantis enim tuis officiis non videor mihi respondere posse: nisi forte (ut tu gravissimè, discretissimèque scripsisti) ità sensurus es, ut me referre gratiam putes, cum memoria tenèbo. Si de filii tui dignitate esset actum, amabilius certè nihil facere potuisses. Primæ tuæ sententiæ infinitis cum munèribus, posteriòres ad tempus arbitriumque amicorum meorum composita. Oratio assidua, & perpétua de me, júrgia cum obrectatoribus propter me, notissima mihi sunt. Non mediocribus adhibenda mihi est cura, ut reip. me civem dignum tuis laudibus præstem, in amicitia tua memorem, atque gratum. Quod reliquum est, tuum munus tuere, & me, si, quem esse voluisti, cum exitu, rebusque cognoscis, defende, ac suscipe. Cum Rhodanum copias transjecissem, fratremque cum tribus militum equitum præmissem, ipse iter ad Mutinam dirigerem: in itinere de prælio factò, Brutoque & Mutina obsidione liberatis audi. Animadverti nullum alium receptum Antonium, reliquiasque, quæ cum eo essent, habere, nisi in his partibus, duasque ei spes esse propositas unam Lepidi, ipsius alteram exercitus: quòd quædam pars exercitus non minùs furiosa est, quàm qui cum Antonio fuerunt. Equitatum revocavi: ipse in Allobrogibus constiti, ut proindè ad omnia paratus essem, ac res me moneret. Si nudus huc se Antonius conferet, facilè mihi videor per me sustinere posse, remque publicam ex vestra sententiâ administrare, quamvis ab exercitu Lepidi recipiatur: si verò copiarum aliquid secum adducet, tunc decima legio veterana, quæ nostra opera revo-

ca-

cata cum reliquis est, ad eundem furorem redierit: tamen, ne quid dèrrimentum fiat, dabitur opera à me. Iaque me præstaturum spero, dum istinc copia transjiciantur, conjunctæque nobiscum faciliùs perditos opprimant. Hoc tibi spondeo, mi Cicerone, nequè animam, neque diligentiam mihi delutam. Cupio necesse nullam residuam sollicitudinem esse: sed, si fuerit, nec animo, nec benevolentia, nec patientia cujusquam pro vobis cedam. Do quidem ego operam, ut etiam Lepidum ad hujus rei societatem incitem: omniaque ei obsequia polliceor, si modò republicæ respicere volet. Utor in hac re adiutoribus, inter præteritisque fratre meo, & Laterense, & Furnio nostro, non me impediunt privata offensiones, quominus pro reipub. salute, etiam cum inimicissimo consenciam. Quòd si nihil profecero: nihilominus máximo sum animo, & majore fortassè cum mea gloria vobis satisfaciam. Fac valeas, meque mutuo diligas-

ARGUMENTUM.

Significat, quàm gratæ Senatui fuerint ejus litteræ de apparatu, studioque defendendæ Reip. quidque ex ejus litteris actum sit, & hortatur, ut solet, ad recuperandam libertatem.

M. T. C. Planco Imp. Cos. Des. S. D.

ETSI reipubl. causa maxime gaudere debeo, tantum ei te præsidii, tantum opis attulisse extremis penè temporibus: tamen ità te victorem complectar, reipub. recuperata, ut magnam partem mihi lætitiæ tua dignitas afferat: quam & esse jam, & futuram amplissimam intèllego. Cave enim putes, ulla litteras umquam gratiòres, quàm tuas in senatu esse recitatas: idque contigit tùm meritòrum tuòrum in reipublicam eximia quòdam magnitudine, tùm verò-

bōrum, sententiārumque gravitate. Quod mihi quidem minimē novum, qui & te nossem, & tuarum litterarum ad me missarum promissa meminissem, & habērem à Furnio nostro tua penitus consilia cognita: sed Senatui majora visa sunt, quā erant expectata: non quod umquam de tua voluntate dubitasset: sed nec, quantum facere posses, nec, quod progredi velles, exploratum satis habēbat. Itaque cum ad VII. id. Ap. manē mihi tuas litteras M. Varisidius reddidisset; easque legissem, incredibili gaudio sum elatus. Cumque magna multitudo optimorum virorum, & civium me de domo deduceret, fecit continuo omnes participes meae voluptatis. Interim ad me venit Munatius noster, ut consueverat: & ego ei litteras tuas ostēdi: nihil dum enim sciebat: nam ad me primū Varisidius: idque sibi à te mandatū esse, dicebat: paulo post idem mihi Munatius eas litteras legēdas dedit, quas ipsi miserat, & eas, quas publicē. Placuit nobis, ut statim ad Cornūtum praetorem urbis litteras deferremus, qui, quod consules abierant, consulare munus sustinēbat more majōrum. Senātus est consilio convocatus, frēquensque convenit propter famam, atque expectatiōnem tuarum litterarum. Recitatis litteris, oblata religio Cornūto est pullariorum adimōitu, non satis diligentē eum auspiciis operam dedisse; idque à nostro collēgio comprobatum est: Itaque res dilata est in posterum. Eo autē die magna mihi fuit pro tua dignitate contentio cum Servilio. Qui cum gratia affectisset, ut sua sententia prima pronuntiaretur: Frēquens eum Senātus reliquit, & in alia omnia discēssit: meaeque sententiāe, quae secūda pronuntiata erat, cum frēquens assentiretur Senātus, rogatu Servilii P. Ticius intercessit. Res in posteram dilata. Venit

nit paratus: Servilius, Jovi ipsi iniquus, cujus in templo res agebatur. Nunc quemadmodum frēgerint, quantaque contentiōne Ticius intercessōrem abjecerim; ex aliorum te litteris malo cognoscere: unum hoc ex meis: Senatūs gravior, constantior, amīcior tuis laudibus esse non potuit, quā tūm fuit. Nec verō tibi Senator amīcior, quā cuncta civitas. Mirabiliter enim pōpulus R. universus, & omniū genērū, ordinūque cōsensus ad liberandam rempūbl. conspiravit. Pergē igitur, ut agis, nomenque tuum commēda immortalitati: atque hāc omnia, quae habent spēcīem glōriāe collectam ex inanissimis splendōris insignibus, contēnne; brevīa, fugācia, cadūca existima. VERUM DECUS in virtute positum est, quae maximē illustratus magnis in remp. meritis. Eam facultatem habes maximam, quā, quando complēxus es, tene, & pērfice, ut ne minūs respūbl. tibi, quā tu reipūbl. debeas. Me tuae dignitatis non modō fautōrem, sed etiā amplificatōrem cognoscēs. Id tūm reipūbl. quae mihi est mea vita charior, tūm nostrae necessitudini debere me, jūdico. Atque in his curis, quas contuli ad dignitatem tuam, ceppi magnam voluptatem, quod bene cognitam mihi T. Munatii prudentiam, & fidem, magnis etiā perspēxi in ejus incredibili erga te benevolentia, & diligentia. III. id. April. Vale.

ARGUMENTUM.

Scribit de S. C. in suam sententiam facto ad augendam Plancii dignitatem, hortaturque, ut Antoniani belli reliquias conficiat.

M. T. C. Planco Imp. Cos. Des. S. D.

UT primū potestas data est augēda dignitatis tuae, nihil praetermissi in te ornando, quod

pósitum esset aut in præmio virtútis, aut in honóre verbórum. Id ex ipso S. C. póteris cognóscere: Itá enim est perscriptum, ut à me scripto dicta senténtia est: Quam senátus fréquentis secúrus est summo stúdio, magnoque consénsu. Ego, quamquam ex tuis lítteriis, quas mihi misisti, perspéxeram, te magis júdicio bonórum, quam insigáris glóriæ delectári: tamen considerándum nobis existimávi, étiamsi tu nihil postuláres, quantum tibi à repúb. deberétur. Tu contéxes extrémá cum primis, Qui enim M. Antónium opprèsserit, is bellum confécèrit. Itaque Homérus non Ajácem, nec Achillem, sed Uliissem appellávit. Vale.

ARGUMENTUM.

Láudat Plancum de subsidio reipúb. feréndo; & hortáitur ut Antónium ad Mutinam fúsum persequátur, ac perdat.

M. T. C. Plancó Imp. Cos. Des. S. D.

O Gratam famam biduo antè victóriam, de subsidio tuo, de stúdio, de celeritate, de cópiis. Atquí, étiam hóstibus fúsis, spes omnis in te est. Fúgisse enim ex prælio Murinénsi dicúntur notíssimí latrónum duces. EST autém non minús gratum extrémá delére, quam prima depéllere. Equidém expectábam jam tuas lítteras, idque cum multis: sperábamque étiam Lépidum, tempóribus admónitum, tecum & reip. satis esse factúrum. In illam igitúr curam incúmbe, mi Plance, ut ne qua scintilla tetérrimí belli relinquátur. Quod si erit factum, & repúb. divíno beneficio afécèris, & ipse ætérnam glóriam conséquere III. id. Máii. Vale.

ARGUMENTUM.

*Nátiat, quid ad oppriméndum Antónium paret.
Plancus Ciceróni Imp. S. D.*

HIS lítteriis scriptis, quæ postea accidissent, scire te, ad rem, putavi pertinere. Sedúlitas mea, ut spero, & mihi, & reip. tuiit fructum. Namque assiduis internúntiis cum Lépido egi, ut omíssa omni contentióne, reconciliataque voluntate nostra commúni consilio reipúb. succurreret; Se, líberos, urbem, plaris, quam unum pèrditum, abjéctumque latrónem putáret: obséquoque meo, si itá fáceret, ad omnes res abuterétur. Profécí itaque per Laterénses internúntium: idem mihi dedit, se Antónium, si prohibére sua provincia non potuisset, bello persecutúrum: me, ut venirem, cópiasque conjúngerem, rogávit eoque magis, quòd & Antónius ab equitatu firmus esse dicebatur, & Lépidus ne mediócrem quidém equitatum habébat. Nam étiam ex paucitate ejus non multis ante diébus, decem, qui óptimi fuérant, ad me transierunt. Quibus rebus ego cognitis cunctatus non sum: in cursu bonórum consiliórum Lépidum adjuvándum putávi. Advéntus meus quid profécúrus esset, vidi; vel quòd equitatu meo pèsequi: atque opprimere equitatum ejus possem: vel quòd exercitus Lépidi eam partem, quæ corrúpta est, & ab rep. alienáta, & corrigere, & coercére præsentia mei exercitus possem. Itaque in Isara, flumine máximo, quod in finibus est Allóbrogum, ponte uno die factó, exercitum ad IV. id. Máii tradúxi. Cum verò mihi nuntiátum esset, L. Antónium, præmissum cum equitibus, & cohórtibus, ad Forum Júlii venisse: fratrem cum equitum quátuor milibus, ut occurreret ei, misi ad Príd. id. Máii. Ipse má-

máximis itinéribus cum quátuor legiónibus expeditis, & réliquo equitátu subseqvar. Si nos mediócris modò fortuna reip. adjuvãrit : & audáciã perditórum, & nostrã sollicitúdinis híc finem reperiémus. Quod si latro, præcógno nostro advéntu, rursùs in Itáliam se recipere cœperit, Bruti erit officium occurrere ei: cui scio nec consílium, nec ánimum defutúrum. Ego tamèn, si id acciderit, fratrem cum equitátu mittam, qui sequátur, Itáliam à vastatióne deféndat. Fac va-leas, mihi mutuo díligas.

ARGUMENTUM.

Gratíssimas Senatui fuisse Planci litteras, maxímè que oppor-túnas, significat : eique áuctor est, ut in rebus tam súbiis con-sílium Senátus ne expéctet, ipse à se consílium capiat.

M. T. C. Planco S. D.

Nihil post hóminum memóriam gloriosiùs, nihil gratiùs, ne témpore quidèm ipso opportuniùs accidere vidi, quàm tuas, Plance, litteras. Redditæ sunt enim, frequéti Senatu Cornúto, cum is frígidas sanè, & inconstátes recitasset litteras Lépidi. Sub eas statim recitatæ sunt tuæ, non sine magnis quidèm clamóribus, cum rebus enim ipsis essent, & stúdiis, beneficiisque in remp, gratíssimæ, tùm erant gravíssimis verbis, & sententiis, Flagitãre Senátus instituit Cornútum, ut reférret statim de tuis litteris. Ille se considerãre ait velle: cum ei magnum convicium fieret cuncto à Senatu, quinque tribúni plebis reulérunt. Servílius rogátus rem distulit, Ego eam sententiã dixi, cui sunt assénsi ad unum. Ea, quæ fuérit, ex S. C. cognósces. Tu quamquã consílio non egas, vel abúndas potiùs, tamèn hoc ánimo esse

de-

debes, ut nihil húc rejicias, neve in rebus tam súbiis, tamque angústis à Senatu consílium peténdum putes. Ipse tibi sis Senátus, quocúmque te rácio reipúb. ducet, sequare. Cures, ut antè factum aliquid à te egrégium audiamus, quàm futurum putáimus. Illud tibi promitto, quidquid erit à te factum, id Senatum non modò ut fidelitèr, sed étiam ut sapientèr factum comprobáturum. Vale.

ARGUMENTUM.

Præsentem belli statum describit, cum excusatióne fratris à se dimissi, & commendatióne suæ dignitatis.

Planco Imp. Ciceróni S. D.

ANtónius idib. Máii ad Forum Júlii cum primis cópiis venit. Ventúdius bidui spátio abest ab eo. Lépidus ad Forum Vocónii castra habet: qui locus à foro Júlii quátuor, & viginti millia pássuum abest: ibique me expectare constituit, quemadmodum ipse mihi scripsit. Quòd si omnia mihi íntegra, & ipse, & fortuna serváveris recipio vobis, celeritèr me negórium ex sententiã collectúrum. Fratrem meum, assiduis labóribus, concursatiónidusque confectum, gravitèr se habuisse, antea tibi scripsi. Sed tamèn, cum primùm posse ingredi cœpit, non magis sibi, quàm reipúb. convalescere se existimans, ad omnia pericula princeps esse non recusabat. Sed ego eum non solùm hortatus sum, verùm étiam cœgi isto proficisci, quòd illa valétudine magis conficere se, quàm me juvare posset in castris: & quòd acerbíssimo intéritu cónsulum rempúb. nudatam, tali civi prætòre in urbánis officiis indigére existimabam. Quòd si quis vestrum non probabit, mihi prudéntiam in consílio defuisse sciat, non illi ergà patriam fidelitatem. Lépidus tandèm, quod ego desiderabam, fecit, ut Ap-

péllam ad me mitteret, quo óbside fide illius, & só-
cietátis in rep. administránda úterer. Stúdiúm in ea re
suúm mihi L. Géllius, de tribus frátribus, Sex. Ga-
viáno provábit: quo ego intérprete novíssime ad Lé-
pidum suum usus. Amicum eum reip. cognóscere ví-
deor: libentérque ei sum testimónio, & ómnibus
ero, qui benè meréntur. Fac váleas, meque mutuo
diligas, dignitátemque meam, si méreor, tucáris, si-
cut adhuc singulári cum benevoléntia fecisti. Vale.

ARGUMENTUM.

Narrat, quibus de causis ad Lépidum proficiscatur.

Plancus Ciceróni S.D.

QUID in ánimo habuerim, cum Lævus, Nerva-
que discesserunt à me, & ex lítteris, quas
eis dedi, & ex ipsis cognóscere potuísti, qui
ómnibus rebus, consiliis que meis interfuérunt. Acci-
dit mihi, quod hómini prudénti, & cúpido satisfaci-
ciéndi reipublicæ, bonisque ómnibus accidere solet,
ut consílium séquerer periculósum magis, dum me
probárem, quàm tutum, quod habére posset obtre-
ctatiónem. Itaque post discéssum legatórum, cum
binis continuis lítteris, & Lépidus me, ut venirem,
rogáret, & Laterénsis multò étiam magis, propè
implorans obtestarétur, non ullum rem áliam exti-
mescens, quàm eámdem, quæ mihi quoque facit tim-
mórem, varietátem, atque infidelitátem exercitus
ejus: non dubitándum putavi, quin succurrerem, me-
que commúni periculo offérem. Sciébam enim, etsi
cautiùs illud erat consílium, expectáre me ad Isa-
ram, dum Brutus transjiceret exercitum, & cum col-
léga consentiénte exercitu concórdi, & de Rep.
sentientiénte, hóstibus obviam ire: tamèn, si quid Lé-
pidus bene séntiens detriménti cœpisset, hoc omne
assig-

assignátum iri aut pertináciæ meæ, aut timóri vidé-
bam; si aut hóminem offénsus mihi, conjúctum
cum rep. non subievásem; aut ipse à certámine bellí-
tám necessarií me removíssem. Itaque potíus peric-
litári volui, si possem mea præsentia, & Lépidum tué-
ri, & exercitum fácere meliorem, quàm nimis cau-
tus vidéri. Solicitórem certè hóminem non suis con-
tractis néminem puto fuisse. Nam, quæ res nullam ha-
bébat dubitatiónem, si exercitus Lépidi absit, ea nunc
magnam affert sollicitúdinem, magnumque habet ca-
sum. Mihi enim, si contigisset, ut prior occurrerem
António, non meherculè horam constitísset, tantùm
ego, & mihi confido, & sic percúlsas illius cópias,
Ventidii que muliónis castra despicio. Sed non pos-
sum non exhorréscere, si quid intrá cutem subest
vulneris, quod priùs nocére potest, quàm sciri, cu-
rári que possit. Sed certè, nisi uno loco metarémur,
magnum periculum ipse Lépidus, magnum ea pars
exercitus adiret, quæ benè de rep. sentit. Magnum
étiam pérditi hostes accessiónem sibi fecísset, si
quas cópias à Lépidò abstraxissent. Quæ si advéntus
meus représserit, agam grátias fortúnæ, constantiæ-
que meæ, quæ me ad hanc experiéntiam excitávit.
Itaque ad XII. Kal. Jun. ab Isara castra movi: pon-
tem tamèn, quem in Isara féceram, castéllis duóbus
ad cápita, pósitis reliqui: præsidiaque ibi firma pó-
suit, ut veniénti Bruto, exercítuique ejus sine mora
tránsitus esset parátus. Ipse, ut spero, diébus octo,
quibus has lítteras dabam, cum Lépidi cópiis me
conjúgam. Vale.

ARGUMENTUM.

*Officium Planci in accióne gravitarum sibi fuisse gratissimum
fatetur: hortaturque, ut ad eximpendas belli reliquias omni
sua incumbat.*

M. T. C. Planco Imp. S. D.

QUAMquam gratiarum actionem à te non desiderabam, cum te re ipsa, atque animo scirem esse gratissimum: tamen (fatendum est enim) fuit ea mihi perjudicanda. Sic enim vidi, quæ in ea, quæ oculis cernuntur, me à te amari. Dices: Quid antea? Sempèr quidem, sed nunquam illustrius. Litterarum tuarum mirabiliter gratæ sunt senatui, cum rebus ipsis quæ erant gratissima, & maxime, fortissimi animi, summique consilii, tum etiam gravitate sententiarum, atque verborum. Sed, mi Plance, incumbere, ut belli curiam perficias. In hoc erit summa, & gratia, & gloria. Cûpio omnia reipub. causa. Sed mehercule, in ea conservanda jam defatigatus, non multo plus faveo patriæ, quam tuæ gloriæ: cujus maximam facultatem tibi Dii immortales, ut spero, dedere: quam complectere, obsecro: qui enim Antonium opprèsserit, is hoc terribilissimum bellum, periculosissimumque confecerit. Vale.

ARGUMENTUM.

Petit, ut de Lepidi fide significet, utrum pro Rep. sit, an se cum Antonio conjunxerit, & hortatur ad belli reliquias opprimendas.

M. T. C. Planco S. D.

ITA erant omnia, quæ istinc afferebantur, incerta, ut, quid ad te scriberem, non occurreret. Modò enim, quæ vellèmus, de Lepido, modò contra nuntiabantur. De te tamen constans fama, nec decipi posse, nec vinci. Quèrum alterius fortuna partem haberet quàmdam: alterum proprium est prudentiæ tuæ. Sed accèpi litteras à collèga tuo, datas id. Melli: in quibus erat te ad se scripsisse, à Lepido non recipi

An-

Antonium, Quod erit certiùs, situ ad nos idem scriberis. Sed minùs audes fortassè proptèr inane latitiam litterarum superiorum. Verùm ut errare, mi Plance, potuisti: (quis enim id effugerit) sic, decipi te non potuisse, quis non videret? nunc verò etiã erroris causa sublata est. Culpa enim illa, BIS ad eundem, vulgari reprehensa proverbio est. Sin, ut scripsisti ad collègam, se res habet, omni cura liberati sumus: nec tamen erimus priùs, quàm ita esse, tu nos feceris certiòres. Mea quidem, ut ad te sapiùs scripsi, hæc sententia est: qui reliquias hujus belli opprèsserit, eum totius belli confèlòrem fore: quem te & opto esse, & confido futurum. Stùdia mea erga te, quibus certè nulla esse majòra potuerunt, tibi tam grata esse, quàm ego putavi fore, minimè miror, vehementerque lætor: quæ quidem tu, si rectè istic erit, majòra, & graviòra cognosces. IV. Kal. Jun.

ARGUMENTUM.

Nuntiat de Lepidi perfidia, & conjunctione cum Antonio, novarumque copiarum subsidium postulat, & suam commendat dignitatem.

Plancus Ciceroni S. D.

PUDÈret me inconstantiæ mearum litterarum, si non hæc ex alièna levitate pendèrent. Omnia feci, quare, Lepido conjuncto ad remp. defendendam, minòre sollicitudine vestra perditis resisterem. Omnia ei & petenti recipi & ultrò pollicitus sum: scripsique tibi biduò antè, confidere me bono Lepido esse usurum communique consilio bellum administraturum. Crèdidi chirògraphis ejus, affirmatiòni præsentis Laterensis, qui tùm apùm me erat: reconciliaremque me Lepido, fidemque haberem, orabat, non licuit diutiùs benè de eo sperare. Illud certè cavi, & ca-

V 4

vè-

vébo, ne mea crudelitate reip. summa fallatur. Cum Isaram flumen, uno die ponte collecto, exercitum transduxissem, pro magnitudine rei celeritatem adhibeus, quod perierat per litteras: ipse, ut maturarem venire: praesto mihi fuit stator ejus cum litteris, quibus, ne venirem, denunciaret: se posse conficere per se negotium: interea ad Isaram expectarem. Indicabo temerarium meum consilium tibi: nihilominus ire decreveram, existimans cum socium gloriae vitare. Putabam, posse me nec de laude jejuni hominis delibare quisquam, & subesse tamen propinquis locis, ut, si durius aliquid esset, succurrere celeriter possem. Ego non malus homo hoc suspicabar: at Laterensis, vir sanctissimo suo chirographo mittit mihi litteras: in eisque desperans de se, de exercitu, de Lepidi fide, quarensque se destitutum, aperte denuntiat, videam, ne faller: suam fidem solitam esse: reipub. ne desim. Exemplar ejus chirographi Titio dedi. Ipsa chirographa omnia, & quibus credidi, & ea, quibus fidem non habendam putavi, Laevo Cispio dabo perferenda, qui omnibus his intervultibus. Accessit eo, ut milites ejus, cum Lepidus concionaretur, improbi per se, corrupti etiam per eos, qui praesunt, Canidios, Rufrenosque, & ceteros, quos, cum opus erit, scietis, conclamari ut viri boni, pacem se velle, neque esse cum ullis pugnaturos, duobus jam consulibus singularibus occisis, tot civibus pro patria amissis, hostibus denique omnibus judicatis, bonisque publicatis. Neque hoc aut vindicarat Lepidus, aut sanarat. Hinc me venire, & duobus exercitibus conjunctis obficere exercitum fidelissimum, maxima auxilia, principes Galliae, provinciam cunctam, summam demerentiae, & temeritatis esse vidi: mihi que, si ita oppressus essem, remque pub.

pub. mecum perdidissem mortuo non modo honorem, sed misericordiam quoque defuturam. Itaque reditus sum, nec tanta munera perditis hominibus dari posse, si nam. Exercitum locis ut habeam opportunis, provinciam taceam, etiamsi ille exercitus desciverit, omnia ut integra servem, dabo operam, quoad exercitus huc summittatis, parique felicitate remp. hic vindicetis. Nec depugnare, si occasio tulerit: nec obsideri, si necesse fuerit: nec mori, si casus incidere, pro vobis paratior fuerit quisquam. Quare hortor te, mi Cicerone, exercitum huc transjiciendum quamprimum cures, & matres prius, quam hostes magis corroborentur, & nostri perturbentur. In quo si celeritas erit adhibita, resp. in possessione victoriae, delictis sceleratis, permanebit. Fac valeas, meque diligas. Fratrem meum tibi, fortissimum civem, & ad omnia paratissimum, excusam litteris: qui ex labore in febriculam incidit assiduam, & satis molestam. Cum primum poterit, istuc recurrere non dubitabit, ne quo loco reipub. desit. Meam dignitatem commendatam habeas, rogo: concupiscere me nihil oportet. Habeo te & amantissimum mei, & quod optavi, summam auctoritatis. Tu videris, quantum, & quando tuum munus apud me velis esse. Tantum te rogo, in Hirtilii locum me subdas, & ad tuum amorem, & ad meam observantiam. Vale.

ARGUMENTUM.

Agris dividendis praefecti Plancus cupiebat ad militem gratiam colligendam: de ea re Cicero respondet.

M. T. C. Planco S. D

IN te, & in collega omnis spes est, Diis approbantibus. Concordia vestra, quae senatui declarata litteris vestris est, mirifice, & senatus, & cuncta civitas

vitas delectata est. Quod ad me scripseras de re agraria. Et consultus senatus esset, ut quisque de te honorificentissimam sententiam dixisset, eam secutus essem. Qui certe ego fuisset: sed propter tarditatem sententiarum, moramque rerum, cum ea, quae consulebantur, ad exitum non pervenirent, commodissimum mihi, Plancoque fratri visum est, uti eo, quod ne nostro arbitrato componeretur: quis fuerit impedimento, arbitror, te ex Planci litteris cognovisse. Sed sive in S. C. sive in ceteris rebus desideras aliquid, sic tibi persuade, tantam esse apud omnes bonos tui charitatem, ut nullum genus amplissimae dignitatis excogitari possit, quod tibi non paratum sit. Litteras tuas vehementer expecto, & quidem tales, quales maxime opto.

ARGUMENTUM.

Exusat se, quod Lepido crederet, & suam diligentiam in copiis tunc reducendis declarat, accepto namque de Lepido Antonioque conjunctione, quo in periculo subsidium Caesariani exercitus dosula.

Plancus Ciceroni S. D.

Numquam mehercule, mi Cicerone, me poenitebit maxima pericula pro patria subire, dum, si quid acciderit mihi, a reprehensione temeritatis absim. Confiterer imprudentiam me lapsam, si umquam Lepido ex animo credidisset. CREDULITAS enim error est magis, quam culpa: & quidem in optimi cuiusque mentem facillime irrepit. Sed ego non hoc vitio peius sum deceptus: Lepidum enim pulchre noram. Quid ergo est? pudor me, qui in bello maxime est periculosus, hunc casum coegit subire. Nam, si uno loco essem, vererbar, ne cui obrectatorum viderer, & nimium pertinaciter Lepido offensus, & mea

patientia etiam alere bellum. Itaque copias prope in conspectum Lepidi, Antoniique adduxi: quadragintaque millium passuum spatio relicto, consedi, & eo consilio, ut vel celeriter accedere, vel salutariter recipere me possem. Adjunxi haec in loco eligendo, finem oppositum ut haberem, in quo mora transitus esset. Vocanti sub manu ut essent, per quorum loca mihi fideliter pateret iter. Lepidus desperato adventu meo, quem non mediocriter captabat, se cum Antonio conjunxit ad IV. Kal. Jun. eodemque die ad me castra moverunt. Viginti millia passuum cum abessent, res mihi nuntiata est. Dedi operam Deum benignitate, ut & celeriter me reciperem, & hic discussus nihil fuga simile haberet: non miles ullus, non eques, non quidquam impedimentorum amitteretur, aut ab illis ferventibus latronibus interciperetur. Itaque pridie Non. Jun. omnes copias Isarum transjici, pontesque, quos feceram interrumpi, ut & spatium ad se colligendum homines haberent, & ego me interea cum collega conjungerem: quem triduo, cum has dabam litteras, expectabam. Laterensis nostri & fidem, & animum singularem in republicam semper fatebor. Sed certe nimia ejus indulgentia in Lepidum, ad haec pericula perspicienda fecit eum minus sagacem. Qui quidem cum in fraudem se deductum videret, manus, quas justius in Lepidi perniciem armasset, sibi alere conatus est. In quo casu tamen interpellatus, adhuc vivit, & dicitur victurus. Sed tamen de hoc mihi parum certum est: & magno cum dolore patriciarum elapsus cum iis. Veniebant enim eodem furore in me, quo in patriam incitati: iracundias autem harum rerum recentiores habebant, quod Lepidum castigare non destiterant, ut extingueret bellum: quod colloquia facta improbabam: quod

legatos, fide Lepidi missos ad me, in conspectum venire veterem: quod C. Catinum Vestinum tributum mil. missum ab Antonio ad eum cum litteris, exciperam. In quo haec capio voluptatem, quod certe, quod magis me petiverunt, tanto majorem iis frustratio dolerem attulit. Tu, mi Cicerone, quod adhuc fecisti, idem praesta, ut vigilantem, nervosque nos, qui stamus in acie, subornes. Veniat Caesar cum copiis, quas habet firmissimas: aut, si ipsum aliqua res impedit, exercitus ejus mittatur: cujus ipsius magnum periculum agitur. Quiddid aliquando futurum fuit in castris perditorum contra patriam, hoc omne jam convenit. Pro urbis vero salute cur non omnibus facultatibus, quas habemus, utamur? Quod si vos istac non defueritis, profecto, quod ad me attinet, omnibus rebus; abunde reipub. satisfaciam. Te quidem, mi Cicerone, in dies mehercule habeo chariorem: sollicitudinesque meas quotidie magis tua merita exacuunt, ne quid, aut ex amore, aut ex judicio tuo perdam. Opto, ut mihi liceat jam praesenti pietate meorum officiorum tua beneficia tibi facere jucundiora. Vale VIII. idus Jun. Civarone, ex finibus Allobrogum.

ARGUMENTUM.

Pollicetur se memorem beneficiorum: suas copias narrat: subsidium civi: ab Othiviano, aut Africano exercitu postulat. Othivianum, quasi negligentem in tuenda Rep. accusat.

Plancus Imp. Cos. Des. Ciceroni. S.D.

Facere non possum, quin in singulas res, meritaque tua tibi gratias agam: sed mehercule facio cum pudore. Neque enim tanta necessitudo, quantum tu mihi tecum esse voluisti, desiderare videtur gratiarum actionem: neque ego lubenter pro maximis

mis tuis beneficiis tam vili munere defungor orationis: & malo praesens observantia, indulgentia, assiduitate memorem me tibi probare. Quod si mihi vita contigerit, omnes gratias, amicitias, atque etiam: pias propinquitates in tua observantia, indulgentia, assiduitate vincam. Amor enim tuus, ac judicium de me, utrum mihi plus dignitatis in perpetuum, an voluptatis quotidie sit allaturus, non facile dixerim. De militum commodis fuit tibi cura: quos ego potentiae meae causa (nihil enim me non salutariter cogitare scio) ornari volui a senatu: sed primum, quod ita meritos judicabam: deinde, quod ad omnes casus conjunctiores reipub. esse volebam: novissimè, ut ab omni omnium sollicitatione aversos eos tales vobis praestare possem, quales adhuc fuerunt. Nos adhuc hic omnia integra sustinuimus. Quod consilium nostrum, etsi, quanta sit aviditas hominum, non sine causa, talis victoriae, scio: tamen vobis probari spero. Non enim, si quid in his exercitiis sit offensum, magna subsidia respública habet expedita, quibus subito impetu, ac atrocino parricidarum resistat. Copias vero nostras notas tibi esse arbitror. In castris meis legiones sunt veteranae tres, tironum vel luculentissima ex omnibus una. In castris Bruti una veterana legio, altera bima, octo tironum. Ita universus exercitus numero amplissimus est, firmitate exiguus. Quantum autem in acie tironi sit committendum, nimium saepe expertum habemus. Ad hoc robur nostrorum exercituum sive Africanus exercitus, qui est veteranus, sive Caesaris accessisset, aequo animo summam rempub. in discrimen deducere posset. Aliquantò autem proprius esse, quod ad Caesarem attinet, videbamus. Nihil destitit eum litteris hortari: neque ille intermissit affirmare, se sine mora venire: cum

cum interim aversum illum ab hac cogitatione, ad alia consilia video se contulisse. Ego tamen ad cum Furnium nostrum cum mandatis, litterisque misi, si quid forte proficere posset. Scis tu, mi Cicero, quod ad Cæsaris amorem attinet, societatem mihi esse tecum: vel quod in familiaritate Cæsaris, vivo illo, jam tueri eum, & diligere mihi fuit necesse: vel quod ipse, quoad ego nosse potui, moderatissimi, atque humanissimi fuit sensus: vel quod ex tam insigni amicitia mea, atque Cæsaris, hunc, filii loco, & iunioris, & vestro iudicio substitutum, non perinde habere mihi turpe videtur. sed quidquid tibi scribo, dolentè mehercule magis, quam inimicè facio. Quod vivit Antonius hodiè, quod Lepidus una est, quod exercitus habent non contemnendos, quod sperant, quod audent, id omne Cæsari acceptum referre possunt. Nequè ego superiora repetam: sed ex eo tempore, quo ipse mihi professus est, se venire, si venire voluisset: aut oppressum jam bellum esset, aut in adversissimam illis Hispaniam cum detrimento eorum maximo extrusum. Quæ mens eum, aut quorum consilia à tanta gloria, si verò etiam necessaria, ac salutari evocarent, & ad cogitationem consulatus bimèstris, summo cum terrore hominum, & insulsa cum efflagitatione transtulerint, exputare non possum. Multum in hac re mihi videntur necessarij eius, & repub. & ipsius causa proficere posse: plurimum, ut puto, quoque: cujus ille tanta mèrita habet, quanta nemo præter me. Numquam enim obliviscar, maxima, ac plurima, me tibi debere. De his rebus, ut exigeret cum eo, Furnio mandavi. Quod si, quantum debeo, habuero apud eum auctoritatem, plurimum ipsum juvero. Nos interea duriore conditione bellum sustinemus: quod nequè expeditissimam dimicationem pu-

tam; nequè tamèn refugiendo commissuri sumus, ut majus detrimèntum respùb. accipere possit. Quod si aut Cæsar se respexerit, aut Africanæ legiones celeritè venerint: securos vos ab hac parte redactemus. Tu, ut instituisti, me diligas, rogo, proprièque tuum esse, tibi persuade, v. Kai, Sext, ex castris.

ARGUMENTUM.

Modesiè reprehendit in Furnio præproperam adipiscendæ Præturæ festinationem.

M. T. C. Furnio S. D.

SI interest, id, quod homines arbitrantur reip, te, ut instituisti, atque fecisti, navare operam rebusque maximis, quæ ad extinguendas reliquias belè li pertinent, interesse; nihil vidèris melius, neque laudabilius, nequè honestius facere posse: istamque operam tuam, navitatem, animum in repub. celeritati præturæ anteponendam censeo. Nolo enim te ignorare, quantum laudem consecutus sis: mihi crede, proximam Planco, idque ipsius Planci testimonio: præterea fama, scientiaque omnium. Quamobrem, si quid operis tibi etiam nunc restat, id maximeperè censeo persequendum. Quid enim honestius? aut quid honestò anteponendum? sin autem satisfactum reip. putas: celeritè ad comitia, quando maturè futura sunt, veniendum censeo: dummodò ne quid hæc ambitiosa festinatio imminuat ejus gloriæ, quam consecuti sumus. Multi clarissimi viri, cum reip. darent operam, annum petitionis suæ non obièrunt, quod eo facilius nobis est, quod non est annus hic tibi destinatus. Ut, si Ædilis fuisses, post biennium tuus annus esset. Nunc nihil prætermittere videbère usitati, & quasi legitimi temporis ad petendum. Video autem, Planco consule, etsi etiam sine

eo rationes expeditas haberes, tamen splendidiorem petitionem tuam fore, si modo ista ex sententia confecta essent. Omnino plura me scribere, cum tuum tantum consilium, iudiciumque sit, non ita necesse arbitrabar: sed tamen sententiam meam tibi ignoscere esse nolēbam: cujus hæc est summa, ut omnia te moti dignitate malim, quam ambitione; majoremque fructum ponere in perpetuitate laudis, quam in celebritate præturæ. Hæc eadem locutus sum domi meæ, adhibito Quinto fratre meo, & Cæcæ, & Calvisio, studiosissimis tui, cum Dardanus, libertus tuus, interesset. Omnibus probari videbatur oratio mea: sed tu optime iudicabis. Vale.

ARGUMENTUM.

Scripterat Furnius, ad Comititia prætoria se venturum Cicerò dissuadet, Comititiaque dilata significat.

M. T. C. Furnio S. D.

Lectis tuis litteris, quibus declarabas, aut omitteſdas Narbonenses, aut cum periculo dimittendum, illud magis timui: quod vitatum, non molestè fero. Quod de Planci, & Bruti concordia scribis, in eo vel maximam spem pono victoriæ. De Gallorum studio, nos aliquando cognoscimus, ut scribis, cujus id opera maximè excitatum sit: sed jam mihi crede, cognovimus. Itaque jucundissimis tuis litteris stomachatus sum in extremo. Scribis enim, si in Sextilem comitia, citò te: si jam confecta, citius, ne diutius cum periculo latus sis. O mi Furni, quam tu causam tuam non nosti, qui alienas tam facile discas. Tu nunc candidatum te putas: & id cogitas, ut aut ad comitia curras; aut, si jam confecta, domi tuæ sis: scilicet ne cum maximo periculo: ut scribis, stultissimus sis. Non aroitor te ita sentire.

Om-

Omnes enim tuos ad laudem impetus novi. Quod si ut scribis, ita sentis, non magis te, quam de te iudicium reprehendē meum. Te adipiscēdi magistratus levissimī, & divulgatissimī, si ita adipiscere, ut perique præpōra festinatio abducet à tantis laudibus, quibus te omnes in cœlum jure, & verè ferunt? Scilicet id agitur, utrum hæc petitione, an proxima prætor fias, non ut ita de repub. mereare, omni honore ut dignissimus iudicare. Utrum nescis, quam altè ascēderis; an pro nihilo id putas? si nescis, tibi ignosco; nos in culpa sumus, sin intēlligis, ulla tibi est prætura, vel officio, quod pauci, vel gloria, quam omnes sequuntur, dulcior? Hæc de te & ego, & Calvisius, homo magni iudicii, tuique amantissimus, te accusamus quotidie: comitia tamen, quomodo ex his pendes, quantum facere possimus, quod multis de causis reipub. arbitramur condūcere in Januarium mensem potruimus. Vince igitur, & Vale.

ARGUMENTUM.

Lepidum quasi molli brachio objureat, quia summis honoribus à Senatu ornatus; gratiarum agendarum officium neglexerat. Tum, pa em in. èr. Antiquum, bonos viros conciliare cupēntem hor. atur, ne se micropnat.

M. T. C. M. Lepido S. D.

Quod mihi pro mea summa erga te benevolentia, magnæ curæ est, ut quam amplissima dignitate sis; molestè tuli, te Senatui gratias non egisse, cum esses ab eo ordine ornatus summis honoribus. Pacis inter civēs conciliandæ te cupidum esse, lætor. Pacem eam si à servitute sejungis, cōsules & reip. & dignitati tuæ: sin ista pax perditum hōminem in possessionem impotentissimi dominatus restitutu-

ra est; hoc ánimo scito esse omnes sanos, ut mortem servituti antepōnant. Itaque sapientiùs, meo quidém iudicio fácies, si te in istam pacificatiōnem non interpōnes: quæ nequè Senátui, nequè pópulo, nequè cuiquam bono probátur. Sed hæc áudies ex aliis, aut cértior fies lítteris. Tu pro tua prudéncia, quid óptimum factu sit, vidébis.

ARGUMENTUM.

Dolet se non fuisse participem conjurationis in Cæsar em, quia supérstes Antónius non fuisse, qui perniciem Reip. molíatur: Dein de suam libertátis recuperándæ studium declárat.

M. T. C. C. Trebónio S. D.

QUAM velle[m] ad illas pulcherrimas épulas me id. Márt. invitasses! reliquiarum nihil haberemus. At nunc cum his tantum negoti[i] est: ut vestrum illad divinum in temp[or]e, beneficium nonnullam habet querellam. Quod verò à te, viro optimo, seductus est, tuoque beneficio adhuc vivit hæc pestis: interdum, quod mihi vix fas est, tibi subirascor. Mihi enim negoti[i] plus reliquisti mihi, quam prater me, omnibus. Ut enim primum post Antónii foedissimum discessum Senátus haberi liberè potuit, ad illum animum meum reverti pristinum, quem tu cum cive acerrimo, patre tuo, in ore, & amore semper habuisti. Nam, cum Senatui ad xiii. Kal. Jan. tribuni pleb. vocavissent, deque alia re referrent: totam temp[or]e, sum complexus: egique acerrimè, Senatuique jam languentem, & defessum ad pristinam virtutem, consuetudinemque revocavi, magis animi, quam ingeni viribus. Hic dies, meaque contentio, atque actio spem primum pópulo Rom. attulit libertatis recuperandæ. Nec verò ipse postea tempus ullum

illum intermissi de rep. non cogitandi solùm, sed etiam agendi. Quod nisi res urbanas, actaque omnia ad te perferri arbitrarer, ipse perscriberem; quamquam eram maximis occupationibus impeditus. Sed illa cognoscas ex aliis à me pauca, & ea summam. Habemus fortem Senatui, consulares partim timidos, partim malè sentièntes. Magnum damnum factum est in Sèrvio. L. Cæsar optimè sentit: Sed, quod avunculus est, non acerrimas dicit sententias. Consules egregii: præclarus D. Brutus: egregius puer Cæsar: de quo spero equidèm reliqua: hoc verò certum habeo, nisi ille veteranos celeritèr conscripsisset, legionesque duæ de exercitu Antónii ad ejus se auctoritatem contulissent, atque is oppositus esset terror António, nihil Antónium sceleris, nihil crudelitatis præteriturum fuisse. Hæc tibi etsi audita esse arbitrabar, volui tamen notiōra esse. Plura scribam, si plus otii habuero. Vale.

ARGUMENTUM.

Scribit, de suo studio et à salutem Ampii exulantis, bonamque spem habere jubet.

M. T. C. Ampio Balbo S. D.

DE meo studio erga salutem, & incolumitatem tuam credo te cognosse ex litteris tuorum quibus me cumulatisimè satisfacisse certo scio. Nec iis concedo, quamquam sunt singulari in te benevolentia, ut te salvum malint, quam ego. Illi mihi necesse est concedant, ut tibi plus, quam ipsi hoc tempore prodesse possim. Quod quidém nec destiti facere, nec desistam, & jam in maxima re feci, & fundamenta jeci salutis tuæ. Tu fac bono animo, magnoque sis, meque tibi nulla re defuturum esse confidas. Pridiè Non. Quint. Vale.

A R G U M E N T U M.

Prelium victoriatque de Antonio relata nuntiantur.

Ser. Galba Ciceróni S. D.

DEcimo séptimo Kal. Maii, quo die Pansa in cástris Hirtii erat futurus, cum quo eram (nam ei obviám processeram millia passuum centum, quo maturius veniret) Antónius legiões eduxit duas, secundam, quintam trigéssimam, & cohortes prætorias duas, unam suam, alteram Sirem, & evocatorum partem. Ità obviám venit nobis, quòd nos quatuor legiões tirònum habere solùm arbitrarèntur. Sed noctu, quo totius venire in castra possèmus, legiònem Màrtiam, cui ego præesse solèbam, & duas cohortes prætorias miserat Hirtius nobis. Cum équites Antónii apparuissent, continèri, nequè légio Màrtia, nequè cohortes prætorie potuerunt: quas sequi cœpimus coacti, quandò eas retinere non poteramus. Antónius ad Forum Gallòrum suas cópias continèbat, nequè scire volèbat, se legiões habere: tantùm equitatum, & levem armaturam ostendèbat. Posteaquàm vidit se invito legiònem ire Pansa, sequi se duas legiões jussit tirònum. Posteaquam angustias palùdis, & silvarum transivimus, acies est instructa à nobis duòdecim cohortium. Nondùm venerant legiões duæ, cum repente Antónius in aciem suas cópias de vico produxit, & sine mora concurrìt. Primò ità pugnatum est, ut acrius non posset ex utràque parte pugnari. Sed dexterius cornu, in quo ego eram cum Màrtiæ legiõnis cohortibus octo, impetu primo fugáverat legiònem trigéssimam quintam Antónii, ut ampliùs passus quingèntos ultra aciem, quo loco steterat, processerit. Itaque cum équites nostrum cornu circuire vellent, recipere me cœpi, & le-

vem

vem armaturam oppònere Mauròrum equitibus, ne avèrsos nostros aggredèrèntur. Interim video me esse intèr Antoniános, Antóniumque post me esse aliquantò. Repentè equum immisi ad eam legiònem tirònum, quæ veniebat ex castris, scuto rejècto. Antoniáni me insequi: nostri pila conjicere velle. Ità nescio quo fato sum servatus, quòd citò sum à nostris cògnitus. In ipsa Amília, ubi cohors Cæsaris prætoria erat, diù pugnatum est. Cornu sinistèrius, quod erat infirmius, ubi Màrtiæ legiõnis duæ cohortes erant, & cohors prætoria, pedem referre cœperunt, quòd ab equitatu circumibantur, quo vel plurimùm valet Antónius. Cum omnes se recepissent nostri ordines, recipere me novissimus cœpi ad castra. Antónius, tamquàm victor, castra putavit se posse capere. Quòd cum venit, complures ibi amisit, nec egit quiddam: Audita re, Hirtius cum cohortibus viginti veteranis redeunti António in sua castra occurrit cópiasque omnes ejus delèvit, fugavitque eòdem loco, ubi erat pugnatum, ad forum Gallòrum. Antónius cum equitibus hora noctis quarta se in castra sua ad Mutinam recepit. Hirtius in ea castra rediit, unde Pansa exierat, ubi duas legiões reliquerat, quæ ab António erant oppugnatae. Sic partem majorem suarum copiarum Antónius amisit veteranarum: nec id tamen sine aliqua jactura cohortium prætoriarum nostrarum, & legiõnis Màrtiæ fieri potuit. Aquila duæ, signa sexaginta sunt relata Antónii. Res benè gesta est. Ad XII. Kalend. Maii, ex castris. Vale.

A R G U M E N T U M.

Excusat se, quòd studium suum ergà Rompúb. litteris nondùm declará verit, seque libertatis recuperandæ cupidum ostendit.

C. Annius Póllio Ciceróni S. D.

Minimè mirum debet tibi vidèri, nihil me scripsisse de rep. posteaquam itum est ad arma. Nam saltus Castulonensis, qui semper tenuit nostros tabellarios; etsi nunc frequentioribus atrocitibus infestior factus est, tamen nequaquam tanta in mora est, quanta qui in locis omnibus dispositi ab utraque parte scrutantur tabellarios, & retinent. Itaque nisi nave perlatæ litteræ essent, omnino nescirem, quid istic fieret. Nunc verò natus occasione, posteaquam navigari coeptum est, cupidissimè, & quam creberrimè poterò, scribam ad te. Ne movear ejus scribentibus, quem tametsi nemo est, qui videre velit, tamen nequaquam proinde, ac dignus est, odèrunt homines, periculum non est, adeò est enim invisus mihi, ut nihil non acerbum putem, quod commune cum illo sit. Natura autem mea, & stúdia trahunt me ad pacis, & libertatis cupiditatem. Itaque illud initium civilis belli sæpè defèvi. Cum verò non liceret mihi nullius partis esse, quia utrobiquè magnos inimicos habebam: ea castra fugi, in quibus planè tutum me ab insidiis inimici sciebam non futurum. Compulsus eò quò minimè volebam; ne in extrémis essem, planè pericula non dubitantèr adii. Cæsarem verò, quòd me in tanta fortuna, modò cògnitum, vetustissimorum familiarium loco habuit, dilèxi summa cum pietate, & fide. Quæ mea sententia gerere mihi licuit, ita feci, ut optimus quisque maximè probarit: quod jussum sum eo tempore, atque ita feci, ut appareret, invito imperatum esse. Cujus facti injustissima invidia crudire me potuit, quam jucunda libertas, & quam misera sub dominatione vita esset. Ità, si id agitur, ut rursus in potestate omnia unius sint; quicumque is est, ci

me

me profiteor inimicum: nec periculum est ullum, quod pro libertate aut refugiam, aut deprecer. Sed Cónsules nequè S. C. nequè litteris suis præcéperant mihi, nequè facerem. Unas enim post idus Mart. demum à Pansa litteras accèpi. In quibus hortatur me, ut Senatui scribam, me, & exercitum in potestate ejus futurum. Quod, cum Lépidus concionaretur, atque omnibus scriberet, se consentire cum Antonio, maximè contrarium fuit. Nam quibus commœibus, invito illo, per illius provinciam legiones ducerem, aut, si cætera transissem, num etiam Alpes poteram transvolare, quæ præsidio illius tenentur? Adde huc, quòd perfèrri litteræ nulla conditione potuerunt. Sexcentis enim locis excutiantur: deinde etiam retinentur à Lépidò tabellarii. Illud me Córdoba concione dixisse, nemo vocabit in dubium, provinciam me nulli, nisi qui à Senatu missus venisset traditurum. Nam de legione trigèssima tradenda quantitas habuerim contentiones, quid ego scribam? quæ tradita, quanto pro repúb. infirmior futurus fuerim, quis ignorat? hæc enim legione noli acrius aug pugnatus quidquam putare esse. Quare me eum existima esse, qui primùm pacis cupidissimus sim, (omnes enim cives planè studeo esse salvos) deinde qui & me, & repúb. vindicare in libertatem paratus sim. Quòd familiarem meum in tuorum numero habes, opinione tua mihi gratius est: invideo illi tamen, quòd ambulat, & jocatur secum. Quæ res, quanti æstimem; si umquam licuerit vivere in otio; experièris. Nullum enim vestigium abs te distecessurus sum. Illud vehementèr admiror, non scripsisse tibi mihi manendo in provincia ne, an ducendo exercitum in Italiam, repúb. magis satisfacere possim. Ego quidem, etsi mihi tutius, ac minus laboriosum

est

est manere : tamen . quia video tali tempore multo magis legionibus opus esse , quam provinciis , quæ præsertim recuperari nullo negotio possunt , constitui , ut nunc est , cum exercitu proficisci . Deinde ex litteris , quas Pansæ misi , cognoscēs omnia : nam arium tibi exemplar misi xviii. Kal. Aprilis. Córdubæ.

ARGUMENTUM.

Enumerat , quæ Balbus , quæstor suus , flagitiosè commiserit : quæque ipse scribit ad exercitum in Reip. potestate continentur

Ansinius Póllio Cicer. S. D.

BALBUS quæstor , magna numerata pecuniâ , magno possidere auri , majore argenti coactò de publicis exactionibus , ne stipendio quidem militibus reddidit , duxit se à Gádibus : & triduum tempestate retentus ad Calpem , Kal. Jun. trajecit sese in regnum Bógudis , planè benè peculiatus . His rumoribus utrùm Gades referatur , an Romam (ad singulos enim nuntios turpissimè consilia mutat) nondum scio . Sed , præter furta , & rapinas , & virgis casus socios : hæc quoquè fecit , ut ipse gloriari solet , eadem , quæ C. Cæsar ludis , quos Gádibus fecit , Herennium Galum histriõnem , summo ludorum die annulo auro donatum in quatuordecim scssum deduxit : tot enim fecerat ordines equestris loci , quatuorviratum sibi prorrogavit : comitia bienni biduo habuit , hoc est , renuntiavit quos ei visum est : exules reduxit , non horum temporum , sed illorum , quibus à seditionis senatus trucidatus , aut expulsus est , Sex. Varo procòs . Illa verò jam ne Cæsaris quidem exemplo , quod ludis prætextam de suo itinere ad L. Léntulum procòs . sollicitandum posuit : & quidem , cum ageretur , flevit , memoria rerum gestarum commotus . Gladiatõribus

ribus autem Rádium quendam , militem Pompejanum , quia , cum depressus in ludum bis gratis depugnasset , auctorari sese nolèbat , & ad populum confugerat , primum Gallos equites immisit in populum , (conjecti enim sunt lapides in eum , cum arriperetur Rádus) deinde abstractum defodit in ludo , & vivum combussit : cum quidem pransus , nudis pedibus , tunica soluta , manibus ad tergum rejectis , inambularet , & illi miserò quiritanti , Civis Romanus sum respondèret , Abi nunc , populi fidem implòra . Bèstis verò civis Rom. in his circulatorè quendam auctiõnum , notissimum hominem Híspali , quia deformis erat , objecit . Cum hujusmodi portento res mihi fuisset . Sed de illo plura coram . Nunc , quod præstat , quid me velitis facere , constituite . Tres legiones firmas habeo : quarum unam vigésimam octavam ; cum ad se initio belli accessisset Antónius hæc pollicitatione , quo die in castra venisset , denarios quingentos singulis militibus daturum , in victoriâ verò eodem præmia , quæ suis legionibus : (quorum quis ullum finem , aut modum futurum putavit ?) incitatissimam retinui , agrè mehertulè ; nec retinuissem , si uno loco habuissem : utpotè cum singula quædam cohortes seditionem fecerint . Reliquas quoquè legiones non destitit litteris , atque infinitis pollicitationibus incitare . Nec verò minus Lèpidus ursit me , & suis , & Antónii litteris , ut legionem trigésimam mitterem sibi . Itaque , quem exercitum nequè vendere ullis præmiis volui , nec eorum periculorum metu , quæ , victoribus illis portendebantur , deminuerè , debètis existimare retentum , & conservatum reip. esse : atque ita credere , quocumque imperassetis , facturum fuisse , si , quod jussistis , feci . Nam & provinciam in otio , & exercitum in mea potestate tenui : si-

nitus meæ provinciæ nusquam excelsi: militem non modò legiōnarium, sed ne auxiliarium quidem ullum, quoquam misi; & si quos equites decedentes nactus sum, supplicio affeci. Quorum rerum fructum satis magnum, rep. salva, tulisse me putabo. Sed resp. si me satis novisset, & major pars senatus, majores ex me fructus tulisset. Epistolam, quam Balbo, cum etiam nunc in provincia esset, scripsi, legendam tibi misi. Etiam prætextam, si vóles legere, Gallum Cornélium, familiarem meum pòscito. vi. id. Jun. Córdoba. Vale.

ARGUMENTUM.

Deplorat calamitatem Reip. quæ Mutinensi prælio, & consules, & robur, & sobolemque militum amiserat.

A. Iulius Póllio Ciceróni S. D.

QUò tardius certior fierem de prælii apud Mutinam factis, Lépidus effecit, qui meos tabellarios novem dies retinuit: tametsi tantam calamitatem reip. quam tardissimè audire, optandum est, sed illis, qui prodèsse nihil possunt, nequè mederi. Atquè urinàm eodem S. C. quo Plancum, & Lépidum in Italiã accersistis, me quoquè jussissetis venire. Profecèdò non accepisset resp. hoc vulnus. Quo si qui lætántur in præsentia, quia vidéntur & duces, & veterani Cæsaris partium interiisse: tamèn postmodum necesse est doléant, cum vastitatem Iræliæ respéxerint. Nam & robur, & soboles militum interiit: si quidem, quæ nuntiántur, ulla ex parte vera sunt. Nequè ego non vidébam, quánto úsui reip. essem futurus, si ad Lépidum venissem. Omnem enim cunctationem ejus discussissem, præsertim adjutore Planco. Sed scribènti ad me ejusmodi litteras, quas leges, & concionibus, videlicet, quas Narbone habuisse

buisse dicitur, similes, palpárer necesse erat, si vellem commeátum, per provinciam ejus iter faciens, habère. Præterea verèbar, ne, si antequàm ego incoepa perficerem, prælium confectum esset, pium meum consilium raperent in contrariam partem obrectatores mei, propter amicitiam, quæ mihi cum António, non major tamèn, quàm Planco, fuit. Itaque à Gadibus mense Aprili binos tabellarios in duas raves imposti: & tibi, & consúlibus, & Cætviano scripsi, ut me facerétis certiórem, quoniam modo plurimum possem prodèsse reip. Sed, ut rationem in eo, quo die prælium Pansa commisit, eodém à Gadibus naves profectæ sunt. Nulla enim post hiemem fuit antè eam diem navigatio. & herculè, longè remètus ab omni suspiciòne futuri civilis tumultus penitus in Lusitania legiones in hibèrnis collocaram. Ità porrò festinavit uterque configère; tamquam nihil pejus timèrent, quàm ne sine ináximo reip. detrimento bellum componerètur. Sed, si properandum fuit, nihil non summi ducis consilio gessisse Hirtium video. Nam hæc mihi scribuntur ex Gallia Lépidi, & nuntiántur: Pansa exercitum concisum esse: Pansam ex vulneribus mortuum: eodém prælio Martiam legiònem interiisse, & L. Fabatum, & C. Peduceum, & D. Carfulenum: Hirtiano autem prælio, & quartam legiònem, & omnes peræquè Antonii casus: itèm Hirtii quartam, cum castra quoquè Antonii coepisset, à quinta legiòne concisam esse: ibi Hirtium quoquè periisse, & Pontium Aquilam: dici etiam, Octavianum cecidisse: (quæ si, quod Dii prohibeant, vera sunt, non mediocriter dolèco) Antonium turpiter Mutina obsessionem reliquisse, sed habère equitatum, ac legiones sub signis armatis tres, & P. Vagieni unam, inermes bene multos: Ventidium quo-

quæ se cum legiõne sèptima, octàva, nona conjunxisset: si nihil in Lèpido spei sit, descendurum ad extrema, & non modò nationes, sed etiã servitia concitaturum, Parmam dirèptam: L. Antõnium Alpes occupasse. Quæ si vera sunt, nemini nostrum cessandum est, nequè expectandum, quid decernat senatus. Res enim cogit huic tanto incendio succurrere omnes, qui aut impèrium, aut nomen deniquè populi Romani salvum esse volunt. Brutum enim XVII. cohòrtes, & duas nos frequèntes tirõnum legiõnes, quas cõscipserat Antõnius, habère audio. Nequè tamèn dúbito, quin omnes, quin supèrsint de Hirtii exercitu, cõfluant ad eum. Nam in delèctu non multum spei puto esse; præsertim cum nihil sit periculosius, quàm spátium confirmandi sese Antõnio dari. Anni autèm tempus libertatèm majõrem mihi dat: propterea quia frumènta aut in agris, aut in villis sunt. Itaque próximis litteris consilium meum expediètur. Nam nequè deesse, nequè superesse reip. volo. Maximè tamèn dóleo, adeò & longo, & infèsto itinere ad me veniri, ut die quadragesimo post, aut ultrà etiã, quàm facta sunt, ómnia nuntièntur. Vale.

ARGUMENTUM.

Narrat in Antõnii advèntu, quid egerit: & agit gratias Cicerõni, quod iniquis de se rumõribus non crediderit.

M. Lèpidus Imp. iterum, Põnt. Máx. Cicerõni S. D.
SI vales, benè est: ego quoquè váleo. Cum audissem, Antõnium cum suis cõpiis, præmisso L. Antõnio cum parte equitatus, in provinciã meã venire; cum exercitu meo à cõfluente Rhódano castra movi, ac contrà eos venire insitui. Itaque continuis itineribus ad Forum Vocóntium veni, & ultrà castra ad flumen Argénteum contrà Antõnios feci.
 P.

P. Ventidius suas legiõnes tres conjunxit cum eo, & ultrà me castra posuit. Habebat antea legiõnem secundam, & ex reliquis legiõnibus magnam multitudinem, sed inermiorum. Equitatum habet magnum. Nam omnis ex pralio integer discessit, ita ut sint amplius equitum xxx. millia, itaque ad me complures milites, & equites ab eo transierunt: & in dies singulos ejus copiæ minuuntur. Sitanus, & Cúlleo ab eo discesserunt. Nos, etsi graviter ab his læsi eramus, quod contra nostram voluntatem ad Antõnium ierant; tamen, nostræ humanitatis, & necessitudinis causa, eorum salutis rationem habuimus. Nec tamen eorum opera útimum, nequè in castris habemus, nequè ulli negotio præfecimus. Quod ad bellum hoc attinet, nec senatus, nec reip. decimus. Quæ postea egerimus, faciã te certiorẽ. Etsi omni tempore summa stúdia officii mutuo inter nos certatim constitèrunt: pro nostra inter nos familiaritate, & proinde diligenter ab utroque conservata sunt: tamen non dúbito, in tanto, & tam repentino motu reip. quin nonnulla de me falsis rumõribus à meis obrectatoribus, me indigna, ad te delata sint, quæ tuum animum magnopere moverent, pro tuo amore in reip. Ea te moderate accepisse, nequè temere credendum judicasse, à meis procuratoribus certior sum factus: quæ mihi, ut debent, gratissima sunt. Mèmini autèm & illa superiora, quæ abs tua voluntate profecta sunt ad meã dignitatèm augendam, & ornandam: quæ perpetuo animo meo fixa manebunt. Abs te, mi Cícero, magnopere peto, si meã vitam, stúdiũ, diligentissimè superioribus temporibus in reip. administranda, quæ Lèpido digna sunt, perspècta habes, ut paria, aut eò ampliora reliquo tempore expectes, & proinde tua auctoritate me tuendum existimes, quò tibi
 plu-

plura tuo mérito debeo. Vale. XII. Kalénd. Jun. ex
castris, ex Ponte Argénteo.

ARGUMENTUM.

*Antónii recepti causam conserit in milites suos, dissen-
sionem civium inque ferétes.*

Lépidus Imp. iterum, Pónt. Máx. S. P. Pl. Q. R. S. D.

SI vos, liberique vestri valéris, benè est, ego qui-
dè m valeo. Deos, hominesque testor, P. C. qua
mente, & quo ánimo semper in remp. fuerim, &
quam nihil antiquius communi salute, ac libertate ju-
dicarim; quod vobis brevi probassem, nisi mihi for-
tuna proprium consilium extorsisset. Nam exercitus
cunctas consuetudinem suam in civibus conservandis,
communi que pace, seditione facta, retinuit: meque
tantæ multitudinis civium Romanorum salutis, atque
incolumitatis causam suscipere, ut verè dicam, co-
egit. In qua re ego vos, P. C. oro, atque obsecro,
ut privatis offensionibus omissis, summæ reipúb. con-
sulatis, ne misericordiam nostram, exercitusque
nostri in civili dissensione sceleris loco ponatis.
Quod si salutis omnium, ac dignitatis rationem ha-
bueritis melius & vobis, & reip. consulétis. Data IV.
Kal. Jun. à Pont. Argénteo. Vale.

M. T. CICERONIS

EPISTOLARUM.

AD BRUTUM, ET ALIOS.

LIBER XI.

ARGUMENTUM.

*D. Brutus. M. Bruto, & C. Cassio, quibuscum Casarem
occiderat, sermonem cum Hirtio habuim exponit, postulátamque
à se liberam legationem significat.*

D. Brutus M. Bruto. & C. Cassio S. D.

QUO in statu simus, cognoscite. Heri
vésperi apud me Hirtius fuit: qua men-
te esset Antónius, demonstravit; péssi-
ma scilicet, & infidelíssima. Nam se
neque mihi provinciam dare posse ajé-
bat, neque arbitrari tutò in urbe esse
quemquam nostrum: adeò esse militum concitatos
ánimos, & plebis. Quod utrúmque esse falsum, pu-
to vos animadvertere; atque illud esse verum, quod
Hirtius demonstrabat, timere eum, ne, si mediòcre
auxilium dignitatis nostræ habuissémus, nullæ partes
iis in rep. relinqueréntur. Cum in his angustiiis versâ-
rer, plácitum est mihi, ut postularem legiónem líbe-
ram mihi, reliquisque nostris; ut áiiqua cása pro-
ficiscèndi honèsta quærerétur. Hoc se imperatûrum
pollícitus est: nec tamèn impetratûrum confido: tan-
ta est hominum insoléntia, & nostri insectatio, ac
si dederint, quod pétimus, tamèn paulò post futurum
puto,

puto, ut hostes judicemur, aut aqua, & igni nobis interdicatur. Quid ergo est, inquis, tui consilii? Dandus est locus fortunæ: cedendum ex Italia, migrandum Rhodum, aut aliquò terrarum arbitror. Si melior casus fuerit, revertemur Romanam; si mediocris, in exilio vivemus; si pessimus, ad novissima auxilia descendemus. Succurreret fortasse hoc loco alicui vestrum, cur novissimum tempus expectemus potius, quam nunc aliquid moliamur. Quia, ubi consistamus, non habemus, præter Sex. Pompejum, & Bassum Cælium: qui mihi videntur, hoc nuntio de Cæsare allato, firmiores futuri. Satis in tempore ad eos accedemus, ubi, qui valeant, scierimus. Pro Cassio, & te, si quid velitis me recipere, recipiam; postulat enim hoc Hirrius, ut faciam. Rogo vos, quamprimum mihi rescribatur: nam non dubito, quin de his rebus ante horam quartam Hirrius me certiore sit facturus. Quem in locum convenire possimus, quò me velitis venire, rescribite. Post novissimum Hirrii sermonem, placitum est mihi postulare, ut liceret nobis esse Romæ publico præsidio; quod illos nobis concessuros non puto. Magnam enim invidiam iis faceremus. Nihil tamen non postulandum putavi, quod æquum esse statuerem. Valète.

ARGUMENTUM.

Petunt ab Antonio, an puet ipsos in Urbe, magna veteranorum militum frequentia, tuos fore.

M. Brutus, & Cassius. Præt. M. Antonio Cós. S. D.

DE tua fide, & benevolentia in nos, nisi persuasam esset nobis, non conscripsissemus hæc tibi: quæ profecto, quando istum animum habes, in optimam partem accipies. Scribitur nobis magnam

ve-

teranorum multitudinem Romanam convenisse jam, & ad Kal. Jun. futuram multo majorem. De te si dubitemus, aut vereamur, simus nostri dissimiles, sed certè, cum ipsi in tua potestate fuerimus, tuoque adducti consilio dimissemus ex municipiis nostros necessarios; neque solum edicto, sed etiam litteris id fecerimus; digni sumus, quos habeas tui consilii participes, in ea præsertim re, quæ ad nos pertinet. Quare petimus à te, facias nos certiores tuæ voluntatis in nos; putesne nos tutos fore in tanta frequentia veteranorum: quos etiam de reponenda ara, cogitare audimus: quod velle te, probare vix quisquam posse videtur, qui nos salvos, & honestos velit. Nos ab initio spectasse orium, nec quidquam aliud à libertate communi quæsisse, exitus declarat. Fallere nemo nos potest; nisi tu: quod certè abest à virtute tua, & fide: sed alius nemo facultatem habet decipiendi nos, tibi enim uni credidimus, & credituri sumus. Máximo de nobis timore afficiuntur amici nostri: quibus etsi tua fides explorata est, tamen illud in mentem venit, multitudinem veteranorum facilius impelli ab alio quolibet, quam à te retineri posse. Rescribas nobis ad omnia, rogamus. Nam illud valde leve est, ac nugatorium, ea re denuntiarum esse veteranis, quod de commodis eorum mense Junio laturus esses, quem enim impedimento futurum putas, cum de nobis certum sit nos quieturos? Non debemus cuiquam videri nimium vitæ cupidi, cum accidere nobis nihil possit sine pernicie, & confusione omnium rerum. Vale.

ARGUMENTUM.

Expostulatio ad contumeliosas, & minaces Antoni litteras.

Y

Bru-

Brutus, & Cássius Præt. António Cós. S. D.

Litteras tuas légimus, simillimas edicti tui, contumeliosas, minime dignas, quæ à te nobis mitterentur: nos, António, te nulla lacessivimus injuria: nequè miraturum credidimus, si prætores, & ea dignitate homines, aliquid edicto postulassemus à consule: quod si indignaris, ausos esse id facere: concede nobis, ut doleamus, ne hoc quidem abs te Bruto, & Cássio tribui. Nam de delictibus habitis, & pecuniis imperatis, exercitiibus sollicitatis, & nuntiis trans mare missis, quod te questum esse negas: nos quidem tibi credimus optimo animo te fecisse: sed tamen nequè agnoscimus quidquam eorum: & te miramur, cum hæc reticueris, non potuisse continere iracundiam tuam, quin nobis de morte Cæsaris objiceres. Illud verò quemadmodum ferendum sit, tutè cogita: non licere prætoribus, concordia, ac libertatis causa, per edictum de suo jure decedere, quin consul arma minetur. Quorum fiducia, nihil est, quod nos terreas: nequè enim decet, aut convenit nobis, periculo ulli submittere animum nostrum: nequè est António postulandum, ut iis imperet, quorum opera liber est. Nos si alia hortarentur, ut bellum civile suscitare vellemus, litteræ tuæ nihil proficerent. NULLA enim minantis auctoritas apud liberos est. Sed pulchrè intelligis non posse nos quòquam impelli, & fortassis ea re minacitèr agis, ut judicium nostrum metus videatur. Nos in hac sententia sumus, ut te cupiamus etiam in libera repub. magnum, atquè honestum esse: vocemus te ad nullas inimicitias, sed tamen pluris nostram libertatem, quam tuam amicitiam æstimemus. Tu etiam, atquè etiam vide, quid suscipias, quid sustinere possis: nequè quamdiù vixerit Cæsar,

sed

sed quam non diù regnarit, fac cogites. Deos quæsumus, consilia tua reip. salutaria sint, ac tibi: sin minus, ut, salva, atquè honesta republica, tibi quam minimum noceant, optamus. Pridiè Non. Sext.

ARGUMENTUM.

Res à se gestas exponit: pro quibus rogat Ciceronem, ut sibi sua sententia supplicationes decernat.

D. Brutus Imp. Cos. Des. Ciceroni S. D.

SI de tua in me voluntate dubitarem, multis à te verbis peterem, ut dignitatem meam tuerere: sed profectò est ita, ut mihi persuasi, me tibi esse curæ. Progressus sum ad Inalpinos cum exercitu, non tam nomen captans imperatorum, quam cupiens militibus satisfacere, firmosque eos ad tuendas nostras res efficere, quod mihi videor consecutus: nam & liberalitatem nostram, & animum sunt experti. Cum omnium bellicosissimis bellum gessi: multa castella coepi, multa vastavi: non sine causa ad Senatam litteras misi. Adjuva nos tua sententia, quod cum facies, ex magna parte communi commodo inservieris. Vale.

ARGUMENTUM.

Excusat se, quod Bruti litteris non responderit: hortatur ad libertatem recuperandam: sua studia, officiaque pollicetur.

M. T. C. Bruto Imp. S. D.

LUpus, familiaris noster, cum à te venisset, cumque Romæ quosdam dies commoraretur: ego eram in iis locis, in quibus maximè me tutò esse arbitrabar: eo factum est, ut ad te Lupus sine meis litteris rediret, cum tamen curasset tuas ad me perferendas. Romam autem veni ad v. id. Dec. nec habui quidquam antiquius, quam ut Pansam statim con-

venirem: ex quo ea de te cognovi, quæ maximè optabam. Quare hortatione tu quidem non eges, si ne illa quidem in re, quæ à te gesta est post hominum memoriam maxima, hortatorem desiderasti; illud tamen breviter significandum videtur, populum Rom. omnia à te expectare, atque in te aliquando recuperandæ libertatis omnem spem ponere. Tú, si dies, noctesque memineris, quod te facere certò scio, quamtam rem gesseris, non obliviscere profectò, quanta tibi etiam nunc gerendæ sint: si enim iste provinciam nactus erit: cui quidem ego semper amicus fui, antequam illum intelliçi non modò aperte, sed etiam libenter cum repub. bellum gerere: spem reliquam nullam video salutis. Quamobrem te obsecro iisdem precibus, quibus Senatus, populusque Rom. ut in perpetuum rempublicam dominatu regio liberet: ut principiis consentiant exitus, Tuum est hoc munus, tuæ partes: à te hoc civitas, vel omnes potiùs gentes non expectant solum, sed etiam postulant. Quamquam, cum hortatione non egeas, ut supra scripsi, non utar ea pluribus verbis: faciam illud, quod meum est, ut tibi omnia mea officia, stúdia, curas, cogitationes pollicear, quæ ad tuam laudem, & glóriam pertinébunt. Quamobrem velim tibi ita persuadeas, me tum reipublicæ causa, quæ mihi vita mea charior est, tum quòd tibi ipsi faveam, tuamque dignitatem amplificari velim, tuis optimis consiliis, amplitudini, glóriæ, nullo loco defuturum. Vale.

ARGUMENTUM,

Suam dignitatem Brutus commendaverat: respondet Cicero, sibi eam etiam, atque etiam tuæ fore: idque jam in Senatu declaratum.

M. T. C. Bruto Imp. S. D.

L Upus noster cum Romam sexto die Matutina venisset, postridiè me manè convenit, tuaque mihi mandata diligentissimè exposuit, & litteras reddidit. Quod mihi tuam dignitatem commendas; eodem tempore existimo, te mihi meam dignitatem commendare, quam melericulè non habeo tuâ chariorem. Quare mihi gratissimum facies, si exploratum habebis, tuis laudibus nullo loco nec consilium, nec stúdiùm meum defuturum. Cum tribuni pleb. edixissent, Senatus adesset ad XIII. Kal. Jan. haberentque in animo de præsidio consulum des. referre: quamquam statueram in Senatum antè Kal. Jan. non venire; tamen, tum eodìe ipso edictum tuum propositum esset, nefas esse duxi, aut ita haberi Senatum, ut de tuis divinis in repub. meritis sileretur; (quòd factum esset, nisi ego venissem) aut etiam, si quid honorificè de te diceretur, non adesse. Itaque in Senatum veni manè, quod cum esset animaversum, frequentissimi Senatores convenerunt; quæ de te in Senatu egerim, quæ in concione maxima dixerim, aliorum te litteris malo cognoscere. Illud tibi persuadeas velim, me omnia, quæ ad tuam dignitatem augendam pertinébunt, quæ est per se amplissima, summo semper studio suscepturum, & defensurum. Quod quamquam intèllego me cum multis esse facturum; tamen appetam hujus rei principatum. Vale.

ARGUMENTUM.

Hortatur Brutum, ne in salute populi Rom. conservanda Senatus auctoritatem expectet: sed voluntatem Senatus pro auctoritate habeat.

M. T. C. Bruto Imp. S. D.

CUM adhibuisset domi meæ Lupus me, & Libónem, & Sérviúm, consobrínúm tuúm; quæ mea fuérit senténcia, cognosse te ex C. Sejo árbítror, qui nostro sermóni intérfuit: réliqua, quamquam statim Sejum Gracéjus est subsecútus, tamèn ex Gracéjo póteris cognoscere. Caput autèm ex hoc, quod te dilígentissimè percípere, & meminisse velim, ut ne in libertáte, & salúte pópuli Románi conservándæ, auctoritatè Senátus expéctes nondùm líberi: ne & tuum factum condémnes, (nullo enim público consilio rempúb. liberásti: quò est étiam res illa major, & ciárior) & adolescéntem, vel puérum potius Cæsarem júdice tèmère fecisse, qui tantam causam públicam privato consilio suscepit: deniquè hómines rústicos, sed fortíssimos viros, civesque óptimos, doméntes fuisse júdices primùm mílites veterános, commilitones tuos, deinde legiónem Mártiam, legiónem quartam, quæ suum consulem hostem judicavérunt, seque ad salútem reipúb. defendéndam conuérunt. Volúntas Senátus pro auctoritatè habéri debet, cum auctúritas impeditur metu. Postremò suscepta tibi causa jam bis est, ut non sit íntegrum: primùm ídib. Mart. deíndè proximè, exercitu novo, & cópiis comparátis. Quamobrèm ad ómnia ita parárus, atquè animátus esse debes, non ut nihil facias, nisi justis, sed, ut ea geras, quæ ab ómnibus summa cum admiratióne laudéntur. Vale.

ARGUMENTUM.

Scribit de legatis ad Antonium de pace missis, quæque sit omnium de Bruto expectatio, consensioque ad libertatem recuperandam.

M.

M. T. C. Bruto Imp. S. D.

EO tẽpore Polla tua misit, ut ad te, si quid vellem, darem littérarum, cum, quid scriberem, non habebam. Omnia enim erant suspensa propter expectatiónem legatorum: qui quid egissent, nihil dum nuntiabatur. Hæc tamèn scribenda existimavi primùm Senátum, pópulumque Rom. de te laborare non solum salútis suæ causa, sed étiam dignitátis tuæ. Admirábilis est enim quædam tui nóminis charitas, amorque in te singuláris ómnium civium. Itã enim sperant, atquè confidunt, ut antea rege, sic hoc tẽpore regno te rempúb. liberatúrúm. Romæ deléctus habetur, totaque Itália: si hic deléctus appellándus est, cum ultro se ófferunt omnes: tantus ardor ánimorum occupávit desidério libertátis, ódioque diútinæ servitútis. De réliquis rebus à te jam expectare litteras debemus, quid ipse agas, quid noster Hirtius, quid Cæsar meus: quos spero brevi tẽpore societate victóriæ tecum copulatos fore. Réliquum est, ut de me scribam, quod te ex tuorum litteris & spero, & malo cognoscere, me nequè deesse ulla in re, nequè umquam defuturum dignitati tuæ. Fac váleas.

ARGUMENTUM.

Rogat Ciceronem, prospiciat, ne utroque Consule ad Mutinam occiso, hostes Reip. convalescant: monetque quid agendum.

Brutus Ciceróni S. D.

Pansa amisso, quantum detrimenti respúb. acciperit, non te præterit. Nunc auctoritatè, & prudéntia tua prospicias opórtet, ne inimici nostri, consúlibus sublatis, sperent, se convalescere posse. Ego, ne consistere possit in Itália Antonius, dabo

Y 4

ópe-

operam. Séquar eum confestim. Utrúmque me præzafúrur spero, ne aut Ventídius elabáture, aut Antóníus in Itália moréture. In primis rogote, ad hóminem ventosíssimur Lépidúr mittas, ne nobis, bellur redintegráre possit, António sibi conjúncto. Nam de Pollióne Asínio, puto te perspícere, quid sit factúrur. Multæ, & bonæ, & firmæ súnit legiónes Lépidi, & Asínii: Nequæ hæc idcirco tibi scribo, quod te non eadem animadvértere sciam, sed quód mihi persuasíssimur est, Lépidur rectè factúrur numquam, si fortè vobis id de hoc dúbium est. Plancum, quodquæ confirmétis, oro: quem spero, pulso António, reipúb. non desutúrur. Si se Alpes Antónius transjécerit, constitui præsidium in Alpibus collocáre, & te de omni re fácere certiórem. vi. Kal. Maii, ex castris, Rhégii.

ARGUMENTUM.

Queritur de quorúmdam malevoléntia, & Reip. pericúlitur expónit.

Brutus Ciceróni S. D.

NON mihi rempúb. plus debère árbitor, quam me tibi. Gratiórem me esse in te posse, quam isti perversi súnit in me, explorátur habes: si tamén hæc témporis videántur dici cáusa, malle me tuum júdicium; quam ex áltera parte ómnium istórum. Tu enim à certo sensu, & vero júdicas de nobis: quod isti ne fáciant, summa malevoléntia, & livóre impediúntur. Interpéllent me, quód minús honorátus sim, dum ne interpéllent, quo minús respúb. à me comomè administrári possit. Quæ quánto sit in pericúlo, quam potero brevíssimè expónam. Primúr ómnium, quántam perturbatióner rerum urbanárum áfferat óbitus cónsulur, quantamque cupiditátem hominibus

bus injiciat vácuitas, non te fugit. Satis me multa scripsisse, quæ líteris commendári possint, árbitor. Scio enim cui scribam. Revértor nunc ad Antónium, qui ex fuga cum párvulam manum peditum habéret inérmium, ergástula solvéndo, omneque genus hominúr arripiéndo, satis magnum número vidétur effecisse. Húc accessit manus Ventídi: quæ trans Apenninum itínere factó difficillimo, ad Vada pervénit, atquæ se ibi cum António conjúnxit. Est número veteranórum, & armatórum satis fréquens cum Ventídio. Consília Antónii hæc súnit, necesse est, aut ad Lépidur, ut se cónferat, si recípiatur; aut Apennino, Alpibusque se téneat, & decursiónibus per équites, quos habet multos, vastet ea loca, in quæ incúrrerit; aut rursús se in Etrúriam réferat, quód ea pars Italiæ sine exercitu est. Quod si me Cæsar audisset, atquæ Apenninum transisset, in tantas angústias Antónium compulsissem, ut inópia potiús, quam ferro conficerétur. Sed nequæ Cæsari imperári potest: nec Cæsar exercitui suo. Quód utrúmque péssimur est. Cum hæc talia súnit: quód minús, quód ad me pertinébit, hómines interpéllent, ut suprâ scripsi, non impéδιο: hæc quemadmodúm explicári possint, aut à te cum explicabúntur, ne impediántur, timeo. Alere jam mílites non possum. Cum ad rempúblicam liberándam accessi, H S mihi fuit pecúniæ C. D. amplius. Tantúm abest, ut meæ rei familiáris lícerum sit quídquam, ut meos jam omnes amicos are aliéno obstrínxerim. Septénur número legiónur alo. Qua difficultáte, tu árbitráre. Non, si Varrónis thesáuros habérem, sustinére sumptum possem. Cum primúr de António explorátur habuéro, faciam te certiórem. Tu me amábis irá, si hoc idem me in te fácere senséris. iii. Non. Maii, ex castris, Dertónæ. Vale.

A R G U M E N T U M.

Scribit de Antoniæ profectiõne ad Lepidum, & de dubia Plauti fide, si:oque in Remp. siudio, atque constantia.

Brutus Imp. Cos. Des. Cicerõni S. D.

EOdẽm exẽmplo litteræ tuæ à te mihi redditæ sunt, quo pueri mei attulerunt. Tandẽm me tibi debere existimo, quantum persolvere difficilẽ est. Scripsi tibi, quæ hic gererentur. In itinere est Antonius, ad Lepidum proficiscitur: ne de Planco quidẽm spem adhuc abjecit, ut ex libellis ejus animadverti, qui in me incidẽrunt: in quibus, quos ad Asinium, quos ad Lepidum, quos ad Plancum mitteret, scribẽbat. Ego tamẽn non habui ambiguum, & statim ad Plancum misi, & viduõ ab Allogrogibus, & totius Galliaẽ legatos expecto, quos confirmatos domum remittam. Tu, quæ istic opus erunt administrari prospicias, ut ex tua voluntate, reique pũb. comodo fiant. Malevolentiaẽ hominum in me, si poteris, occurras: si non poteris, hoc te consolabere, quod me de statu meo nullis contumeliis deterrere possunt. Pridiẽ Non. Maii ex castris, finibus Statiellensium.

A R G U M E N T U M.

Ita queritur bellum ab Antonio renovatum, ut in eo Bruti culpam videantur agnoscere.

M. T. C. Bruto Imp. Cos. Des. S. D.

TRES uno die à te accẽpi epistolas; unam brevem, quàm Flacco Volũnio dederas; duas pleniõres, quarum alteram tabellarius T. Vibii attulit, alteram ad me misit Lupus. Extuis litteris, & ex Gracẽji oratione, non modò non restrictum bellum sed etiam inflammatum videtur. Non dubito autẽm pro tua singulari prudentia, quin perspicias, si aliquid fir-

firmitatis nactus sit Antonius, omnia illa tua praclarã in reip. merita ad nihilum esse ventura. Ita enim Romam erat nuntiatum, ita persuasum omnibus, cum paucis inermibus, perterritis metu, fracto animo fugisse Antonium. Qui si ita se habet, ut, quemadmodum audiebam de Gracẽjo, configi cum eo sine periculo non possit: non illi mihi fugisse Mutina videtur, sed locum belli gerendi mutasse. Itaque homines alii facti sunt. Nonnulli etiam queruntur, quod Persecuti non sitis. Opprimi potuisse, si celeriter adhibita esset, existimant. Omnino est hoc populi maximeque nostri in eo potissimum abuti libertate, per quem eam consecutus sit. Sed tamẽn providendum est, ne quæ justa querela esse possit. Res sic se habet, is bellum confecerit, qui Antonium oppræsset. Hoc quam habeat vim, te extimare malo, quàm me apertius scribere. Vale.

A R G U M E N T U M.

Excusat tarditatem suam in Antonio persequendo: & , quod res in statu sit, exponit.

Brutus Imp. Cos. Des. Cicerõni S. D.

JAM non ago tibi gratias. Cui enim re vix referre possum, huic verbis non paritur res satisfieri. Attendere te volo, quæ in manibus sunt. Qua enim prudentia es, nihil te fugiet, si meas litteras diligentèr legeris. Sequi confestum Antonium his de causis, Cicerero, non potui. Eram sine equitibus, sine juvenis: Hirtium periisse nesciebam: Cæsari non credebam prius, quàm convenissem, & collocutus essem. Hic dies hoc modo abiit. Postridiẽ manẽ à Pansa sum accessitus Bononiam. Cum in itinere essem, nuntiatum mihi est, eum mortuum esse. Recurri ad meas copias. Sic enim verè eas appellare possum. Sunt ex-

extenuatissima, & inopia omnium rerum pessimè accēpta. Biduo me Antonius antecessit, itinere multo majore fugiens, quam ego sequens. Ille enim iit passim, ego ordinatim. Quacumque ivit, ergastula solvit, homines arripuit: constitit nusquam prius quam ad vada venit: quem locum volo tibi esse notum. Jacet inter Appenninum, & Alpes impeditissimus ad iter faciendum. Cum abessem ab eo millia passuum triginta, & se jam Ventidius conjunxisset, concio ejus ad me est allata, in qua petere coepit à militibus, ut se trans Alpes sequerentur: sibi cum M. Lepido convenire. Succlamatum est, & frequenter à militibus Ventidianis) nam suos valde quam paucos habet) sibi, aut in Italia pereundum esse: aut vincendum. Etiam orare coeperunt, ut Pollentiam iter facerent. Cum sustinere eos non posset, in posterum diem iter suum contulit. Hac re mihi nuntiata, statim quinque cohortes Pollentiam praemissi, meumque iter eo contuli. Hora ante praesidium meum Pollentiam venit, quam Trabellius cum equitibus. Sanè quam sum gavisus: in hoc enim victoriam puto consistere. In spem venerant, quod neque Planci quatuor legiones omnibus suis copiis pares arbitrabantur; neque ex Italia tam celeriter exercitum transjici posse credebant. Quos ipsi adhuc satis arroganter Alóbroges, equitantesque omnis, qui eò praemissus erat à nobis sustinebant, nostroque adventu sustineri facilius posse confidimus. Tamèn, si quo etiam casu Isaram se tranjicerint: ne quid detrimenti reipub. injungant, summa à nobis dabitur opera. Vos magnum animum, optimamque spem de summa reipub. habere volumus, cum & nos, & exercitus nostros, singulari concordia conjunctos, ad omnia pro vobis videatis paratos. Sed tamen nihil de diligentia remittere debetis, dareque

operam, ut quam; paratissimi ab exercitu, reliquisque rebus pro vestra salute contra sceleratissimam conspirationem hostium configamus: qui quidem eas copias, quas diu simulatione reipub. comparabant, subito ad patriae periculum convertentur.

A R G U M E N T U M.

Ad Bruti litteras respondet, de Octaviano ornando, de legionibus ad Brutum perducendis, de pecunia, aliisque rebus.

M. T. C. Bruto Imp. S. D.

Mirabiliter, mi Brute, laetor, mea consilia, measque sententias à te probari de decem viris, de ornando adolescente. Sed quid refert? mihi crede homini non glorioso, plane jam, Brute, frigeo; enim erat meum Senatus: id jam est dissolutum. Tantam spem attulerat exploratae victoriae tuae praclaræ Mutina eruptio, fuga Antonii, concisso exercitu, ut omnium animi relaxati sint, meaque illa vehementes contentiones tamquam esse videantur. Sed, ut ad rem redeam: legionem Martiam, & quartam negant, qui illas norunt, ulla conditione ad te posse perducì. Pecuniam, quam desideras, ratio potest haberi, eaque habebitur. De Bruto accersendo, Caesareque ad Italiae praesidium tenendo valde tibi assentior: sed, ut scribis, habes obrectatores, quos equidem facillimè sustineo; sed impediunt tamèn. Ex Africa legiones expectantur; sed bellum istuc renatum homines mirantur. Nihil tam praeter spem unquam, nam, die tuo natali victoria nuntiata, in multa saecula videbamus reipub. liberatam. Novi timores retentur superiora. Scripsisti autem ad me iis, quas idibus Maii dedisti, modo te accepisse à Planco litteras, non recipi à Lepido Antonium. Id si ita est, om-

omnia faciliōra; sin aliter magnum negotium: cuius exitum ne extimescam, tuæ partes sunt. Ego plus, quam feci, facere non possum. Te tamē, id, quod spero, omnium maximum, & clarissimum vidēre cupio. Vale.

ARGUMENTUM.

Laudat officium, & diligentia Bruti; voluptatem, levitatemque omnium significat ex Bruti; Planctique conjunctione, eumque horiatur, ut in tuenda Rep. se ipsum vincat.

M. T. C. Bruto Imp. S. D.

ETSI mihi tuæ litteræ jucundissimæ sunt; tamēn jucundius fuit, quod in summa occupatione tua Planco collēgæ mandasti, ut te mihi per litteras excusaret. Quod fecit ille diligentē. Mihi autē nihil amabilius officio tuo, & diligentia. Conjunctio tua cum collēgæ, concordiæque vestra, quæ litteris communibus declarata est, Senatui, pōpuloque Rom. gratissima accidit. Quod superest, perge, mi Brute, & jam non cum aliis, sed tecum ipse certa. Plura scribere non dēbeo, præsertim ad te, quo magistro brevitatis uti cōgito. Litteras tuas vehemēter expecto, & quidem tales, quales maximē opto.

ARGUMENTUM.

Commendat L. Æium Lamiæ in petitione Præturæ.

M. T. C. Bruto Imp. S. D.

PERMAGNI interest, quo tibi hæc tempore epistola reddita sit: utrū cum sollicitudinibus aliquid haberes, an, cum ab omni molestiā vacuus esses. Itaque ei præcēpi, quem ad te misi, ut tempus observaret epistolæ tibi reddendæ. Nam quemadmodum coram, qui ad nos intempestivē adēunt, molesti sæpè sunt: sic epistolæ offēdunt, non loco reddita.

Si

Sī autē, ut spero, nihil te perturbat, nihil impedit, & ille, cui mandavi, satis scire, & commodē tempus ad te cœpit adēundi: confido me, quod velim à te facillē impetraturum. L. Lamiæ præturam petit. Hoc ego utor unō omnium plurimum Magna vetustas, magna consuetudo intercēdit: quodque plurimum valet, nihil mihi ejus est familiaritate jucundius. Magno præterea beneficio ejus, magnoque merito sum obligatus. Nam Clodiānis temporibus, cum equestris ordinis princeps esset, proque mea salute acerrimē propugnaret, à Gabino COS. relegatus est: quod antè id tempus civi Romano Romæ contigit nemini. Hoc cum pōpulus Romanus meminere, me ipsum non meminisse turpissimum est. Quapropter persuade tibi, mi Brute, me pētere præturam. Quamquam enim Lamiæ summo splendore, summa gratia est, usus magnificentissimo munere ædilitio: tamēn, quasi ea ita non essent ego suscepī totum negotium. Nunc, si me tantū facis, quanti certè facis, quando equitum centurias tenes, in quibus regnas, mitte ad Lupum nostrum, ut is nobis eas centurias conficiat. Non tenēbo te pluribus: ponam in extrēmo, quod sentio. Nihil est, Brute, cum omnia à te expectem, quod mihi gratius facere possis. Vale.

ARGUMENTUM.

Commendat eundem Lamiæ.

M. T. C. Bruto Imp. S. D.

LAMIA uno omnium familiarissimè utor. Magna ejus in me non dico officia, sed mérita, eaque sunt pōpulo Rom. notissima. Is magnificentissimō munere ædilitatis perfunctus, petit præturam: omnesque intelligunt, nec dignitatem ei deesse, nec gratiam, sed is ambitus extare videtur, ut ego omnia

nia

nia pertimēscam, totamque petitionem Lamiæ mihi sustinendam putem. In ea re quantum me possis adjuvare, facile perspicio: nec verò, quantum mea causa velis, dubito. Velim igitur, mi Brute, tibi persuadeas, nihil me majore studio à te petere, nihil te mihi gratius facere posse, quam si omnibus tuis opibus, omni studio Lamiam in petitione juveris, quod ut facias, vehementer te rogo.

ARGUMENTUM.

Reprehendit in Bruto nonnullam timoris significationem.

M. T. C. Bruto Imp. S. D.

ETSI ex mandatis, quæ Galbæ, Volturnoque ad Senatum dedisti, quid timendum, suspicandumque putares, suspicabamur: tamen timidiora mandata videbantur, quam erat dignum tua, populi que R. victoria. Senatus autem, mi Brute, fortis est, & habet fortes duces. Itaque molestè ferèbat, se à te, quem omnium; quicumque fuissent, fortissimum judicaret, timidum, atque ignavum judicari. Etenim cum, te incliso, spem maximam omnes habuissent in tua virtute, florente Antonio; quis erat, qui quidquam timere, profligato illo, te liberato? Nec verò Lepidum timebamus. Quis enim esset, qui illum tam furiosum arbitrarètur, ut, qui in maximo bello pacem velle se dixisset, is in optatissima pace bellum reipub. indiceret? Nec dubito, quin tu plus provideas. Sed tamen, tam recenti gratulatione, quam tuo nomine ad omnia deorum templa fecimus, renovatio timoris magnam molestiam afferèbat. Quare velim equidem, id, quod spero, ut planè abjectus, & fractus sit Antonius: sin aliquid virum forte collégerit, seniet nec Senatui consilium, nec popu-

pulo Rom. virtutem deesse, nec reip. te vivo, imperatorem XIV. Kal. Jun. Vale.

ARGUMENTUM.

Timere se scribit Reip. vicem: & Vicetinos commendat.

Brutus Ciceroni S. C.

AD Senatum quas litteras misi, velim prius perlegas: & si qua tibi videbuntur, commutes. Necessario me scripsisse, ipse animadvertes: nam cum putarem quartam, & Martiam legiones mecum futurâ, ut Druso, Pauloque placuerat, vobis assentiētib; minùs de reliquis rebus laborandum existavi. Nunc verò cum sim cum tironibus egeantissimis, valde & meam, & vestram vicem timeam, necesse est. Vicetini me, & M. Brutum præcipue observant. His ne quam patiâre injuriam fieri in Senatu vernarum causa à te peto: causam habent optimam, officium in repub. summum, genus hominum adversariorum seditiosum, & inertissimum. XII. Kal. Jun. Vercellis.

ARGUMENTUM.

Timere se ait Ciceronis causa, eumque monet, ut veteranorum animos sibi conciliet.

Brutus Imp. Ciceroni S. D.

QUOD pro me non facio, id pro te facere meus in te amor, tuaque officia cogunt, ut timeam. Sæpe enim mihi cum esset dictum, nequè à me contempnum, novissimè Labeo Segulius, homo sui simillimus, narravit mihi, apud Cæsarem se fuisse, multumque sermonem de te habitum esse, ipsum Cæsarem nihil sanè de te questum, nisi dictum, quod diceret te dixisse laudandum adoles-

céntem, ornándum, tolléndum : se non esse commissúrurum, ut tolli possit. Hoc ego Labeónem credo illi retulisse, aut finxisse dictum, non ab adolescén-
te protatum. Veterános verò pessimè loqui, volébat Labeo, me credere, & tibi ab iis instare perículum, maximeque inuignári, quòd in X. Viris, nequè Cæsar, nequè ego hábiti essemus, atquè ómnia ad vestrum arbitrium esse collata. Hæc cum audissem, & jam in itinere essem, committéndum non putávi, priùs ut Alpes transgréderer, quàm quid istic agerétur, scirem. Nam de tuo perículo, crede mihi, jactatió-
ne verbórum, & denuntiatióne perículi sperare eos, te pertiméfácto, adolescén- te impulsó, posse magna consequi præmia ; & totam istam cantilénam ex hoc pèndere, ut quamplurimùm lucri fáciant. Nequè tamèn non te cautum esse volo, & insídias vitantem. Nihil enim tua mihi vita potest esse jucundius, neque charius. Illud vide, ne timéndo, magis timère cogáre : & quibus rebus potest occurrí veteránis occurras : primùm, quòd desiderant de X. Viris, fácias : deinde, de præmiis, si tibi vidétur, agros militum eórum, qui cum António veteráni fuérunt, his dandos cénseas ab utrisque nobis : de nummis, lentè, ac ratióne hábita pecúniæ Senátum de eare constitutúrurum. Quátuor legiõnibus iis, quibus agros dandos censuístis, vídeo facultátem fore ex agris Syllánis, & agro Campáno. Æqualitèr, aut sorte agros legiõnibus assignári puto oportéte. Hæc me tibi scribere non prudéntia mea hortátur, sed amor in te, & cupiditas ótii, quod sine te consistere non potest. Ego, nisi valde necesse fuérit, ex Itália non excédám. Legiões armo, paro : spero, me non pessimum exercitum habitúrurum ad omnes casus, & impetus hóminum. De exercitu, quem Pansa hábit, le-

giõnem mihi Cæsar non remittit. Ad has lítteras statim mihi rescribere, tuórumque áliquem mitte, si quid recónditum magis erit, meque scire opus esse putá-
tis. Vale VIII. Kal. Jun. Eporædia.

ARGUMENTUM.

Respondit proxime superiori epistole.

M. T. C. Bruto Imp. S. D.

Dii isti Segúlio malè fáciant, hómini nequíssimo ómnium, qui sunt, qui fuérunt, qui futúris sunt. Quid ? tu illum tecum solum, aut cum Cæsare, qui néminem prætermiserit, qui cum loqui potúerit, cui non éadem ista díxerit ? te tamèn, mi Brute, sic amo, ut débeo, quod istud, quidquid esset nugárum, me scire voluísti : signum enim magnum amóris dedísti. Nam quod idem Célius ait, veterános quærit, quod tu, & Cæsar in Decemviris non essétis : utinám ne ego quidem essem ! quid enim molestius ? sed tamèn, cum ego sensi sem de iis, qui exercitus haberent, senténtiam ferrí oportere : iidem illi, qui solent, reclamáunt : itaquè excépti étiam estis, me vehementèr repugnánte. Quocircá Segúlium negligámus, qui res novas quærit, non quòd vétèrem coméderit (nullam enim hábit) sed hanc ipsam recéntem novam devorávit. Quòd autèm scribis, te, quod pro te ipso non fácias, id pro me fácere, ut de me timeas áliquid, omni te vir óptime, mihi que charissíme Brute, de me metu líbero. Ego enim, quæ pro vívèri potúerunt, non fallar in iis, quæ cautionem non habébunt, de iis non ita valdè labóro. Sim etenim impudens, si plùs póstulem, quàm hómini à rerum nátúra tríbui potest. Quod mihi præcipis, ut cáveam, ne timéndo magis timère cogar ; & sapientèr, & amicissimè præcipis ; sed velim tibi persuádeas, cum

te constet excellere hoc genere virtutis, ut nunquam extimescas, numquam perturbare, me huic tuæ virtuti proximè accedere. Quamobrem nequè metuum quidquam, & cavèbo omnia. Sed vide, ne tua jam, mi Brute, culpa futura sit, si ego quidquam timeam. Tuis enim opibus, & consulatu tuo, étiamsi tímidi essémus, tamèn omnem timòrem abjicerémus, presertim cum persuasum omnibus esset, mihiq; maxime, nos à te unicè diligi. Consiliis tuis, quæ scribis, de quatuor legiónibus, deque agris assignandis ab utrisque vestrum, vehementer assentior. Itaque, cum quidam de collégis nostris agrariam curatióem ligurirent, disturbavi rem, totamque integram reservavi. Si quid erit occultius, & ut scribis, recónditum, meòrum áliquem mittere, quo fidelius ad te litteræ perferantur. Vale. Pridiè Non. Jun.

ARGUMENTUM.

Petit à Bruto, ut Ap. Cláudio, qui Antóñii partes secutus erat, in civitate retineat.

M. T. C. Bruto Imp. S. D.

CUM Ap. Cláudio C. F. summa mihi necessitudo est, multis ejus officiis, & meis mütuis constituta. Peto à te majorem in modum, vel humanitatis tuæ, vel mea causa, ut eum auctoritate tua quæ plurimum valet, conservatum velis. Volo te, cum fortissimus vir cognitus sis, étiam clementissimum existimari. Magno tibi erit ornamento, nobilissimum adolescentem beneficio tuo esse salvum. Cujus quidem causa hoc melior debet esse, quòd, pietate adductus, propter patris restitutionem se cum Antóñio conjunxit. Quarè, etti minùs veram causam habebis, tamèn vel probabilem áliquam poteris inducere. Nuntus tuus potest hominem summo loco natum, summo

in-

ingénio, summa virtute, officiosissimum præterea, & gratissimum, incolumem in civitate retinere. Quod ut facias, ita à te peto, ut majore studio, magisque ex animo petere non possim. Vale.

ARGUMENTUM.

Hortatur Ciceronem ad bene sperandum.

Brutus Ciceróni S. D.

NOS hinc valémus rectè, &, quòd melius valeamus, operam dabimus. Lépidus commode de nobis sentire videtur. Omni timore deposito, debemus liberè reip. consulere. Quòd si omnia essent aliena, tamèn, tribus tantis exercitibus propriis reip. valentibus, magnum animum habere debebas, quem & semper habuisti, & nunc, fortuna adjuvante, augere potes. Quæ tibi superioribus litteris mea manu scripsi, terrèndi tui causa homines loquuntur. Si frenum momideris, percam, si te omnes, quotquot sunt, conantem loqui ferre poterunt. Ego, tibi ut antea scripsi, dum mihi à te litteræ veniant, in Italia morabor. Vale VIII. Kal. Jun. Eporædia.

ARGUMENTUM.

Bruti epistola, si quid antea fuerat timoris adimpletum significat. Addit quid Bruto sit agendum, & de pecunia decreta.

M. T. C. Bruto S. D.

NARRO tibi: antea subirascebar brevitati tuarum litterarum: nunc mihi loquax esse videor. Te igitur imitabor. Quam multa, quam paucis te rectè valere, operamque dare, ut quotidie melius: Lépidum commode sentire: tribus exercitibus quidvis nos opporrere confidere. Si tímidus essem, tamèn ista epistola mihi omnem metum abstersisses. Sed, ut mo-

nes fr̄anum mem̄ordi. Etenim , qui , te incl̄uso, om̄nem spem habuerim in te , quid nunc putas? cū-
pio jam vigiliam meam, Brute, tibi tr̄adere, sed ita,
ut ne desim constantīe meae. Quod scribis, in Italīa
te morat̄urum, dum tibi litter̄ae meae veniant: si per
hostem licet, non erraris. Multa enim Romae. Sin
adv̄en. u tuo bellum cōfici potest: nihil sit antiquius.
Pecunia, expectatissima, quae erat, tibi decreta est.
Habes amanti-simum Serviliū. Nos non desumus.
Vale. VIII. id. Jun.

ARGUMENTUM.

*Scribit se brevitatē in scribēdo amare, Bruti exēmp-
plo, Reip. spem in ipso, & in Planzo esse: de M. Bruto ni-
hil certi.*

M. T. C. Bruto Imp. S. D.

Expectanti mihi tuas quotidie litteras Lupus nos-
ter subito denuntiavit, ut ad te scriberem, si
quid vellem. Ego autem, etsi, quid scriberem, non
habebam, (acta enim ad te mitti, sciebam: inanem
autem sermonem litterarum tibi injucundum esse au-
diebam) breviter secutus sum, te magistro. Scito
igitur in te, & in collēga spem omnem esse. De
Bruto autem nihil adhuc certi: quem ego, quemad-
modum praecipis, privatis litteris ad bellum commū-
ne vocare non desino. Qui utinam jam adesset! in-
testinum urbis malum, quod est non mediocere, mi-
nus timeremus. Sed quid ago? non imitor tuum. Al-
tera jam pagella procedit. Vince, & vale. XIV. Kal.
Quint.

ARGUMENTUM.

*Solicitus ob Antonii cum Lepido conjunctionem postulat, ut legi-
ones, ad eum mittantur, & stipendium.*

Brutus Imp. Ciceroni S. D.

In máximo meo dolore hoc solatio utor, quod
intelligunt homines, non sine causa me timuisse
ista, quo acciderunt. Deliberent, utrum transjiciant
legiones ex Africa, necne, & ex Sardinia: Brutum
accersant, necne: mihi stipendium det, an non de-
cernant. Ad senatum litteras misi. Crede mihi, nisi
ista omnia ita sunt, quemadmodum scribo, magnum
nos omnes adiutores periculum. Rogo te, videte,
quibus hominibus negotium detis, qui ad me legio-
nes adducant: & fide opus est, & celeritate. Vale.
III. Non. Jun. ex castris.

ARGUMENTUM.

*Quaestus erat Marius, à se Cicerone, ut libertatis inimicum de-
cusari: Cicerone factum negat.*

M. T. C. Matio S. D.

Nondum satis constitui, molestiae ne plus, an vo-
luptatis attulerit mihi Trebatius noster, homo
tūm plenus officii, tūm utriusque nostrum amanti-si-
simus. Nam cum in Tusulanum vesperi venissem,
postridie ad me, nondum satis firmo corpore cum
esset, manē venit. Quem cum objurgarem, quod pa-
rum valetudini parceret: tūm ille, nihil sibi fuisse
longius, quam ut me videret. Numquidnam inquam,
novi? detulit ad me quaerelam tuam: de qua prius,
quam respondeo, pauca praepōnam. Quantum me-
moria repeteere praeterita possum, nemo est mihi te
amicus antiquior. Sed VETUSTAS habes aliquid
commune cum multis, amor non habet. Dilēxi te,
quo die cognovi, meque à te diligi judicavi. Tuus
deinde discēsus, isque diuturnus, amicitio nostra, &
vitae dissimilitudo non est passa, voluntates nostras

consuetudine conglutinari. Tuum tamèn ergà me ànimum agnòvi multis annis antè bellum civile, cum Cæsar esset in Gállia. Quod enim vehementèr mihi útíle esse putábas, nec inútile ipsi Cæsari perfecísti, ut ille me diligeret, cóleret, habéret in suis. Multa pratéreo, quæ tempóribus illis inter nos familiarissimè dicta, scripta, communicáta sunt; gravióra enim sunt consecúta; & initio belli civilis, cum Brundúsim versùs ires ad Cæsarem, venísti ad me in Formiánum primùm, hoc ipsum quánti, præsertim tempóribus illis: deindè oblitum me putas consilii, sermonis, humanitátis tuæ? quibus rebus interésse mēmini Trebátium. Nec verò oblitus sum litterarum tuarum, quas me misísti, cum Cæsari obviam venissem in agro, ut árbitror, Trebulano. Secútum illud tempus est, cum me ad Pompéjum proficisci sivè pudor meus coégit, sivè oficium, sivè fortuna; quod oficium tuum, quod stúdiu[m] vel in abséntem me, vel in præsentes meos défuit? quem porro omnes mei, & mihi, & sibi te amitiórem judicaverunt? Veni Brundúsiu[m]: oblitumne me putas, quæ celeritate, ut primùm audieris, ad me Tarénto advolaris? quæ tua fiérit assésio, oratio, confirmatio animi mei, fracti communiu[m] miseriarum metu? Tandem aliquandò Romæ esse coepimus: quid défuit nostræ familiaritati? in máximis rebus, quónam modo me géverem adversùs Cæsarem, usus tuo consilio sum. In réliquis officiis cui tu tribuísti, excépto Cæsare, pratèr me, ut domum ventitáres, horasque multas sæpè suavíssimo sermóne consúmeres? tum cum étiam, si meminísti, ut hæc scriberem, tu me impulísti. Post Cæsaris réditum, quid tibi majóri curæ fuit, quàm ut essem ego illi, quàm familiarissimus? quod et céceras. Quorsu[m] igitur hæc oratio longior, quàm putá-

ram?

ram? quia sum admirátus, te, qui hæc nosse debéres, quidquam à me commissum, quod esset aliénu[m] nostra amicitia, credidisse. Nam pratèr hæc, quæ commemorávi, quæ testáta sunt, & illústria, hábeo multa occultióra, quæ vix verbis éxequi possum. Omnia me tua deléctant, sed maximè máxima cùm fides in amicitia, consilium, grávitás, constantias tūm lepos, humanitas, litteræ: quaproptèr rédeo nunc ad querélam. Ego, te suffrágiu[m] tulisse in illa lege, primùm non credidi: deindè, si credidissem, numquàm id sine áliqua justa cáusá existimárem te fecisse. Dignitas tua facit, ut animadvertátur, quidquid faciás: malevoléntia autèm hóminu[m], ut nonnúlla duriùs, quàm à te facta sint, proferántur, ea si tu non áudis, quid dicam nésco; equidèm, si quandò áudio, tam defendéndo, quàm me scio à te contrà iníquos meos solère defendi. Defénsio autèm est duplex. Alia sunt, quæ liquidò negáre sóleam, ut de isto ipso suffrágio: ália, quæ defendam à te piè fieri, & humanè, ut de curatióne Judórum. Sed te, hóminem doctíssimu[m], non fugit, si Cæsar Rex fúerit, quod mihi quidèm vidètur, in utrámque partem de tuo ofició disputári posse; vel in eam, qua ego uti sóleo, laudándam esse fidem, & humanitátem tuam, qui amicum étiam mórtuum díligas: vel in eam, qua nonnúlli utúntur, libertátem pátriæ vitæ amici anteponéndam: ex his sermónibus utinám essent delátæ ad te disputatiónes meæ. Illa verò duo, quæ máxima sunt láudum tuarum: quis aut libentiùs, quàm ego commémorat, aut sapiùs; te & non suspiciéndi belli civilis gravíssimu[m] auctórem fuisse, & moderándæ victóriæ? in quo qui mihi non assentirétur, invéni néminem. Quarè hábeo grátiam Trebátio, familiarí nostro, qui mihi dedit cáusam harum litterá-

ram

rum ; quibus nisi credideris , me omnis officii , & humanitatis expertem judicaris : quo nec mihi gravius quidquam potest esse , nec à te alienius. Vale.

ARGUMENTUM.

Excusatio M.ii , & pro se ipso , & contra calumniatores.

M.iius Ciceroni S. D.

Magnam voluptatem ex tuis litteris cœpi , quod , quam sperâram , atque optâram , habere te de me opinionem cognôvi. De qua ipse non dubitâbam ; tamèn , quia maximi æstimâbam , ut incerrupta maneret , laborâbam. Conscius autèm mihi eram , nihil ad me commissum esse , quod boni cuiusquam offènderet ànimus. Eò minùs credëbam , plurimis , atque óptimis àntitus ornâto tibi temerè quidquam persuadèri potuisse , præsertim in quem mea propènsa , & perpétua fuisset , atque esset in benevolèntia. Quod quando , ut volui , scio esse , respondèbo criminibus , quibus tu pro me , ut par erat tua singulâri bonitate , & amicitia nostra sæpè restitisti. Nota enim mihi sunt , quæ in me post Cæsaris mortem contulerint , Vicio mihi dant , quòd mortem hómintis necessarij gravitèr fero , atque eum , quem dilèxi , periisse indignor. Ajunt enim pátriam amicitia præponendam esse proindè ac si jam vicerit , óbitum ejus reipúb. fuisse útilem. Sed non agam astutè. Fâteor , me ad istum gradum sapièntiæ non pervenisse. Nequè enim Cæsarem in dissensiõne civili sum secutus : sed amicum , quamquàm re offendèbar , tamèn non deservi : nequè bellum umquam civile , aut etiàm causam dissensiõnis probavi , quam etiàm nascèntem extingui , summè studui. Itaque in victória hómintis necessarij , nequè honoris , nequè pecuniæ dulcedine sum captus,

tus. Quibus præmiis réliqui , minùs apud eum , quàm ego , cum possent , immoderatè sunt abúsi. Atque etiàm res familiâris mea lege Cæsaris diminuta est : cujus beneficio plerique , qui Cæsaris mortè letantur , remanserunt in Civitate. Civibus vicis , ut parcerètur , æquè ac pro mea salute laboravi. Pos um igitur , qui omnes voluèrim incólumes , eum , à quo id imperatum est , periisse non indignari ? cum præsertim idem hómines illi , & invidia , & exitio fuèrint. Plectèris ergò , inquit , quandò factum nostrum improbâre audes. O superbiam inauditam ! álios in facinore gloriâri , aliis ne dolere quidèm impunè licère ! at hæc etiàm servis semper líbera fuerunt , timèrent , gaudèrent , doirènt suo potiùs , quàm alterius arbitrio. Quæ nunc , ut quidèm isti dicitant , libertatis auctores metu nobis extórquere conantur. Sed nihil agunt. Nullius umquam periculi terroribus ab officio , aut ab humanitate desciscam. NUMQUAM enim honestam mortem fugiendam : sæpè etiàm appetendam putavi. Sed quid mihi succensent , si id opto , ut poeniteat eos sui facti ? cúpio enim Cæsaris mortem omnibus esse acerbam. At débeo pro civili parte repúb. velle salvam. Id quidèm me cúpre , nisi & anteacta vita , & reliqua mea spes , tacente me , probat , dicèdo vincere non postulo. Quare majorem in modum te rogo , ut rem potiorem oratione ducas : mihi que si sentis expedire rectè fieri , credas , nullam communiõnem cum improbis esse posse. An quod adolèscens præstiti , cum etiàm errare cum excusatione possem , id nunc arate præcipitata , committam , at me ipse retexam ? non faciam , nequè quòd displiceat , committam , præterquam quòd hómintis mihi conjunctissimi , ac viri amplissimi dóleo gravem casum. Quod si alitèr essem animatus.

tus, numquam, quod facerem, negarem, ne & in peccando improbus, & in dissimulando timidus, ac vanus existimarer. At ludos, quos Cæsaris victoriæ Cæsar adolescens fecit, curavi. At id ad privatum officium, non ad statum reipub. pertinebat: quod tamen munus & hominis amicissimi memoriæ, ac honoribus præstare etiam mortui debui, & optimæ spei adolescenti, ac dignissimo Cæsare, petenti negare non potui. Veni etiam consulis Antonii sæpè domum salutandi causa: ad quem, qui me parum patriæ amantem esse existimant, rogandi quidem aliquid, aut auferendi causa frequentes ventitasse reperies. Sed quæ hæc est arrogancia, quod Cæsar numquam interpellavit, quin, quibus vellem, atque etiam quos ipse non diligebat, tamen iis uteretur; eos, qui mihi amicum eripuérunt, carpèdo me, efficere conari, ne, quos velim diligam? sed non véteor, ne aut meæ vitæ modestia parum valitura sit in posterum contra falsos rumôres, aut etiam ii, qui me non amant proptèr meam in Cæsarem constantiam, non malint me, quam sui similes amicos habere. Mihi quidem, si optata contingent, quod reliquum est vitæ, in otio Rhodi degam: sin casus aliquis interpellarit, ita ero Romæ, ut rectè fieri semper cupiam. Trebatio nostro magnas gratias ago, quod tuum erga me animum, simplicem, atque amicum aperuit; & quod eum, quem semper dilexi lubentèr, quò magis jure colere, atque observare debèrem, fecit. Benè vale, & me dilige.

ARGUMENTUM.

Profecturus in Græciam, suas res Oppio commendat commemoratis amice beneficiis ab ipso acceptis.

M. T. C. M. Oppio S.D.

Dubitanti mihi, quod scit Atticus noster, de hoc toto consilio profectiõnis, quod in utramque partem in mentem multa veniebant, magnum pondus accessit ad tollendam dubitationem judicium, & consilium tuum. Nam & scripsisti aperte, quid tibi videretur; & Atticus ad me sermonem tuum pertulit. Semper judicavi, id te & in capièdo consilio prudentiam summam esse, & in dando fidem, maximèque sum expertus, cum inficio civilis belli per litteras te consulissem, quid mihi faciendum esse censeres, eundemque ad Pompejum: an manendum in Italia, suasisti, ut consulerem dignitati meæ. Ex quo quid sentirent intelligi: & sum admiratus fidem tuam, & in consilio dando religionem; quod cum aliud malle amicissimum tuum putares, antiquius tibi officium meum, quam illius voluntas fuit. Equidem & antè hoc tempus te dilexi: & semper à te diligi, sensi: & cum abessem, atque in magnis periculis essem, & me absentem, & meos præsentem à te cultos, & defensos esse meminì, & post meum reditum quam familiaritèr mecum viveris, quæque ego de te & senserim, & prædicarim, omnes, qui solent hæc animadvertere, testes habemus. Gravissimum verò judicium de mea fide & de constantia fecisti, cum post mortem Cæsaris totum te ad amicitiam meam contulisti: quod tuum judicium nisi mea summa benevolentia erga te omnibusque meritis comprobato, ipse me hominem non putabo. Tu, mi Oppi, conservabis amorem tuum, (etsi more magis hæc quidem scribo, quam quò te admonendum putem) mea que omnia tuebere: quæ tibi ne ignota essent, Attico mandavi. A me autem, cum paulum otii nacti erimus, uberiores litteras expectato. Da operam, ut valeas. Hoc mihi gratius facere nihil potes.

M. T. CICERONIS

EPISTOLARUM

AD CASSIUM, ET ALIOS.

LIBER XII.

ARGUMENTUM.

Queritur : Tyranno occisso, tyrannidem tamèn non esse sublatam; Cassiumque hortatur; ut u. à cum M. Bruto, ejus uxoris fraire; omni perturbatiõe Kempúb. liberet.

M. T. C. C. Cássio S. D.

INEM nullum fácio, mihi crede, Cássi, de te & de Bruto nostro, id est, de tota rep. cogitandi : cujus omnis spes in vobis est, & in D. Bruto : quam quidem jam hábeo ipse meliõrem, repub. à Doiábèlla meo præclarissimè gesta.

Manèbat enim illud malum urbánum, & ità corroborabàtur quotidie, ut ego quidem, & urbi, & otio disíderem urbáno : sed ità compréssum est, ut mihi videámur omne jam ad tempus, ab illo dumtaxat sordidíssimo perículo, tui futúri. Réliqua magna sunt, & multa, sed pòsita ómnia sunt in vobis; quamquàm primùm quidque explicémus. Nam, ut adhuc quidem actum est, non regno, sed rege liberári vidémur. Interfècto enim rege, régios omnes nutus tuémur : nequè verò id solùm, sed étiam quæ ipse ille, si víveret, non fáceret, ea nos, quasi có-

gi-

gitata ab illo probamus. Nec ejus quidem rei finem vídeo : táoula figuntur : immunitates dantur : pecuniæ maximè describuntur : éxules reducuntur : S. C. falsa referuntur : ut tantummodò ódium illud hóminis impári, & servitútis dolor depúlsus esse videatur : respúb. jacet in iis perturbatiõibus, in quas eam ille conjécit. Hæc ómnia vobis sunt expedienda; nec hoc cogitandum, satis jam hábere rempúb. à vobis. Habet illa quidem tantum, quantum numquam mihi in mentem venit optare : sed contenta non est : & pro magnitudine, & ánni, & beneficii vestri à vobis magna desiderat. Adhuc ultra suas injurias est per vos intéritu tyranni : nihil amplius : ornamenta verò sua quæ recuperavit ? an, quod ei mortuo parer, quem vivum ferre non póterat ? cujus æra refigere debemus, ejus é iam chirógrapha defendimus ? at enim ità decrevimus. Fécimus id quidem temporibus cedentes, quæ valent in repúb. plurimum : sed immoderatè quidam, & ingratè nostra facilitatè abutuntur. Verùm hæc propedièm, & multa ália coràm. Interim velim sic tibi persuádeas, mihi cum reip. quam semper hábui charíssimum, cum amoris nostri cáusa, máximæ curæ esse tuam dignitatem. Da óperam, ut váleas.

ARGUMENTUM.

Involuitur in M. Antonii tyrannicam poténtiam; & Reip. statum describit.

M. T. C. Cássio S. D.

VEhementèr lætor, tibi probári senténtiam, & orationem meam, qua si sæpius uti liceret, nihil esset negótii, libertatem, & remp. recuperare, sed homo amens, & pérditus, multoque nequior, quam ille ipse, quem tu nequíssimum occisum esse

di-

dixisti, cædis inîtiùm quærit : nullamquæ aliàm ob causam me auctòrem fuisse Cæsaris interficièndi criminâtur, nisi ut in me veterani incitèntur ; quod ego perîculum non extimésco, modò facti vestri glóriam cum mea láude commúnicet. Ità nec Pisóni, qui in eum primis invéctus est, nullo assentiènte ; nec mihi, qui idem tricésimo post die feci, nec P. Servílio, qui me est consecútus, tuto in Senátum venire licet. Cædem enim gladiátor quærit, ejusque inîtiùm ad XIII. Kal. Octób. à me se factúrum putavit, ad quam parátus vénerat, cum in villa Metélli complúres dies commentátus esset. Quæ autèm in lustris, & in vîno commentátio pôtuît esse ? itaquè ómnibus est visus ut ad te antea scripsi, suo more vómere, non dicere, Quare quod scribis te confidere, auctoritatè, & eloquèntia nostra áliquid prófici posse : nonnihîl, ut in tantis malis, est profécum, intélligit enim pópulus Rom. tres esse consulâres, qui, quia, quæ de rep. benè sènsèrunt, liberè locúti sunt, tutò in Senátum venire non possint. Nec est præterea quòd quidquam expécetes. Tuus enim necessariùs affinitate nova delectátur : itaquè jam non est studiósus ludórum, infinitoque fratris tui plâusu dirúmpitur : alter itèm affinis novis commentáriis Cæsaris delinîtus est. Sed hæc tolerabilia : illud non ferèndum, quod est, qui vestro anno cónsulem fílium suum futúrum putet, ob eamque causam se huic latróni deservire præseferat. Nam L. Cotta, familiaris meus fatáli quâdam desperatione, ut ait, minùs in Senátum venit. L. Cæsar, óptimus, & fortíssimus civis, valetúdine impeditur. Ser. Sulpícus, & summa auctoritatè, & óptimè sentiens non adest : reliquos, excéptis designâtis, ignósce mihi si non número consuliâres. Habes auctòres consilii públici : qui númerus etiàm bonis rebus exiguus

guus esset, quid censes, pèrditis ? Quare spes est ómnis in vobis : qui si idcirco abésitis, ut sitis in tuto, ne in vobis quidèm. Sin áliquid dignum vestrà glóriam cogitatis ; vétim, salvis nobis : sin id minùs, res tamèn pública per vos brevi témpore jus suum recuperabit. Ego tuis nequè desum, nequè déero : qui sive ad me réferent, sive non, mea tibi tamèn benevolentia, fidesque præstabitur. Vale.

ARGUMENTUM.

Et hic in Anónium, ejusque sectam invehitur,

M. T. C. Cassio S. D.

AUget tuus amicus furórem in dies. Prímum in státua, quam pósuit in rostris, inscripsit. PARENTI OPTIME MERITO : ut non modò sicárii, sed jam etiàm parricidæ judicèmini ; quid dico judicèmini ? judicèmur potiùs : vestri enim pulcherrimi facti ille furiosus me príncipem dicit fuisse. Utinàm quidèm fuíssem : molestus nobis non esset : sed hoc vestrùm fuit : quod quandò præterijt, utinàm habèrem, quid darem vobis consilii. Sed ne mihi quidèm ipsi repèrio, quid facièndum sit. QUID enim est, quod contrà vim sine vi fieri possit ? consilium autèm omne hoc est illórum, ut mortem Cæsaris persequatur. Itaquè antè diem VI. Non. Octób. prodúctus in conciónem à Canútio, turpíssimè ille quidèm discéssit, sed tamen ea dixit de conservatóribus patriæ, quæ dici debèrent de proditoribus : de me quidèm non dubitanter, quin ómnia de meo consilio & vos fecissètis, & Canútiùs fàceret. Cætera cujusmodi sint, ex hoc júdica, quòd legato tuo viaticum eripuèrunt. Quid eos interpretári putas, cum hoc faciunt ? ad hostem scilicèt portári. O, rem miseram ! dómimum ferre non potuimus, consèrvo ser-

vimus; & tamèn, me quidèm favènte magis, quàm sperànte, étiam nunc résidet spes in virtúte tua. Sed ubi sunť cópiæ? de réliquo, malo te ipsum loqui tecum, quàm dicta nostra cognóscere. Vale.

ARGUMENTUM.

Varia compléctitur hæc epístola, de Antónii vequíta, de Senátu, de pópulo, de legátis ad Antónium missis, de ipso Cássio.

M. T. C. Cássio S. D.

Vellem ídibus Mart. me ad coenam invitásses; reliquiárum nihil fuisset, nunc me reliquiá vestrá exércent, & quidèm præter cæteros me. Quamquàm egrégios cónsules habémus, sed turpíssimos consuláres; Senátum fortem, sed ínfimo quémque honóre fortíssimum; pópulo verò nihil fortiùs, nihil meliùs, Itáliaque univérsa. Nihil autèm foediùs Philippo, & Pifóne legátis, nihil flagitiosius; qui cum essent missi, ut Antónia ex Senátus senténcia certas res renunciárent, cum ille earum rerum nulli paruíssset, ultrò ab illo ad nos intolerabilia postuláta retulérunt. Itaque ad nos concúrritur; factique jam in re salutári populáres sumus. Sed tu quid ágeres, quid actúrus, ubi denique esses, nesciébam. Fama nuntiábat, te esse in Syria: auctor erat nemo. De Bruto, quò propiùs est, eò firmióra vidéntur esse, quæ nuntiántur. Dolabélla valdè vituperabatur ab homínibus non insúlsis, quòd tibi tam citò succéderet, cum tu vix dum triginta dies in Syria fuísses. Itaque constábat, eum récipi in Syriam non oportére. Summa laus & tua, & Bruti est, quòd exercitum præter spem existimámini comparásse. Scriberem plura, si rem, causamque nossem: nunc quæ scribo, scri-

scribo ex opiniónè homínium, atquè fama. Tuas litteras avidè expécto. Vale.

ARGUMENTUM.

M. Brutum laudat, ut ad ejus imitationem Cássium accendat. Addit de bello, quod in Italia contra M. Antonium resp. gerébat.

M. T. C. Cássio S. D.

HYemem credo adhuc prohibuisse, quò minus de te certum haberémus, quid ágeres, maximèque ubi esses. Loquebantur omnes tamèn, credo, quòd volébant, in Syria te esse, habère cópias. Id autèm eò faciliùs credebátur, quia simile verò videbatur. Brutus quidèm noster egrégiam laudem est consecutus. Res enim tantas gessit, tamque inopinatas, ut eæ cum per se gratæ essent, tum gratióres propter celeritatem. Quòd si tu ea tenes, quæ putámus: magnis subsidiis fulta resp. est, à prima enim ora Græciæ usque ad Ægyptum optimórum civium impériis muniti érimus, & cópiis. Quamquàm, nisi me fallébat, res sic se habébat, ut totius belli omne discrimen in D. Bruto positum viderétur: qui si, ut sperábamus, erupisset Mutina, nihil belli réliquum fore videbatur. Parvis omnind jam cópiis obsidebátur, quòd magno præsidio Bonóniam tenébat Antónius. Erat autèm Clatérnæ noster Hírtius, ad Forum Cornélium Cæsar, utérque cum firmo exercitu: magnaque Romæ Pansa cópias ex deléctu Itáliæ comparárat: hyems adhuc rem geri prohibúerat. Hírtius nihil nisi consideratè, ut mihi crebris litteris significat, actúrus videbátur. Præter Bonóniam, Régium Lépidi, Parmam, totam Gálliam tenebámus studiosissimam reip. tuos étiam cliéntes transpadános mirificè conjunctos cum causa habebámus. Erat firmíssimus

Senâtus, excéptis consularibus: ex quibus unus L. Cæsar firmus est, & rectus. Ser. Sulpícii morte magni præsidium amisimus. Reliqui partim inertes, partim improbi. Nonnulli invident eorum laudi, quos in rep. probari vident. Pópuli verò Rom. totiusque Italiæ mira consensio est. Hæc erant ferè, quæ tibi nota esse vellem. Nunc autem opto, ut ab istis Oriéntis partibus virtutis tuæ lumen eluceat. Vale.

ARGUMENTUM.

Strabonem commendat, quasi aliud agens, & in Cassio, Brutoque, spem omnem Reip. sitam esse dicit, si ad Mutinam res malè gerantur.

M. T. C. Cássio S. D.

QUI status rerum fuerit tùm, cum has litteras dedi, scire poteris ex C. Tidio Strabone, viro bono, & optimè de rep. sentiente. Nam quid dicam, cupidissimo tui, qui, domo, & forrûnis relictis, ad te potissimum profectus sit? itaque eum tibi ne commendo quidem. Adventus ipsius ad te satis eum commendabit. Tu velim sic existimes, tibi que persuadeas, omne perfugium bonorum in te, & Bruto esse positum, si, quod nolim, adversi quid evenerit. Res, cum hæc scribebam, erat in extremum deducta discrimen. Brutus enim Mutinæ vix jam sustinebat. Qui si conservatus erit, vicinus: sin, (quod Dii omen avértant) omnis omnium cursus est ad vos. Proindè fac tantum animum habeas, tantumque apparatus, quantum opus est ad universam remp. recuperandam Vale.

ARGUMENTUM.

Significat sententiam à se in Senatu dictam ex Cassii dignitate, eamque à se etiam in concione defensam.

M.

M. T. C. Cássio S. D.

QUANTO studio dignitatem tuam, & in Senatu, & ad populum defenderim, ex tuis te malo, quam ex me, cognoscere. Quæ mea sententia in Senatu facilè valisset, nisi Pansa vehementer obstitisset. Ea sententia dicta, productus sum in concionem à tribuno pleb. M. Servilio. Dixi de te, quæ potui, tanta contentione, quantum forum est; tanto clamore, consensuque populi, ut nihil umquam simile viderim. Id velim mihi ignoscas, quod invita socru tua fecerim. Mulier timida verebatur, ne Pansa animus offenderetur. In concione quidem Pansa dixit, matrem quoque tuam, & fratrem illam à me sententiam noluisse dici. Sed me hæc non movebant: alia malèbam: favèbam & reipublicæ, cui semper favi, & dignitati, ac gloriæ tuæ. Quod autem, & in Senatu pluribus verbis dissèrui, & dixi in concione, in eo velim fidem meam liberes. Promisi enim, & propè confirmavi, te non expectasse, nec expectaturum decreta nostra, sed te ipsum tuo more reipublicam defensurum. Et quamquam nihil dum audieramus, nec ubi esses, nec quas copias haberes: tamen sic statuèbam, omnes, quæ in istis partibus essent, opes, copiasque tuas esse: per teque Asiam provinciam confidebam jam reipublicæ recuperatam. Tu fac in augenda gloria te ipsum vincas. Vale.

ARGUMENTUM.

Lepidus victum Antonium recuperat: unaque bellum administrabant: id queritur Cicerò, & Cassium ad liberandum Remp. hortatur.

M. T. C. Cássio S. D.

SCelus affinis tui Lepidi, summamque levitatem, & in constantiam, ex actis, quæ ad te mitti cer-

tò scio, cognosse te arbitror. Itaque nos, confecto bello, ut arbitrabamur, renovatum bellum gerimus: spemque omnem in D. Bruto, & Planco habemus: si verum quæris, in te, & in meo Bruto non solum ad præsens perfugium, si quod nolim, adversi quid acciderit, sed etiam ad confirmationem perpetuæ libertatis. Nos hic de Dolabella audiebamus, quæ vellemus: sed certos auctores non habebamus. Te quidem magnum hominem & præsentis iudicio, & reliqui temporis expectatione scito esse. Hoc tibi proposito, fac, ut ad summa contendas. Nihil est tantum, quod non populus Rom. à te perfici, atque obtineri posse iudicet. Vale.

ARGUMENTUM.

Scribit de bello propter Lepidum perfidiam renovato: Cassiumque hortatur, ut in Italiam properet.

M. T. C. Cassio S. D.

Brevitas tuarum litterarum me quoque breviorē in scribendo facit: & verè ut dicam, non satis occurrit, quod scribam. Nostras enim res in actis perfèrri ad te certò scio: tuas autem ignoramus. Tamquam enim clausa sit Asia, sic nihil perfèrretur ad nos, præter rumores de oppresso Dolabella, satis illos quidem constantes, sed adhuc sine auctore. Nos confectum bellum cum putarēmus, repente à Lepido tuo in summam sollicitudinē adducti sumus. Itaque persuade tibi, maximam reipub. spem in te, & in tuis copiis esse. Firmos omnino exercitus habemus; sed tamen, ut omnia, ut spero, prosperè procedant, multum interest, te venire. Exigua est enim spes reipub. nam nullam non libet dicere: sed, quæcumque est, ea despondetur anno consulatus tui. Vale.

ARGUMENTUM.

Lepidum hostem iudicatum scribit: & omnino pascere, ut Cassius cum exercitu in Italiam veniat.

M. T. C. Cassio S. D.

Lepidus, tuus affinis, meus familiaris, pridie Kalend. Quint. sententiis omnibus hostis à Senatu iudicatus est, cæterique, qui unà cum illo à rep. defecerunt, quibus tamen ad sanitatem redeundi antè Kal. Sept. potestas facta est. Fortis sanè Senatus, sed maxime spe subsidii tui. Bellum quidem, cum hæc scribēbam, sanè magnum erat scelere, & levitate Lepidi. Nos de Dolabella quotidie, quæ volumus, audimus: sed adhuc sine capite, sine auctore, rumore nuntio. Quod cum ita esset, tamen litteris tuis, quas nonis Maii ex castris datas acceperamus, ita persuasum erat civitati, ut illum jam oppressum omnes arbitrarentur, te autem in Italiam venire cum exercitu: ut si hæc exsententia confecta essent, consilio, atque auctoritate tua; sin quid fortè titubatum esset, ut sit in bello, exercitu tuo niteremur. Quem quidem ego exercitum quibuscumque poterō rebus ornabo. Cujus rei tum tempus erit, cum, quid opis reipubl. laturus exercitus sit, aut quid jam tulerit, notum esse coeperit. Nam adhuc tantum conatus audiuntur, optimi illi quidem, & præclarissimi, sed gesta res expectatur: quam quidem aut jam esse aliquam, aut appropinquare confido, tua virtute, & magnitudine animi nihil est nobilius. Itaque optamus, ut quamprimum te in Italia videamus. Remp. nos habere arbitrabimur, si vos habebimus. Præclare viceramus, nisi spoliatum, inermem, fugientem Lepidus recepisset Antonium. Itaque numquam tanto odio civitati Antonius fuit, quanto est

Lépidus. Ille enim ex turbulenta repúb. hic ex pace, & victória bellum excitávit. Huic oppositos consules designatos habemus; in quibus est magna illa quidem spes, sed anceps cura propter incertos éxitus præliórum. Persuáde tibi igitur, in te, & in Bruto tuo esse hincia, vos expectári, Brutum quidem jam jamque. Quod si, ut spero, victis hostibus nostris, veneris: tamén auctoritate vestra respública exúrget, & in aliquo statu tolerábili consistet. Sunt enim permulta, quibus erit mendum, étiamsi resp. satis esse vidébitur sceléribus hostium liberata. Vale.

ARGUMENTUM.

Scribit, à quibus copias accéperit, sequé, & Remp. comméndat. Scripta est autém hæc epístola antè prælium Mutinense.

Cássius Procós. Ciceróni S. D.

SI vales benè est: ego quidem váleo. In Syriam me profécum esse scito ad L. Murcum, & Q. Crispum Impp. Viri fortes, óptimique cives, posteaquam audierunt, quæ Romæ gereréntur, exercitus mihi tradidérunt, ipsique mecum uná fortissimo ánimo remp. administrant. Itém legiónem, quam Q. Cæcilius Bassus hábit, ad me venisse, scito. Quátuorque legiones, quas A. Alliénus ex Ægypto edúxit, tráditas ab eo mihi esse scito. Nunc te cohortatióne non puto indigere, ut nos absentes, remque públicam, quantum opus est, defédas. Scire te volo, firma præsidia vobis, senatuique non deesse, ut óptima spe, & máximo ánimo remp. defédas. Réliqua tecum ager L. Cartéjus, familiaris meus. Vale. Data Non. Mart. ex castris Tarichéis.

AR.

ARGUMENTUM.

Facit mentione benevolentie Cicerónis ergà se, suam dignitatém suisque milites comméndat, sequé, & illos óptimè de Rep. méritos affirmat.

Cássius Procós. Ciceróni S. D.

SI vales, benè est, ego quidem váleo. Legi tuas litteras, in quibus mirificum tuum ergà me amorem recognovi. Vidébaris enim non solum favere nobis, id, quod & nostra, & reipublicæ causa semper fecisti, sed étiam gravem curam suscepisse, vehementerque esse de nobis sollicitus. Itaque, quod te primam existimare putabam, nos opprésa republ. quiescere non posse: deindè cum suspicari, nos moliri, quod te sollicitum esse, & de salute nostra, & de rerum événtu putabam, simul ac legiones accépi, quas A. Alliénus edúxerat ex Ægypto, scripsi ad te, tabellariosque complures Romam misi; étiam ad Senatuum litteras, quas reddi vétui prius, quam tibi recitarent, essent, si forte mei obtemperare mihi voluerunt. Quod si litteræ perlata non sunt, non dúbito, quin Dolabélla, qui nefariè Trebonio occiso, Asiam occupávit tabellarios meos deprehenderit, litterasque intercepterit. Exercitus omnes, qui in Syria fuere, réneo. Hábit paulum moræ dum promissa militibus persóivo. Nunc jam sum expeditus. A te peto, ut dignitatém meam tibi comméndatam hábeas, si me intélligis nullum neque periculum, neque laborem patriæ dénegasse: si contra importunissimos latrones arma cœpi, te hortante, & auctóre, si non solum exercitum ad rempúblicam, libertatémque defendendam comparavi, sed étiam crudelissimis tyránnis eripui: quos si occupasset Dolabélla, non solum ad événtu, sed étiam opinione, & expectatione exercitus sui

sui Antónium confirmasset. Quas ob res mílites tuere, si eos mirificè de repúb. méritos esse animadvertis : & éfficè, ne quem poeníteat, repúb. quàm spem prædæ, & rapinàrum, sequi maluísse. Itè m Murci, & Crispi Imp. dignitatem, quántum est in te, tuere. Nam Bassus miserè nóluit mihi legiónem trádere. Quod si mílites invito eo, legátos ad me misissent, cláusam Apaméam tenuísset, quoad vi esset expugnata. Hæc à te peto non solùm reipúb. quæ tibi semper fuit charíssima, sed etiam amicitia nostræ nómiae, quam confido apud te plurimùm posse. Crede mihi, hunc exercitum, quem hábeo, senátus, atque óptimi cujusque esse, maximèque tuum : de cujus voluntate assidue audiendo, mirificè te diligit, charumque habet. Qui si intelléxerit, commoda sua curæ tibi esse ; debere etiam, si tibi ómnia putábir. Litteris scriptis, audivi, Dolabellam in Ciliciam venisse cum suis cópiis. Proficiscar in Ciliciam. Quid égerim, celeritè ut scias, dabo óperam. Ac velim, ut me emur de repúb. sic felices sumus. Fac váleas, meque ames. Nonis Maii ex castris.

ARGUMENTUM.

Gratiatur de victória Mutinènsi : & res à se gestas enúmerat.

Cassius Ciceróni S. D.

Si vales benè est : ego quidè valeo. Cum reipúb. vel salute, vel victória gaudèmus : tum instauratióne tuarum laudum : quòd máximus consuláris máximum cónsulè m te ipsi vicisti, & lætámur, & mirári satis non pòssumus. Fatále nescio quid tuæ virtúti datum ; id quod jam sæpè expèrti sumus. Est enim tua toga ómnium armis felicior : quæ nunc quoque nobis penè victam reipúb. ex manibus hóstium eripuit,

ruit, ac réddidit. Nunc ergò vivémus líberi : nunc te, ómnium maximè civis, & mihi charíssime, id, quod maximè reip. ténébris comperisti, nunc te habébimus testem nostri & in te, & in conjunctíssimam tibi reipúb. amoris : & quæ sæpè pollicitus es, te & taciturnum, dum servirémus, & dicturum de me tum, cum profutúra essent ; nunc illa non ego quidè m dici tantoperè desiderábo, quàm sentiri à te ipso. Nequè enim ómnium judicio, malim me à te commendári, quàm ipse tuo judicio, dignè, ac mereor, commendátus esse : ut hæc novíssima nostra facta non súbita, nec inconveniéntia, sed simília illis cogitátió nibus, quarum tu testis es, fuisse júdices ; meque ad óptimam spem patriæ non mínimum tibi ipsi producéndum putes. Sunt tibi, M. Tulli, líberi, propinquique digni quidè m te, & mérito tibi charíssimi : esse etiam debent in repúb. proximè hós chari, qui studiórum tuórum sunt æmuli : quórum esse cupio tibi cópiam ; sed tamèn non máxima me turba putò excludi, quominus tibi vacet me excipere, & ad ómnia, quæ velis, & probes, producere. Animum tibi nostrum fortassè probávimus : ingénium certè diútina servitus qualecúmque est, minùs tamèn, quàm erat, passa est vidéri. Nos ex ora marítima Asiæ provinciæ, & ex insulis, quas potuimus, naves deduximus. Dilectum remígum, magna contumácia civitátum, tamèn satis ceteritèr habuimus. Scúti sumus classem Dolabellæ, cui Lucílius præerat : qui, spem sæpè transitió nis præbèndo, nequè umquam non decedèndo, novíssimè Córucum se contulit, & cláuso portu se tenère cœpit. Nos, illa relictá, quod & in castra pervenire satiùs esse putabámus, & sequebátur clasis áltera, quàm anno prióre in Bithynia Tillius Cimber compararat, cui Turúlius quæstor præerat, Cyprum pe-

petivimus. Ibi, quæ cognovimus, scribere ad vos quam celerrimè voluimus. Dolabellam, ut Tarsenses pessimi socii, ita Laodiceni multo amentiores ultrò accersièrunt. Ex quibus utrisque civitatibus, Græcorum militum número, spéciem exercitus effecit. Castra habet antè oppidum Laodicæam, posita; & partem muri demolitus est, & castra oppido conjunxit. Cassius noster cum decem legionibus, & cohortibus viginti auxiliâris, & quatuor millibus equitum à millibus passuum viginti, castra habet posita: & existimat, se sine prælio posse vincere. Nam jam ternis tetradrachmis triticum penès Dolabellam est. Nisi quid navibus Laodiceorum supportarit, citò fame péreat, necesse est? ne suportare possit, & Cassii clâsis benè magna, cui præest Sextilius Rufus, & tres, quas nos adduximus, ego, Turulus, & Patiscus, facilè præstâbunt. Volo igitur vos benè sperare; & rempúb. ut vos istic expediistis ita pro nostra parte celeritèr à nobis expediri posse, confidere. Vale. Data idib. Jún. Cypro, Acromaniacride.

ARGUMENTUM.

Expõnit res à se gestas: Rhodios accusat: procuratiõnem Asiæ petit: mèrita sua in Rempúb. commemorat.

Léntulus Cicerõni S. D.

CUM Brutum nostrum convenissem, eumque tardius in Asiam venturum animadverterem; in Asiam redii, ut reliquias mei laboris colligerem, & pecuniã quamprimùm Romam mitterem. Interim cognovi, in Licia esse classem Dolabellæ ampliùsque centum naves onerarias, in quas exercitus ejus impõni posset: idque Dolabellam ea mente comparasse, ut, si Syriæ spes, eum frustrata esset, conscenderet in naves, & Italiã pèteret, seque cum Antõnio, & ré-

liquis latronibus conjungeret. Cujus rei tanto in timore fui, ut omnibus rebus relictis, cum paucioribus, & minoribus navibus ad illas ire conatus sim. Quæ res, si à Rhodiis non essem interpellatus, fortasè tota sublata esset: tamèn magna ex parte profligata est: quandoquidèm classis dissipata est; adventus nostri timore milites, ducesque effugerunt; onerariæ omnes ad unam à nobis sunt exceptæ. Certæ, quod maxime timui, videor esse consecutus, ut non possit classe Dolabella in Italiã pervenire, nec sociis suis firmatis, durius vobis efficere negotium. Rhodios, & rempúb. quàm valdè desperaverint, ex literis, quas publicè misi, cognoscet, & quidèm multò parcius scripsi, quàm re vera furere eos inveni. Quod verò aliquid de his scripsi, mirari noli: mira est eorum amentia. Nec me meæ ullæ privatim injuriæ moverunt umquam: malus animus eorum in nostra salute, cupiditas partium aliarum, perseverantia in contemptiõne optimi cujusque ferenda mihi non fuit. Nec tamèn omnes perditos esse puto. Sed iidem illi, qui tum fugientem patrem meum, qui L. Léntulum, qui Pompéjum, qui ceteros viros clarissimos non receperunt; iidem, tamquam aliquo fato, & nunc aut magistratum gerunt, aut eos, qui sunt in magistratu, in sua habent potestate. Itaque eadem superbiam in pravitate utuntur. Quorum improbitatem aliquandò retundi, & non pari impunitate augeri, non solum utile est reipúb. nostræ, sed etiam necessarium. De nostra dignitate velim tibi ut semper curæ sit; & quocúmque tempore occasiõnem habueris, & in senatu, & in cæteris rebus laudi nostræ suffragare. Quoniam consúlibus decreta est Asia, & permissum est iis, ut, dum ipsi venirent, darent negotium, qui Asiã obtineant: rogo te, petas ab iis, ut hanc dig-

nitatem potissimum nobis tribuant, & mihi dent, negotium, ut Asiæ obnoxiæ, dum ipsorum alteruter venit. Nam, quod hinc prosperent in magistratu venire, aut exercitum mittere, causam non habent, Dolabella enim in Syria est, &, ut tu divina tua mente prospexisti, & predicasti, dum isti venirent, Cassius cum opprimeret. Exclusus enim ab Antiochia Dolabella, & in oppugnando male acceptus, nulla alia confisus urbe, Laodicæam, quæ est in Syria ad mare, se contulit. Ibi spero celeriter eum poenas daturum. Nam nequæ, quod refugiat, habet: nequæ diutius ibi poterit tantum exercitum Cassii sustinere. Spero etiam confectum esse jam, & oppressum. Quare non puto, Pansam, & Hirtium in consulatione proferaturos in provincias exire, sed Romæ acturos consulationem. Itaque, si ab his petieritis, ut interea nobis procuracionem Asiæ dent, spero te posse impetrare. Præterea mihi promissérunt Pansa, & Hirtius coram, & absenti mihi scripsérunt, Verriusque nostro Pansa affirmavit, se daturum operam, ne in suo consulatione mihi succedatur. Ego porro non mediusfidius cupiditate provinciæ produci longius spatium mihi volo. Nam mihi fuit ista provincia plena laboris periculi, detrimenti. Quæ ego ne frustra subierim, neve prius, quam reliquias meæ diligentia consequar, decedere cogar, valde laboro. Nam, si potuissem, quam exegeram, pecuniam universam mittere, postularem, ut mihi succederetur. Nunc, quod Cassio dedi, quod Trebonii morte amisimus, quod etiam crudelitate Dolabellæ, aut perfidia eorum, qui mihi fidem reique p. non præstitérunt, id consequi, & reficere volo. Quod aliter non potest fieri, nisi spatium habuero. Id ut per te consequar, velim, ut solet, tibi curæ sit. Ego me de rep. ita puto esse meritum, ut

non

non provinciæ istius beneficium expectare debeam, sed tantum, quantum Cassius, & Bruti, non solum illis facti, periculi que societate, sed etiam hujus temporis studio, & virtute. Primus enim ego leges Antonianas fregi: primus equitatum Dolabellæ ad remp. traduxi. Cassioque tradidi: primus delictus habui pro salute omnium contra conjurationem sceleratissimam: solus Cassio, & reip. Syriam, exercitusque, qui ibi erant conjunxi. Nam, nisi ego tantam pecuniam, tantaque præsidia, & tam celeriter Cassio dedissem, ne ausus quidem esset ire in Syriam, & nunc non minora pericula reip. à Dolabella instarent, quam ab Antonio. Atque hæc omnia is feci, tui & Sodalis, & familiarissimus Dolabellæ eram, conjunctissimus sanguine Antonii; provinciam quoque illorum beneficio habebam, sed omnibus meis bellum primis indixi. Hæc etsi adhuc non magnopere mihi tulisse fructum animadverto: tamen non despero, nec defatigabor permanere non solum in studio libertatis, sed etiam in labore, & periculis. Attamen, si etiam aliqua gloria justa, & merita provocabimur, senatus, & optimi, cujusque officii, majore cum auctoritate apud ceteros erimus, & eo plus prodesse reip. poterimus. Filium tuum, ad Brutum cum veni, videre non potui, ideo quod jam in hiberna cum equitibus erat profectus, sed mediusfidius, ea esse eum opinione & tua & ipsius, & in primis mea causa gaudeo. Fratris enim loco mihi est, qui ex te natus, reque dignus est. Vale. Data xv. Kal. Jun. Pergæ.

ARGUMENTUM.

Hic quoque res à se gestas exponit: invēhitur in Rhodios: de Dolabella optabilia nūnciat.

Léntulus P.F. Proquas. Propræ. Cos. Præf. Trib. Pl.
Senátui, Pópulo, plebique Romænæ S. D.

Siquoquæ váleo, Scélere Dolabéllæ opprèssa Asia
in próximam provinciã Macedóniam, præsidiaque
reipúb. quæ M. Brutus, vir claríssimus, tenébat, me
còntuli, & id egi, ut, per quos celerrimè posset,
Asia provinciã, vectigaliaque in noseram potestatem
redigeréntur. Quod cum pertinuisset Dolabélla, &
vastata provinciã, corrèptis, vectigalibus, præcipuè
civibus Rom. ómnibus crudelissimè denudatis, ac
divénditis, celerius Asia excéssisset, quàm eò præsi-
dium addúci potuisset diutiùs morári, aut expectare
præsidium non necesse hábui, & quamprimùm ad
meum officium reverténdum mihi esse existimavi: ut
& réliqua vectigalia exigercm; &, quàm depósui,
pecuniã colligerem; quidquid ex ea corrèptum esset,
aut quórum id culpa accidisset, cognóscerem quam-
primùm, & vos de omni re facerem certiôres. Inter-
rim, cum per însulas in Asiam naviganti mihi nuntia-
tum esset, classem Dolabéllæ in Lyciã esse, Rhódios-
que naves complures instrúctas, & parátus in aqua
habère; cum iis návibus, quas aut mecum addúxe-
ram, aut comparáverat Patíschus Proquas. homo
mihi cum familiaritatè, tum etiam sènsibus in repub.
conjunctíssimus, Rhodum revérti, confisus auctori-
tatè vestrà, senátusque consúlto, quo hostem Dolabél-
lam judicáritis, foedere quoquæ, quod cum iis M.
Marcéllo, Ser. Sulpicio Cos. renovátum erat; quo
juráverant Rhódii, eósdem hostes se habitúros; quos
Senátus, pópulusque Rom. quæ res nos veheménter
feféllit. Tantùm enim ábsuit, ut illórum præsidio
nostram firmarémus classem, ut etiam, à Rhódiis ur-
be, portu, statione, quæ extrã urbem est, comméatu,

aqua

áqua deniquè prohiberéntur nostri milites, nos vix
ipsi singulis cum navigiòlis reciperémur. Quam in-
dignitatè, diminutionemque majestatis non solum
juris nostri, sed etiam impèrii, pópulique Rom. id-
circo túlimus, quòd intercèptis lítteris, cognorá-
mus, Dolabéllam, si desperasset de Syria, Egypto-
que, quod necesse erat fieri, in naves cum ómnibus suis
latrónibus, atquæ omni pecuniã conscéndere esse pa-
ratum, Italiãque pètere: idcirco, etiam naves one-
rarias, quarum minor nulla erat dum millium ám-
phorum contractas in Lyciã à classe ejus obsidèri.
Hujus rei timóre, P. C. pèrcitus, injúrias pèrpeti,
& cum contumélia etiam nostra ómnia priùs experi-
ri málui. Itaque ad illórum voluntatem introductus
in urbem, & in Senatùm eórum, quàm diligentissi-
mè potui, causam reipúb. egi; periculumque ómne,
quod instaret, si ille latro cum ómnibus suis naves
conscendissent, expósui. Rhódios autem tanta in pra-
vitate animadvèrti, ut omnes firmiôres putarent,
quàm bonos, ut hanc concórdiam, & conspiratiónem
ómnium órdinum ad defendéndam, libertatè propen-
sè non crederent esse factam; ut paciéntiam senátus,
& óptimi cuiusque manere etiam nunc confiderent, nec
pstuisse audere quemquam Dolabéllam hostem judicá-
re: ut deniquè ómnia, quæ improbi fingébant, magis ve-
ra existimarent, quàm quæ verè facta erant, & à nobis
docébantur. Qua mente etiam antè nostrum advéntum,
post Trebéni indignissimam eadem, cæteraque tot,
tamque nefária facinora, binæ profectæ erant ad Dola-
béllam legatiónes eórum, & quidèmm novo exémplò,
contra leges ipsórum, prohibéntibus iis, qui tùm
magistratus gerébant. Hæc sive timóre (ut dicitant)
de agris, quos in continènti habent; sive furóre, si-
vè potèntia paucórum (qui & antea pari contumélia

viros clarissimos affecerant, & nunc máximos magistrátus gerentes) nullo exemplo, neque vestra ex parte, neque nostro presentium, neque imminenti Italiæ, urbi que nostri periculo, si ille parricida cum suis latronibus, navibus ex Asia, Syriaque expulsus, Italiam petisset mederi, cum facile possent, voluerunt. Nonnullis etiam ipsi magistratus veniebant in suspicionem, detinuisse nos, & demorari esse, dum classis Dolabellæ certior fieret de adventu nostro. Quam suspicionem consecuta res aliquot auxerunt, maximè que, quod subito ex Lycia Sext. Marius, & C. Titius, legati Dolabellæ à classe discesserunt, navique longa profugerunt onerariis relictis, in quibus colligendis non minimum temporis, laborisque consumpsérunt. Itaque, cum Rhodo cum iis, quas habueramus, navibus in Lyciam venissemus naves onerarias recepimus, dominisque restituimus: iidemque, quod maximè verèbamur, ne posset Dolabella cum suis latronibus in Italiam venire, timere desimus: classem fugientem persecuti sumus usque Sydam, quæ extréma regio est provinciæ meæ. Ibi cognovi, partem navium Dolabellæ diffugisse, reliquas Syriam, Cyprumque petisse: quibus disjectis: cum scirem C. Cassii singularis civis, & ducis classem maximam fore præsto in Syria, ad meum officium reverti: daboque operam, ut meum studium, & diligentiam vobis P. C. & reipub. præstem: pecuniamque, quam maximam poterò, & quam celerrimè, cogam, omnibusque cum rationibus ad vos mittam. Si percurrerò provinciam, & cognoverò, qui nobis, & reipub. fidem præstitérunt, in conservanda pecunia à me deposita, quique scelere, ultrò deferentes pecuniam publicam, hoc munere societatem facinorum cum Dolabella

ini-

inierunt: faciam vos certiores. De quibus, si vobis videbitur, si, ut meriti sunt, graviter constitueritis: nosque vestra auctoritate firmaveritis: facilius, & reliqua exigere vestigalia, & exacta servare poterimus. Interea, quò commodius vestigalia tueri, provinciamque ab injuria defendere possim, præsidium necessarium, voluntariumque comparavi. His litteris scriptis, milites circiter xxx. quos Dolabella ex Asia conscripserat, è Syria fugientes in Pamphiliam venerunt. Hi nuntiaverunt, Dolabellam, Antiochiam, quæ in Syria est, venisse: non receptum, conatum esse aliquoties vi introire: repulsum semper esse cum magno suo detrimento: itaque centum circiter amissis, agrisque compluribus relictis, noctu Antiochia profugisse Laodicæam versus: ea nocte omnes ferè Asiaticos milites ab eo discessisse: ex his ad octingentos Antiochiam rediisse, & si iis tradidisse, qui, à Cassio relictis, urbi illi præerant: ceteros per Amanum in Ciliciam descendisse: quò ex numero se quoque esse dicebant: Cassium autem cum suis omnibus copiis nuntiatum esse, quadratum iter à Laodicæa abiisse, tum, cum Dolabella eo tenderet, Quamobrem opinione celerius, confido, sceleratissimum latronem poenas daturum. iv. Non. Jún. Perga.

ARGUMENTUM.

Facta mentione benevolentie Ciceronis erga se, suam dignitatem, suoque milites commendat; sequè, & illos optime de Rep. meritis affirmat.

C. Trebonio Cic. S. D.

Sivales, bene est. Athènas veni ad xi. Kal. Jún. atque ibi, quod maximè optabam, vidi filium tuum, deditum optimis studiis, summaque modestiæ fama. Quæ ex re quintam voluptatem coeperim

scire potes etiam me tacente. Non enim nescis, quantum te faciam, & quam pro nostro veterissimo, verissimoque amore omnibus tuis etiam minimis commotis, in modo tanto bono gaudeam. Noli putare mi Cicerone, me hoc auribus tuis dare. Nihil adolescenti tuo, atque adeo nostro: (nihil enim mihi a te potest esse se junctum) aut amabilius omnibus iis, qui Athenis sunt, est, aut studiosius earum artium, quas tu maxime amas, hoc est, optimarum. Itaque tibi, quod verè facere possum, libenter quoque gratulator, nec minus etiam nobis; quod eum, quem necesse erat diligere, qualiscumque esset, talem habemus, ut libenter quoque diligamus. Qui cum mihi in sermone iniecisset, se velle Asiam vincere, non modo invitatus, sed etiam rogatus est a me, ut id potissimum, nobis obtinentibus Provinciam, facerem. Cui nos & charitate, & amore tuum officium praestituros, non debes dubitare. Illud quoque erit nobis curae, ut Cratippus una cum eo sit, ne putes in Asia feriatum illum ab iis studiis, in qua tua cohortatione incitatur, futurum. Nam illum paratum, ut video, & ingressum pleno gradu, cohortari non intermitteremus, quod in dies longius, discendo, exercendoque se, procedat. Vos quid ageritis in republica, cum has literas dabam, non sciebam. Audiebam quaedam turbulenta: quae scilicet cupio esse falsa, ut aliquando otiosa libertate fruamur: quod vel minime adhuc mihi contigit. Ego tamen nactus in navigatione nostra pusillum laxamenti, concinnavi tibi munusculum ex instituto meo: & dictum, cum magno nostro honore a te dictum, conclusi, & tibi infra subscripsi. In quibus versiculis si tibi quibusdam verbis videbor; turpitudine personae ejus, in quam libentius invehimur, nos vindicabit. Ignosces etiam

ira-

iracundiae nostrae, quae justa est in ejusmodi, & homines, & cives. Deinde, qui magis hoc Lucilio licuerit assumere libertatis, quam nobis; cum etiam si odio par fuerit in eos, quos laesit, tamen certe non magis dignos habuerit, in quos tanta libertate verborum incurreret. Tu, sicut mihi pollicitus es, adjunges me, quamprimum ad tuos sermones. Namque illud non dubito, quin, si quid de interitu Caesaris scribas, non patiaris, me minimam partem & rei, & amoris tui ferre. Vale, & matrem, meosque tibi commendatos habe. Die VIII. Kal. Jun. Athenis.

ARGUMENTUM.

Varia scribit de rumoribus de Syria allatis, de civitate orio, de Oratore a se scripto, de suo studio in Cornificium, is autem Syriam regēbat, ut infra patet.

M. T. C. Q. Cornif. Collège S. D.

GRata mihi vehementer est memoria nostri tua, quam significasti litteris: quam ut conserves, non quod de tua constantia dubitem, sed quia nos est ita rogandi, rogo. Ex Syria nobis tumultuosiora quaedam nuntiata sunt: quae, quia tibi sunt propiora, quam nobis, tua me causa magis movent, quam mea. Romae summum otium est, sed ita, ut malis salubre aliquid, & honestum negotium, quod spero fore, quia video id Curae esse Caesari. Me scito, dum tu absis, quasi occasionem quamdam, & licentiam nactum, scribere audacius, & caetera quidem fortasse, quae etiam tu concederes: sed proxime scripsi de optimo genere dicendi: in quo saepe suspicatus sum, te a judicio nostro, sic scilicet, ut doctum hominem a non indocto, paululum dissidere. Huic tu libro maxime velim ex animo, si minus, gratiae causa suffragere. Dicam tuis, ut eum, si velint, descri-

bant,

bant, ad teque mittant: puto enim, etiamsi rem minus probatis, tamen in ista solitudine, quidquid à me profectum sit, jucundum tibi fore. Quod mihi existimationem tuam, dignitatemque commendas: facis tu quidem omnium more; sed velim ac existimes, me cum amòri, quem inter nos mutuum esse intelligam, plurimum tribuere, tum de summo ingenio, & de optimis tuis studiis, & de sæpè amplissimæ dignitatis ita judicare, ut neminem tibi antepōnam, comparem, paucos. Vale.

ARGUMENTUM.

Purgat se de infrequentia litterarum: prudentiam Cornificii gravitatemque laudat. presentem Reip. statum accusat, cum Cæsaris excusatione.

M. T. C. Cornificio Colligæ S. D.

QUOD extremum fuit in epistola, quam à te proximè accèpi, ad id primum respondèbo; animadverti enim hoc vos magnos oratores facere nonnumquam. Epistolas requiris meas; ego autem numquam, cum mihi denuntiatum esset à tuis ire aliquem, non dedi. Quod mihi videor ex tuis litteris intelligere, te nihil commissurum esse temerè, nec antè, quam scisses, quò iste, nescio qui Cæcilius Bassus crumperet, quidquam certi constitutum: id ego & speratam prudentiam tua fretus; & ut confiderem, fecerunt tuæ gravissimæ litteræ. Idque ut facias quam sæpissimè, ut, & quid tu agas, & quid agatur, scire possim, & etiam quid acturus sis, valde te rogo. Etsi periniquo patiebar animo, te à me digredi: tamen eò tempore me consolabar, quod & nisi summum otium te ire arbitrabar, & ab impendentibus magnis negotiis discedere. Utrumque contra accidit. Istic enim bellum est exortum, hic pax conse-

cuta:

cuta: sed ejusmodi pax, in quasi adesses, multa te non delectarent: ea tamen, quæ ne ipsum Cæsarem quidem delectent. BELLORUM enim civilium ii semper exitus sunt, ut non ea solùm fiant, quæ velit victor, sed etiam, ut is mos gerendus sit, quibus adjutoribus parta sit victòria. Equidem sic jam obduri, ut ludis Cæsaris nostri æquissimo animo vidèrem T. Plancum, audirem Laberii, & Publii poemata. Nihil tam deesse scito, quàm qui cum hæc familiaritèr, doctèque rideam. Is tu eris, si quamprimum veneris: quod ut facias, non mea solùm, sed etiam tua interessè arbitror. Vale.

ARGUMENTUM.

Gratulatur de Syria administratione, eamque optat à bello vacuam, quòd si bellum sit, suadet, quid sit agendum.

M. T. C. Cornificio S. D.

Libentissimè legi tuas litteras: in quibus jucundissimum mihi fuit, quod cognovi, meas tibi reditas esse. Non enim dubitabam, quin eas libentèr lecturus esses: verèbar, ut rederentur, Bellum, quod est in Syria, Syriamque provinciam tibi tributam esse à Cæsare, ex tuis litteris cognovi. Eandem rem tibi volo benè, & feliciter evenire. Quod ita fore confido, fretus, & industria, & prudentia tuâ. Sed de Parthici belli suspitione, quod scribis, sanè me commovet; quantum copiarum haberes, cum ipse conjectura consequi poteram, tum ex tuis litteris cognovi. Itaque opto, ne se illa gens moveat hoc tempore, dum ad te legiones ex perducantur, quas audio duci. Quod si pares copias ad confligendum non habebis, non te fugiet uti consilio M. Bibuli, qui se oppido munatissimo, & copiosissimo tandiù tenit,

Bb 4

nuit, quamdiu in Provincia Parthi fuerunt. Sed hæc meliùs ex re, & ex tempore constitucs. Mihi quidem usque curæ erit, quid agas, dum quid egeris, sciero. Litteras ad te numquam habui cui darem, quin dederim, à te ut idem facias, peto, in primisque, ut ita tuos scribas, ut me tuum sciant esse. Vale.

ARGUMENTUM.

Forcatur, quia Cornificius Sinuessanæ ville hospitio uti noluerat, & crebras ab eo litteras peti.

M. T. C. Cornificio Collægæ S. D.

GRATæ mihi tuæ litteræ, nisi quod Sinuessanum diversoriolum contempsisti. Quam quidem contumeliam villa pussilla iniquo animo feret, nisi in Cumano, & Pompejano reddideris. Sic igitur facies, meque amabis, & scripto aliquo lacesscs. Ego enim respondere facilius possum, quam provocare. Quod si, ut es, cessabis, lacessam: nec tua ignavia etiam inertiam afferet. Plura otiosus; hæc, cum essem in Senatu, exaravi. Vale.

ARGUMENTUM.

Commendat Anticum Senatorem, ejusque negotio, & dignitatem.

M. T. C. Cornificio S. D.

CANICIUS, familiaris meus, vir omnibus rebus ornatus, negotiorum suorum causa legatus est in Africam legatione libera: cum, velim, rebus omnibus adjuves, operamque des, ut quam commodissime sua negotia conficiat. In primisque, quod ei charissimum est, dignitatem ejus tibi commendo: idque à te peto, quod ipse in provincia facere sum solitus non rogatus, ut omnibus Senatoribus lictores darem: quod idem acciperam, & cognoveram, à

sum-

summis viris facilitatum. Hoc igitur, mi Cornifici, facies: cæterisque rebus omnibus ejus dignitati, reique, si me amas, consules. Id erit mihi gratissimum. Da operam, ut valeas.

ARGUMENTUM.

Narrat de statu Reipub. post Cesaris mortem: hortaturque Cornificium, ut Provinciam retineat in potestate Reipub.

M. T. C. Cornificio S. D.

NOS hic cum homine gladiatore omnium nequissimo, collæga nostro, Antonio bellum gerimus, sed non pari conditione, contra arma verbis. At etiam de te concionatur: nec impune: nam sentiet, quos lacessierit. Ego autem acta ad te omnia arbitrator perscribi ab aliis, à me futura debes cognoscere: quorum quidem non est difficilis conjectura. Oppressa omnia sunt: nec habent ducem boni, nostrique longè gentium absunt. Pansa & sentit bene, & loquitur fortiter. Hirtius noster tardius convalescit. Quid futurum sit, plane nescio. Spes tamèn una est, aliquandò populum Rom. majorem similem fore. Ego certe reip. non deero: & quidquid acciderit, à quo mea culpa absit, animo forti feram. Illud profectò, quo ad petero, tuam famam, & dignitatem tuebor. Ad XIII. Kalend. Jan. Senatus frequens mihi est assensus, tum de cæteris rebus magnis, & necessariis, tum de provinciis ab iis, qui obtinèrent, retinendis, neque cuiquam tradendis, nisi quid ex S. C. successisset. Hoc ego cum reip. causa cœnsui, tum mehercule in primis retinendæ dignitatis tuæ. Quamobrem te amoris nostri causa rogo, reipub. causa hortor, ut ne cui quidquam juris in tua provincia esse patiare, atque ut omnia referas ad dignitatem, qua nihil potest esse præ-

stan-

stantiùs. Verè tecum agam, ut necessitudo nostra pòstulat: in Semprónio, si meis litteris obtemperasses, máximam ab ómnibus laudem adèptus esses. Sed illud & præterit, & leviùs est: hæc magna res est. Fac, ut provinciã retineas in potestãte reip. Plura scripsissem, nisi tui festinarent: itaque Cherippo nostro me velim excùses. Vale.

ARGUMENTUM.

Primum respondet ad ea, quæ de Provinciã Cornificii à Stratório cognoverat: proinde quãsi forma Reip. militi: & philosophiã laudat.

M. T. C. Cornificio S. D.

OMnem conditionem impèrii tui, statumque provinciã mihi demonstravit Stratórius. O multa intolerabilia locis ómnibus! Sed, quò tua mayor dignitas, eò, quæ tibi acciderunt, minùs ferènda. Nequè enim, quæ tu propter magnitudinem, & ànimi, & ingèni moderatè fers, à te non ulciscènda sunt, etiãsi non sint dolènda. Sed hæc posterius. Rerum urbanarum acta tibi mitti certò scio. Quod ni ità putàrem, ipse perscriberem, in primisque Cæsaris Octavianì conatum: de quo multitudinì fictum ab Antònio crimen vidètur, ut in pecuniã adolescèntis impetum faceret. Prudentes autèm, & boni viri & credunt factum, & probant. Quid quæris? magna spes est in eo. Nihil est, quod non existimètur laudis, & glóriæ causã facturus. Antònius autèm, noster familiaris, tanto se ódio esse, intèlligit, ut, cum interfectores suos domi comprehènderit, rem profèrre non audeat. Ad VII. id. Octòb. Brundisium venerat, profectus obviã legionibus Macedonicis quatuor, quas sibi conciliãre pecuniã cogitabat, easque ad urbem addúcere, & in cervicibus nostris collocãre,

Ha-

Habes fomam reipúb. si in castris potest esse resp. in qua tuam vicem sæpè dolo, quò nullam partem perarètam sanæ, & salvæ reipúb. gustãre potuisti. Atquè antehac quidèm sperãre saltèm licèbat; nunc etiã illud erèptum est. Quæ enim spes est, cum in concione dicere ausus sit Antònius, Canutium apud eos locum sibi quærere, quibus, se salvo, locus in civitate esse non pòsset? Equidèm & hæc, & ómnia, quæ hómìni accidere possunt, sic fero, ut magnam hábeam philosophiã grãciam, quæ me non modò à sollicitudine abdúcit, sed etiã contra omnes fortunæ impetus armat. Tibique idem censeo faciendum, nec, à quo culpa absit, quidquam in malis numerandum. Sed hæc tu meliùs. Stratórium nostrum cum semper probassem, tum máximè in tuis rebus summam ejus fidem, diligèntiam, prudèntiamque cognovi. Da óperam, ut valeas. Hoc mihi gratiùs facere nihil potes.

ARGUMENTUM.

Hortatur Cornificium, ut omni cura in Reip. incumbat: scribit de legatis ad Antonium à Senatu missis; Prætorium commendat.

M. T. C. Cornificio S. D.

EGO nullum locum prætermitto (nec enim debeo) non modò laudandi tui, sed ne ornandi quidèm. Sed mea stúdia ergã te, & officia malo tibi ex tuorum litteris, quàm ex meis esse nota. Te tamèn hortor, ut omni cura in reipúb. incumbas. Hoc est ànimi, hoc est ingèni tui, hoc ejus spei, quam habere debes amplificandæ dignitatis tuæ. Sed hac de re aliàs ad te plùribus. Cum enim hæc scribèbam, in expectatiõne erant ómnia. Nondum legati redierant, quos Senatus non ad pacem deprecandam, sed ad bellum denuntiandum miserat, nisi legatorum nun-

nuntio paruisset. Ego tamèn, ut primùm occasio data est, meo pristino more temp. defendi: me princidem Senatui, pópuloque R. professus sum: nec, posteaquàm suscepí causam libertátis, mínimum tempus amisi tuendæ salutis, libertátisque commúnis. Sed hæc quoquè te ex aliis malo. T. Pinárium, familiaríssimum meum, tanto tibi stúdio comméndo, ut majore non possim: cui cum proptèr omnes virtutes, tum etiám proptèr stúdia commúnia sum amicíssimus. Is procurat ratiónes, negótiæque Dionysii nostri, quem & tu multum amas, & ego ómnium plurimum. Ea tibi ego non debeo commendare, sed commendando tamèn. Fácies igitur, ut ex Pinárii, gratíssimi hóminis lítteris tuum & ergà illum, & ergà Dionysium stúdiùm perspiciamus. Vale.

ARGUMENTUM.

Scribit ex líteris Cornificii S. C. esse factum; hortatur, ut Reip. causam amplectatur. Lucejo se nullà re defuturum pollicetur.

M. T. C. Cornificio S. D.

Liberálibus líteras accépi tuas, quas mihi Cornificius áltero vicésimo die, ut dicébat, reddidit. Eo die non fuit senátus, nequè póstero. Quinquátribus, fréquenti senátu, causam tuam egi, non ínvida Minervá. Etenim eo ipso die senátus decrevit, ut Minérva nostra, custos urbis, quam turbo dejecerat, restituerétur. Pansa tuas líteras recitávit. Magna senátus approbátio consecúta est cum summo gáudio, & offénsione Minotáuri, id est Clavisii, & Táuri. Factum de te S. C. honoríficum. Postulábatur, ut etiám illi notaréntur, sed Pansa cleméntior. Ego, mi Cornifici, quo die primùm in spem libertátis ingrèssus sum, &, cunctántibus cæteris, ad XIII. Kalénd.

Jan.

Jan. fundamènta reip. jeci: eo ipso die providi multum, atquè hábuí ratiónem dignitátis tuæ. Mihi enim est assensus senatus de obtinendis provinciis. Nec verò postea destiti labefactare eum, qui summa cum tua injúria, contuméliæque reipúb. provinciám absens obtinébat. Itaque crebras, vel potiùs quotidianas compellatiónes meas non tulit, seque in urbem recépit invitus: nequè solùm spe, sed certa re jam, & possessiõe deturbátus est. Meo justíssimo, honestíssimoque convício te tuam dignitatem summa tua virtute tenuisse, provinciæque honoribus amplissimis afféctum, vehementèr gáudeo. Quod te mihi de Semprónio purgas, accipio excusatiónem: fuit enim illud quóddam cæcum tempus servitútis. Ego tuórum consiliórum áuctor, dignitátisque fátor, irátus tempóribus, in Græciam, desperáta libertáte, rapiébar, cum me Etésia, quasi boni cives, relinquentem temp. prósequi noluerunt; Austerque advérsus máximo statu me ad tribúles tuos Rhégium rétulit: atquè inde ventis, remisque in pátriam omni festinatiõe properávi; postridièque in summa reliquórum servitute liber unus fui: sic sum in Antónium invectus, ut ille non ferret, omnemque suum vinolentum furórem in me unum effunderet, meque cum elicere vellet ad cædis causam, tum tentaret insidiis: quem, ego ructántem, & nauseantem conjéci in Cæsaris Octaviáni plagas. Puer enim egrégium præsídium sibi primùm, & nobis, deindè summæ reipúb. comparávit: qui nisi fuisset, Antónii réditus à Brundúσιο pestis pátriæ fuisset. Quæ deinceps acta sint, scire te árbitor. Sed redeamus ad illud, undè divértimus. Accipio excusatiónem tuam de Semprónio. Nequè enim statúti quid in tanta perturbatiõe habère potuisti. Nunc híc dies áliam vitam affert, álios mores postulat,

fat, ut ait Teréntius. Quamobrèm, mi Quinte, cons-
cènde nobiscum, & quidèm ad puppim. Una navis
est jam bonòrum òmnium: quam quidèm, nos da-
mus óperam, ut rectam teneámus, utinàm prospéro
cursu! sed, quicumque venti erunt, ars nostra certè
non àberit. Quid enim præstare áliud virtus potest?
Tu fac, ut ánimo magno sis, & excélso, cógitesque,
omnem dignitatem tuam cum rep. conjúctam esse de-
bère. P. Luccéjum mihi meum commèdas, quem
quibuscúmque rebus pótero, diligentèr tuèbor. Hir-
tium quidèm, & Pansam collégas nostros, hómines
in consulátu reip. salutáres, aliéno sanè témpore
amísimus, rep. Antoniáno quidèm latrocínio libera-
ta, sed nondùm omninò explicata: quam nos, si li-
cèbit, more nostro tuèbimur: quamquam admodùm
sumus jam defatigati: sed NULLA lassitúdo impedi-
re officium, & fidem deber. Verùm hæc hæctenus.
Ab aliis te de me, quàm à me ipso, malo cognósce-
re. De te audiebámus ea, quæ maximè vellémus. De
Cn. Minútio, quem tu quibusdam lítteris ad cælum
láudibus extulísti, rumóres durióres erant. Id quale
sit, omninòque quid istic agátur, facias me velim
certiorem. Vale,

ARGUMENTUM.

Hæredes Túrni commèdat.

M. T. C. Cornificio S. D.

Q. Túrnius, qui in Africa negotiátus est, vir bo-
nus, & honéstus, hæredes fecit símiles sui
Cn. Saturninum, Sex. Aufidium, C. Annè-
jum, Q. Confidium Gallum, L. Servinium Posthu-
mum, C. Rubellinum. Ex eórum oratióne intelléxi,
gratiárum actióne eos magis egère, quam commen-
datiõe. Tanta enim liberalitate se tua usos predicá-
bant,

bant, ut iis plùs à te tribùtum intelligerem, quàm
ego audèrem te rogare. Audèbo tamèn, scio enim
quantùm pònderis meà commèdatiõe sit habitúra.
Quarè à te peto, ut ad eam liberalitatem, qua sine
meis lítteris usus es, quàm máximus his lítteris cú-
mulus accèdat. Caput autèm est meæ commèdatiõe-
nis, ne patiàre Eròtem Túrnum, Q. Túrni libèrtum,
ut adhùc fecit, hæreditatem Turianam avèrtete: cæ-
terisque òmnibus rebus hábeas eos a me commenda-
tissimos. Magnam ex eórum splendóre, & obser-
vántia cápies voluptátem. Quod tu velis, te vehe-
mentèr etiám, atquè etiám rogo. Vale.

ARGUMENTUM.

Aufidii équitis R. Africana negotia commèdat.

M. T. C. Cornificio S. D.

SEx. Aufidius & observántia, qua me colit, accè-
dit ad próximos: & splendóre équitis Románi
némini cedit. Est autèm ità temperátis, moderátis-
que móribus ut summa sevèritas summa cum humani-
tate jungátur. Cujus tibi negotia, quæ sunt in Afri-
ca, ità commèdo, ut majóre stúdio, magisve ex
ánimo commèdare non possim, Pergrátum mihi fé-
ceris, si déderis óperam, ut is intèlligat, meas apud
te lítteras máximum pondus habuisse. Hoc te vehe-
mentèr, mi Cornifici, rogo. Vale.

ARGUMENTUM.

*Cornifici factum non probat: quia non animadverterat
in quosdam Lilyæo minantes: stúdiùm in Rempúb. laudat.
De emittènda gratiárum alihone assentiunt, addit de pecunia,
& de Rep.*

M. T. C. Cornificio S. D.

Assentiunt tibi eos, quos scribis Lilyæo minanti,
istic pecnas dare debuisse: sed metuisti, ut eis

ne nimis liber in ulciscendo viderere. Metuisti igitur, ne gravis civis, ne nimis fortis, ne nimis te dignus viderere. Quod societatem reipub. conservandam, tibi mecum à patre acceptam, renovas, gratum est: quæ societas inter nos semper, mi Cornifici, manebit. Gratum etiam illud, quod mihi tuo nomine gratias agendas non putas. Nec enim id inter nos facere debemus. Senatus sæpius pro dignitate tua appellaretur, si, absentibus consilibus, unquam, nisi ad rem novam, cogeretur. Itaque nec de H. S. xx. nec de H. S. DCC, quidquam agi nunc per senatum potest. Tibi autem ex S. C. imperandum, mutuumque sumendum censeo. In reipub. quid agatur, credo, te eorum litteris cognoscere, qui ad te acta debent perscribere, ego sum spe bona; consilio, curâ, labore non desum: omnibus inimicis reipub. esse me accerrimum hostem præ me fero. Res neque nunc difficili loco mihi videtur esse: & fuisset facillimo, si culpa à quibusdam abfuisset. Vale.

ARGUMENTUM.

Commendat studiosè L. Aulii Lamiæ negotia, eumque suspectum Cornificio, quasi affuisset utiquam S. C. contra dignitatem ejus, excusat.

M. T. C. Cornificio S. D.

NON modò tibi, cui omnia nostra notissima sunt, sed neminem in populo Rom. arbitror esse, cui sit ignota ea familiaritas, quæ mihi cum L. Lamiæ est. Etenim magno theatro spectata est, tum cum est ab A. Gabinio Cos. relegatus, quod liberè, & fortiter salutem meam defendisset. Nec ex eo amor inter nos natus est: sed quod erat vetus, & magis, propterea nullum periculum pro me adire dubitavit. Ad hæc officia, vel mèrita potius jucundissima con-

sue-

suetudo accedit, ut nullo prorsus plus homine delecter. Non puto, te jam expectare, quibus eum tibi verbis commendem. Causam enim tanti amoris intelligis. Quæ verba desideret, iis me omnibus usum putato. Tantum velim existimes, si negotia Lamiæ, procuratores, libertos, familiam, quibuscumque rebus opus erit, defenderis, gratius mihi futurum, quam si ea tua liberalitas pertinuisset ad rem familiarem meam. Nec dubito, quin sine mea commendatione, quod tuum est judicium de hominibus, ipsius Lamiæ causa studiosè omnia facturum sis. Quamquam erat nobis dictum, te existimare, alicui S. C. quod contra dignitatem tuam fieret scribendo. Lamiam affuisse, qui omnino consilibus illis numquam affuit scribendo. Deinde omnia tum falsa S. C. deferebantur. Nisi fortè etiam illi Semproniano S. C. me censes affuisse, qui ne Romæ quidem tum fui, ut de eo ad te scripsi, re recenti. Sed hæc hæctenus. Te, mi Cornifici, etiam atque etiam rogo, ut omnia Lamiæ negotia, mea putes esse; curesque, ut intelligat, hanc commendationem máximo sibi usui fuisse. Hoc mihi gratius facere nihil potes. Cura, ut valeas.

ARGUMENTUM.

Officium literarum requirenti Cornificio se purgat: scribit de bello Antoniano renovato, de suo studio in amicitia colenda, aliisque de rebus.

M. T. C. Cornificio S. D.

ITA ne præter litigatores nemo ad te meas litteras? multæ istæ quidem. Tu enim perfecisti, ut nemo sine litteris meis tibi se commendatum putaret. Sed quis unquam tuorum mihi dixit esse, cui darem, quin dederim? aut quid mihi jucundius, quam cum coram tecum loqui non possim, aut scribere ad te,

CC

aut

aut tuas légere líttéras? illud magis mihi solet esse moléstum, tantis me impediri occupatiónibus, ut ad te scribéndi meo arbitrato facultas nulla detur. Non enim te epístolis, sed volumínibus lacessérem, quibus quidém me à te provocári oportéret. Quamvis enim occupátus sis, ótii tamén plus habes, aut, si ne tu quidém vacas, noli impudens esse, nec mihi moléstiam exhibére, & à me líttéras crebióres, cum tu mihi raras mittas, flagitáre. Nam cum antea distinebar máximis occupatiónibus, propterea quòd ómnibus curis repúblicam mihi tuéndam putabam; tùm hoc témpore multò distineor vehementiùs. Ut enim graviùs egròtant ii, qui, cum leváti morbo videréntur, in eum de íntegro incidérunt: sic vehementiùs nos laborámus, qui, profligato bello, ac panè sublato, renovátum bellum gérere conámur. Sed hæc hactenùs. Tu tibi, mi Cornifici, fac, ut persuádeas, non esse me tam imbecíllo ánimo, ne dicam inhumano, ut à te vínci possim aut offíciis, aut amóre. Non dubitábam equidém: verumtamén multò mihi notiórem amórem tuum effécit Cherippus. O hóminem sempèr illum quidém mihi aptum, nunc verò étiam suávem! vultus mehercule tuos mihi expréssit omnes, non solùm ánimum, ac verba pèrtulit. Itaque noli veréeri, ne tibi succensúerim, quòd eòdem exémplo ad me, quo ad cæteros. Requisívi equidém próprias ad me unum à te líttéras, sed néquè vehementèr, & amentèr. De sumptu, quem te in rem militárem fácere, & fecisse dicis, nihil sanè possum tibi opituláris: propterea quòd & orbis est senátus, consúlibus amíssis, & incredíbiles angústia pecúniæ públicæ: quæ conquiritur úndiquè, ut optimè meriti militibus promíssa solvantur: quòd quidém fieri sine tributo posse non árbitor. De Attio Dionysio nihil puto

esse.

esse, quoniam mihi nihil dixit Stratórius. De P. Lucéjo nihil tibi concédo, quò studiósior ejus sis, quam ego sum. Est enim nobis necessárius. Sed à magistris cum conténderem de proferéndo die, probaverunt mihi, sese, quò minùs id fácerent, & compromisso, & jurejurádo impediri. Quare veniéndum árbitor Lucéjo. Quamquám, si meis líttéris obtemperávit, cum tu hæc leges, illum Romæ esse oportébit. Cæteris de rebus, maximèque de pecúnia, cum Pansæ mortem ignorares, scripsisti quæ per nos ab eo conséqui te posse arbitrarére. Quæ te non fefellissent, si viveret. Nam te diligébat. Post mortem autém ejus quid fieri posset, non videbámus. De Venuléjo, Latino, Horátio, valdè láudo. Illud non nímium próbo, quòd scribis, quo illi ánimo æquóre ferrent, te tuis étiam legátis líctóres adémisse. Honóre enim digni cum ignomínia dignis non erant comparándis: eosque ex S. C. si non decédunt, cogéndos ut decédant, existimo. Hæc ferè ad eas líttéras, quas eòdem exémplo binas accépi. De réliquo, velim tibi persuádeas, non esse mihi meam dignitátem tuá chariorem. Vale.

M. T. CICERONIS

EPISTOLARUM

AD MEMMIUM, ET ALIOS,

LIBER XIII.

ARGUMENTUM.

Mémmius, lege Pompéja de ambitu, ut Appiánus tradit lib. 2. de bel. civ. condemnátus, Athénis exul habitábat ab eo peti Cicero, ut in grátiam védeat cum Patrône Epicúreo, eique locum concedat, ubi Epicúrus habitáverat. Ibat Cicero in Provinciám, cum hæc scripsit, ut in ep. 11. lib. 5. ad Att.

M. T. C. Mémmio S. D.

TSI non satis mihi constiterat, cum aliqua ne ánimi mei moléstia, an potiùs libentèr te Athénis visúrus essem, quòd injúria, quam accepisti, dolóre me afficeret, sapiéntia tua, qua fers injúriam, lætítia; tamèn vidísse te mallem. Nam, quòd est moléstix, non sanè multò leviùs est, cum te non vídeo: quòd esse pótui voluptátis, certè, si vidíssem te, plus fuisset. Itaque non dubitábo dare óperam, ut te vídeam, cum id satis commodè fácere pótero. Intereà quòd per litteras & agi tecum, &, ut árbitor, cónfici potest, agam. Nunc te illud primùm rogábo, ne quid invitus meá cásua fácias; sed id, quòd mea intélliges multum, tua nullam in partem interésse, itá mihi des, si tibi, ut id

li-

libentèr fácias, antè persuáseris. Cum Patrône Epicúreo mihi ómnia sunt; nisi quòd in philosophia vehementèr ab eo disséntio. Sed & inítio Romæ, cum te quoquè, & tuos omnes observábat, me cóluit in primis: & nupèr cum ea, quæ vóluit, de suis cõmodis, & præmiis consecútus est, me hábuit sórum defensórum, & amicórum ferè principem: & jam à Phædro, qui nobis, cum púeri essémus, antequàm Philónem cognóvimus, valdè, ut philosophus, postea tamèn ut vir bonus, & suávis, & officiósus, probabátur, tráditus mihi, commendatusque est. Is igitúr Parro cum ad me Romam litteras misisset, uti te sibi placárem, pèteremque, ut nescio quid illud Epicúri parietinárum sibi concéderes: nihil scripsi ad te: ob eam rem, quòd ædificatiónis tuæ consilium mea commendatióne nolébant impediti. Idem, ut veni Athénas, cum ídem, ut ad te scriberem, rogáset; ob eam cásuam impetrávit, quòd, te abjecisse illam ædificatiónem, constábat inter omnes amicos tuos. Quòd si itá est, & si jam planè tua nihil interésse velim, si qua offensiuncula facta est: ánimi tui, perversitate aliquórum, (novi enim gentem illam) des te ad lenitatem, vel propter tuam summam humanitatem, vel étiam honóris mei cásua. Equidèm, si, quid ipse sentiam, quæris: nec, cur ille tantoperè conténdat, vídeo, ne cur tu repúgnas: nisi tamèn multò minùs tibi concédi potest, quam illi, laboráre sine cásua. Quamquàm, Patrónis & oratiónem, & cásuam tibi cognitam esse, certò scio. Honórem, officium, testamentórum jus, Epicúri auctoritatem, Phædri obtestatiónem, sedem, domicilium, vestigia summórum hóminum sibi tuenda esse dicit. Totam hóminis vitam, ratiónemque, quam sequitur in philosophia, derideamus licet, si hanc

ejus contentiōnem vólumus reprehēdere. Sed meherculē, quandō illi, catērisque, quos illa delēctant, non valdē inimici sumus, nēscio, an ignoscēdum sit huic, si tantoperē laborat: in quo etiā si peccat, magis inēptiis, quā improbitate peccat. Sed, ne plura; (dicēdum enim aliquandō est) Pompōnium Atticum sic amo, ut alterum fratrem. Nihil est illo mihi nec chariūs, nec jucundiūs. Is, non quō sit ex istis, (est enim omni liberali doctrīna politissimus: sed valdē dīligit Patrōnem, valdē Phædrum amāvit) sic à me hoc contēdit; homo minimē ambiōsūs, minimē in rogatōe molēstus, ut nihil unquā magis. Nec dūbitat, quin ego à te nutu hoc cōsequi possim, irā etiā, si ædificāturus esses nunc verō, si audierit, te ædificatiōnem deposuisse, nequē tamē me à te impetrāsse; non te in me illiberalem, sed me in se negligētē putavit. Quamobrēm peto à te, ut scribas ad tuos, posse tua volūtatē decretum illud Areopagitarum, quem illi vocant, tolli. Sed rédeō ad prima. Prius velim tibi persuādeas, ut hoc mea cāsa libentē faciās, quā ut faciās. Sic tamē habēto; si feceris, quod rogo, fore mihi gratissimum. Vale.

ARGUMENTUM.

Petit, ut Evandro statuario de sacrarij habitatione accommodet.

M. T. C. Memmio S. D.

C. Ayiano Evandro, qui habitat in tuo sacrario; & ipso multum uror, & patrōne ejus M. Amilio familiarissimē. Peto igitur à te majorem in modum, quod sine tua molēstia fiat, ut ei de habitatiōne accommodes. Nam proptēr ōpera instituta multa multōrum, sūbitum est ei remigrāre Kalēnd. Quint. Impēdiōr verecūdia, ne te pluribus verbis

rogem. Nequē tamē dūbito, quin, si tua nihil, aut non multum intērsit, eo sis animo, quo ego essem, si quid tu me rogāres: mihi certē gratissimum feceris. Vale.

ARGUMENTUM.

Fursium commendat, quem & ante præsens commendat.

M. T. C. Memmio S. D.

A. Fursium, unum ex meis intimis, observantissimum, studiosissimumque nostri, eruditum hominem, & summa humanitate, tuaque amicitia dignissimum, velim ita tractes, ut mihi coram recepisti. Tam mihi gratum id erit, quā quod gratissimum. Ipsum praterea summo officio, & summa observantia tibi in perpetuum devinxis. Vale.

ARGUMENTUM.

Volaterranos accuratè commendat.

M. T. C. Q. Valerio Q. F. Orca, Legato, Proprat. S. D.

CUM municipibus Volaterranis mihi summa necessitudo est. Magno enim meo beneficio affecti cumularissimē mihi grātiām retulerunt. Nam nec in honoribus meis, nec in laboribus unquā defuerunt. Cum quibus si mihi nulla cāsa intercederet, tamē, quod te vehementissimē dīligo, quōdque me à te plurimi fieri sentio, & monērem te, & hortarer, ut eorum fortunis consuleres, præsertim, cum propē præcipuam cāsam habērent ad jus obtinēdum: primum, quōd Syllani tēporis acerbitem, Deorum immortalium benignitate subterfugerunt: deinde, quōd summo stūdio prop. Rom. à me in consulatu meo defēsi sunt. Cum enim tribuni pl. legem iniquissimam,

de eorum agris promulgassent, facile senatui, populoque Rom. persuasi, ut eos cives, quibus fortuna percussisset, salvos esse vellent. Hanc actionem meam C. Cæsar primo suo consulatu in lege agraria comprobabit, agrumque Volaterranum, & oppidum omni periculo in perpetuum liberavit: ut mihi dubium non sit, quin is, qui novas necessitudines adjungat, vetera sua beneficia conservari velit. Quamobrem est tuae prudentiae, aut sequi ejus auctoritatem, cujus sectam, atque imperium summa cum tua dignitate secutus es: aut certe illi integram omnem causam reservare. Illud verò dubitare non debes, quin tam grave, tam firmum, tam honestum municipium tibi tuo summo beneficio in perpetuum obligari velis. Sed hæc, quæ scripta sunt supra, eò spectant, ut te hortet, & suadeam: reliqua sunt, quæ pertinent ad rogandum: ut non solum tua causa tibi consilium me dare putes, sed etiam, quod mihi opus sit, me à te petere, & rogare. Gratissimum igitur mihi feceris, si Volaterranos omnibus rebus integros, incolumesque esse volueris. Eorum ego domicilia, sedes, rem, fortunas, quæ & à diis immortalibus, & à præstantissimis in nostra repub. civibus summo Senatui, populoque Romani studio conservatae sunt, tuæ fidei, justitiæ, bonitatisque commendo. Si pro meis pristinis opibus facultatem mihi res hoc tempore daret, ut ita defendere possem Volaterranos, quemadmodum consuevi tueri meos: nullum officium, nullum denique certamen, in quo illis prodesse possem, prætermitterem: sed, quando apud te nihilominus hoc tempore valere me confido, quam valuerim semper apud omnes: pro nostra summa necessitudine, partique inter nos, & mutua benevolentia abs te peto, ut ita de Volaterranis mereere, ut existiment, eum quasi divino consi-

lio isti negotio præpositum esse, apud quem unum nos, eorum perpetui defensores, plurimum valere possimus. Vale.

ARGUMENTUM.

Rogatur, ne Cærtii ager dividatur: idque etiam rationibus eonatur persuadere.

M. T. C. Q. Valerio, Q. F. Orce, Legato.

Proprat. S. D.

NON molestè fero, eam necessitudinem, quæ mihi tecum est, notam esse quamplurimis. Nequè tamèn ob eam causam; quod tu optimè existimare potes; te impedio, quod minùs susceptum negotium pro tua fide, & diligentia ex voluntate Cæsaris, qui tibi rem magnam, difficilemque commisit; gerere possis. Nam, cum multi à me petant multa, quod de tua ergà me voluntate non dubitent; non committo, ut ambitione mea conturbem officium tuum. C. Cærtio ab ineunte ætate familiarissimè sum usus. Ejus & Syllani temporis injustissima calamitate domi: & cum iis, qui similem injuriam acciperant, amissis omnibus fortunis, reditus tamèn in patriam voluntate omnium concedi videretur, adjutor incolumitatis sui. Is habet in Volaterrano possessionem, cum in eam, tamquam è naufragio reliquias contulisset. Hoc autem tempore eum Cæsar in Senatui legit: quem ordinem ille, ista possessione amissa, tueri vix potest. Gravissimum autem est, cum superior factus sit ordine, inferiorem esse fortuna: minimèque convenit, ex eo agro, qui Cæsaris jussu dividatur, eum moveri, qui Cæsaris beneficio Senator sit. Sed mihi minùs libet multa de æquitate rei scribere, ne causa potiùs apud te valuisse videar, quam gratia. Quamobrem te majorem in modum rogo, ut C. Cærtii

tui rem meam pures esse; quidquid mea causa faceres, ut id C. Curtii causa cum feceris, meum existimes, quod ille per me habuerit, id me habere abs te putato. Hoc te vehementer etiam, atque etiam rogo. Vale.

ARGUMENTUM.

Generatim omnes amicos Cuspii commendat nominatim L. Julium, & P. Cornelium.

M. T. C. Q. Valerio, Q. F. Orca, Legato,
Propraet. S. D.

SI vales, bene est: ego quidem valeo. Credo, te memoria tenere, me & coram P. Cuspio tecum locutum esse, cum te persquerer paludatum; & idem postea plurimis verbis tecum egisse, ut quoscumque tibi ejus necessarios commendarem, haberes eos in numero meorum necessariorum. Id tu pro tua summa erga me benevolentia, perpetuaeque observantia mihi liberalissime, atque humanissime recepisti. Cuspius, homo in omnes suos officiosissimus, mirifice quosdam homines ex ista provincia tuetur, & diligit; propterea quod fuit in Africa, bis cum maximis societatis negotiis praesesset. Itaque hoc ejus officium, quod adhibet erga illos, ego mea facultate, & gratia soleo, quantum possum adjuvare. Quare Cuspiarum omnium commendationis causam hac tibi epistola exponendam putavi: reliquis epistolis, tantum faciam, ut notam apponam eam, quae mihi tecum convenit, & simul significem, de numero esse Cuspii amicorum. Sed hanc commendationem, quam his litteris consignare volui, scito esse omnium gravissimam. Nam P. Cuspius singulari studio contendit a me, ut tibi, quam diligentissime L. Julium commendarem. Ejus ego studio vix video mihi satisfacere posse, si utar verbis iis, quibus cum diligen-

tissime quid agimus, uti solemus. Nova quaedam postulat; & putat, me ejus generis artificium quoddam tenere. Ei ego pollicitus sum, me ex intima nostra arte deprompturum mirificum genus commendationis. Id quando assequi non possum, tu re velim efficias, ut ille genere mearum litterarum incredibili quodam perfectum arbitretur. Id facies, si omne genus liberalitatis, quod & ab humanitate, & potestate tua proficisci poterit, non modo re, sed etiam verbis, vultu denique expresseris. Quae quantum in provincia valeant, vellem expertus esses. Sed tamen suspicor, ipsum hominem, quem tibi commendo, perdignum esse tuae amicitia: non solum, quia mihi Cuspius dicit, credo, tametsi id satis esse debebar, sed quia novi ejus judicium in hominibus, & amicis deligendis. Harum litterarum vis quanta fuerit, propediem judicabo, tibi que ut confido, gratias agam. Ego, quae te velle, quaeque ad te pertinere arbitror, omnia studiosè, diligentèrque curabo. Cura, ut valeas. P. Cornelius, qui tibi has litteras reddidit, est mihi a P. Cuspio commendatus. Cujus causa quantoperè cuperem, debèremque profecto ex me facillè cognovisti. Vehementèr te rogo, ut cures, ut ex hac commendatione mihi Cuspius, quam maximas, quamprimùm, quam sepiissime gratias agat.

ARGUMENTUM.

Peit a Cluvia, ne vestival, Atellano municipio, imposuim exigat: sed integram causam Casari conservet.

M. T. C. Cluvio S. D.

CUM in Galliam proficiscens, pro nostra necessitudine, tuaque summa in me observantia, ad me domum venisses, locutus sum tecum de agro velegali municipii Atellani, qui esset in Gallia; quantoque

toque opere ejus municipii causâ laborarem, tibi ostendi. Post tuam autem profectiōnem; cum & máxima res municipii honestissimi, mihiq; conjunctissimi, & summum meum officium ageretur; pro tuo animo in me singulari existimavi, me oportere ad te accuratius scribere. Esi non sum nescius, & quæ temporum ratio, & quæ tua potestas sit: tibiq; negotium datum esse à C. Cæsare, non judicium, præclare intelligo. Quare à te tantum peto, quantum & te facere posse, & libenter meâ causâ facturum esse arbitror. Et primum velim existimes, quod res est, municipii fortunâs omnes in isto vectigali consistere; his autem temporibus hoc municipium, maximis oneribus pressum, summis affectum esse difficultatibus. Hoc etsi commune ei videtur esse cum multis: tamen mihi crede singulâs huic municipio calamitates accidisse: quas idcirco non commemoro, ne de miseris meorum necessariorum conquerens, homines, quos nolo, videar offendere. Itaque nisi magnam spei haberem, C. Cæsari nos causam municipii probaturos; non erat causâ, cur à te hoc tempore aliquid contenderem. Sed quia confido, mihiq; persuâsi, illum, & dignitatis municipii, & æquitatis, & voluntatis etiam ergâ se habiturum esse rationem: idcō à te non dubitavi contendere, ut hanc causam illi integram conservares. Quod etsi nihilominus à te petere, si nihil audivissem te tale fecisse; tamen majorem spem impetrandi naclus sum, posteaquam mihi dictum est, hoc idem à te Rhegenses impetravisse. Qui etsi te aliqua necessitudine attingunt; tamen tuus amor in me sperare me cogit, te, quod tuis necessariis tribueris, idem esse tributurum meis: præsertim eum ego pro his unis petam, habeam autem, qui simili causâ laborent, complures necessarios. Hoc me

non

non sine causâ facere, nequè aliqua levi ambitione commotum à te contendere, etsi te existimare arbitror: tamen mihi affirmanti credas velim, me huic municipio debere plurimum: nullum umquam fuisse tempus, nequè honorum, nequè laborum meorum, in quo non hujus municipii studium in me extiterit singulare. Quapropter à te etiam, atque etiam pro nostra summa conjunctiōe, proque tua in me perpetua, & máxima benevolentia majorem in modum peto, atque contendo, ut cum fortunâs agi ejus municipii intelligas, quod sit mihi necessitudine, officii, benevolentia conjunctissimum, id mihi des, quod erit hujusmodi, ut, si à Cæsare, quod speramus, impetraverimus, tuo beneficio nos id consecutos esse judicemus: sin minus, pro eo tamen id habeamus, quando à te data sit opera, ut impetraremus. Hoc cum mihi gratissimum feceris: tum viros optimos, homines honestissimos, eisdemque gratissimos, & tua necessitudine dignissimos, summo beneficio in perpetuum tibi, tuisque devinxeris. Vale.

ARGUMENTUM.

Rogat Rutilium, ut in agrorum divisione Albini prædia ne attingat.

M. T. C. M. Rutilio S. D.

CUM & mihi conscius essem, quanti te facerem & tuam ergâ me benevolentiam expertus essem; non dubitavi à te petere, quod mihi petendum esset, P. Séxtium quanti faciam, ipse optimè scio; quanti autem facere debeam, & tu, & omnes homines sciunt. Is cum ex aliis te meo studiosissimum esse cognosceret, petivit à me, ut ad te quam accuratissime scriberem de re C. Albini senatoris: cujus ex filia natus est L. Séxtius, optimus adolescens, filius P. Séxtii.

tii. Hoc idcirco scripsi, ut intelligeres, non solum me pro P. Sextio laborare debere, sed Sextium etiam pro Albino. Res autem hæc est. A me Laberio C. Albinus prædia in æstimationem accèpit, quæ prædia Laberius emerat à Cæsare de bonis Plotianis. Ea si dicam non esse è repub. dividi, docere te videar, non rogare. Sed tamèn cum Cæsar Syllanas venditiones, & assignationes ratas esse velit, quò firmiores existimèntur suæ: si ea prædia dividèntur; quæ ipse Cæsar vendidit, quæ tandèm in ejus venditionibus esse poterit auctòritas? sed hoc quale sit, tu pro tua prudentia considerabis. Ego te planè rogo, atque ita, ut majore studio, justiore de causa, magis ex animo rogare nihil possim, ut Albino parcas, prædia Labe-riana ne attingas. Magna me affeceris non modò læticia, sed etiam quodammodò glòria, si P. Sextius homini maxime necessario per me satisfecerit, cum ego illi plurimum debeam. Quod ut facias, te vehementer etiam, atque etiam rogo. Majus mihi dare beneficium nullum potes. Id mihi intèlleges esse gratissimum. Vale.

ARGUMENTUM.

Bithynicam publicanòrum societatem, nominatimque Cn. Puppium commendat.

M. T. C. Crassipedi S. D.

Quamquam tibi præsens commendavi, ut pòtui diligentissimè, socios Bithyniæ; teque tum mea commendatione, tum etiam tua spontè intèllexi cupere ei societati, quibuscumque rebus posses, commendare: tamèn, cum ii, quòrum res àgitur, magni sua interèsse arbitrarèntur, me etiam per litteras declarare tibi, qua essem ergà ipsos voluntate, non dubitavi hæc, ad te scribere. Volo enim, te extimare, me, cum univèrso ordini publicanòrum

rum multum semper libentissimè tribuerim, idque pro magis ejus ordinis ergà me meritis facere debuerim, tum in primis amicum esse huic Bithynicæ societati, quæ societas ordine ipso; & hominum genere pars est maxima civitatis. Constat enim ex cæteris societatibus; & casu permulti sunt in ea societate valde mihi familiæres, in primisque iis, cujus præcipuum officium àgitur hoc tempore, P. Rupilius P. F. Men. qui est magister in ea societate. Quæ cum ita sint, majorem in modum à te peto, Cn. Puppium, qui est in óperis ejus societatis, omnibus tuis officiis, atque omni liberalitate tuæ, curesque, ut ejus operæ, quòd tibi facillè factu est, quam gratissimæ sint sociis, reinque, & utilitatem sociòrum (cujus rei quantam potestatem quæstor habeat, non sum ignarus) per te quam maxime defensam, & auctam velis. Id cum mihi gratissimum feceris, tum illud tibi expèrtus promitto, & spondeo, te socios Bithyniæ, si is commodaris memores esse, & gratos cogniturum. Vale.

ARGUMENTUM.

M. Terentium Varionem Quæstorem M. Bruto commendat quem Cæsar Gallia citeriòri præferebat, ep. 6. lib. 6. & in Oratore.

M. T. C. M. Bruto S. D.

CUM ad te tuus quæstor M. Varro proficisceretur commendatione agere eum non putabam. Satis enim commendatum tibi eum arbitrabar ab ipso more majòrum; qui, ut te non fugit hanc quæsturæ conjunctionem liberòrum necessitudini proximum voluit esse. Sed, cum sibi ita persuasisset, ipse, meas de se accuratè scriptas litteras maximum apud te pondus habituras; à meque contènderet, ut quam diligentissimè scriberem; malui facere, quod meus fami-

liaris tanti sua interesse arbitraretur. Ut igitur debere me facere hoc intelligas; cum primum M. Terentius in forum venit ad amicitiam se meam contulit. Deinde, ut se corroboravit duæ causæ accerserunt, quæ meam in illum benevolentiam augerent: una, quod versabatur in hoc studio nostro, quo etiam nunc maxime delectamur, & cum ingenio, ut nosti, nec sine industria: deinde, quod maturè se contulit in societates publicanorum: quod quidem nollem: maximis enim damnis affectus est. Sed tamen causa communis ordinis mihi commendatissimi fecit amicitiam nostram firmiorem. Deinde versatus in utrisque subselliis optima & fide, & fama, jam antè hanc commutationem reip. petitioni sese dedit, honoremque honestissimum existimavit fructum laboris sui. His autem temporibus à me Brundisio cum literis, & mandatis profectus est ad Casarem: qua in re & amorem ejus in suspiciendo negotio perspexi, & fidem in conficiendo, ac renutiando. Videor mihi, cum separatim de probitate ejus, & moribus dicturus fuisset, si prius causam, cur eum tantoperè diligerem, tibi exposuissem, in ipsa causa exponenda satis etiam de probitate dixisse: sed tamen separatim promitto, in meque recipio, fore eum tibi, & voluptati, & usui: nam & modèstum hominem cognoscas, & prudentem, & à cupiditate omni remotissimum, præterea magni laboris, summæque industriæ. Nequè ego hæc polliceri debeo, quæ tibi ipsi cum bene cognoveris, judicanda sunt: sed tamen IN omnibus novis conjunctionibus interest, qualis primus aditus sit, & qua commendatione, quasi amicitiae fores aperiantur: quod ego his literis efficere volui: etsi id ipsa per se necessitudo quaestura effecisse debet: sed tamen nihilò infirmius illud, hoc addito. Cura igitur

igitur, si me tanti facis, quanti & Varro existimat, & ipse sentio, ut quamprimum intelligam, hanc meam commendationem tantum illi utilitatis attulisse, quantum & ipse sperarit, nec ego dubitarem. Vale.

ARGUMENTUM.

Arpinatis municipii Gallicana vectigalia Bruto Galliam tertiorum administranti, commendat.

M. T. C. Bruto S. D.

QUIA semper animadverti, studiosè te operam dare, ut ne quid meorum tibi esset ignotum: propterea non dubito, quia scias, non solum cujus municipii sim, sed etiam quam diligenter soleam meos municipales Arpinates tueri. Quorum quidem omnia commoda, omnesque facultates, quibus & sacra conficere, & sarta recta ædium sacrarum in eorumque communium tueri possint, consistunt in iis vectigalibus, quæ habent in provincia Gallia. Ad ea visenda, pecuniasque, quæ à colonis debentur, exigendas, rotamque rem & cognoscendam, & administrandam legatos equites Romanos misimus: Q. Fusidium Q. F. M. Fancium M. L. Q. Mamercium Q. F. Peto, à te majorem in modum pro nostra necessitudine, ut ea res tibi cura sit operamque des, ut per te quam commodissime negotium municipii administretur, quamprimumque conficiatur: ipsosque, quorum nomina scripsi, ut quam honorificentissime pro tua natura, & quam liberalissime tractes. Bonos viros ad tuam necessitudinem adjuveris: municipiumque gratissimum beneficio tuo devinveris: mihi verò etiam eò gratius feceris, quod cum semper tueri municipales meos consuevi, tum hi annus præcipuè ad meam curam, officiumque pertinet. Nam constituendi municipii causa, hoc anno

ædiliū filium meum fieri vólui , & fratris filium , & M. Cæsium hómīnem mihi maximè necessáriū : (iis enim magistrátus in nostro municipio , nec álius ullus creári solet) quos cohonestáris , in primisque me , si respúb. municipii suo stúdio , & diligéntia benè administráta erit. Quod ut fácias , te vehementèr étiam , atquè étiam rogo. Vale.

ARGUMENTUM.

Q. Fusídium; Arpinátis municipii legátum , qui Tribúnus mil. in Cilícia fuérat , diligénter comméndat.

M. T. C. Bruto S. D.

Aliá Epístola communiter commendávi tibi legátos Arpinátum , ut pótui diligentissime ; hác separatim. *Q. Fusídium*, quocum mihi omnes necessitúdes sunt , diligentius comméndo ; non ut áliquid de illa commendatíone diminuám , sed ut hanc ad-dam. Nam & privígnus est M. Cæsii , mei maximè & familiáris , & necessárii : & fuit in Cilícia mecum tribúnus mil. quo in múnere itá se tractávit , ut accepisse ab eo beneficium vidéret , non dedisse. Est prætereá , quod apud te valet plurimum , à nostris stúdiis non abhórrens. Quare velim eum quam liberalissime complectáre : operamque des , ut in ea legatíone , quam suscepit contra suum commodum , secúrus auctoritatè meam , quam maximè ejus excéllat industria. Vult enim , id , quod óptimo cuique natura tribútum est , quam maximam laudem cum à nobis , qui eum impúlimus , tum à municipii consequi quod ei contínget , si hac mea commendatíone tuum ergá se stúdiū erit consecúrus. Vale.

ARGUMENTUM.

L. Castrónium ex Lucénsi municipio comméndat.

M. T.

M. T. C. Bruto S. D.

L. Castrónius Pætus , longè prínceps municipii Lucénsis , est honestus , gravis , plenus officii , bonus , planè vir , & cum virtutibus ; tum étiam fortuna , si quid hoc ad rem pertinet , ornátus : meus autem est familiarissimus , sic prorsus , ut nostri ordinis observet neminem diligentius : quare & ut meum amicum , & ut tuá dignum amicitia , tibi comméndo : cui quibuscúmque rebus commendáveris , tibi profecto jucundum , mihi certè erit gratum. Vale.

ARGUMENTUM.

Petit , ut exactíonem ejus pecúniæ , quam Strabóni Cornélius débébat , suo stúdio , & diligéntia curet.

M. T. C. Bruto S. D.

L. Títio Strabónē , equite Romano in primis honesto , & ornato , familiarissimè utor : omnia mihi cum eo intercédunt jura summè necessitúdinis. Huic in tua provincia pecúniā debet P. Cornélius. Ea res à Volcátio , qui Romæ jus dicit , rejecta in Galliam est. Peto à te hoc diligentius , quam si mea res esset , quò est honestius de amicórum pecúnia laborare , quam de suá , ut negotium conficiendum cures , ipse suscipias , tránsigas ; operamque des , quod tibi æquum , & rectum vidébitur , ut quam commodissima conditíone libértus Strabónis , qui ejus rei causa missus est , negotium conficiat , ad nummosque perveniat. Id & mihi gratissimum erit : & tu ipse L. Títium cognósces amicitia tua dignissimum ; quod ut tibi curæ sit , ut omnia solent esse , quæ me velle scis , te vehementèr étiam , atque étiam rogo. Vale.

Ld 2

AR-

ARGUMENTUM.

Præcilius adolescentem patre natum Cæsari amicissimo commendat.

M. T. C. Cæsari Imp. S. D.

PRÆCILIUM tibi commendo unicè, tui necessarii, mei familiarissimi, viri optimi filium; quem cum adolescentem ipsum propter ejus modestiam, humanitatem, animum, & amorem erga me singularem mirificè diligo: tum patrem ejus, re doctus, intellexi, & didici mihi fuisse semper amicissimum. En hic ille est, de illis maximè, qui irridere, atque objurigare me solitus est, quòd me non tecum, præsertim cum abs te honorificentissimè invitârer, conjungerem. Audièbam enim nostros proceres clamitantes: sed tamèn idem me consolatur: etiam, hominem perustum, etiamnum glòria volunt incèdere; atque ita loquuntur. Sed me minùs jam movent, ut vides: itaque ab Homèri magniloquentia confero me ad vera præcepta. Quem versum senex Præcilius laudat egregiè, & ait posse eundem, & vidère, & tamèn nihilominùs. Sed ut rédeam ad id, undè cœpi, vehementer mihi gratum feceris, si hunc adolescentem humanitate tua, quæ est singularis, comprehenderis, & ad id, quod ipsòrum Præciliòrum causa te velle arbitror, addideris cùmulum commendationis meæ. Génere novo sum litterarum ad te usus, ut intelligeres, non vulgarem esse commendationem. Vale.

ARGUMENTUM.

Apollinium. P. Crassi libertum, Cæsari, bellum in Hispania contra Pompèi; liberos genènti commendat.

M. T. C. Cæsari Imp. S. D.

PCRASSUM, ex omni nobilitate adolescentem dilexi plurimum: &, ex eo cum ab incunte ejus

ætate benè speravisset, tum optimè existimare cœpi ex his judiciis, quæ de eo feceram, cognitis ejus libertum Apollinium jam tum equidèm, cum ille viveret, & magni facièbam, & probabam. Erat enim & studiòsus Crassi, & ad ejus optima stùdia vehementer aptus: itaque ab eo admodum diligebatur. Post mortem autèm Crassi, eò mihi etiam dignior visus est, quem in fidem, atque amicitiam meam reciperem, quod eos ad se observandos, & colèndos putabat, quod eos dilexisset, & quibus charus fuisset. Itaque & ad me in Ciliciam venit, multisque in rebus mihi magno usui fuit, & fides ejus, & prudentia: &, ut opinor, tibi in Alexandrino bello, quantum stùdio, & fidelitate consequi potuit, non defuit. Quod cum speraret, te quoque ita existimare, in Hispaniam ad te maximè ille quidèm suo consilio, sed etiam me auctore est profectus. Cui ego commendationem non sum pollicitus: non quin eam valitaram apud te arbitrârer: sed nequè mihi egere commendatione videbatur, qui & in bello tecum fuisset. & propter memoriàm Crassi de tuis unus esset: &, si uti commendationibus vellet, etiam per alios eum videbam id consequi posse. Testimonium meum de eo judicii, quod & ipse magni æstimabat, & ego apud te valere eram expertus, ei libenter dedi. Doctum igitur hominem cognovi, & stùdiis optimis deditum, idque à pùero. Nam domi meæ cum Diodoro Stòico, homine, meo judicio, cruditissimo, multum à pùero fuit. Nunc autèm incensus stùdio rerum tuarum, eas litteris Græcis mandare cupiebat. Posse arbitror: valet ingenio: habet usum: jam pridèm in eo genere stùdii, litterarumque versatur satisfacere immortalitati laudum tuarum mirabiliter cupit. Habes opinionionis meæ testimonium: sed tu hoc faciliùs multo,

tò, pro tua singulari prudentia, judicabis: & tamen, quod negaveram, commendo tibi eum. Quidquid ei commendaveris, erit mihi majorem in modum gratum. Vale.

ARGUMENTUM.

Sulpicio, Achaja profecto, Atanium Curius commendat. Vid. de epist. 4. & lib. 4. & epist. 6. lib. 6. cap. 29. lib. 7. & 50. hujus libri, & 1. lib. 16.

M. T. C. Ser. Sulpicio S. D.

M Curius, qui Patris negotiatur, multis, & magnis de causis à me diligitur. Nam & amicitia pervetus mihi cum eo est, ut primum in forum venit, instituta: & Patris, cum aliquoties antea, tum proximè hoc miserimo bello domus ejus tota mihi pàuit: qua, si opus fuisset, tam essem usus, quam pàat. Maximum autem mihi vinculum cum eo est, quasi sanctioris cujusdam necessitudinis, quod est Attici nostri familiarissimus, eumque usum præter ceteros observat, ac diligit. Quem si tu jam fortè cognovisti, puto me hoc, quod facio, facere scrius. Eà enim est humanitate, & observantia, ut cum tibi jam ipsum per se commendatum putem. Quod tamen si ita est, magnoperè à te queso, ut ad eam voluntatem, si quam in illum antè has meas litteras contulisti, quam maximus postea commendatione cumulus accedat. Sin autem propter verecundiam suam minùs se tibi obtulit, aut eum nondum satis habes cogniturum, aut quæ causa est, cur majoris commendationis indigeat; sic tibi eum commendo, ut nequè majore stúdio quemquam, nequè justioribus de causis commendare possim. Faciamque id, quod debent facere ii, qui religiosè, & sine ambitione commendant. Spondebo enim tibi, vel potius spondeo, in meque recipio; eos esse M. Curii mores, eanque

tum probitatem, tum etiam humanitatem, ut eum & amicitia tua, & tam accurata commendatione, si sibi sit cognitus, dignum sis existimaturus. Mihi certè gratissimum feceris, si intellèxero; has litteras tantum, quantum scribens confidebam, apud te pondus habuisse. Vale.

ARGUMENTUM.

Primum agit gratias de optima in Pomponium Atticum voluntate. Deinde non necessariam commendationem addit, ut nequè in Epuronicis negotiis, nequè aliis in rebus Attico desit.

M. T. C. Sulpicio S. D.

NON concedam, ut Attico nostro, quem elatum læticia vidi, jucundiores tuæ, suavissimè ad eum, & humanissimè scriptæ litteræ fuerint, quam mihi. Nam etsi utriusque nostrum propè æquè gratæ erant: tamen ego admirabar, magis, te, quasi rogatus, aut certè admònitus liberalitèr Attico respondisses, (quod tamen dúbium nobis, quin ita futurum fuerit, non erat) ultrò ad eum scripsisse, eique nec opinanti voluntatem tuam tantam per litteras detulisse. De quo non modò rogare te, ut eò studiosius meà quoque causa facias, non debeo (nihil enim cumulatius fieri potest, quam polliceris) sed ne gratias quidem agere, quod tu, & ipsius causa, & tuà sponte feceris. Illud tamen dicam, mihi id, quod fecisti, esse gratissimum. Tale enim tuum judicium de homine eo, quem ego unicè diligo, non potest mihi non summè esse jucundum. Quod cum ita sit, esse gratum necesse est. Sed tamen quandò mihi, pro conjunctione nostra, vel peccare apud te in scribendo licet; utrumque eorum, quæ negavi mihi faciendæ esse, faciam. Nam & ad id, quod Attici causa te ostendisti esse futurum, tantum velim addas, quan-

tum ex nostro amore accessiones fieri potest: & quod modò verèbar, tibi gràtias àgere; nunc planè ago: reque ità existimàre volo, quibuscùmque officiis in Epìroticis, reliquisque rebus Atticum obstrinxeris, iisdem me tibi obligatum fore. Vale.

ARGUMENTUM.

Regat, ut Lysònem jam antea commendatum, in fidem, necessitudinem suam recipiat.

M. T. C. Sulpicio S. D.

CUM Lysòne Patrènsi est mihi quidè m hospitium vetus; quam ego necessitudinem sanctè colèndam puto: sed eà càusa etià m cum aliis compluribus, familiaritas tanta nullo cum hospite; & eà cum officiis ejus multis, tum etià m consuetudine quotidiana sic est àucta, ut nihil sit familiaritate nostrà conjunctius. Is cum Romæ annum propè ità fuisset, ut mecum viveret: etsi erà m in magna spe, te meis litteris, commendationeque diligentissimè facturum id, quod fecisti, ut ejus rem, & fortunam absèntis tuere, tamèn, quòd in unius potestate erant omnia; & quòd Lyso fuerat in nostra càusa, nostrisque præstatiis, quotidie àliquid timebamus: effectum tamèn est, & ipsius splendore, & nostro, reliquòrumque hòspitum stùdio, ut omnia, quæ vellè m us à Cæsare impetrarèntur. Quòd intèlliges ex iis litteris, quas Casar ad te dedit. Nunc non modo non remittimus tibi àliquid ex nostra commendatione, quasi adèpti jam omnia: sed eò venementius ad te contendimus, at Lysònem in fidem, necessitudinemque tuam recipias. Cujus dúbia fortuna timidiùs tecum agebà m us, verèntes, ne quid accideret, ejusmodi, ut ne tu quidè m morèri posses; explorata verò ejus incolumitate, omnia à te stùdia summa cura peto. Quæ ne singu-

gula enùmerem, totam tibi domum commèndo, in his adolescentem filium ejus, quem C. Memmius Gemellus, cliens meus, cum in calamitate exilii sui Patrènsis civis factus esset, Patrènsium lègibus adoptavit: ut ejus ipsius hereditatis jus, causamque tueare. Caput illud est, ut Lysònem, quem ego virum optimum, gratissimumque cognovi, recipias in necessitudinem tuam. Quòd si feceris, non dúbito, quin in eo diligèndo, ceterisque postea commendando, idem, quòd ego, sis judicii, & voluntatis habiturus. Quòd cum fieri vehementèr studeo, tum etià m illud véreor, ne, si minàs cumulatè videberis fecisse àliquid ejus càusa, me ille negligèntèr scripsisse de se puret, non te oblitum mei. Quànti enim me faceres, cum ex sermonibus quotidianis meis, tum ex epistolis etià m tuis potuit cognoscere. Vale.

ARGUMENTUM.

Commendat Asclapònem medicum, ut amicum, ut datum, ut fidèlem.

M. T. C. Sulpicio S. D.

A Sclapòne Patrènsi, medico utor valdè familiaritèr, ejusque cum consuetudo mihi jucunda fuit, tum etià m ars, quam sum expèrtus in valetudine mèdorum: in qua mihi tum ipsa scièntia, tum etià m fidelitate, benevolentiaque satisfècit. Hunc igitur tibi commèndo: & à te peto, ut des operam, ut intèlligat, diligentèr me scripsisse de se, meamque commendationem usui magno sibi fuisse. Erit id mihi vehementèr gratum. Vale.

ARGUMENTUM.

Domum, & rem familiarem M. Emilii, maximèque C. Hammonium, liberum ejus commendat.

M. T. C. Sulpicio S. D.

M. Æmilius Avianus ab incunte adolescentia me observavit, semperque dilexit, vir cum bonus, tum perhumanus, & in omni genere officii diligendus. Quem si arbiträrer esse Sicyone, & nisi audirem, ibi cum etiam nunc, ubi ego reliqui, Cibyra commorari; nihil esset necesse plura me ad te de eo scribere: perficeret enim ipse profecto suis moribus, suaque humanitate, ut sine cujusquam commendatione diligeretur abs te non minus, quam & a me, & ceteris sui familiaribus. Sed, cum illum abesse putem, commendo tibi majorem in modum domum ejus, qua est Sicyone, remque familiarem, maximè C. Avianum Ammonium, libertum ejus: quem quidem tibi etiam suo nomine commendo. Nam cum propterea mihi est probatus, quod est in patronum suum officio, & fide singulari, tum etiam, quod in me ipsum magna officia contulit, mihi que molestissimis temporibus ita fideliter, benevolèque præstò fuit, ut si à me manumissus esset. Itaque peto à te, ut eum Ammonium & in patroni ejus negotio sic tueare, ut ejus procuratorem, quem tibi commendo, & ipsum suo nomine diligas, habeasque in numero tuorum. Hominem prudentem, & officiosum cognosces, & dignum, qui à te diligatur. Vale.

ARGUMENTUM.

T. Manlium suo Varronisque nomine commendat.

M. T. C. Sulpicio S. D.

T. Manlium, qui negotiatur Thespiis, vehementer diligo. Nam & semper me coluit, diligentissimèque observavit, & à studiis nostris non abhorret. Accedit eò, quod Varro Muræna magnopere ejus causâ vult omnia. Qui ita existimavit, etsi

suis

suis litteris, quibus tibi Manlium commendabat, valde confideret, tamèn meâ commendatione aliquid accessions fore. Me quidem cum Manlii familiaritas, tum Varronis studium commovit, ut ad te quam accuratissimè scriberem. Gratissimum igitur mihi feceris; si huic commendationi meæ tantum tribueris, quantum cui tribuisti plurimum, id est, si T. Manlium quam maximè, quibuscumque rebus honestè, ac pro tua dignitate poteris, juveris, atque ornaveris. Ex ipsius præterea gratissimis, & humanissimis moribus, confirmo tibi, eum te, quem soles, fructum à honorum virorum officiis expectare, esse capturum. Vale.

ARGUMENTUM.

L. Cossinium libertum commendat.

M. T. C. Sulpicio S. D.

L. Cossinio, amico, & tribuli meo valde familiariter utor. Nam & inter nosmetipsos vetus usus intercedit, & Atticus noster majorem etiam mihi cum Cossinio consuetudinem fecit, itaque tota Cossinii domus me diligit, in primisque libertus ejus L. Cossinius Anchiolus, homo & patrono, & patroni necessariis, quo in numero ego sum, probatissimus. Hunc tibi ita commendo, ut si meus libertus esset, eodemque apud me loco esset quod & est apud patronum suum, majore studio commendare non possem. Quare pergratum mihi feceris, si eum in amicitiam tuam receperis; atque eum, quod sine molestia tua fiat, si qua in re opus ei fuerit, juveris. Id & mihi vehementer gratum erit, & tibi postea jucundum. Hominem enim summâ probitate, humanitate, observantiaque cognosces. Vale.

ARGUMENTUM.

Primum agit gratias Sulpicio, quod se totum Lysoni re-

remisisset. Deinde rogat, ut eundem omnibus officiis, omnique liberalitate complectatur.

M. T. C. Sulpicio S. D.

CUM antea capiebam ex officio meo voluptatem, quod memineram, quam tibi diligenter Lysonem, hospitem, & familiarem meum commendassem: tum vero, posteaquam ex litteris ejus cognovi, tibi eum falso suspectum fuisse, vehementissimè lætatus sum, me tam diligentem in eo commendando fuisse. Ita enim scripsit ad me, sibi meam commendationem maximo adjumento fuisse; quod ad te delatum diceret, sese contra dignitatem tuam Romæ de te loqui solitum esse. De quo etsi pro tua facilitate, & humanitate purgatum se tibi scribit esse: tamen primum, ut debeo, tibi maximas gratias ago, cum tantum litterarum mearum potuerunt, ut iis lectis, omnem offensionem suspicionis, quam habueras de Lysonem, deponeres: deinde, credas mihi affirmanti, velim, me hoc non pro Lysonem magis, quam pro omnibus scribere: hominem esse neminem, qui umquam mentionem tui sine tua summa laude fecerit, Lyso vero cum mecum propè quotidie esset, unaque viveret, non solum quia me libenter audire arbitrabatur, sed quia libentius, ipse loquebatur, omnia mihi tua & facta, & dicta laudabat. Quapropter etsi à te ita tractatur, ut jam non desideret commendationem meam; unisque se litteris meis omnia consecutum putet: tamen à te peto majorem in modum, ut eum etiam, atque etiam tuis officiis, liberalitate complectare. Scriberem ad te, qualis vir esset, ut superioribus litteris feceram, nisi eum jam per seipsum tibi satis esse notum arbitrarer. Vale.

AR-

ARGUMENTUM.

Hagesarætum breviter, sed accurate commendat.

M. T. C. Sulpicio S. D.

Hagesarætus Larissæus, magnis meis beneficiis ornatus in consulatu meo, memor, & gratus fuit, meque postea diligentissimè coluit. Eum tibi magnoperè commendo, ut & hospitem, & familiarem meum, & gratum hominem, & virum bonum, & principem civitatis suæ, & tuâ necessitudine dignissimum. Pergratum mihi feceris, si dederis operam, ut is intelligat, hanc meam commendationem magnum apud te pondus habuisse. Vale.

ARGUMENTUM.

Commendat Messinii Achæica negotia ex fratri hereditate.

M. T. C. Sulpicio S. D.

L. Messinius eâ mecum necessitudine conjunctus est, quod mihi quæstor fuit: sed hanc causam, quam ego, ut à majoribus accèpi, semper gravem duxi, fecit virtute, & humanitate suâ justiorum. Itaque eo sic utor, ut nec familiarius ullo, nec libentius. Is quamquam confidere videbatur, te suâ causa; quæ honestè posses, libenter esse facturum: magnum tamen esse speravit apud te meas quoque litteras pondus habituras. Id cum ipse ita judicabat: tum pro familiari consuetudine sæpè ex me audierat, quam suavis esset inter nos, & quanta conjunctio. Per igitur à te, tanto scilicet studio, quanto intelligis debere me petere pro homine tam mihi necessario, & tam familiari, ut ejus negotia, quæ sunt in Achaja, ex eo, quod hæres est M. Míndio, fratri suo, qui Elide negotiatus est, explices, & expedias tum ju-

re,

re, & potestâte, quam habes, tùm etiã auctoritâte, & consilio tuo. Sic enim præscripsimus iis, quibus ea negotiã mandavimus, ut omnibus in rebus, quæ in aliquam controversiam vocarentur, te arbitro, & quod commodo tuo fieri posset, te disceptatore uterentur. Id ut honoris mei causa suscipias, vehementer te etiã, atque etiã rogo. Illud præterea, si non alienum à tua dignitate putabis esse, feceris mihi pergratum; si qui difficiliore sunt, ut rem sine controversia confici nolint, si eos, quando cum Senatore res est, Romam rejeceris. Quod quo minore dubitatione facere possis, litteras ad te à M. Lepido consule, non quæ te aliquid juberent, (nequæ enim id tuæ dignitatis esse arbitrabamur) sed quodammodo quasi commendatitias sumpsimus. Scriberem, quàm id beneficium bene apud Messinium positurus esses, nisi & te scire confiderem, & mihi peterem, sic enim velim existimes, non minus me de illius re laborare, quàm ipsum de sua, sed cum illum studeo quam facillime ad suum pervenire, tùm illud laboro, ut non minimum hæc mea commendatione se consecutum arbitretur.

ARGUMENTUM.

Gratias agit Sulpicio, quoniam Æmilium Avianum liberaliter, honorificeque tractasset, eundemque deano commendat: laudat in extremis Servium filium.

M. T. C. Sulpicio S. D.

Licet eodem exemplo sapius tibi hujus generis litteras mittam, cum gratias agam, quod meas commendationes tam diligenter observas: quod feci in aliis, & faciam, ut video, sapius: sed tamen non parcam operæ, & ut vos in vestris formulis, sic ego in epistolis de eadem re alio modo. C. Avianus

nus igitur Ammonius incredibiles mihi gratias per litteras egit & suo, & Æmili Aviani, patróni sui, nómine. Nec liberalius, nec honorificentius potuisse tractari, nec se præsentem, nec rem familiãrem absentis patróni sui. Id mihi cum jucundum est eorum causa, quos ego tibi, summa necessitudine, & summa conjunctione adductus, commendaveram, quod M. Æmilius unus est ex meis familiarissimis, atque íntimis maximè necessariis, homo & magnis meis beneficiis devinctus, & propè omnium, qui mihi aliquid debere videntur, gratissimus: tùm multò jucundius, te esse in me tali voluntate, ut plus prois amicis meis, quàm ego præsens fortasse prædessem: credo, quod magis ego dubitarem, quid illorum causa facerem, quàm tu, quid mea: sed hoc non dubito, quin existimes mihi esse gratum: illud te rogo, ut illos quoque gratos homines esse putes, quod ita esse tibi promitto, atque confirmo. Quare velim, quid quid habent negotii, des operam, quod commodo tuo fiat, ut, te obtinente Achajam, conficiant. Ego cum tuo Servio jucundissime, conjunctissimeque vivo, magnamque cum ex ingenio ejus, singularique studio, tùm ex virtute, & probitate voluptatem capio. Vale.

ARGUMENTUM.

Agit gratias de Messinio humanissime tractato: rogatque, ut sua in eum beneficia, quibus rebus possit, augeat; commendat etiam Lacedæmonios.

M. T. C. Sulpicio S. D.

ETsi libenter petere à te soleo, si quid opus est meorum cupiam: tamen multò libentius gratias tibi ago, cum fecisti aliquid commendatione mea: quod semper facis. Incredibile est enim, quas mi-

mihî grâtiâs omnes agant, etiâmi mediocritèr à me tibi commendâti. Quæ mihî omnia grata, sed de L. Messînio gratissimum. Sic enim est mecum locûtus, te, ut meas litteras légeris, statim procuratoribus suis pollicitum esse omnia, multò verò plura, & majora fecisse. Id igitur (puto enim etiâmi, atque etiâmi mihî dicendum esse) velim existimes mihî te fecisse gratissimum. Quod quidem hoc vehementius lætor, quod ex ipso Messînio te video magnam capturum voluptatem. Est enim in eo cum virtus, & pròbitas, & summum officium, summaque observantia; tum studia illa nostra, quibus antea delectabamur, nunc etiâmi vivimus. Quod reliquum est, velim augeas tua in eum beneficia omnibus rebus, quæ te erunt dignæ: sed duo, quæ te nominatim rogo: primum, ut, si quid satisfidendum erit, amplius eo nomine non peti, cures ut satisfidetur fide meâ: deinde, cum ferè consistat hæreditas in his rebus, quas avèrte Oppia, quæ uxor Mindii fuit, adjuves, in easque rationem quemadmodum ea mulier Romam perducatur. Quod si putarit illa fore, ut opinio nostra est, negotium conficiemus. Hoc ut assequamur, te vehementer etiâmi, atque etiâmi rogo. Illud, quod supra scripsi, id tibi confirmo; in meque recipio, te ea, quæ fecisti Messînii causa, quæque feceris, ita bene collocaturum, ut ipse iudices, homini te gratissimo, jucundissimo benignè fecisse. Volo enim ad id, quod meâ causa fecisti, hoc etiâmi accèdere. Nec Lacedæmonios dubitare arbitror, quin ipsi suâ, majorumque suorum auctoritate satis commendati sint fidei, & justitiæ tuæ: & ego, qui te optime novissem, non dubitavi, qui tibi notissima & jura, & mèrita populòrum essent. Itaque, cum à me peteret Philippus Lacedæmonius, ut tibi civitatem commendarem; etsi memi-

neram, me ei civitati omnia debere; tamèn respondi, commendationis Lacedæmonios apud te non egere. Itaque sic velim existimes, me omnes Achajæ civitates arbitrari pro horum temporum perturbatiòne felices, quod tu iis præsis: eundemque me ita iudicare, te, quod unus optime nosset, non nostra solum, sed etiâmi Græciæ monumenta omnia, tua sponte amicùm Lacedæmonii & esse, & fore. Quare tantum à te peto, ut, cum ea facies Lacedæmoniorum causa, quæ tua fides, amplitudo, justitiâ postulat; his, si tibi videbitur, significes, te non moleste ferre, quod intelligas, ea, quæ facias, mihî quoque grata esse. Pèrtinet enim ad officium meum, eos existimare, cura mihî suas res esse. Hoc te vehementer etiâmi, atque etiâmi rogo. Vale.

ARGUMENTUM.

Diligentissima commendatio Capitiònis pro hæreditate Antistii.

M. T. C. L. Plancus, D.

NON dubito, quin scias, in iis necessariis, qui tibi à patre relictî sunt, me tibi esse vel conjunctissimum, non iis modo causis, quæ speciènt habent magnæ conjunctiònis, sed iis etiâmi, quæ familiaritate, & consuetudine tenentur; quam scis mihî jucundissimam cum patre tuo, & summam fuisse. Ab his incitis noster in te amor profectus auxit paternam necessitudinem, & eò magis, quod intellexi, ut primum per ætatem iudicium facere poteris, quanti quisque tibi faciendus esset, me à te primis coeptum esse observari, coli, diligi. Accedebat non mediocrem vinculum cum studiòrum, quod ipsum est per se grave, tum eòrum studiòrum, earumque artium, quæ per se ipse eos, qui voluntate eadem

sunt, étiam familiaritáte devinciunt. Expectáre te árbitor, hæc tam longè repetita princípiá quò spectent. Id primùm ergò habéto, non sine magná, justáque cáusa hanc à me commemoratióne esse factam. C. Atéjo Capitóne útor familiarissimè. Notæ tibi sunt varietates meórum témporum. In omni génerè & honórum, & labórum meórum & ánimus, & ópera, & auctóritas, & grátia, étiam res familiaris C. Capitónis præstò fuit, & páruit & tempóribus, & fortunæ meæ. Hujus propínquus fuit T. Antistius, Qui cum sorte quæstor Macedóniam obtinêret, nequè ei succéssum esset, Pompéjus in eam provinciám cum exércitu venit. Fácere Antistius nihil pótuit. Nam si potuisset, nihil ei fuisset antiquiùs, quàm ad Capitónem, quem ut paréntem diligébat, revértis; præsertim cum sciret, quánti is Cæsarem fécisset semperque fecisset. Sed opprèssus tantum áttigit negotií, quántum recusáre non pótuit. Cum signarétur argéntum Apollóniæ, non possum dícere, eum præfuisse, nequè possum negáre eum affuisse, sed non plus duóbus, aut tribus ménsibus. Deindè ábfuit à castris: fugit omne negotium. Hoc mihi, ut testi, velim credas. Meam enim ille mæstítiam in illo bello vidébat: mecum ómnia communicábat. Itaque áddidit se in íntimam Macedóniam, quò pótuit longissimè à castris, non modò ut non præset ulli negotio, sed étiam ut ne interféset quidém. Is post prælium se ad hómínem necessárium A. Plancium in Bityniám contulit. Ibi eum Cæsar cum vidisset, nihil asperè, nihil acerbè dixit; Romam jussit veníre. Ille in morbum continuò incidit: ex quo non conváluit. Æger Corcyram venit, ibi est mórtuus. Testaménto, quod Romæ páulo, & Marcéllò COSS. fécerat, hæres ex parte dimídiá, & tertia est Capito. In sextán-

te sunt ii, quórum pars sine ulia cuiusquam queréla pública potest esse. Ea est ad H. S. xxx. sed de hoc Cæsar viderit. Te, mi Plance, pro patérna necessitúde, pro nostro amore, & omni cursu nostro totius vitæ simillimo, rogo, à te ita peto, ut majóre cura, majóre stúdio non possim; ut hanc rem suscipias; meam putes; enitare, contédas, efficias, ut meá commendatióne, tuo stúdio, Cæsaris beneficio hæreditatem propínqui sui C. Capito obtíneat. Omnia, quæ pótui in hanc summa grátia tua, ac poténtia à te impetráre, si perivissem, ultrò te ad me detulisse putábo, si hanc rem impetrávero. Illud fore tibi adjumento spero, cuius ipse Cæsar esse óptimus judex potest: semper Cæsarem Capito, & diléxit, & coluit. Sed ipse hujus rei testis est, novi hómínis memóriam. Itaque te nihil dóceo: tantum tibi súmito pro Capitóne apud Cæsarem, quántum ipsum meminisse senties. Ego, quod in me ipso experiri pótui, ad te déferam: in eo quántum sit ponderis, tu vidébis; quam partem in repúb. causamque defendérim; per quos hómínes, órdinesque steterim; quibusque munitis fuerim, non ignóras. Hoc mihi velim credas: si quid fécerim hoc ipso in bello minùs ex Cæsaris voluntate; quod intelléxerim scire ipsum Cæsarem, me invitissimum fecisse: id feci aliórum consílio, hortáto, auctoritate: quòd fuérim moderátior, temperátiorque, quàm in ea parte quisquam, id me fecisse maximè auctoritate Capitónis; cuius símiles si reliquos necessários habuissem, reipúb. fortassè nonnihil, mihi certè plúrimùm profuissem. Hanc rem, mi Plance, si efféceris, meam de tua ergà me benevoléntia spem confirmáveris, ipsumque Capitonem, gratissimum, officiosissimum, óptimum virum, ad tuam necessitúdinem tuo summo beneficio adjúnxeris. Vale.

ARGUMENTUM.

L. Mánlius in hereditate fratèrna, & omnibus in rebus comméndat.

M. T. C. Acílio Procós. S. D.

L Mánlius est Sosis : is fuit Catinènsis : sed est unà cum reliquis Neapolitanis civis Romanus factus, decurioque Neapoli ; erat enim adscriptus in id municipium antè civitatem mórtuis, & Latiniis datam. Ejus frater Catinæ nuper mórtuus est ; nullam omninò arbitrámur de ea hereditate controversiam eum habiturum : & est hodiè in bonis : sed, quandò habet præterea negotia vétera in Sicilia sua, & hanc hereditatem fratèrnâ, & ómnia ejus tibi commendo, in primisque ipsum, virum óptimum, mihi que familiarissimum, his stúdiis literarum, doctrinæque præditum, quibus ego maximè deléctor. Peto igitur abs te, ut eum, sive áderit, sive non vénerit in Siciliam, in meis íntimis, maximèque necessariis scias esse : itaque tractes, ut intèlligat meam commendationem sibi magno adjuménto fuisse. Vale.

ARGUMENTUM.

Fláviium, Pisónis géneri sui, cum víveret, pernecessarium, comméndat.

M. T. C. Acílio Procós. S. D.

C Flávio, honèsto, & ornato équite Romano, utor valdè familiaritèr : fuit enim géneri mei C. Pisónis pernecessarius, neque diligentissimè observat & ipse, & L. Flávius, frater ejus. Quapropter velim honóris mei causa, quibus rebus honestè, & pro tua dignitate poteris, quam honorificentissimè, & quam liberalissimè C. Fláviium tractes. Id mihi sic erit gratum, ut gratiùs esse nihil possit. Sed præterea tibi

tibi affirmo, nequè id ambitiónè adductus fácio, sed tum familiaritè, & necessitúdine, tum étiam veritate, te ex C. Flávii officio, & observántia, & prætereâ splendóre, atque intèr suos grátia magnam voluptatè esse capturum. Vale.

ARGUMENTUM.

Comméndat duos hóspites suos Alesinos.

M. T. C. Acílio Procós. S. D.

IN Alesina civitate, tam láuta, quam nobili, conjunctissimos hábeo, & hospítio, & familiaritè M. & C. Clódios, Archagátum, & Philónem. Sed véreor, ne, quia complures tibi præcipuè commendo, exæquare videar ambitiónè quádâ commendationes meas : quamquam à te quidè cumulatè satisfi & mihi, & meis ómnibus. Sed velim sic existimes, hanc familiam ; & hos mihi maximè esse conjunctos vetustate, officiis, benevoléntia. Quamobrem peto à te majorem in modum, ut his ómnibus in rebus, quantum tua dignitas, fidesque patiétur, còmmodes. Id si féceris, erit mihi vehementissimè gratum. Vale

ARGUMENTUM.

Libèrtos ; & negotia Nasónis comméndat.

M. T. C. Acílio Procós. S. D.

CN. Otacílio Nasóne utor familiarissimè, ità prorsus, ut illius órdinis nullo familiarius. Nam & humanitate ejus, & probitate in consuetudine quotidianâ magnoperè deléctor. Nihil jam opus est expectare te, quibus eum verbis tibi commendem, quo sic utar, ut scripsi. Habet is in provincia tuâ negotia, quæ procurant libèrti Hilárius, Antígonus, Demónstrátus : quos tibi, negotiaque ómnia Nasónes non secus commendo, ac si mea essent. Gratissimum mihi

feceris, si intelléxero, hanc commendatiónem magnum apud te pondus habuisse. Vale.

ARGUMENTUM.

Commendat Lysónem, hópitem suum.

M. T. C. Acílio Procós. S. D.

AVítum mihi hospítium est cum Lysóne, Lysónis filio Lilybatáno, valdèque ab eo observor, cognóvique dignum, & patre, & avo: est enim nobilíssima familia, quapropter comméndo tibi majórem in modum rem, domumque ejus: magnoque ópere abs te peto, cures, ut is intélligat, meam commendatiónem, máximo sibi apud te & adjuménto, & ornamento fuisse. Vale.

ARGUMENTUM.

Commendat hópitem, & Familiárem suum Philoxénum.

M. T. C. Acílio Procós. S. D.

CAviánus Philoxénus antiquus est hospes meus, & præter hospítium, valdè étiam familiaris: quem Cæsar meo beneficio in Novocoménses rétulit. Nomen autém Aviáni consecútus est, quod hómine ullo plus est usus, quàm Flacco Aviáno meo, quemadmodum te scire árbitor, familiaríssimo: quæ ego ómnia collégi, ut intélligeres, non vulgárem esse commendationem hanc meam. Peto igitur abs te, ut ómnibus rebus, quod sine moléstia tua fácere possis, ei cómmodes, hábeasque in número tuórum; perficiasque, ut intélligat, has litteras meas magno sibi úsui fuisse. Erit id mihi majórem in modum gratum. Vale.

ARGUMENTUM.

Commendat Demétrium Megam in jure civitátis, ómnibusque in rebus.

M. T.

M. T. C. Acílio Procós. S. D.

CUM Demétrio Mega, mihi vetùtum hospítium est, familiaritas autém tanta, quánta cum Siculo nullo. Ei Dolabélla, rogátu meo, civitatem à Cæsare impetrávit: qua in re ego intér fui. Itaque nunc P. Cornélius vocatur; cumque propter quósdam sórdidos hómines, qui Cæsaris beneficia vendébam, tabulam, in qua nómina civitate donatórum incíssa essent, revélli jussisset; eidem Dolabéllæ, me audiente Cæsar dixit, nihil esse, quod de Mega vererétur; beneficium suum in eo manére. Hoc te scire vólui, ut eum in civium Romanórum número haberes, cæterisque in rebus tibi eum ità comméndo, ut majóre stúdio néminem commendárim. Gratíssimum mihi féceris, si eum ità tractáris, ut intélligat, meam commendatiónem magno sibi ornamento fuisse. Vale.

ARGUMENTUM.

Commendat Hippíam in liberatione bonórum, & ómnibus in rebus.

M. T. C. Acílio S. D.

Hippíam Philoxéni filium, Calactinum, hópitem, & necessárium meum tibi comméndo majórem in modum. Ejus bona, quemadmodum ad me delata res est, publice possidéntur aliéno nómine contrá leges Calactinórum. Id si ità est, étiam sine mea commendatióne ab æquitáte tua res ipsa impetráre debet, ut ei subvénias. Quoquo modo autém se res habet; peto à te, ut honoris mei causa eum expédias: tantumque ei cómmodes, & in hac re, & in cæteris, quántum tua fides, dignitasque patietur. Id mihi vehementer gratum erit. Vale.

Ee 4

AR-

ARGUMENTUM.

Brutii nebræ a. pro ualibres commendat.

M. T. C. Acilio S. D.

L Brutius, æquus Romanus, adolescens omnibus rebus ornatus, in meis familiarissimis est, meque observat diligentissimè: cujus cum patrie magnamini fuit amicitia jam inde à quæstura mea Siciliensium omnino nunc ipse Brutius Romæ mecum est: sed tamen domum ejus, & rem familiarem, & procuratores tibi sic commendo, ut majore studio commendare non possim: gratissimum mihi feceris, si curaris, ut intelligat, id, quod ei recepi, hanc meam commendationem sibi magno adjumento fuisse.

ARGUMENTUM.

Commendat Titurnium Rufum.

M. T. C. Acilio Procós. S. D.

CUM familia Titurnia necessitudo mihi intercedit vetus: ex qua reliquus est, M. Titurnius Rufus, qui mihi omni diligentia, atque officio est tuendus. Est igitur in tua potestate, ut ille in me satis sibi præsidii putet esse. Quapropter eum tibi commendo majorem in modum: & abs te peto, efficias ut is commendationem hanc intelligat sibi magno adjumento fuisse. Erit id mihi vehementer gratum.

ARGUMENTUM.

L. & C. Aurélios fratres commendat.

M. T. C. Q. Anchario, Q. F. Procós. S. D.

L Et C. Aurélios L. F. quibus, & ipsis, & patre eorum, viro optimo, familiarissimè utor, commendo tibi majorem in modum, adolescentes omnibus, optimis artibus ornatos, meos pernecessarios,

rios, tuâ amicitia dignissimos. Si ulla mea apud te commendatio valuit, quod scio multas plurimum valuisse, hæc ut valeat, rogo. Quod si eos honorificè, liberaliterque iractaris, & tibi gratissimos, optimosque adolescentes adjunxeris, & mihi gratissimum feceris. Vale.

ARGUMENTUM.

Gratias agit & suo, & Pompèji nomine de Luccèjo benignissime iractato: eundemque deinde commendat.

M. T. C. Culléolo S. D.

QUÆ fecisti L. Luccèji causa, scire te planè volo, te homini gratissimo commodasse: & cum ipsi, quæ fecisti, pergrata sunt: tum Pompèjus quotiescumque me videt, (videt autem sæpissime) gratias tibi agit singulares. Addo etiam illud, quod tibi jucundissimum esse certo scio, me ipso ex tua erga Luccèjum benignitate maxima voluptate affici. Quod superest, quamquam mihi non est dubium, qui cum antea nostra causa, nunc jam etiam tua constantia gratia mansurus sis in eadem ista liberalitate: tamen abs te vehementer etiam, atque etiam peto, ut ea, quæ initio ostendisti, deindeque fecisti, etiam ad exitum augeri, & cumulari per te velis. Id & Luccèjo, & Pompèjo valde gratum fore, tequè apud eos præclare positurum, confirmo, & sponte deo. De rep. deque his negotiis, cogitationibusque nostris perscripseram ad te diligenter paucis ante diebus. Easque litteras dederam pueris tuis. Vale.

ARGUMENTUM.

Luccèjum commendat, jam ante commendatum.

M. T. C. L. Culléolo Proc. S. D.

L Luccèjus meus familiarissimus, homo omnium gratissimus, mirificas tibi apud me gratias agit:

egit : cum diceret , omnia te cumulatissimè , & liberalissimè procuratoribus suis pollicitum esse. Cum oratio tua tam ei grata fuerit , quam gratam rem ipsam existimas fore : cum , ut spero , quæ pollicitus es , feceris ? Cernimò ostendèrunt Bylionès sese Lucèjo Pompèji arbitrato satisfacturos. Sed vehementèr opus est nobis , & voluntatè , & auctoritatè , & impèrium tuum accèdere : quod ut facias te etiam , atquè etiam rogo. Illudque mihi gratissimum est , quod ita sciunt Lucèii procuratores , & ita Lucèjus ipse ex litteris tuis , quas ad cum misisti intellèxit , hómìnis nullius apud te auctoritatè , aut gràtiam valere plùs quam meam. Id ut te experiatur , iterum , & sapius te rogo. Vale.

ARGUMENTUM.

Oppium commendat Gállo in Cúrciam proficiscènti.

M. T. C. Q. Gállo S. D.

ETSI plúrimis rebus spero fore , ut perspiciam , quòd tamèn jam pridè perspicio , me à te amari : tamèn nunc ea càusa tibi datur , in qua facitè declarare possis tuam ergà me benevolèntiam. L. Oppius M. F. Philomèli negotiatur homo mihi familiaris. Eum tibi unicè commèndo , eòque magis , quòd cum ipsum diligo , tum quòd negotia procurat L. Egnàtii Rufii , quo ego uno èquite Romano familiarissimè utor , & qui cum consuetudine quotidiana , tum officii plúrimis , máximisque mihi conjunctus est. Oppium igitur prasèntem ut diligas , Egnàtii absèntis rem ut tueare , atquè à te peto , ac si mea negotia essent. Velim , memoriæ tuæ causà , des litterarum àliquid , quæ tibi in provincia reddantur : sed ita conscribas , ut tum , cum eas leges , facitè recordari possis

pos-

possis hujus meæ commendationis diligentiam. Hoc te vehementèr etiam , atquè etiam rogo. Vale.

ARGUMENTUM.

Eundem Oppium rursum eidem commendat.

M. T. C. Q. Gállo S. D.

ETSI ex tuis , & L. Oppii , familiarissimi mei litteris cognovi , te memorem commendationis meæ fuisse , idque pro tua summa ergà me benevolentia , proque nostra necessitudine minimè sum admiratus : tamèn etiam , atquè etiam tibi L. Oppium prasèntem , & L. Egnàtii , mei familiarissimi absèntis negotia commèndo. Tanta mihi cum eo necessitudo est familiaritasque , ut si mea res esset , non magis laborèrem. Quapropter mihi gratissimum feceris , si curaris , ut is intèlligat , me à te tantum amari , quantum ipse existimo. Hoc mihi gratius facere nihil potes. Idque ut facias , vehementèr te rogo. Vale.

ARGUMENTUM.

Egnàtii , & servum Anchialum , & negotia Appuléjo commendat.

M. T. C. Appuléjo Proq. S. D.

LEgnatio uno èquite Romano , vel familiarissimè utor. Ejus Anchialum servum , negotiaque , quæ habet in Asia , tibi commèndo non minòre studio , quam si rem meam commèndarem. Sic enim existimes velim , mihi cum eo non modò quotidianam consuetudinè summam intercèdere , sed etiam officia magna , & mútua nostra inter nos esse. Quamobrèm etiam , atquè etiam à te peto , ut cures : ut is intèlligat , me ad te satis diligentèr scripsisse. Nam de tua ergà me voluntate non dubitabat. Id ut facias , te etiam , atquè etiam rogo. Vale.

AR-

ARGUMENTUM.

Nostium coheredem suum commendat

M. T. C. Appulêjo Proquæst. S. D.

L. Nostius Zôlius est coheres meus, hæres autem patrôni sui. Ea re utrumque scripsi, ut & mihi cum illo causam amicitia scires esse, & hominem probum existimaris, qui patrôni iudicio ornatus esset. Eum tibi igitur sic commendo, ut unum ex nostrâ domo. Valdè mihi gratum erit, si curaris, ut intèlligat, hanc commendationem sibi apud te magno adjumento fuisse. Vale.

ARGUMENTUM.

Egnatium, communem amicum, commendat.

M. T. C. Sillio S. D.

QUID ego tibi commendem cum, quem tu ipse diligis: sed tamen, ut scires, eum non à me diligere solum, verum etiam amari, ob eam rem tibi hæc scribo. Omnium tuorum officiorum, quæ & multa, & magna sunt, mihi gratissimum fuerit, si ita tractaris Egnatium, ut sentiat, & se à me & me à te amari. Hoc te vehementer etiam, atque etiam rogo. Illa nostra scilicet ceciderunt. Utamur igitur vulgari consolatione. Quid, si hoc melius? sed hæc coram. Tu fac, quod facis, ut me ames, teque amari à me scias. Vale.

ARGUMENTUM.

Omnes Cyprios, maximèque Paphios commendat

M. T. C. C. Sextilio Rufo Quæst. S. D.

OMNES tibi commendo Cyprios, sed magis Paphios: quibus tu quacumque commodaris, erunt mihi gratissima. Eoque facio libentius, ut eos tibi

tibi commendem, quod & tuæ laudi, ejus ego fautor sum, conducere arbitror, cum primis in eam insulam quæstor véneris, ea te instituire, quæ sequantur alii. Quæ, ut spero, facilius consequere, si & P. Léntuli, necessarij tui, legem, & ea, quæ à me constituta sunt, sequi volueris. Quam rem tibi confido magnæ laudi fore. Vale.

ARGUMENTUM.

Commendat Q. Pompejum.

M. T. C. Cúrio Procós. S. D.

Q. Pompejus Sexti F. multis, & veteribus causis necessitudinis mihi conjunctus est. Is cum antea meis commendationibus & rem, & gratiam, & auctoritatem suam tueri, consuéverit, nunc profectò, te provinciam obtinente, meis litteris esse qui debet, ut nemini se intèlligat commendationem unquam fuisse. Quamobrè à te majorem in modum peto, ut, cum omnes meos æquè, ac tuos observare pro nostra necessitudine debeas, hunc in primis ita in tuam fidem recipias, ut ipse intèlligat, nullam rem sibi majori usui, aut ornamento, quam meam commendationem, esse potuisse. Vale.

ARGUMENTUM.

Petit, ut Manium Cærium ab omni incommodo, detrimento, molestia, integrum conservet. Vide Epist. 17.

M. T. C. Aucto Procós. S. D.

Sumpsit hoc mihi pro tua in me observantia, quam penitus perspexi, quandiu Brundisii fuimus, ut ad te familiaritèr, & quasi pro meo jure scriberem, si qua res esset, de qua valdè laborarem. M. Curius, qui Patris negotiatur, ita mihi familiaris est, ut nihil possit esse conjunctius. Multa illius in me officia, mul-

multa in illum mea, quodque maximum est, summus inter nos amor, & mutuus. Quæ cum ita sint, si ullam in amicitia mea spem habes; si ea, quæ in me officia, & studia Brundisii contulisti, vis mihi etiam gratiora efficere, quamquam sunt gratissima; si me à tuis omnibus amari vides; hoc mihi da, atque largire, ut M. Curius sartum, & rectum, ut ajunt, ab omni incómodo, detrimento, molestia sincerum, integrumque conserves. Et ipse sponte, & omnes hoc tibi tui pro me recipient, ex meâ amicitia, & ex tuo in me officio maximum te fructum, summamque voluntatem esse capturum. Vale.

A R G U M E N T U M.

P. Messienum commendat.

M. T. C. P. Cæsius S. D.

P Messienum, equitem Romanum, omnibus rebus ornatum, meumque perfamiliarē tibi commendo, ea commendatione, quæ potest esse diligentissima. Peto à te & pro nostra, & pro paterna amicitia, ut eum in tuam fidem recipias, ejusque rem, summamque tueare. Virum bonum, tuæque amicitia dignum tibi adjunxeris, mihi quæ gratissimum ieris.

A R G U M E N T U M.

Hospitem suum Arisbœtem commendat.

M. T. C. Regi S. D.

A Licinius Aristoteles, Melitensis, antiquissimus est hospes meus, & præterea conjunctus magno usu familiaritatis. Hæc cum ita sint, non dubito, quin tibi satis commendatus sit. Etenim ex multis cognosco, meam commendationem plurimum apud te valere. Hunc ego à Cæsare liberavi. Frequens enim fuerat nobiscum: atque etiam diuivus in causa

est,

est, quam nos commoratus. Quo melius te de eo existimaturum arbitror. Fac igitur, mi Rex, ut intelligat, has litteras plurimum profuisse. Vale.

A R G U M E N T U M.

Genucilium Curvum commendat.

M. T. C. Q. Thermo Propræt. S. D.

L Genucilio Curvo jam pridem familiarissimus tutor, optimo viro, & homine gratissimo: Eum tibi penitus commendo, atque trado: primum; ut omnibus in rebus ei te commodes, quoad fides tua, dignitasque patietur: patietur autem in omnibus. Nihil enim abs te umquam, quod sit alienum tuis, aut etiam suis moribus, postulabit. Præcipue autem tibi commendo negotia ejus, quæ sunt in Hesponto: primum, ut obtineat id juris in agris quod ei Pariana civitas decrevit, & dedit, & quod semper obtinuit sine ulla controversia: deinde, si quid habebit cum aliquo Hespontio controversiæ, ut in illam rejicias. Sed non mihi videor, cum tibi totum hominem diligentissime commendarem, singulas ad te ejus causas perscribere debere. Summa illa sit: quidquid officii, beneficii, honoris in Genucilium contuleris id te existimabo in me ipsum, atque in rem meam contulisse. Vale.

A R G U M E N T U M.

Primum agit gratias Thermo, quod Marcilium liberalissime tractaverit: deinde petit, operam det, ne socrus Marcilii rea fiat

M. T. C. Thermo Propræt. S. D.

CUM mihi multa grata sunt, quæ tu adductus, mea commendatione fecisti, tum in primis, quod M. Marcilium amici, atque interpretis mei filium,

hium,

Ium, liberalissimè tractavisti. Venit eum Laodiceam, & tibi apud me, mihique propter te gratias máximas egit. Quare, quod réliquum est, à te peto, quando apud gratos hómines beneficium ponis, ut eo libentiùs his cõmmodes, óperamque des, quoad fides tua patiétur, ut socrus adolescentis rea ne fiat. Ego cum antea studiosè commendabam Marcélium, tum multò nunc studiosiùs, quòd in longa apparitiõne singularem, & propè incredibiliem patris Marcilli fidem, abstinentiam, molestiamque cognovi, Vale.

ARGUMENTUM.

Commendat Annèjum, legatum suum, in controversia Sardiána.

M. T. C. Thermo Propræt. S. D.

ETSI mihi videor intellexisse, cum tecum Ephesi de re M. Annèi, legati mei locutus sum, te ipsius causa vehementer omnia velle: tamen & M. Annèjum tanti facio, ut mihi nihil putem prætermittendum, quod illius intèrsit: & me à te tantum fieri puto, ut non dubitem, quin ad te tuam voluntatem magnus cumulus accedat commendationis meae. Nam cum jamdiu diligerem M. Annèjum, & deque eo sic existimarem, ut res declarat, quod ultro ei desillerim legationem, cum multis petentibus denegassem: tum verò posteaquam mecum in bello, atque in re militari fuit, tantam in eo virtutem, prudentiam, fidem, tantamque erga me benevolentiam cognovi, ut hóminem neminem puris faciam. Eum cum Sardiánis habere controversiam scis. Causam tibi exposuimus Ephesi, quam tu tamen coram facilius, meliusque cognosces. De réliquo mihi mehercule diu dúbium fuit, quid ad te potissimum scriberem.

Jus

Jus enim quemadmodum dicas, clarum, & magna cum tua laude notum est: nobis autem in hac causa nihil aliud opus est, nisi te jus instituto tuo dicere. Sed tamen, cum me non fugiat, quanta sit in Prætorè auctoritas, præsertim ista integritate, gravitate, clemèntia, qua te esse inter omnes constat: peto abs te pro nostra conjunctissima necessitudine plurimisque officiis paribus, ac mutuis, ut voluntate, auctoritate, studio tuo perficias, ut M. Annèjus intelligat, te & sibi amicum esse, quod non dubitat, (sæpè enim mecum locutus est) & multo amicitiorè his meis literis esse factum. In tuo toto imperio, atque provincià nihil est, quod mihi gratius facere possis. Jam, apud ipsum, gratissimum hóminem, atque optimum virum, quam bene positurus sis studium tuum, atque officium; dubitare te non existimo. Vale.

ARGUMENTUM.

Negòtia Clúvii Puteolani commendat.

M. T. C. Thermo Propræt. S. D.

CLúvius Puteolanus valde me observat, valdeque est mihi familiaris. Is ita sibi persuadet, quod in tua provincia negotii habet, nisi, te provinciam obtinente, meis commendationibus confecerit, id se in perditis, & desperatis habiturum. Nunc, quando mihi ab amico officiosissimo tantum óneris imponitur, ego quoque tibi imponam pro tuis in me summis officiis: ita tamen, ut tibi nolim molestus esse. Mylasi, & Alabandenses pecuniam Clúvio debent. Dixerat mihi Euthydemus, cum Ephesi essem, se curaturum, ut ecclidici Mylasi Romam mitterentur. Id factum non est: legatos audio missos esse: sed malo ecclidicos ut aliquid confici possit. Quare peto à te, ut eos, & Alabandenses jubcas ecclidicos Romam mitte-

ff

re.

re. Præterea Philotes Alabandensis: Cluvio dedit: hæ commissæ sunt. Velim cures, ut aut de hypothecis decedat, easque procuratoribus Cluvii tradat, aut pecuniam solvat. Præterea Heracleotæ, & Bargylæta, qui item debent, aut pecuniam solvant, aut fructibus suis satisfaciant. Cauni præterea debent, sed ajunt, se depositam pecuniam habuisse. Id velim cognoscas: & si intellexeris, eos nequè ex edicto, nequè ex decreto depositam habuisse, des operam, ut usura Cluvio, instituto tuo, conserventur. His de rebus eò magis laboro, quòd agitur res Cn. Pompeii etiam, nostri necessarij, & quòd is magis etiam mihi laborare videtur, quam ipse Cluvius: cui satisfactum esse à nobis valdè volo. His de rebus te vehementer etiam, atque etiam rogo. Vale,

A R G U M E N T U M,

Petit à Thermo, ut Annæjum, legatum suum, remittat, cumque in negotio suo commendat.

M. T. C. Thermo Propr. S. D.

QUO magis quotidie ex litteris, nuntiisque bellum magnum esse in Syria, cognosco, eo vehementer à te peto nostra necessitudine contendo, ut mihi M. Annæjum legatum primo quòque tempore remittas. Nam ejus opera, consilio, scientia rei militaris vel maxime intelligo, me, & Rempub. adjuvare posse: quod nisi tanta res ejus ageretur; nec ipse adduci potuisset, ut à me discederet, nequè ego, ut eum à me dimitterem. Ego in Ciliciam proficisci cogito circiter Kalend. Majas, Antè eam diem Annæjus ad me redeat, oportet. Illud, quod tecum, & coram, & per litteras diligentissime agi, id & nunc etiam: atque etiam rogo, curæ tibi sit,

sit, ut suum negotium, quod habet cum populo Sardiàno, pro causa veritate, & pro sua dignitate conficiat, intellèxi ex tua oratione, cum tecum Ephesi locutus sum, te ipsius Annæji causam omnia velle: sed tamèn sic velim existimes, te mihi nihil gratius facere posse, quam si intei exero, per te illum ipsum negotium ex sententia confecisse. Idque quamprimum ut efficias, te etiam, atque etiam rogo. Vale.

A R G U M E N T U M,

Commendat L. Custidium.

M. T. C. C. Titio, L. F. Rufo Præt. Urb. S. D.

L. Custidius est tribulis, & municeps, & familiaris meus. Is causam habet: quam causam ad te deferet. Commendo tibi hominem, sicuti tua fides, & meus pudor postulat, tantum ut faciles ad te aditus habeat: quæ æqua postulabit, ut lubente te, impetret: sentiatque, meam sibi amicitiam, etiam cum longissime absim, prodèssè in primis apud te. Vale.

A R G U M E N T U M,

Commendat M. Fabium.

M. T. C. C. C. Curio Præducaeno Præt. S. D.

M. Fabium unicè diligo: summaque mihi cum eo consuetudo, & familiaritas est pervetus. In ejus controversiis quid decernas à te non peto, (servabis, ut tua fides, & dignitas postulat, edictum, & institutum tuum) sed ut quam facilimos ad te aditus habeat, quæ erunt æqua, lubente te impetret: ut meam amicitiam sibi etiam, cum procùl absim, prodèssè sentiat: præsertim apud te. Hoc vehementer etiam, atque etiam te rogo. Vale.

A R G U M E N T U M.

Commendat Livinējum Libértum.

M. T. C. C. Munátio C. F. S. D.

Livinējus Trypho est omninò L. Réguli familiaríssimi mei, libértus, cujus calámitas étiam, officiosiórem me facit in illum : nam benevoléntior : quàm sempèr fui, esse non possum : sed ego libértum ejus per se ipsum díligo. Summa enim ejus ergà me officia extitèrunt iis nostris temporíbus, quibus facilímè bonam benevoléntiam hóminum, & fidem perspícere pótui. Eum tibi ità comméndo, ut hómines grati, & mémoires beneméritoꝝ de se commendare debent. Pergrátum mihi féceris, si ille intelléxerit, se, quod pro salúte mea multa perícula adíerit, sæpè hyeme summa navigárit : pro tuá ergà me benevoléntia gratum étiam tibi fecísse, Vale.

A R G U M E N T U M.

Commendat Pínnium in exaétione pecúnia, quam ei Nicæenses debent.

M. T. C. P. Sílio Propræt, S. D.

T Pínnio familiaríssimè me usum esse, scire te árbitor : quod quidè m ille testaménto declarávit, qui me tùm tutórem, tùm étiam secúndum hærédem institúerit. Ejus filio, mirè studiósò, & erudító, & modésto pecúnia Nicæensem grandem debent ad H. S. octógies : & , ut áudio, in primis volunt ei sólvete. Pergrátum igitúr mihi féceris, quándò non modò réliqui tutóres, qui sciunt, quánti me fácias, sed étiam púer ipse sibi persuásit, te ómnia meá causa factúrum esse, si déderis óperam, quoad tua fides, dígnitasque pariétur, ut quamprimùm pecúnia Pínnio solvátur Nicænsium nómine, Vale.

AR-

A R G U M E N T U M.

Prímum de Attílii grátias agit, deíndè Quintum fratrem commendat.

M. T. C. Sílio Propræt. S. D.

Et in Attílii negótio te amávi, cum enim serò veníssem, tamèn honéstum equitem Románum beneficio tuo conservávi, & meherculè sempèr sic in ánimo hábui, te in meo are esse proptèr Lámiæ nostrí conjunctiónem, & singulárem necessitúdinem. Itaquè primùm tibi ago grátias, quòd me omni mólestia líberas : deíndè impudentia prósequor : sed idem sarcíam, te enim sempèr sic colam, & tuébor, ut quem díligentíssimè. Quintum fratrem meum si me díligis, eo número cura ut hábeas, quo me. Ità magnum beneficium tuum magno cúmulo auxéris. Vale.

A R G U M E N T U M.

Commendat M. Læniū studiosè admodum.

M. T. C. Sílio Propræt S. D.

NON putávi fieri posse, ut mihi verba deéssent, sed tamèn in M. Lænio commendádo desunt. Itaquè rem tibi expónam páucis verbis, sed tamèn, ut planè perspícere possis voluntátem meam. Incredíbile est, quánti faciámus & ego, & frater meus qui mihi charíssimus est, M. Læniū. Id fit cùm plúrimis ejus officiis, tùm summa probitáte, & singulári modéstia. Eum ego á me invitíssimus dimisi, tùm proptèr familiaritátem, & consuetúdinis suavitátem, tùm quòd consílio ejus fidéli, ac bono libentèr utébar. Sed véreor, ne jam mihi superésse verba putes, quæ díxeram defutúra. Comméndo tibi hóminem, sicut intélligis, me, de quo ea suprà scripsim, debère commendare : à teque vehementèr

Ff 3

étiam,

etiam, atque etiam peto, ut, quod habet in tua provincia negotii, expedias: quod tibi videbitur reatum esse, ipsi dicas. Hominem facillimum liberalissimumque cognoscas. Itaque te rogo, ut eum solutum, liberum, confectis ejus negotiis per te, quamprimum ad me remittas. Id mihi, fratrique meo gratissimum feceris. Vale.

ARGUMENTUM.

Agit gratias de Nerone honorificentissime tractato: eumque in omnibus rebus vehementer commendat.

M. T. C. Sillio Propræt. S. D.

Nero meus mirificas apud me tibi gratias egit, prorsus incredibiles, ut nullum honorem sibi haberi potuisse diceret, qui a te prætermisus esset; magnum fructum ex ipso capies. Nihil est enim illo adolescente gratius: sed mehercule mihi quoque gratissimum fecisti: pluris enim ex omni nobilitate neminem facio. Itaque si ea feceris, quæ ille per me te cum agi voluit, gratissimum mihi feceris. Primum de Pausania Alabandensi, sustentens rem, dum Nero veniat, vehementer enim ejus causa cupere eum intellexi. Itaque hoc valde te rogo. Deinde Nisæos, quos Nero in primis habet necessarios, diligentissimeque tuetur, ac defendit; habeas tibi commendatissimos: ut intelligat illa civitas, sibi in Neronis patrocinio summum esse præsidium. Strabonem Servilium tibi sæpe commendavi: nunc eò facio id impensius, quod ejus causam Nero suscipit. Tantum a te petimus, ut agas eam rem, nec reliquas hominem innocentem ad alicujus tui dissimilis questum. Id tibi gratum mihi erit: tum etiam existimabo, te humanitate tua esse usum. Summa ejus cæpi tota hæc est, ut ornas omnibus rebus Neronem, sicut institui-

sti, atque fecisti. Magnum theatrum habet ista provincia non ut hæc nostra, adolescentis nobilis, ingeniosi, abstinentis commendationem, atque gloriam. Quare si te fautore usus erit, sicut & utetur profecto, & usus est, amplissimas clientelas acceptas à majoribus confirmare poterit, & beneficiis suis obligare. Hoc in genere si eum adjuveris eo studio, quo ostendisti, apud ipsum præclarissime posueris, sed mihi etiam gratissimum feceris. Vale.

ARGUMENTUM.

Cupit passionem per Hispanem cum civitatibus confici, in eoque illum Sillio commendat.

M. T. C. Sillio Propræt. S. D.

CUM P. Terentio Hispano, qui operas in scriptura pro magistro dat, mihi summa familiaritas, consuetudoque est, multaque, & magna inter nos officia paria, & mutua intercédunt. Ejus summa existimatio agitur in eo, ut passionem cum civitatibus reliquis conficiat. Non me præterit, nos eam rem Ephesi expertus esse, neque ab Ephesiis ullo modo impetrare potuisse. Sed quando, quemadmodum omnes existimant, & ego intelligo, tuam cum summa integritate, tum singulari humanitate, & mansuetudine consecutus es, ut libentissimis Græcis, nunc, quod velis consequare; peto à te majorem in modum, ut honoris mei causa hac laude Hispanem affici velis. Præterea cum sociis scripturæ mihi summa necessitudo est, non solum ob eam causam, quod ea societas universa in mea fide est, sed etiam, quod plerisque sociis utor familiarissimè. Ita & Hispanem meum per me ornaris, & societatem mihi conjunctiorem feceris, tuque ipse & ex observantia, gratissimi hominis, & ex sociorum gratia, hominum amplissimorum

rum maximum fructum capies, & me summo beneficio asseceris. Sic enim velim existimes, ex tota tua provincia, omnique isto imperio nihil esse, quod mihi gratius facere possis. Vale.

ARGUMENTUM.

Cæcinam in colligendis Asiaticæ negotiationis reliquiis commendat.

M. T. C. P. Servilio Isaurico Procós. S. D.

A. Cæcinam, maxime proprium clientem familiaræ vestræ, non commendarem tibi, cum scirem, quæ fide in tuos, quæ clementia in calamitosos soleres esse, nisi me & patris ejus, quo sum familiarissimè usus, memoria, & hujus fortuna ita moveret, ut hominis omnibus mecum studiis, officiisque conjunctissimi movere debeat. A. te hoc omni contentione peto, sic, ut majore cura, majore animi labore perere non possim, ut ad ea, quæ tua sponte sine cuiusquam commendatione faceres in hominem, tantum, & talem calamitosum, aliquem afferant cumulum meæ literæ, quod studiosius eum, quibuscumque rebus possis, juves. Quod si Romæ fuisses, etiam salutem A. Cæcinæ essetis, ut opinio mea fert, per te consecuti. De qua tamen magnam spem habemus, freti clementia colligæ tui. Nunc, quando justitiam tuam secutus, tutissimum sibi portum provinciam istam esse duxit: etiam, atque etiam te rogo, atque oro, ut eum & in reliquis veteris negotiationis colligendis juves, & cæteris rebus tegas, atque tueare. Hoc mihi gratius facere nihil potest. Vale.

ARGUMENTUM.

Commendat Andronem, Artemonis filium, Laodicensem.

M. T. C. Servilio S. D.

Ex provincia mea Ciliciensi, cui scis Asiaticas tributas fuisse, nullo sum familiaris usus, quam Andronem, Artemonis filio, Laodicensi: eumque habui in ea civitate, tum hospitem, tum vehementer ad meæ vitæ rationem, & consuetudinem accommodatum: quem quidem multo etiam pluris, posteaquam decessi, facere coepi, quod multis rebus expertus sum gratum hominem, meique memorem. Itaque eum Romæ libentissimè vidi. Non te enim fugit, qui plurimis in ista provincia benigne fecisti, quam multi grati reperiantur. Hæc propterea scripsi, ut me non sine causa laborare intelligeres, & ut tu ipse eum dignum hospicio tuo judicares. Feceris igitur mihi gratissimum, si scis declararis, quanti me facias, id est, si receperis eum in fidem tuam, & quibuscumque rebus honestè, ac sine molestia tua poteris, adjuveris. Hoc mihi vehementer erit gratum. Idque ut facias, te etiam, atque etiam rogo. Vale.

ARGUMENTUM.

Significat, quam sibi gratum fuerit, cursum illius navigationis cognoscere. Petit, ut de ista Provincia, institutisque suis scribat, postremo officium ad omnia pollicetur.

M. T. C. P. Servilio Isaurico Procós. Colligæ S. D.

Gratæ mihi vehementer tuæ literæ fuerunt, ex quibus cognovi cursus navigationum tuarum. Significabas enim memoriam tuam nostræ necessitudinis, quæ mihi nihil poterat esse jucundius. Quod reli-

reliquum est, multò etiã erit gratiùs, si ad me de repùb. id est, de statu provinciã, de institutis tuis familiaritèr scribes; quã quamquã ex multis pro tua claritã audiam, tamen libentissimè ex tuis literis cognòscam. Ego ad te de reip. summa quid sentiam, non sapè scribam, propter periculum ejusmodi litterarum: quid agatur autèm, scribam sæpiùs: sperare tamen vidèor, Casari collègæ nostro, fore curã, & esse, ut habeãmus aliquam rempùb. cujus consiliis magni referèbat, te interessè. Sed, si tibi utiliùs est, id est gloriosius, Asiã præesse, & istam partem reipùb. malè affectam tuèri, mihi quoquè idem, quod tibi, & laudi tuæ profuturum est, optatiùs debet esse. Ego, quã ad tuam dignitatè pertinerè arbitror, summo stùdio, diligèntiaque curãbo: in primisque trèber omni observantia clarissimum virum, patrem tuum: quod & pro vetustate necessitudinis, & pro beneficiis vestris, & pro dignitatè ipsius facere dèbeo. Vale.

ARGUMENTUM.

Peit, ut C. Curtium in fidem re ip at, habeatque in numerum suorum.

M. T. C. Servilio Collègæ S. D.

Curtius Mithères est ille quidè, ut scis, libertus Postumii, familiariùssimi mei. Sed me colit, & observat æquè, atquè illum ipsum patrònum suum. Apud eum ego sic Ephesi fui, quotiescùmquè fui, tamquã domi meã: multaque accidèrunt, in quibus & benevolèntiam ejus ergã me experirer, & fidem. Itaque, si quid, aut mihi, aut meòrum cupiam in Asia opus est, ad hanc scribere consuèvi, hujus cùm òpera, & fide, tùm domo, & te uti, tamquã mea. Hæc ad te eò pluribus scripsi, ut intelligi-

telligeres, me non vulgaritèr, nec ambitiosè, sed ut pro hómine intimo, ac mihi pernecessario scribere. Peto igitur à te, ut in ea controversia, quam habet de fundo cum quòdam Colophonio, & in cæteris rebus, quantum fides tua patiètur, quantumque tuo còmmodo poteris, tantum ei honòris mei causa còmmodos: etsi, ut ejus modèstiam cognovi, gravis tibi nulla in re erit. Si & mea commendatione, & sua probitatè assecutus erit, ut de se benè existimes: omnia se adèptum arbitrabitur. Ut igitur cum recipias in fidem, hábeasque in número tuorum, te vehementèr etiã, atquè etiã rogo. Ego, quã te velle, quãque ad te pertinèrè arbitror, omnia studiosè, diligentèrque curabo. Vale.

ARGUMENTUM.

T. Ampium Menandrum non vulgaritèr commendat.

M. T. C. Servilio Collègæ S. D.

Quia non est obscura tua in me benevolèntia, sic fit, ut multi per me tibi velint commendari. Ego autèm tribuo nonnumquam in vulgus, sed plerumquè necessariis, ut hoc tèmpos: nam cum T. Ampio Balbo mihi summa familiaritas, necessitudoque est. Ejus libèrum T. Ampium Menandrum, hómìnem frugi, & modèstum, & patroio, & nobis vehementèr probatum tibi commendò majorem in modum. Vehementèr mihi gratum féceris, si, quibuscùmque rebus sine tua molestia poteris ei commodari: quod ut facias, te vehementèr etiã, atquè etiã rogo. Vale.

ARGUMENTUM.

Commendat T. Agrium veterem amicum.

M. T.

M. T. C. Servil. Collégæ S. D.

Multos tibi commendem, necesse est; quandò omnibus nota nostra necessitudo est, tuaque in me benevolentia. Sed tametsi omnium causa, quos commendo, velle debeo: tamèn cum omnibus non eadem mihi causa est. T. Agúsius & comes meus fuit illo miserimo tempore, & omnium itinerum, navigationum, laborum, periculorum meorum socius: neque hoc tempore discessisset à me, nisi ego ei permississem. Quare sic tibi cum commendo, ut unum de meis domesticis, & maxime necessariis. Pergratum mihi feceris, si eum ita tractaris, ut intelligat, hanc commendationem sibi magno usui, atque adjumento fuisse. Vale.

ARGUMENTUM.

Petit à Servilio ut omnibus rebus Caréllie benignè faciat, quem admodum receperat.

M. T. C. Servilio Collégæ S. D.

Caréllie, necessariae meae, rem, nomina, possessiones Asiaticas commendavi tibi praesens in hortis tuis, quam potui diligentissimè: tuque mihi, pro tua consuetudine, proque tuis in me perpetuis, maximisque officiis, omnia te facturum liberalissimè recepisti. Meminisse te id spero: scio enim solère. Sed tamèn Caréllie procuratores scripserunt, te propter magnitudinem provinciae, multitudinemque negotiorum, etiam, atque etiam esse commonefaciendum. Peto igitur, ut memineris, te omnia, quae tua fides pateretur, mihi cumulatè recepisse; equidem existimo, habere te magnam facultatem (sed hoc tui est consilii, & iudicii) ex eo S. C. quod in haeredes C. Venónnii factum est, Caréllie commodandi. Id S. C. tu interpretaberis pro tua sapientia. Scio enim, ejus,

ejus ordinis auctoritatem semper apud te magni fuisse: quod reliquum est, sic velim existimes, quibuscumque rebus Caréllie benignè feceris, mihi te gratissimum esse facturum. Vale.

ARGUMENTUM.

Gratulatur de reditu incolumi: gratias agit quodammodo de Egnatio, & Oppio: petit, ut Antipatri filios sibi condonet.

M. T. C. Q. Philippo procós. S. D.

Gratulor tibi, quòd ex provincia salvum te ad tuos recepisti incolumi fama, & repub. quòd si Romae te vidissem, coram gratias egissem, quòd tibi L. Egnatius, familiarissimus meus, absens, L. Oppius praesens cura fuisset. Cum Antipatro Derbete mihi non solùm hospitium verùm etiam summa familiaritas intercèdit. Ei te vehementer succensusse audivi, & molestè tuli. De re nihil possum judicare: nisi illud mihi certè persuádeo, te talem virum nihil temerè fecisse. A te autem pro veteri nostra necessitudine etiam, atque etiam pero, ut ejus filios, qui in tua potestate sunt, mihi potissimum condones: nisi quid existimas in ea re violari existimationem tuam: quod ego si arbitrarer, numquam te rogarem, mihi que tua fama multò antiquior esset, quam illa necessitudo est. Sed mihi ita persuádeo (potest fieri, ut fallar) eam rem laudi tibi potius, quam vituperationi fore. Quid fieri possit, & quid meam causam facere possis, (nam, quid velis, non dubito) velim, si tibi grave non erit, certior me facias, Vale.

ARGUMENTUM.

Oppium praesentem, & Egnatium absentis negotia commendat.

M. T. C. Philippo Procós. S. D.

ETSI non dúbito pro tua in me observántia , proque nostra necessitúdine , quin commendatió- nem meam memória teneas : tamén étiam , atquè étiam eúndem sibi L. Oppium , familiarem meum , præsentem , & L. Egnátii , familiaríssimi mei absén- tis negótia comméndo. Tanta mihi cum eo necessi- túdo est , familiaritasque , ut si mea res esset , non magis laborarem. Quapropter gratíssimum mihi féce- ris , si curáris , ut is intélligat , me à te tantum amári , quantum ipse existimo. Hoc mihi gratíus fácere nihil potes. Idque ut fácias , te vehementér rogo. Vale.

ARGUMENTUM.

Commendat Avianum Flaccum.

M. T. C. Titio , T. F. Legáto S. D.

ETSI non dúbito , quin apud te mea commenda- tio prima satis valeat ; tamén óbsequor hómini familiaríssimo C. Aviano Flacco : cujus causa ómnia tum cupio , tum mehercule étiam débeo. De quo & præsens tecum egi diligenter , cum tu mihi huma- níssimè respondisti , & scripsi ad te accuratè antèa. Sed putat , intéresse sua , me ad te quam sæpíssimè scribere. Quare velim mihi ignóscas , si illius volun- tati obtémperans , minùs vidébor memínisse constan- tiæ tuæ. A te idem illud peto , ut de loco , quo de- pórtent fruméntum , & de témpore Aviano commo- des , quórum utrúmque per eúndem me obtinuit triénnum , dum Pompéjus isti negótio præluit. Sum- ma est , in quo mihi gratíssimum fácere possis , si curáris , ut Avianus , quandò se à me amári putat , me à te amári , sciat. Erit id mihi pergratum. Vale.

AR-

ARGUMENTUM.

Petit , ut C. Valgius emptam possessionem in agro Fregellá- no liberam , immúnemque habeat.

M. T. C. Quátuor Viris , & Decuriónibus S. D.

TAntæ mihi cum Q. Híppio causæ necessitúdinis sunt , ut nihil possit esse conjunctiùs , quam nos intèr nos sumus. Quod nisi ità esset , uterer meá consuetúdine , ut vobis nulla in re moléstus essem. Et enim vos mihi óptimi testes estis , cum mihi persuásum esset , nihil esse , quod à vobis impetráre non possem , numquàm me tamén gravem vobis esse voluisse. Vehementér igitur vos étiam , atquè étiam rogo , ut honóris mei causa liberalíssimè C. Valgium Hip- piánum tractétis , remque cum eo conficiátis , ut quam possessionem habet in agro Fregelláno à vobis emptam , eam liberam , & immúnem habére possit. Id si à vobis impetráro , summo me beneficio vestro , afféctum arbitrabor. Valéte,

ARGUMENTUM.

Narrat officium suum : commendat M. Bolánium ; petit , ut si- bi servum suum Dionysium restituendum curet.

M. T. C. P. Sulpício Imp. S. D.

CUM his temporibus non sanè in senátum venti- tarem , tamen ut tuas líttas legi , non existi- mavi , me salvo jure nostræ véteris amicitíæ , multó- rumque intèr nos officiorum , fácere posse , ut honóri tuo déessem. Itaque áttui , supplicatióemque tibi lu- bentèr decrévi : nec réliquo témpore ullo aut rei , aut existimatióni , aut dignitati tuæ déro. Atquè ut hoc tui

tui necessarii sciant, hoc me animo erga te esse, ve-
lim facias eos per litteras certiores: ut si quid tibi
opus sit, ne dubitent mihi jure suo denuntiare. M.
Bollanus virum bonum, & fortem, & omnibus re-
bus ornatum, meumque veterem amicum, tibi mag-
noperè commendo. Pergratum mihi feceris, si cura-
ris, ut is intelligat, hanc commendationem sibi mag-
no adjumento fuisse. Ipsumque virum optimum, gra-
tissimumque cognosces. Promitto tibi, te ex ejus
amicitia magnam voluptatem esse capturum. Præte-
rea à te peto majorem in modum pro nostrâ amicitia,
& pro tuo perpetuo in me studio, ut in hac re etiam
elabôres. Dionysius servus meus, qui meam Biblio-
thecam multorum numerorum tractavit; cum mul-
tos libros surripuisset, nec se impunè latirum putâ-
ret, aufugit. Is est in provincia tua. Eum & M. Bol-
lanus familiaris meus, & multi alii Narônæ viderunt.
Sed cum se à me manumissum esse diceret, credidê-
runt. Hunc tu si mihi restituendum curaris, non pos-
sum dicere, quam mihi gratum futurum sit. Res ipsa
parva, sed animi mei dolor magnus est. Ubi sit, &
quid fieri possit, Bollanus te docêbit. Ego, si homi-
nem per te recuperaro summo me à te beneficio
affectum arbitrabor. Vale.

A R G U M E N T U M.

Petit, ut Democritum Sicyonium in suam fidem recipiat.

M. T. C. Alliêno Procôs. S. D.

DEmocritus Sicyonijs non solum hospes meus
est, sed etiam, quod non multis contingit,
Græcis præsertim, valdè familiaris. Est enim in eo
summa probitas, summa virtus, summa in hospites
liberalitas, & observantia: meque præ cæteris, & col-
lit,

lit, & observat, & diligit. Eum tu non modò suò-
rum civium, verùm etiam propè Achajæ principem
cognosces. Huic ego tantummodo aditum ad tuam
cognitionem patefacio, & munio. Cognitum per te
ipsum, quæ tua natura est, dignum tua amicitia, at-
que hospitio judicabis. Peto igitur à te, ut, his litte-
ris lectis, recipias, eum in tuam fidem, pollicearè
omnia te facturum meâ causâ. De reliquo; si, id,
quod confido fore dignum eum tuâ amicitia, hos-
pitioque cognoveris; peto, ut eum complectare, di-
ligas; in tuis habeas. Erit id mihi majorem in mo-
dum gratum. Vale.

A R G U M E N T U M.

*Cajum, & Marinum Avianos fratres commendat, al-
terum præsentem, alterum absentem.*

M. T. C. Alliêno Procôs. S. D.

ET te scire arbitror, quanti fecerim C. Avianum
Flaccum: & ego ex ipso audieram, optimo, &
gratissimo homine, quam à te liberaliter esset tracta-
tus. Ejus filios, dignissimos illo patre, meosque ne-
cessarios, quos ego unice diligo, commendo tibi sic,
ut majore studio nullos commendare possim. C. Avia-
nus in Sicilia est: Marcus est nobiscum, ut illius dig-
nitatem præsentis ornes, rem utriusque defendas, te
rogo. Hoc mihi gratius in ista provincia facere nihil
potes. Idque ut facias, te vehementer etiam, atque
etiam rogo. Vale.

M. T. CICERONIS

EPISTOLARUM

AD TERENCEM, ET ALIOS,

LIBER XIV.

ARGUMENTUM.

Exul. deflet suam, suorumque calamitatem ejusque culpam confert in amicorum consilia: vici venditionem prorsus improbat: alia quedam scribit.

M. T. C. Terentii, Tullii, & Ciceroni
suis S. D.

ET litteris multorum, & sermone omnium perfertur ad me, incredibilem tuam virtutem, & fortitudinem esse, teque nec animi, nec corporis laboribus defatigari. Me miserum, te ista virtute, fide, probitate, humanitate, in tantas ærumnas propter me incidisse! Tulliolamque nostram, ex quo patre tantas voluptates capiebat, ex eo tantos percipere luctus! nam quid ego de Cicerone dicam? qui cum primum sapere coepit, acerbissimos dolores, misériasque percipit: quæ si, ut tu scribis, fato facta putarem, ferrem paulò facilius: sed omnia sunt mea culpa commissa, qui ab iis me amari putabam, qui invidabant: eos non sequébar, qui petebant. Quod si nostris consiliis usi essemus, neque apud nos tantum valuisset sermo aut stultorum ami-

amicorum, aut improborum: beatissimi viveremus. Nunc, quando sperare nos amici jubent, dabo operam, ne mea valetudo tuo labori desit. Res quanta sit, intéllego, quantoque fuerit facilius manere domi, quam redire. Sed tamen, si omnes tribunos pleb. habemus, si Lentum tam studiosum, quam videtur, si vero etiam Pompejum, & Cesarem, non est desperandum. De familia, quo modo placuisse amicis scribis, faciemus. De loco, nunc quidem jam abiit pestilentia, sed quamvis fuit, me non attigit. Planctus, homo officiosissimus, me cupit esse secum, & adhuc retinet. Ego vocabam loco magis deserto esse in Epiro, quo neque Hispano veniret, nec milites; sed adhuc Planctus me retinet. Sperat posse fieri, ut mecum in Italiam decedat; quem ego diem si videro, & si in vestrum compitum venero, ac si & vos, & me ipsum recuperare; satis magnum mihi fructum videbor percepisse & vestrae pietatis, & meæ. Pisonis humanitas, virtus, amor in omnes nos tantus est, ut nihil supra possit. Utinam ea res ei voluptati sit: gloriæ quidem video fore. De Q. fratre nihil ego te accavi, sed vos cum prasertim tam pauci sitis, volui esse quam conjunctissimos. Quibus me voluisti agere gratias, egi, & me à te certiore factum esse, scripsi. Quod ad me, mea Terentia, scribis, te vicum vendituram; quid obsecro te, (me miserum!) quid futurum est? & si nos premet eadem fortuna, quid pueri misero fiet? Non queo reliqua scribere, (tanta vis lacrymarum est) ne te in eundem fetum adducam. Tantum scribo: si erunt in officio amici pecunia non deerit: si non erunt, tu efficere tuâ pecunia non poteris. Per fortunas miseras nostras, vide, ne puerum perditum perdamus. Cui si aliquid erit, ne egeat; mediocri virtute opus est, & mediocri fortuna, ut

cætera consequatur. Fac valeas, & ad me tabellarios mittas: ut sciam, quid agatur, & vos quid agatis: mihi omnino jam brevis expectatio est. Tulliolæ, & Ciceroni salutem dic. Valête. D. ante diem vi. Kal. Dec. Dyrrachii. Dyrrachium veni, quod & libera civitas, sit & in me officiosa, & proxima Italiæ. Sed si offendet me loci celebritas, aliud me conferam, & ad te scribam.

ARGUMENTUM.

Brevitatem suarum litterarum excusat: Pisonis generi officia in se laudat; dolet Terentia vicem: rogat, ne suam doctem proficiat, & ut valetudini serviat.

M. T. C. Terentiæ, Tulliolæ, & Ciceroni
suis S. D.

NOLI putare, me ad quemquam longiores epistolas scribere, nisi si quis ad me plura scripsit, cui puto rescribi oportere. Nec enim habeo, quod scribam: nec hoc tempore quidquam difficilius facio. Ad te verò, & ad nostram Tulliolam non queo sine plurimis lacrymis scribere. Vos enim video esse miserimas, quas ego beatissimas semper esse volui: idque præstare debui, & nisi tam timidi fuissimus, præstitissem. Pisonem nostrum merito ejus amo plurimum. Eum, ut potui, per litteras cohortatus sum, gratiasque egi, ut debui. In novis tribunis pleb. intelligo spem te habere. Id erit firmum, si Pompeii voluntas erit: sed Crassum tamen metuo; à te quidem omnia fieri fortissimè, & amantissimè video: nec miror; sed mœreo casum hujusmodi, ut tantis tuis miseriis meæ miseriæ subleventur. Nam ad me P. Valerius, homo officiosus scripsit id, quod ego maximo cum fletu legi, quemadmodum à Vestæ ad Tabulam Valeriam ducta esses. Hem meâ lux, meum desiderium, undè omnes opem petere solèbant, te nunc, mea

mea Terentiâ, sic vexari, sic jacere in lacrymis, & sordibus, idque fieri meâ culpâ, qui cæteros servavi, ut nos periremus! Quod de domo scribis, hoc est de aëra: ego verò tum deniquè mihi videbor restitutus, si illa nobis erit restituta. Verùm hæc non sunt in nostrâ manu. Illud dolo, quæ impensa faciendâ es, in ejus partem te miseram, & despoliatam venire. Quod si conficitur negotium, omnia consequemur: sin eadem nos fortuna premet, etiamne reliquias tuas miseram proficias: obsecro te, mea vita, quod ad sumptum atinet sine alios, qui possunt, si modo volunt, sustinere: & valetudinem istam infirmam, si me amas, noli vexare. Nam mihi antè oculos dies, noctesque versaris: omnes labores te excipere video: timeo, ut sustineas: sed video in te esse omnia. Quare ut id, quod speras, & quod agis, consequamur, servi valetudini. Ego, ad quos scribam, nescio, nisi aut ad eos, qui ad me scribunt; aut ad eos, de quibus ad me vos aliquid scribitis. Longius, quoniam vobis ita placet, non discèdam: sed velim quam sapissimè litteras mittatis, præsertim si quid est firmius, quod speremus. Valête, mea desideria, valête. Dat. III. Non. Octob. Thessalonicæ.

ARGUMENTUM.

Queritur, quod suâ culpâ & ipse, & omnes sui maxime in miseriis incidere. Deinde ad varia capita respondet: sed ita dolentè: ut ideo à nonnullis, jure fortissimè, tamquam mollis, reprehendatur.

M. T. C. Terent. Tulliolæ, & Ciceroni
suis S. D.

Accèpi ab Aristocrito tres epistolas, quas ego lacrymis propè delèvi. Conficior enim mœrere, meâ Terentiâ: nec meæ miseriæ magis excruciant, quam

quàm tuæ, vestraque. Ego autem hoc miserius sum, quàm tu, quæ es miserissima, quod ipsa calamitas communis est utriusque nostrum, sed culpa mea propria est, meum fuit officium, vel legatione vitare periculum, vel diligentia, & copiis resistere, vel cædente fortiter. Hoc miserius, turpius indignius nobis nihil fuit: quare cum dolore conficior, tum etiam pudore. Pudet enim me uxori meæ optimæ, suavissimæ liberis virtutem, & diligentiam non præstitisse. Nam mihi ante oculos dies, noctesque veritatur squallor vester, & moeror, & infirmitas valetudinis tuæ: spes autem salutis pertenuis ostenditur. Inimici sunt multi, invidi penè omnes. Ejicere nos magnum fuit, excludere facile est. Sed tamen, quandiu vos eritis in spe, non desiciam, ne omnia mea culpa cecidisse videantur. Ut tuto sim, quod laboras, id mihi nunc facillimum est, quem etiam inimici volunt vivere in tantis miseriis. Ego tamen faciam, quæ præcipis. Amicis, quibus voluisti, egi gratias: & eas litteras Dexippo dedi: meque de eorum officio scripsi à te certiore esse factum. Pisonem nostrum mirifico esse studio in nos, & officio, & ego perspicio, & omnes prædicant. Dii faxint, ut tali genero mihi præsentem tecum simul, ac etiam liberis nostris frui liceat. Nunc spes reliqua est in novis tributi pleb. & in primis quidem diebus: nam, si inveterarit, actum est. Ea re ad te statim Aristocritem misi, ut ad me continuo istia rerum, & rationem totius negotii posses scribere. Etsi Dexippo quoque ista imperavi, statim ut recurreret: & ad fratrem misi, ut crebro tabellarios mitteret, nam ego eo nomine sum Dyrrachii hoc tempore, ut quàm celerissime, quid agatur, audiam, & sim tuto. Civitas enim hæc semper à me defensa est. Cum inimici nostri venire dicentur; tum in Epirum ibo.

ibo. Quod scribis, te, si velim, ad me venturam ego verò, cum sciam, magnam partem istius oneris abs te sustineri, te istic esse volo. Si perficitis, quod agitis, me ad vos venire oportet: sin autem. Sed nihil est opus reliqua scribere. Ex primis, aut ad summum, secundis litteris tuis constitutere poterimus, quid nobis faciendum sit. Tu modò ad me velim omnia diligentissime perscribas, etsi magis jam rem, quàm litteras debeo expectare. Cura, ut valeas: & ita tibi persuadeas, mihi te charius nihil esse, nec unquam fuisse. Vale mea Terentia, quam ego videre videor: itaque debilitor lacrymis. Vale, pridie Kalend. Dec. Dyrrachi.

ARGUMENTUM.

Scripta est epistola non solum dolentè, sed etiam mollior. Argumentum est multiplex, quia respondet ad varia capita litterarum Terentia.

M. T. C. Terent. Tulliolæ, & Ciceroni
suis S. D.

EGO minus sæpè ad vos de litteras, quàm possum: propterea quod cum omnia mihi tempora sunt misera, tum verò, cum aut scribo ad vos, aut vestras lego, conficior lacrymis sic, ut ferre non possim. Quod utinam minus vita cupidus fuisset: certe nihil, aut non multum in vita mali vidissemus. Quod si nos ad aliquam alicujus commodi aliquando recuperandi spem fortuna reservavit; minus est erratum à nobis. Sin hæc mala fixa sunt: ego verò te quamprimum, mea vita, cupio videre, & in tuo complexu emori: quando neque Dii, quos tu castissime coluisti; neque homines, quos ego servavi semper, nobis gratiam retulerunt. Nos Brundisii apud M. Lenum Flaccum dies XIII. fuimus, virum optimum, qui

periculum fortunarum, & capitis sui pro mea salute neglexit; neque legis improbitate poena deductus est, quominus hospitii, & amicitiae jus, officiumque praestaret. Huic utinam aliquando gratiam referre possimus: habebimus quidem semper. Brundisio profecti sumus ad II. Kal. Majas. Per Macedoniam Cyzicum petebamus. O me perditum! o me afflictum! quid nunc rogem te, ut venias, mulierem agram, & corpore, & animo confectam? non rogem? sine te igitur sim, opinor, sic agam. Si est spes nostri reditus, eam confirmes, & re adjuves: sin, ut ego metuo, transactum est: quoquo modo potes, ad me fac venias. Unum hoc scito: si te habeo: non mihi videbor plane periisse. Sed quid de Tulliola mea fiet? jam id vos videte: mihi deest consilium; sed certe quoquo modo se res habebit, illius misella & matrimonio, & fame serviendum est. Quid Cicero meus, quid aget? iste vero sit in sinu semper, & complexu meo. Non quo jam plura scribere: impedit moeror. Tu quid egeris, nescio, utrum aliquid teneas, an, (quod metuo) plane sis spoliata. Pisone, ut scribis, spero fore semper nostrum. De familia liberata nihil est, quod te moveat. Primum tuis ita promissum est, te facturam esse, ut quisque esset meritis. Est autem in officio adhuc Crpheus, praeterea magnopere nemo. Caeterorum servorum ea causa est, ut, si res a nobis abesset, liberti nostri essent, si obtinere potuissent; sin ad nos pertinerent, servirent, praeterquam oppido pauci. Sed hac minima sunt. Tu quod me hortaris, ut animo sim magno, & spem habeam recuperandae salutis; id velim sit ejusmodi, ut recte sperare possimus. Nunc miser, quando tuas jam litteras accipiam? quis ad me perferet? quas ego expectassem Brundisii, si esset licitum per nautas, qui

tempestatem praetermittere noluissent. Quod reliquum est, sustenta te, mea Terentia, ut potes. Honestissime viximus, florimus. Non virum nostrum, sed virtus nostra nos affixit. Peccatum est nullum, nisi quod una animam cum ornamentis amisimus. Sed, si hoc fuit liberis nostris gratius, nos vivere, caetera, quamquam ferenda non sunt, feramus. Atque ego, qui te confirmo, ipse me non possum. Clodium Philetarum, quod valetudine oculorum impediabatur, hominem fidelem, remisi. Salustius officio vincet omnes spes. Cennius est perbenevolus nobis: quem semper spero tui fore observantem. Sica dixerat, se mecum fore, sed Brundisio discessit. Cura, quoad potes, ut valeas: & sic existimes, vehementius me tua miseria: quam mea commoveri. Mea Terentia fidissima, atque optima uxor, & mea charissima Tulliola, & spes reliqua nostra Cicero, valete. Pridie Kalend. Maii, Brundisio.

ARGUMENTUM.

Scripta haec aequo tempore post superiores. L. Paulo, C. Marcio Coss. cum ex Provincia Romam rediret. Significat de navigatione sua, de litteris acceptis, de hereditate Praetiana.

M. T. C. Terentiae, Tulliolae, & Ciceroni
suis S. D.

SI tu, & Tullia, lux nostra, valeatis, ego, & suavissimus Cicero, valemus. Prid. id. Oct. Athenas venimus, cum sane adversis ventis usi essemus, tardeque, & incommodè navigassemus. De navigationibus nobis Acastus cum litteris praesto fuit, uno, & vigesimo die, sanè strenuè. Accipi tuas litteras: quibus intellexi, te verè, ne superiores mihi reddita non essent. Omnes sunt redditae: diligentissimè qua-

te perscripta sunt omnia: idque mihi gratissimum fuit. Neque sum admiratus, hanc epistolam, quam Acastus attulit, brevem fuisse. Jam enim me ipsi expectas, sine nos ipsos: qui quidem quamprimum ad vos venire cupimus. Etsi, in quam rempublicam venimus, intelligo. Cognovi enim ex multorum amicorum litteras, quas attulit Acastus, ad arma respicere: ut mihi cum venero, dissimulare non liceat, quid sentiam. Sed, quando subeunda fortuna est, eo citius dabimus operam, ut veniamus, quod facilius de tota re deliberemus. Tu velim, quod commodo valetudinis tuae fiat, quam longissime poteris obviam nobis prodeas. De hereditate Prætoriana, quæ quidem mihi magno dolore est, (valde enim illum amavi) hoc velim cures, si auctio ante meum adventum fiet, ut Pomponius, aut, si is minus poterit, Camillus nostrum negotium caret. Nos, cum venerimus, reliqua per nos agemus. Sin tu jam Roma profecta eris, tamen curabis, ut hoc ita fiat. Nos, si Dii adjuvabunt, circiter id. Nov. in Italia speramus fore. Vos, mea suavissima, & optatissima Terentia, & Tulliola, si nos amatis, curate, ut valeatis. Athenis ad xv. Kalend. Nov.

ARGUMENTUM.

Excusat infrequentiam litterarum: mandat ut credi torilus satisfiat, gratias agas necio, quia non miratur: Pollicem expectat.

M. T. C. Terent. suæ S. D.

NEC sæpe est, cui litteras demus: nec rem habemus ullam, cum scribere velimus. Ex tuis litteris, quas proximè accèpi, cognovi prædium nullum venire potuisse. Quare videas velim, quomodo satisfiat ei, cui scis me satisfieri velle. Quod nostra

tibi gratias agit, id ego non miror te mereri, ut ea tibi merito tuo gratias agere possit. Pollicem, si adhuc non est profectus, quamprimum fac extrudas. Cura, ut valeas. Id. Quint.

ARGUMENTUM.

Expōnit, quæ fuerit molestiarum causa, quoque modo liberatus sit: demum scribit de sua ad Pompejum navigatione.

M. T. C. Terent. suæ S. D.

OMNES molestias, & sollicitudines, quibus & temerissimam habui, id, quod mihi molestissimum est, Tulliolamque, quæ nobis nostram vitam dulcior est, deposui, & ejeci. Quid causæ autem fuerit, postridiè intellexi, quam à vobis discessi, noctu ejeci. Statim ita sum levatus, ut mihi Deus aliquis medicinam fecisse videatur. Cui quidem tu Deo, quem admodum soles, pie, & caste satisfacias: id est, Apollini, & Esculapio. Navim spero nos valde bonam habere. In eam simul atque conscendi, hæc scripsi. Deinde conscribam ad nostros familiares multas epistolas: quibus te, & Tulliolam nostram diligentissime commendabo. Cohortarer vos, quod animo fortiore essetis, nisi vos fortiores cognoscerem, quam quemquam virum, & tamen ejusmodi spero negotia esse, ut & vos istis commodissime sperem esse, & me aliquando cum similibus nostri rempublicam defensurum. Tu primum valetudinem tuam velim cures: deinde, tibi si videbitur, villis iis utare, quæ longissime aberunt à milicibus. Fundo Arpinati bene poteris uti cum familia urbana, si annonæ carior fuerit. Cicero bellissimus tibi salutem plurimam dicit. Etiam, atque etiam vale. Datum vii. Id. Jun.

ARGUMENTUM.

Rogat uxorem, ut valetudinem curet: laudat ejus diligentiam eaque ut deinceps utatur mandat.

M. T. C. Terent. suæ S. D.

SI vales, bene est: ego quidem valeo. Valetudinem tuam velim cures diligentissimè. Nam mihi & scriptum, & nuntiatum est, te in febrim subito incidisse. Quod celeritèr me fecisti de Cæsaris litteris certiorem, fecisti mihi gratum. Itèm posthac, si quid opus erit, si quid acciderit novi, facies, ut sciam. Cura, ut valeas. Vale. Datum iv. Non. Jún.

ARGUMENTUM.

Significat dolorem suum ex Dolabellæ generi sui, Tulliolæque filie valetudine.

M. T. C. Terentiæ suæ S. D.

AD cæteras meas misérias accessit dolor è Dolabellæ valetudine, & Tullia. Omnino de omnibus rebus nec quid consilii capiam, nec quid faciam, scio. Tu velim tuam, & Tullia valetudinem cures. Vale.

ARGUMENTUM.

Mandat, ut cum Attico colloquatur, literas mittat.

M. T. C. Terent. suæ S. D.

Quid fieri placeret, scripsi ad Pomponium, seriùs quàm oportuit. Cum eo si locuta eris, intelliges, quid fieri velim. Apertiùs scribi, quando ad illum scripseram, necesse non fuit. De ea re, & de cæteris rebus quamprimùm velim nobis litteras mittas. Valetudinem tuam cura diligentèr. Vale. vii. id. Quinct.

ARGUMENTUM.

Tulliam ad se venisse dicit: sibi autem in animo esse, Ciceronem filium ad Cæsarem mittere.

M. T. C. Terentiæ suæ S. D.

SI vales, bene est: ego valeo. Tullia nostra venit ad me prid. Id. Jún. cujus summâ virtute, & singulari humanitate, graviore etiã sum dolore effectus, nostra factum esse negligentia, ut longè aliã in fortuna esset, atquè ejus pietas, ac dignitas postulabat. Nobis erat in animo, Ciceronem ad Cæsarem mittere, & cum eo Cn. Sallustium. Si profectus erit, faciam te certiorem. Valetudinem tuam cura diligentèr. Vale. xvij. Kalend. Quinct.

ARGUMENTUM.

Ferè suum consilium reprehendit, quod, victo in Pharsalia Pompejo, in Italiam redierit. Monet uxorem ne ad ipsum eat.

M. T. C. Terentiæ suæ S. D.

QUOD nos in Italiam salvos venisse gaudes, perpetuò gaudeas velim. Sed perturbati dolore animi, magnisque injuriis, metuo, ne id consilii coeperimus, quod non facile explicare possimus. Quare, quantum potes, adjuva. Quid autem possis, mihi in mentem non venit. In viam quod te des hoc tempore, nihil. Et longum est iter, & non tutum: & non video, quid prodesse possis, si veneris. Vale. Datum pridie Non. Novembr. Brundisio.

ARGUMENTUM.

Permittit uxori, ut de nuntio remittendo consilium capiat ex tempore.

M. T. C. Terentia suae S. D.

QUOD scripsi ad te proximis litteris de nuntio remittendo, quae sit istius vis hoc tempore, & quae concitatio multitudinis, ignoro. Si metuendus iratus est, quies tamen ab illo fortasse nascetur. Totum iudicabis quale sit, & quod in miseris rebus minime miserum putabis, id facies. Vale. VI. Id. Quint.

ARGUMENTUM.

Rogat uxorem, & filiam, considerent & ipse, & cum amicis, ab urbe discedant, neque, adventu Caesaris.

Tullius Terentiae, & Pater Tulliae, duabus animis suis; & Cicero matri optima, & suavissima robori S. D.

SI vos valeatis, nos valeamus. Vestrum jam consilium est, non solum meum, quid sit vobis faciendum. Si ille Romam modestè venturus est, rectè in praesentia domi esse poteritis: sin homo amens diripiendam urbem daturus est; vereor, ut Dolabella ipse satis vobis prodesse possit. Etiam illud metuo, ne jam intercludamini, ut, cum velitis, exire non liceat. Reliquum est, quod ipse optime considerabitis, vestri similes foeminae sint ne Romae. Si enim non sunt, videndum est, ut honestè vos esse possitis. Quomodocumque nunc se res habet, modo ut haec novis loca tenere liceat, bellissime vel mecum, vel in nostris praediis, esse poteritis. Etiam illud verendum est, ne brevi tempore fames in urbe sit. His de rebus velim cum Pomponio, cum Camillo, cum quibus vobis videbitur, consideretis: ad summam, animo fortè sitis. Labienus rem meliorem fecit. Adjuvat etiam Piso, quod ab urbe discedit, & sceleris condemnat generum suum. Vos meae charissimae animae, quam sapientissime ad me scribite, & vos quid agatis, & quid

istic

istic agatur. Quintus pater, & filius, & Rufus vobis salutem dicunt. Valète. VIII. Kal. Quint. Minturnis.

ARGUMENTUM.

Dicit se misisse consilium de mittendo ad Caesarem Cicerone filio. Haec autem epistola videtur scripta post eam, quae illo loco impressa est.

M. T. C. Terentia suae S. D.

SI vales, bene est: ego valeo. Constitueramus, ut ad te antea scripseram, obviam Ciceronem Caesari mittere: sed mutavimus consilium, quia de illius adventu nihil audiebamus. De caeteris rebus, etsi nihil erat novi, tamen quid velimus, & quid hoc tempore putemus opus esse, ex Sica poteris cognoscere. Tulliam adhuc mecum teneo. Valentudinem tuam cura diligentèr. Vale XII. Kal. Quint.

ARGUMENTUM.

Argumentum est de litteris, & de Volumentia.

M. T. C. Terentia suae S. D.

SI vales, bene est: ego valeo. Etsi ejusmodi tempora nostra sunt, ut nihil habeam, quod aut à te litterarum expectent, aut ipse à te scribam: tamen nescio quomodo & ipse vestras litteras expecto, & scribo ad vos, cum habeo, qui ferat. Volumentia debuit in te officiosior esse, quam fuit, & id ipsum, quod fecit, potuit diligentius facere, & cautius. Quamquam alia sunt, quae magis curamus, magisque doleamus: quae me ita conficiunt, ut ii voluerunt, qui me de mea sententia detruserunt. Cura, ut valeas. Prid. Non. Jan.

ARGUMENTUM.

Doloris index epistola.

M.

Sid & pluribus verbis, & saepius. Nunc quae sunt negotia vides. Ego autem quomodo sim effectus, ex Lepta, & Trebatio poteris cognoscere. Fac, ut tuam & Tulliae valetudinem cures. Vale,

ARGUMENTUM.

Monet uxorem, & filiam, ut mature considerent, niam Romanulo esse possint, & cum dignitate.

M. T. C. Terentii, & Pater suavissimae filiae, Cicero Matri, & Sorori S. D.

Considerandum vobis etiam, atque etiam, animae meae, diligentem puto, quid faciatis, Romae ne sitis, an mecum in aliquo tuto loco. Id non solum meum consilium est, sed etiam vestrum. Mihi veniunt in mentem haec: Romae vos esse tuto posse per Dolabellam, eamque rem posse nobis adiumento esse si quavis, aut si quae rapinae fieri coeperint. Sed rursus illud me movet, quod video omnes bonos abesse Roma, & eos mulieres suas secum habere. Haec autem regio, in qua ego sum, nostrorum est tum oppidorum, tum etiam praediorum: ut & multum esse mecum, & cum abieritis, commodum etiam in nostris praediis esse possitis. Mihi plane non satis constat adhuc, utrum sit melius. Vos videte, quid aliae faciant isto loco foeminae, & ne, cum velitis, exire non liceat. Id velim diligentem etiam, atque etiam vobiscum, & cum amicis consideretis. Domus ut propugnacula, & praesidium habeat, Philotimo dicetis. Et velim tabellarios instituatis certos, ut quotidie aliquas a vobis litteras accipiam. Maxime autem date operam, ut valeatis, si nos vultis valere. VIII. Kalend. Februarii. Formis.

AR-

ARGUMENTUM.

Dolorem significat ex filiae valetudine, & difficultatem, quod minus possit propius accedere.

M. T. C. Terentii suae S. D.

IN maximis meis doloribus excruciat me valetudo Tulliae nostrae, de qua nihil est, quod ad te plura scribam. Tibi enim aequae magnae curae esse certo scio. Quod me propius vultis accedere, video ita esse faciendum: etiam antea fecissem: sed me multa impedierunt, quae ne nunc quidem expedita sunt. Sed a Pomponio expecto litteras: quas ad me quamprimum perferendas cures, velim. Da operam, ut valeas.

ARGUMENTUM.

Mandat, ut in Tusculano omnia sint parata ad hospites accipiendos.

M. T. C. Terentii suae S. D.

IN Tusculanum nos venturos putamus, aut nonis aut postridie. Ibi fac ut sint omnia parata. Plures enim fortasse nobiscum erunt: & ut arborum, diutius ibi commorabimur. Labrum si in balneo non est, fac ut sit: item caetera, quae sunt ad victum, & ad valetudinem necessaria. Vale. Kal. Octob. de Venusio.

ARGUMENTUM.

Scribit, ut quae tempus postulabit, provideat, sibi que absentibus administret, litterasque mittat.

M. T. C. Terentii suae S. D.

Si vales, bene est: ego valeo. Da operam, ne convaleras: quod opus erit, ut res, tempusque postulat, provideas, atque administres, & ad me de omnibus rebus quam saepis imo litteras mittas. Vale.

Hh

AR-

ARGUMENTUM.

Dicit se tabellarios expectare, ut consilium capere possit.

M. T. C. Terentii suae S. D.

Sivales, bene est: ego valeo. Nos quotidie tabellarios vestros expectamus: qui si venerint, fortasse erimus certiores; quid nobis faciendum sit, faciemusque te statim certorem. Valetudinem tuam cura diligentem. Vale. Kal. Sept.

ARGUMENTUM.

Nondum se neque de Caesaris adventu, neque de ejus litteris quidquam scire dicit.

M. T. Terentii suae S. D.

Sivales, bene est: ego valeo. Nos neque de Caesaris adventu, neque de litteris, quas Philotimus habere dicitur, quidquam adhuc certi habemus. Si quid erit certi, faciam te statim certorem. Valetudinem tuam fac ut cures. Vale. iv. id. Sext.

ARGUMENTUM.

Scribit de litteris à Caesare acceptis, de ejus adventu, de obviatione.

M. T. C. Terentii suae S. D.

Sivales, bene est: ego valeo. Redditae mihi jam tandem sunt à Caesare litterae, satis liberales: & ipse opinione celerius venturus esse dicitur. Cui utrum obviam procedam, an hic eum expectem, cum constituerò, faciam te certorem. Tabellarios mihi velim quamprimum remittas. Valetudinem tuam cura diligentem. Vale. Prid. id. Sext.

M. T. CICERONIS

EPISTOLARUM

AD SENATUM, ET ALIOS.

LIBER XV.

ARGUMENTUM.

Cum Parthi maximis copiis Euphratem, qui terminus erat imperii Romani, transissent, sollicitus Cicero de sua Provincia ium de reliquis, quae ab impetu belli non longè abessent, monet, ut majores exercitus summittantur.

M. T. C. Procós. Cos. Præt. Trib. Pl. S. P. Q. R. S. D.

I vos bene valētis, bene est: ego quidem valeo. Etsi non dubie mihi nuntabatur, Parthos transisse Euphratem cum omnibus ferè suis copiis: tamen, quod arbitraber à M. Bibulo procós. certiora de his rebus ad vos scribi posse statuēbam mihi non necesse esse publice scribere ea, quae de alterius provincia nuntiarētur. Postea verò quàm certissimis auctoribus, legatis, nuntiis, litteris sum certior factus; vel quod tanta res erat, vel quod nondum audieramus, Bibulum in Syriam venisse, vel quia administratio hujus belli mihi cum Bibulo penè est communis: quae ad me delata essent, scribenda ad vos putavi. Regis Antióchi Commagēni legati primi mihi nuntiarunt, Parthorum magnas copias

pias Euphrâtem transire cœpisse. Quo nuntio allato, cum essent nonnulli, qui ei regi minorem fidem habendam putarent, statui expectandum esse, si quid certius afferretur. Ad XIII. Kal. Octob. cum exercitum in Ciliciam ducerem, in finibus Lycaoniæ, & Cappadociæ mihi litteræ redditæ sunt à Tarcodimonto, qui fidelissimus socius trans Taurum, amicissimusque populi Romani existimatur; Pacorum, Orôdis Regis Parthorum filium cum permagno equitatu Parthico transisse Euphrâtem, & castra posuisse Tybæ, magnumque tumultum esse in provincia Syria excitatum. Eodem die ab Iamblico, Philarco Arabum, quem homines opinantur bene sentire, amicumque esse reipub. nostræ, litteræ de iisdem rebus mihi redditæ sunt. His rebus allatis, etsi intelligebam, socios infirmè animatos esse, & novarum rerum expectatione suspensos: sperabam tamen, eos, ad quos jam accesseram, quique nostram magnitudinem, integritatemque perspexeram, amiciores populo Rom. esse factos: Ciliciam autem firmiorem fore, si æquitatis nostræ particeps facta esset. Et ob eam causam, & ut opprimerentur ii, qui ex Cilicum gente in armis essent, & ut hostis is, qui esset in Syria, sciret, exercitum populi Romani non modò non cedere his nuntiis allatis, sed etiam propius accedere, exercitum ad Taurum institui ducere. Sed, si quid apud vos auctoritas mea ponderis habet, in iis præsertim rebus, quas vos audistis, ego penè cerno; magnoperè vos & hortor, & moneo, ut his provinciis, seriùs vos quidem, quàm decuit, sed aliquando tamen consulatis. Nos quemadmodum infructos, & quibus præsidii munitos ad tanti belli opinionem miseritis, non estis ignari. Quod ego negotium non stultitia obsecutus, sed verecundia deterritus non recessavi. Neque enim

enim unquam ullum periculum tantum putavi, quod subterfugere mallet, quàm vestræ auctoritati obtemperare. Hoc autem tempore res sese sic habet, ut nisi exercitum tantum, quantum ad maximum bellum: mittere soleris, maturè in has provincias miseritis, summum periculum sit, ne mittendæ sint omnes hæc provinciæ, quibus vestigalia populi Rom. continentur. Quamobrèm autem in hoc provinciâli delictu spem habeatis aliquam, causa nulla est. Nequè multi sunt: & diffugiunt, qui sunt, metu oblato: & quod genus hoc militum sit, judicavit vir fortissimus M. Bibulus in Asia: qui, cum ei permisissetis, delictum habere noluerit. Nam sociorum auxilia propter acerbitatem, atque injurias imperii nostri, aut ita inbecilla sunt, ut non multum nos juvare possint, aut ita alienata à nobis, ut nequè expectandum ab iis, nequè committendum is quidquam esse videatur. Regis Dejotari & voluntatem, & copias, quantæcumque sunt, nostras esse duco. Cappadocia est inanis. Reliqui reges, tyrannique nequè opibus satis firmi, nec voluntate sunt. Mihi in hac paucitate militum animus certè non deerit: spero, ne consilium quidem. Quid casurum sit, incertum est. Utinam salutem nostram consulere possimus: dignitati certè consulèmus. Valète,

ARGUMENTUM.

Expònit, quid in provincia, audito Parthorum adventu egerit ad invendam provinciam, & socios in fide continendos: addit de Ariobarzane Rege ab insidiis liberato.

M. T. C. Procòs. Cos. Præt. Trib. Pl. S. P. Q. R. S. D.
SI vos benè valètis, benè est: ego quidem valeo. Cum pridie Kalènd. Sext. in provinciam venissem, nequè maturiùs propter itinerium, & navigatio-

num difficultatē venīre potuīsem : maximē convenire officio meo , rei que pūb. conducere putāvī , parare ea , quæ ad exercitum , quæque ad rem militārem pertinērent. Quæ cum essent à me curā magis , & diligētia , quā facultate , & cōpia constitūta , nūntiique , & lītērae de bello à Parthis in provinciā Syriam illāto quotidie ferē afferēntur : iter mihi faciendū per Lycōniā , & per Isauros , & per Cappadōciā arbitrātus sum. Erat enim magna suspicio , Parthos , si ex Syria ēgredi , atque irrumpere in meam provinciā conarēntur , iter eos per Cappadōciā , quod eā maximē patēret , esse factūros. Itaque cum exercitu per Cappadōciā partem eam , quæ cum Cilīcia cōtinens est , iter fecit : castraque ad Cybīstra , quod oppidum est ad montem Taurum , locavi : ut Artuāsdes , Rex Armēnius , quocūmque animo esset , sciret , non procū à suis finibus exercitum P. Rom. esse , & Dejōtarum fidelissimum Regem , atque amicissimum reip. nostræ , maximē conjunctum habērem , hōminem , cujus & consilio , & opibus adjuvāri posset Resp. Quo cum in loco castra habērem , equitatumque in Cilīciam misissem , ut & meus adventus iis civitatibus , quæ in ea parte essent , nuntiātus firmiores animos hōminum faceret ; & ego maturē , quid agerētur in Syria , scire possem ; tempus ejus tridui , quod in iis castris morābar , in magno officio , & necessārio mihi ponēndum putāvī. Cum enim vestra auctōritas intercessisset , ut ego Regem Ariobarzānem , Eusēben , & Philoromæum tuērer , ejusque Regis salutē , & incolumitatē regni defendērem ; Regi , regnoque præsidiū essem : adjunxissetis que , salutē ejus Regis pōpulo , senātuique magnæ curæ esse , quod nullo umquā de Rege decretum esset à nostro ordine : existimāvi , me judicium ve-

strum ad Regem defēre debere , eique præsidiū meum , & fidem , & diligētiā polliceri , ut , quando salus ipsius , & incolumitas regni mihi commendata esset à vobis , diceret , si quid vellet. Quæ cum essem in consilio meo cum Rege locutus , initio ille oratiōnis suæ vobis maximas (ut debuit) deinde etiam mihi grātiās egit , quod ei permāgnū , & perhonorificū videbatur , senātui , pōpuloque Rom. tantæ curæ esse salutē suam , meque tantam diligētiā adhibere , ut & mea fides , & commendatiōnis vestræ auctōritas perspici posset. Atque ille primō (quod mihi maxīmæ lætitiæ fuit) itā mecum locutus est , ut nullas insidias neque vitæ suæ , neque regno diceret se aut intelligere fieri , aut etiam suspicari. Cum ei ego gratulatus essem , idque me gaudere dixissem , cohortatus , ut recordaretur casum illum intēritus patēni , & vigilantē se tueretur , atque admōnitu senātus consuleret salutē suæ ; tum à me discessit in oppidum Cybīstra. Pōstero autē die cum Ariarāthe , fratre suo , & cum patēnis amicis , majoribus natu , ad me in castra venit , perturbatusque , & flens , cum idem & frater faceret , & amici meam fidem , vestram commendatiōnem implorare cōepit. Cum admirarer , quid accidisset novi , dixit , ad se indicia manifestarum insidiarum esse delata , quæ essent antē adventum meum occultata , quod ii , qui ea patefacere possent , propter metum reticuisissent : eo autē tempore , spe mei præsidi , complures ea , quæ scirent , aucter ad se detulisse : in his amantissimum sui , summa pietate præditum , fratrem dicere ea , quæ is me quoque audiēte dicebat , se sollicitatū esse , ut regnare velle : id vivo fratre suo accidere non potuisse : se tamē antē illud tempus eam rem numquam in mediū propter periculi metum protulisse.

Quæ cum esset locûtus, mōnui regem, ut omnem diligentiam ad se conservandum adhiberet; amicosque in patris ejus fide, atquè judicio probatos hortatus sum, regis sui vitam, docti casu acerbissimo patris ejus, omni cura, custodiæque defenderent. Cum rex à me equitatum, cohortesque de exercitu meo postularet; etsi intelligebam vestro S.C. non modò posse me id facere, sed etiam debere: tamèn, cum respúb. postularet, proptèr quotidianos ex Syria nútrios, ut quamprimum exercitum ad Ciliciæ fines addúcerem: cumque mihi rex, patefactis jam insidiis, non egèrè exercitus pópuli Rom. sed posse se suis ópibus defendere videretur; illum cohortatus sum, ut in sua vita conservanda primùm regnare disceret: à quibus perspexis: et sibi insidias paratas, in eos uteretur jure régio, pœna afficeret eos, quos necesse esset, reliquos metu liberaret: præsidio exercitus mei ab eorum, qui in culpa essent, ad timorem, potiùs, quam ad contentiónem uteretur: fore autèm, ut omnes, quando S. C. nossent, intelligerent me regi, si opus esset, ex auctoritate vestra præsidio futurum. Ità confirmato illo, ex eo loco castra movi, & iter in Ciliciam facere institui: cum hac opinione è Cappadocia discederem, ut consilio vestro, casu incredibile, ac penè divino, regem, quem vos honorificentissimè appellassetis nullo postulante, quemque meæ fidei commendassetis, & cujus salutem magnæ vobis curæ esse decrevissetis, meus advéntus præsentibus insidiis liberasset. Quod ad vos à me scribi non aliénum putavi; ut intelligeretis ex iis, quæ penè accidérunt, vos multò antè, ne ea acciderent, providisse. Eoque vos studiosiùs feci certiores, quod in rege Ariobarzânè ea mihi signa videor virtútis, ingénii, fidei, benevolentiaque ergà vos perspexisse, ut non sine

caut-

cáusa tantam curam, diligentiamque in ejus vos salutem videámini contulisse. Valète.

ARGUMENTUM,

Scribit de rumóre Parthici belli, & habet excusationem, curæ publicè non scripserit.

M. T. C. Imp. M. Catóni S.D.

CUM ad me legati, missi ad Antióchio Commagénino, venissent in castra ad Iconium antè diem III. Non. Sept. iique mihi nuntiassent, regis Parthorum filium, quocum esset nupta regis Armeniorum soror, ad Euphratem cum maximis Parthorum copiis, multarumque prætereà gentium magna manu venisse, Euphratemque jam transire cœpisse: dicitque, Armenium regem in Cappadociam impetum esse facturum: putavi pro nostra necessitudine me hoc ad te scribere oportere. Publicè proptèr duas causas nihil scripsi: quod & ipsum Commagenum legati dicebant ad Senatum statim nuntios, literasque misisse: & existimabam M. Bibulum procós. qui circitèr id. Sex ab Ephésò in Syriam nâvibus profectus erat, quòd secundos ventos habuisset, jam in provinciam suam pervenisse: cujus litteris omnia certiora perlaturum iri ad Senatum putabam, mihi, ut in ejusmodi re, tantoque bello, maximæ curæ est, ut quæ copiis, & opibus tenere vix pôssumus, ea mansuetudine, & continentia nostra, sociorum fidelitate teneamus. Tu velim, ut consuèsti, nos absentes diligas, & defendas. Vale.

ARGUMENTUM.

Narrat, quæ in Provincia gesserit, pro quibus rebus à Catone petit, ut in Senatu supplicationes sibi decernat.

M.

M. T. C. Imp. M. Catóni S. D.

Summa tua auctoritas fecit, meumque perpetuum de tua singulari virtute iudicium, ut magni meae interesse putarem, & res eas, quas gessissem, tibi notas esse, & non ignorari à te, qua aequitate, & continentia tuerer socios, provinciamque administrarem. His enim à te cognitis, arbitrabar facilius me tibi, quae vellem, probaturum. Cum in provinciam pridie Kalend. Sext. venissem, & propter anni tempus ad exercitum mihi confestim esse eundem vidirem: biduum Laodicæ fui, deinde Apamæa quadriduum, triduum Synnâdis, totidem dies Philomeli. Quibus in oppidis cum magni conventus fuissent, multas civitates acerbissimis tributis, & gravissimis usuris, & falso aere alieno liberavi. Cumque autem adventum meum seditione quadam exercitus esset dissipatus, quinque cohortes sine legato, sine tribuno mil. denique etiam sine centurione ullo apud Philomelum consedisent, reliquus exercitus esset in Lycaonia: M. Annæo legato imperavi, ut eas quinque cohortes ad reliquum exercitum duceret, coactoque in unum locum exercitu, castra in Lycaonia apud Iconium faceret. Quod cum ab illo diligentèr esset actum, ego in castra ad VII. Kalend. Sept. veni: cum interea superioribus diebus ex S. C. & evocatorum firmam manum, & equitarum satis idoneum, & populorum liberorum, regumque sociorum auxilia voluntaria comparavissem. Interim cum, exercitu lustrato, iter in Ciliciam facere coepissem, Kal. Sep. legati à rege Commagæno ad me misi, pertumultuose, neque tamen non verè, Parthos in Syriam transisse nuntiaverunt: quo audito, vehementèr sum commotus cum de Syria, tum de mea provincia, de reliqua denique Asia. Itaque exercitum mihi ducendum per Cappa-

dociæ regionem eam quæ Ciliciam attingeret, putavi. Nam si me Ciliciam demissem, Ciliciam quidem ipsam propter montis Amanî naturam facile tenuissem, (duo sum enim aditus in Ciliciam ex Syria, quorum uterque parvis præsiidiis propter angustias intercludi potest: nec est quidquam Cilicia contra Syriam munitius) sed me Cappadocia movebat, quæ patet à Syria, regesque habet finitimos, qui etiam si sunt amici nobis, tamen apertè Parthis inimici esse non audent. Itaque in Cappadocia extréma, non longè à Tauro, apud oppidum Cybistra castra feci, ut & Ciliciam tuerer, & Cappadociam tenens, nova finitimorum consilia impedirem. Interea in hoc tanto motu, tantaque expectationi maximi belli, rex Dejotarus, cui non sine causa plurimum semper & meo, & tuo, & Senatus iudicio tributum est, vir cum benevolentia, & fide erga populum Roman. singulari, tum præsentia, magnitudine, & animi, & consilii, legatos ad me misit, se cum omnibus suis copiis in mea castra esse venturum. Cujus ego studio, officioque commotus, egi ei per litteras gratias: idque ut mutuaret, hortatus sum. Cum autem ad Cybistra, propter rationem belli quinque dies essem commoratus, regem Ariobarzanem, cujus salutem à Senatu te auctore commendatam habebam, presentibus insidiis, nec opinantem liberavi: neque solum ei salutis sui, sed etiam curavi, ut cum auctoritate regnaret. Metram & eum, quem tu diligentèr mihi commendaras, Athenæum, importunitate Athenaidis exilio multatus, maxima apud regem auctoritate, gratiaque constitui. Cumque magnum bellum in Cappadociam concitarètur, si sacerdos armis se (quod facturus putabatur) defenderet, adolescens & equitatu, & pedicatu, & pecunia paratus, & omnino iis, qui no-

vári aliquid volébant ; perféci , ut è regno ille discederet , rexque sine tumultu , ac sine armis , omni auctoritate aulæ communiãta , regnum cum dignitate obtinéreret . Intereã cognóvi multorum litteris , atquè nuntiis , magnas Parthórum cópias , & Arabum ad oppidum Antióchiam accessisse , magnumque eórum equitatum , qui in Cilíciã transisset , ab équitum meórum turnis , & à cohórtè prætória , quæ erat Epipháneæ præsidii causa , occisione occisum . Quare cum vidérem , à Cappadócia Parthórum cópias aversas non longè à finibus esse Cilíciæ , quàm pótui máximis itinéribus ad Amánum exercitum duxi . Quò ut veni , hostem ab Antióchia recessisse , Bibulum Antióchiæ esse cognóvi , Dejótaramque confestim , jam ad me venientem cum magno , & firmo equitatu , & peditatu , & cum omnibus suis copiis , certiórem feci , non vidéri esse causam , cur abésset à regno , meque ad eum , si quid fortè novi accidisset , statim litteras , nuntiosque misúrurum esse . Cumque eo ánimo venissem , ut utriusque provinciæ , si ità tempus ferret , subvenirem , tamèn id , quod jam antè statuéram vehementè interéssè utriusque provinciæ , pacáre Amánum , & perpétuum hostem ex eo monte tollere , ágere perrexi . Cumque me discédere ab eo monte simulássem , & alias partes Cilíciæ pétère , abéssemque ab Amáno iter unius diéi , & Castra apud Epipháneam fecissem ; ad iv. id. oct. cum advesperásceret , expedito exercitu ità noctu iter feci , ut ad iii. id. oct. cum lucésceret , in Amánum ascenderem : distribútisque cohórtibus , & auxiliis , cum aliis Quintus frater legátus mecum simul , aliis C. Pontínio legátus , reliquis M. Annéjus , & L. Tulléjus legáti præssent , plerosque , nec opinátes opprésimus , qui occisi , captique sunt , interclúsi fuga . Eránam autèm , que

fuit

fuit non vici instar , sed urbis , quod erat Amáni caput , itémque Sepyram , & Commórim , acriter , & diù pugnantibus , Pontínio illam partem Amáni tenente , ex antelucáno tempore usquè ad horam diéi decimam magna multitudinè hostium occisa , cepimus : castéllaque sex capta , complúra incendimus . His rebus ità gestis , castra in radicibus Amáni habuimus apud Aras Alexandri quadrídum : & in reliquiis Amáni deléndis , agrisque vastándi (quæ pars ejus montis meæ provinciæ est) id tempus omne consumpsimus . Conféctis his rebus , ad oppidum Eleutherocílicum Pindenisso exercitum adduxi . Quò cum esset altissimo , & munitissimo loco , ab iisque incoleretur , qui ne régibus quidem unquam paruisent , cum & fugitivos reciperent , & Parthórum adventum acerrimè expectarent ; ad existimatióem impérii pertinere arbitratus sum , comprimere eórum audáciam , quò facilius étiam caterórum animi , qui aliéni essent ab império nostro , frangerentur . Vallo , & fossa circumdedi : sex castéllis , castrisque máximis sepsi : ággere , vineis , túrribus oppugnávi : ususque torméntis multis , multis sagittáriis , magno labore meo , si ne ulla moléstia , sumpruve sociórum , séptimo quinquagesimo die rem conféci , ut omnibus partibus urbis disturbátis , aut incénsis , compúlsi in potestatem meam pervenirent . His erant finítimi pari scélere , & audácia , Tibarèni . Ab his , Pindenisso capto , ósides accépi : exercitum in hybérnia dimisi . Quintum fratrem negotio præpósi , ut in vicis , aut captis , aut malè pacatis exercitus collocarétur . Nunc velim tibi sic persuádeas , si de his rebus ad Senatúm relátum sit , me existimatúrurum summam mihi laudem tribútam , si tu honórem meum senténcia tua comprobáris . Idque etsi talibus de rebus gravissimos homines & re-

ga-

gare solere, & rogari scio, tamen admonendum potius te à me, quam rogandum puto. Tu es enim is, qui me tuis sententiis sapissimè ornasti, qui oratione, qui prædicatione, qui summis laudibus in Senatu, in concionibus ad coelum extulisti: cujus ego semper tanta esse verborum pondera putavi, ut uno verbo tuo cum mea laude conjuncto, omnia consequi me arbitrarer. Te denique memini, cum cuidam clarissimo, atque optimo viro supplicationem non decerneres, dicere, te decreturum, si referretur ob eas res, quas is consul in urbe gessisset. Tu idem mihi supplicationem decrevisti togato, non, ut multis, republica benè gesta, sed, ut nemini, republica conservata. Mitto, quod invidiam, quod pericula, quod omnes meas tempestates & subieris, & multò etiam magis, si per me licuisset, subire paratissimus fueris. Quod denique inimicum meum, tuum inimicum putaris, cujus etiam interitum, ut facile intelligerem, mihi quantum tribueres, Milonis causa in Senatu defendenda approbaris. A me autem hæc sunt profecta, quæ ego in beneficii loco non pono, sed in veri testimonii, atque judicii: non ut præstantissimas tuas virtutes tacitus admirarer, (quis enim id non facit?) sed in omnibus orationibus, sententiis, dicendis, causis agendis, omnibus scriptis, Græcis, Latinis, omni denique varietate litterarum mearum, te non modò iis, quos vidissemus, sed iis, de quibus audissemus, omnibus anteferrem. Quæres fortassè quid sit, quod ego hoc nescio, quid gratulationis, & honoris à Senatu tanti æstimem. Agam jam tecum familiariter, ut est & studiis, & officiis nostris mutuus, & summa amicitia dignum, & necessitudine etiam paterna. Si quisquam fuit umquam remotus, & natura, & magis etiam (ut mihi quidem sentire videor) ra-

tionè, atque doctrina, ab inani laude, & sermonibus vulgi, ego profectò is sum. Testis est consulatus meus; in quo, sicut in reliqua vita, fateor ea me studiosè secutum, ex quibus vera gloria nasci posset; ipsam quidem gloriam per se nunquam putavi expectandam. Itaque & provinciam ornata, & spem nondubiam triumphu neglexi. Sacerdotium denique, cum (quemadmodum te existimare arbitror) non difficile consequi possem, non appetivi. Idem post injuriam acceptam (quam tu reipublicæ calamitatem, semper appellas, meam non modò calamitatem, sed etiam gloriam) studui, quam ornatissima Senatus, populi que Romani de me judicia intercédere. Itaque & augur postea fieri volui, quod antea neglexeram: & eum honorem, qui à Senatu tribui rebus bellicis solet, neglectum à me olim, nunc mihi expectandum puto. Huic meæ voluntati (in qua inest aliqua vis desiderii, ad sanandum vulnus injuriæ) ut faveas, adjutorque sis, quod paulò antè me negaram rogaturum, vehementer te rogo: sed ita, si non jejunum hoc nescio quid, quod ego gessi, & contemnendum videbitur, sed tale, atque tantum, ut multi nequaquam paribus rebus honores summos à Senatu consecuti sint. Equidem etiam mihi illud animadvertisse videor, (scis enim quam attentè te audire solem) te non tam res gestas, quam mores, instituta, atque vitam imperatorum spectare solere in habendis, aut non habendis honoribus. Quod si in mea causa considerabis, reperies me exercitu imbecillo contra metum maximi belli firmissimum præsidium habuisse æquitatem, & continentiam. His ego subsidiis ea sum consecutus, quæ nullis legionibus consequi potuissem: ut ex alienissimis sociis amicissimos, ex infidelissimis firmissimos redderem, animosque

novarum rerum expectatione suspensos, ad veteris imperii benevolentiam traducerem. Sed nimis haec multa de me, praesertim ad te, a quo uno omnium sociorum querelae audiuntur: cognosces ex iis, qui meis institutis se recreatos putant. Cumque omnes uno propere consensu de me apud te ea, quae mihi optatissima sunt, praedicabunt: tum duae maximae clientelae tuae, Cyprus insula, & Cappadociae regnum, tecum de me loquentur: puto etiam regem Dejotarum, qui uni tibi est maxime necessarius. Quae si etiam majora sunt, & omnibus saeculis pauciores viri reperti sunt, qui sunt cupiditates, quam qui hostium copias vincerent; est profecto tuum, cum ad res bellicas haec, quae rariora, & difficiliora sunt, genera virtutis adjunxeris, ipsas etiam illas res gestas justiores esse, & majores putare. Extrimum illud est, ut quasi diffidens rogationi meae, philosophiam ad te alligem: qua nec mihi charior ulla umquam res in vita fuit, nec hominum generi majus a Diis munus ullum est datum. Haec igitur, quae mihi tecum communis est, societas studiorum, atque artium nostrarum (quibus a pueritia dediti, ac devincti, soli prope modum nos Philosophiam illam veram, & antiquam, quae quibusdam otii esse, ac desidiae videtur, in forum, atque in rempublicam, atque in ipsam aciem penes deduximus) tecum agit de mea laude: cui negari a Catone fas esse non puto. Quamobrem sic tibi persuadeam velim, si mihi tua sententia tributus honos ex meis litteris fuerit, me existimaturum cum auctoritate tua, tum benevolentia erga me, mihi, quod maxime cupierim, contigisse. Vale.

ARGUMENTUM.

Probat suum consilium de bello civili non renovando.

M. Cato M. Ciceroni Imp. S. D.

QUOD & respub. me, & nostra amicitia hortatur; libenter facio, ut tuam virtutem, innocentiam, diligentiam cognitam in maximis rebus domi togati, armati foris, pari industria administrari gaudeam. Itaque, quod pro meo judicio facere potui, ut innocentia, consilioque tuo defensionem provinciam, servatum Ariobarzani cum ipso rege regnum, sociorum revocatum ad studium imperii nostri voluntatem, sententia mea, & decreto laudarem, feci. Supplicationem decretam, si tu, qua in re nihil fortuito, sed summa tua ratione, & continentia reipub. provisum est, Diis immortalibus gratulari nos, quam tibi referre acceptum mavis, gaudeo. Quod si triumphum praerogativam putas supplicationem, & idcirco casum potius, quam te, laudari vis: neque supplicationem sequitur semper triumphus, & triumpho multo clarius est, Senatum judicare, potius mansuetudine, & innocentia imperatoris provinciam, quam vi militum, aut benignitate Deorum, retentam, atque conservatam esse: quod ego mea sententia censebam. Atque haec ego idcirco ad te contra consuetudinem meam pluribus scripsi, ut, quod maxime volo, existimes, me laborare, ut tibi persuadeam, me & voluisse de tua majestate, quod amplissimum sum arbitratus, & quod tu maluisti, factum esse gaudere. Vale, & nos dilige, & instituto itinere severitatem, diligentiamque sociis, & reipublicae praesta.

ARGUMENTUM.

Expōnit, extima cum Catōnis laude quāntam voluptatem

capere ex ejus sententia, & ex gratulatione litterarum: petitque ut sibi in adipiscendo triumpho adiutor sit, aut salutem, si adipiscatur, gaudeat.

M. T. C. Catoni S. D.

Lætus sum laudari me (inquit Hector, opinor apud Nævium) abs te, pater, laudato viro. Ea est enim profecto jucunda laus, quæ ab iis proficitur, qui ipsi in laude vixerunt. Ego verò vel gratulatione litterarum tuarum, vel testimoniis sententiæ dictæ, nihil est, quod me non assecutum putem. Idque mihi tum amplissimum, tum gratissimum est, te libenter amicitiam dedisse, quod liquidò veritatis dares, & si non modò unus, verùm etiam multi Cato- nes essent in civitate nostra, in qua unum extitisse mirabile est, quem ego currum aut quàm lauream cum tua laudatione conferrem? nam ad meum sensum, & ad illud sincèrum, ac subtile judicium nihil potest esse laudabilius, quàm ea tua oratio, quæ est ad me perscripta à meis necessariis. Sed causam meæ voluntatis (non enim dicam cupiditatis) exposui tibi superioribus litteris. Quæ etiamsi parùm justà tibi visa est, hanc tamèn habet rationem, ut non nimis concupiscendus sit honos, sed tamèn, si deferatur à Senatu, minime aspernandus esse videatur. Spero autèm, illum ordinem, pro meis ob rempúb. suscepis laboribus, me non indignum honore, usitato præsertim, existimaturum. Quod si ita erit, tantum ex te peto, quod amicissimè scribis, ut, cum tuo judicio, quod amplissimum esse arbitraris, mihi tribueris, si id, quod maluerò, acciderit, gaudeas. Sic enim fecisse te, & sensitse, & scripsisse video: resque ipsa declarat, tibi illum honorem nostrum supplicationis fuisse jucundum, quod scribendo affuisti. Hæc enim S. C. non ignoro ab amicissimis ejus, cujus de honore agitur,

scri-

scribi solere. Ego, ut spero, te propedièm videbo: atque utinàm repúb. meliøre, quam timeo. Vale.

ARGUMENTUM.

Gratulatur Marcèllo de fratre patruele, Consule designato: petitque ab eo, ut sibi quamprimum ànno impèto finito, successorem mittatur.

M. T. C. Procòs, M. Marcèllo Cos. S. D.

TE & pietatis in tuos, & animi in rempúblicam, & clarissimi, atque optimi consulatus, C. Marcèllo consule factò, fructum cœpisse, vehementer gaudeo. Non dubito, quid præsentès sentiant: nos quidem longinqui, & à te ipso misi in ultimas gentes, ad cœcum meherculè te tollimus verissimis, ac justissimis laudibus. Nam cum te à puericia tua unice dilexerim, tuque me in omni genere sempèr amplissimum esse & volueris, & judicaris: tamèn hoc vel tuo factò, vel pòpuli Romani de te judicio, multò acrius, vehementiusque diligo; màximaque læticia afficior, cum ab hominibus prudentissimis, virisque optimis, omnibus dictis, factis, stúdiis, institutis vel me tui similem esse audio, vel te mei. Unum verò si addis ad præclarissimas res consulatus tui, ut aut mihi succedat quamprimum aliquis, aut ne quid accedat temporis ad id, quod tu mihi & S. C. & lege finistis omnia me per te consecutum putabo. Cura, ut váleas, & me absèntem diligas, atque defendas. Quæ mihi de Parthis nuntiata sunt; quia non putabam, à me etiam nunc scribènda esse publicè, propterea ne pro familiaritate quidèm nostrà volui ad te scribere; ne cum ad consulem scripsissem, publicè vidèrè scripsisse. Vale.

ARGUMENTUM.

C. Marcèllo de Consulatu gratulatur suamque illi dignitatem commendat.

M. T. C. Procós. Marcèllo Cós. Des. S. D.

Maximá sum lætítia afféctus, cum audívi, te cónsulem factum esse: eúmque honórem tibi Deos fortunáre volo, atquè à te pró tuá, puréntisque tui dignitatè administrári. Nam cum te sempèr diléxi, amávi que, quòd mei amantíssimum cognóvi in omni varietatè rerum meárum, tum patris tui plúribus beneficiis, vel defénsus trístibus tempóribus, vel ornátus secúndis, necesse est, ut & sim totus vester, & esse débeam: cum præsertim matris tuæ, gravíssimæ, atquè óptimæ foemínæ majóra ergá salutem, dignitatè que meam stúdia, quam erant à mulièrè postulánda, perspéxerit. Quaproptèr à te peto majórem in modum, ut me abséntem diligas, atquè deféndas. Vale.

ARGUMENTUM.

Gratulatur C. Marcèllo de filio Cónsule factò: erat autém Collega Cicerónis in augurátis: at libros quovè de jure augurátis composuít lib. 2. de Divin. & Carisius.

M. T. C. Procós. C. Marcél. Collégæ S. D.

MArcéllum tuum cónsulem factum, teque ea lætítia afféctum esse, quam maximè optásti, mirum in modum gáudeo: idque cum ipsíus cáusa, tum quòd te ómnibus fecundíssimis judício rebus digníssimum cujus ergá me singulárem benevoléntiam vel in labóre meo, vel in honóre perspéxi: totam denique domum vestram vel salutis, vel dignitatís meæ studio-síssimam, cupidíssimamque cognóvi. Quare grátum mihi féceris, si uxóri tuæ Júnix, gravíssimæ, atquè óptimæ foemínæ, meis verbis eris gratulátus. Ad te id, quod

quod consuésti, peto, me abséntem diligas, atquè deféndas. Vale.

ARGUMENTUM.

Commendat studiosè suam existimatióem Cónsuli Marcèllo in supplicatióne decernènda.

M. T. C. Imp. Marc. C. F. Cós. S. D.

QUandò id accidit, quòd mihi maximè fuit optátum, ut ómnium Marcellórum, Marcellinórum étiam (miríficus enim géneris, ac nóminis vestri fuit ergá me sempèr ánimus) quandò ergò itá accidit, ut ómnium vestrum stúdio tuus cónsulátus satisfácere posset, in quem meæ res gestæ, lausque, & honor eárum potíssimum incidèret; peto à te id, quòd facíllimum factu sit non aspernánte, (ut confido (Senátu, ut quam honoríficentíssimum S. C. lítteris meis recitatís, faciéndum cures. Si mihi tecum mínus esset, quam est cum tuis ómnibus: allegárem ad te illos, à quibus intélligis, me præcipuè diligi. Patris tui beneficia in me sunt amplíssima, nequè enim salúri meæ, nequè honóri amíciór quisquam dici potest: frater tuus quánti me faciat, sempèrque fécerit esse hómínem, qui ignóret árbítror néminem: domus tua denique tota me sempèr ómnibus summis officiis prosecúta est. Nequè verò tu in me diligèndo tuíquam concessísti tuórum. Quare à te peto majórem in modum, ut me per te quam ornátíssimum velis esse, meamque & in supplicatióne decernènda, & in cæteris rebus existimatiónem satis tibi esse commendátam putes. Vale.

ARGUMENTUM.

Agit grátias Cónsuli Marcèllo, quòd supplicatiónem sibi detúverit.

M. T. C. Imp. C. Marcél. Cós. S. D.

QUANTA tibi curæ meus honos fuerit, & quam idem extiteris cónsul in me ornando, & amplificando, qui fueras semper cum parentibus tuis, & cum tota domo, etsi res ipsa loquebatur, cognovi tamèn ex meorum omnium litteris. Itaque nihil est tantum, quod ego non tuâ causâ debeam, facturusque sim cum studiose, tum libenter. Nam magni interest, cui debeas. Debere autem nemini malui, quam tibi: cui me cum stúdia commúnia, beneficia patrerna, tuaque jam antè conjúnerant: tum accedit, mea quidèm sententia máximum vinculum, quod ita remp. geris, atque gessisti (qua mihi charius nihil est) ut quantum tibi omnes boni debeant, quò minus tantumdem ego unus debeam, non recusem. Quamobrem tibi velim ii sint exítus, quos mereris, & quos fore confido. Ego si me navigatio non morabitur (quæ incurrébat in ipsos Etésias) propediem te, ut spero, vidébo. Vale.

ARGUMENTUM.

Granulatur de Consulatu & petique, ut operam det, ne quæ tibi temporis ad ann. un. provinciæ tibi minus addatur.

M. T. C. Imp. L. Paulo Cós. Des. S. D.

ETSI mihi numquam fuit dubium, quin te populus Rom. pro tuis summis in temp. meritis, & pro amplissima familiæ dignitate, summo stúdio cundis suffragiis cónsulem facturum esset: tamèn incredibile lætitia sum affectus, cum id mihi nuntiatum est: eumque honorem tibi deos fortunare volo, à tequæ ex tua, majorumque tuorum dignitate administrari. Atque utinam præsens illum diem mihi optatissimum videre potuissem, proque tuis amplissimis ergà me

stúdiis, atque beneficiis tibi operam meam, stúdiisque navare. Quam mihi facultatem, quando hic nec opinatus, & improvisus provinciæ casus eripuit: tamèn, ut te cónsulem remp. pro tua dignitate gerentem videre possim, magnoperè à te peto, ut operam des, efficias, ne quid mihi fiat injuriæ, neve quid temporis ad meum annum munus accédât. Quod si feceris, magnus ad tua pristina ergà me stúdia cummulata accédet. Vale.

ARGUMENTUM.

Petit ut de suis rebus gestis, quam honorificentissimè decernendum curet, suamque illi vitam ceteris in rebus existimatione commendat.

M. T. C. Imp. Paulo S. D.

MAXIMÈ mihi fuit optatum, Romæ esse tecum, multas ob causas, sed præcipuè, ut & in petendo, & gerendo, consulatu meum tibi debitum stúdiū perspícere posses. Ac petitionis quidèm tuæ ratio mihi sèmpèr fuit explorata, sed tamèn navare operam volébam. In consulatu verò cupio equidèm te minus habere negotii: sed molestè fero, me cónsulem tuum stúdiū adolescentis perspexisse, te meum, cum id ætatis sim, perspícere non posse. Sed ita fato nescio quo contigisse arbitror, ut tibi ad me ornandum sèmpèr detur facultas, mihi ad remunerandum nihil suppetat præter voluntatem. Ornasti consulatum, ornasti réditum meum: incidit meum tempus rerum gerendarum in ipsum consulatum tuum. Itaque, cum & tua summa amplitudo, & dignitas, & meus magnus honor, magnaque existimatio postulare videatur, ut à te plúribus verbis conténdam, ac petat, ut quam honorificentissimum S. C. de meis rebus gestis faciendum cures: non audeo vehementer

à te contendere, ne aut ipse tuæ perpétuæ consuetudinis ergà me oblitus esse videar, aut te oblitum putem. Quare; ut te velle arbitror, ita faciam: atque ab eo, quem omnes gentes sciunt de me optimè meritum, breviter petam. Si alii consules essent, ad te potissimum, Pàule mitterem, ut eos mihi quam amicissimos redderes: nunc cum tua summa potestas, summaque auctoritas, notaque omnibus nostra necessitudo sit, vehementer te rogo: ut & quam honorificentissimè cures, decernendis de meis rebus gestis, & quam celerrimè. Dignas res esse, & honore, & gratulatione, cognosces ex iis litteris, quas ad te, & ad collegam, & senatum publicè misi: omniumque mearum reliquarum rerum, maximeque existimationis meæ procuracionem susceptam velim habeas: in primisque tibi curæ sit, quod abs te superioribus quoque litteris petivi, ne mihi tempus prorogetur. Cupio te consulem videre, omniaque, quæ spero, cum absens, tum etiam præsens, te consule, assequi. Vale.

ARGUMENTUM.

Significat se ea facturum Fábii causa, quæ Cássius rogavit; dolet se Cássium non vidisse ad Urbem ex Provincia redeuntem, rogat, ut operam det, ne quid sibi ad annuam Provinciam temporis prorogetur.

M. T. C. C. Cássio Proquæst. S. D.

M. Fábium quod mihi amicum tua commendatione das, nullum in eo facio quæstum. Multi enim anni sunt, cum ille in arc meo est, & à me diligitur propter summam suam humanitatem, & observantiam. Sed tamen, quod te ab eo egregiè diligenti sensi, multo amicior ei sum factus. Itaque quamquam profecerunt litteræ tuæ, tamen aliquantò plus commendationis apud me habuit animus ipsius ergà

te

te mihi perspectus, & cognitus. Sed de Fábio faciemus studiosè, quæ rogas. Tu multis de causis vellem me convenire potuisses: primum, ut te, quem jamdiu plurimi facio, tanto intervállo vidèrem: deinde, ut tibi, quod feci per litteras, possem præsens gratulari, tum, ut quibus de rebus vellèmus, tu tuis, ego meis, inter nos communicarèmus: postremò, ut amicitia nostra, quæ summis officiis ab utroque culta est, sed longis intervallis temporum incorruptam consuetudinem habuit, confirmaretur vehementius. Id quando non accidit, utemur bono litterarum, & eadem ferè absentes, quæ si coram essèmus, consequemur. Unus scilicet ille fructus, qui in te videndo est, percipi litteris non potest: alter gratulationis est, is quidem exilior, quam si tibi, te ipsum intuens gratularer: sed tamen & feci antè, & facio nunc, tibi que cum pro rerum magnitudine, quas gessisti, tum pro opportunitate temporis gratulor, quod te de provincia decedentem summa laus, & summa gratia provincie prosecuta est. Tertium est, ut id, quod de nostris rebus coram communicassèmus inter nos, conficiamus idem litteris. Ego ceterarum rerum causa tibi Romam properandum magnoperè censeo. Nam & ea, quæ reliqui tranquilla de te erant: & hac tua recentè victoria tanta clarum adventum tuum fore intelligo. Sed, si quæ sunt onera tuorum; tanta sunt, ut ea sustinere possis, propra; nihil tibi erit lautius, nihil gloriosius: sin majora, considera, ne in alienissimum tempus cadat adventus tuus. Hujus rei totum consilium tuum est: tu enim scis, quid sustinere possis. Si potes, laudabile, atque populare est: sin planè non potes, absens hominum sermones facilius sustinèbis. De me autem idem tecum his ago litteris, quod superioribus egi, ut omnes tuos nervos in eos contendas,

das, ne quid mihi ad hanc provinciam, quam & senatus, & populus annuam esse voluit, temporis prorogetur. Hoc à te ita contendo, ut in eo fortunas meas positas putem. Habes Paulum nostrum nostri cupidissimum est Cúrio: est Furnius. Sic velim enitare, quasi in eo sint mihi omnia. Extrémum illud est de iis, quæ proposueram, confirmatio nostræ amicitiae: de qua pluribus verbis nihil opus est. Tu puer me appetisti: ego autem semper ornamento te mihi fore duxi. Fuisti etiam praesidio tristissimis meis temporibus. Accessit post tuum discessum familiaritas mihi cum Bruto tuo maxima. Itaque in vestro ingenio, & industria mihi plurimum & suavitatis, & dignitatis constitutum puto. Id tu, ut tuo studio confirmes, te vehementer rogo, litterasque ad me & continuo mittas, & cum Romam veneris, quam sapissimè. Vale.

ARGUMENTUM.

Probat suum consilium de bello civili non renovando.

M. T. C. Cassio S. D.

ETSI uterque nostrum, spe pacis, & odio civilis sanguinis, abesse à belli pertinacia voluit: tamen, quando ejus consilii princeps ego fuisse videor, plus fortasse tibi prestare ipse debeo, quam à te expectare. Etsi, ut sæpe soleo tecum recordari, sermo familiaris meus tecum, & item tecum tuus adduxit, utrumque nostrum ad id consilium, ut uno praelio putarémus, si non totam causam, ac certè nostrum judicium definiri convenire. Neque quisquam hanc nostram sententiam verè umquam reprehendit, praeter eos, qui arbitrântur, melius esse deleri omninò repúb. quam imminutam, & debilitatam manere. Ego autem ex interitu ejus nullam spem scilicet mihi proponèbam, ex reliquis magnam. Sed ea sunt con-

se-

secuta, ut magis mirum sic accidere illa potuisse, quam nos non vidisse ea futura, nec cum homines essèmus, divinare potuisse. Equidem fateor, meam conjecturam hanc fuisse, ut illo quasi quodam fatali praelio factò, & victores communi salutì consulere vellent, & victis suæ. Utrumque autem positum esse arbitrabar in celeritate victoris. Quæ si fuisset, eandem clementiam experta esset Africa, quam cognovit, Asia, quam etiam Achaja, & (ut opinor) ipso legato, ac deprecatore. Amissis autem temporibus, quæ plurimum valent, praesertim in bellis civilibus, interpositus annus alios induxit, ut victoriam sperent, alios, ut ipsam vinci contemnerent. Atque horum malorum omnium culpam fortuna sustinet. Quis enim aut Alexandri belli tantam moram huic bello adjunctum iri, aut nescio, quem istum Pharnacem Asiae terrorem illatum putaret? nos tamen in consilio parati, casu dissimili usi sumus. Tu enim eam partem petisti, ut & consiliis interesses, & (quod maximè curam levat) futura animo prospicere posses: ego, qui festinavi, ut Casarem in Italia vidèrem, (sic enim arbitràmur) eumque, multis honestissimis viris conservatis, redeuntem, ad pacem currentem (ut ajunt) incitarem, ab illo longissimè, & absum, & absui: versor autem in gemitu Italiae, & in urbis miserimis querelis: quibus aliquid opis fortasse ego pro mea, tu pro tua, pro sua quisque parte, ferre potuisset, si auctor affuisset. Quare velim pro tua erga me perpetua benevolentia scribas ad me, quid videas, quid sentias, quid expectandum, quid agendum nobis existimes. Magni erunt mihi tuæ litteræ: atque utinam primis illis, quas Luceria miseris, paruissem. Sine ulla enim molestia dignitatem meam retinuissem. Vale.

AR-

ARGUMENTUM.

Jocatur in opiniones Epicureorum, id est in ipsum Cássium, qui Epicuri sectam sequi cœperat.

M. T. C. Procós. Cássio S. D.

PUTO te jam suppedere, cum hæc te tertia jam epistola antè opprèssit, quam tu schedulam, aut litteram. Sed non urgeo: longiores enim expectabo, vel potius exigam. Ego, si semper habèrem, cui darem, vel ternas in hora darem. Fit enim nescio quid, ut quasi coram adesse videare, cum scribo aliquid ad te: nequè id, ut dicunt tui amici novi, qui putant etiam spectris Catiànìs excitari. Nam, ut te fugiat, Catius Insuber Epicureus, qui nuper est mortuus, quæ ille Gargettius, & jam antè Democritus, hic spectra nòminat. His autem spectris etiamsi oculi possent feriri, quòd cum velis ipsa accurrunt; animus qui possit, Ego non video. Doccas tu me oportebit, cum salvus vèneris, in mea ne potestate sit spectrum tuum, ut simul ac mihi collibitum si de te cogitare, illud occurrat. Nequè solum de te, qui me hæres in medullis: sed, si insulam Britanniam cœpero cogitare, ejus mihi advolabit ad pectus? sed hæc posterius. Tanto enim te, quo animo accipias. Si enim stomachabere, & molestè feres, plura dicemus, postulabimusque, ex qua hæresi vi hominibus armatis dejectus sis, in eam restituare. In hoc interdicto non solet addi, in hoc anno. Quarè si jam biennium, aut triennium est, cum virtuti nuntium remisisti, delinitus illecebris voluptatis, in integro res nobis erit. Quamquam quicum loquor? cum uno fortissimo viro: qui posteaquam forum attigisti, nihil fecisti nisi plenissimum amplissimæ dignitatis. In ista ipsa metuo, ne plus nervorum sit, quam ego putarim, si

mo-

modò eam tu probas. Quid tibi in mentem venit, in-
quies, quia nihil habebam aliud, quòd scriberem:
de rep. enim nihil scribere possum, Nequè enim,
quòd sentio, libet scribere. Vale.

ARGUMENTUM.

Queritur de tabellariorum importunitate: scribit de Sylle morte, de rumoribus Hispanici belli de Pansa, de Cássii commemoratione Brundisina.

M. T. C. Cássio S. D.

PRæposteros habes tabellarios: etsi me quidem non offèndunt; sed tamèn, cum à me discèdunt, flagitant litteras. Cum ad me veniunt, nullas afferunt: atquè id ipsum facerent commodius, si mihi aliquid spatii ad scribendum darent: sed petasati veniunt: còmites ad portam expectare dicunt. Ergò ignoscas; alteras habèbis, has breves: sed expecta. Etsi quid ego me tibi purgo, cum tui ad me inanes veniant, ad te cum epistolis revertantur? Nos hìc (tamen ad te scribam aliquid) P. Syllam patrem mortuum habebamus. Alii à latronibus, alii cruditate dicebant: populus non curabat; combustum enim esse constabat. Hoc tu pro sapientia tua feres æquo animo. Quamquam amissimus. Cæsarem putabant molestè latrum verentem, ne hasta refrixisset. Minderius Marcèllus, & Attius pigmentarius valdè gaudèbant, se adversarium perdidisse. De Hispania novi nihil; sed expectatio valdè magna, rumores tristiores. Pansa noster paludatus ad III. Kalènd. Jan. profectus est, ut quisvis intelligere posset, id, quòd tu nuper dubitare cœpisti, esse. Nam, quòd multos miseriis levavit, & quòd se in his malis hominem præbuit; mirabilis eorum virorum bonorum benevolentia prosecuta est. Tu quòd adhuc Brundisii moratus es, valdè probo, & gaudè-

deo.

deo. Et meherculè puto , te sapientèr facturum , si fueris. Nobis quidèr , qui te amamus , erit gratum. Et amabo te , cum dabis posthàc àliquid domum litterarum , meì memineris. Ego numquam quemquam ad te , cum sciam sine meis litteris ire patiàr. Vale.

ARGUMENTUM.

Excusat brevitàem epistole festinàtione tabellàrii ; scribit de statu Reip. de Hispania , de Cassii abentia.

M. T. C. Cássio S. D.

Longior epistola fuisset , nisi eo ipso tempore petita esset à me , cum jam irètur ad te : longior etiam , si àliquem habuisset. Nam sine periculo vix possumus. Ridere igitur (inquires) possumus. Non meherculè facillimè : verumtamèn àliam aberrationem à molèstis nullam habemus. Ubi igitur (inquires) philosophia ? tua quidèr in culina : mea molèstia est. Pudet enim servire. Itaque facio , me àlias res agere , ne convitium Platónis audiam. De Hispania nihil adhuc certi. Nihil omninò novi. Te abesse , mea causa molèstè fero , tua gaudeo. Sed flagitat tabellarius. Valèbis igitur , meque , ut à púero fecisti , amabis.

ARGUMENTUM.

Respondet ad duas epistolas , quæ antè proximam superiorem leguntur , maximè autèm Epicurum , & Epicureos , quorum ipse in número erat , à studio virtutis , & justitiæ laudat.

Cássius Ciceróni S. D.

Non meherculè in hac mea peregrinatione quidquam libentiùs facio , quam scribo ad te. Videor enim cum præsente loqui , & joculari. Nec tamèn hoc usu venit propter spectra Catiana : pro quo tibi próxima epistola tot rusticos bróicos régeram , ut

Ca-

Cátium Athénis natum esse dicas. Pansam nostrum secundà voluntate hóminum paludatum ex urbe exisse , cum ipsius causa gaudeo , tum meherculè etiam omnium nostrum. Spero enim homines intellectúros , quantò sit omnibus ódio crudelitás , & quantò amóri próbitas , & cleméntia : atque ea , quæ maximè mali petant , & concupiscant , ad bonos pervenire. Ipse enim Epicúrus , à quo omnes Cátii , & Amasínii , mali verborum intérpretes , proficiscuntur , dicit. Itaque & Pansa , qui séquitur , virtutem rétinet , & ii , qui à nobis vocantur , sunt omnesque virtutes & colunt , & rétinent. Itaque Sylla (cujus judicium probare debémus) cum dissentire philosophos videret , non quæsivit , quid bonum esset , & omnia bona coémít. Cujus ego mortem forti meherculè animo tuli. Nec tamèn Cæsar diutiùs nos eum desiderare patiétur. Nam habere damnatos , quos pro illo nobis restituat : nec ipse sectorem desiderabit , cum filium viderit. Nunc , ut ad rempúblicam rédeam , quid in Hispaniis geratur , rescribe. Péream , nisi sollicitus sum. Ac malo veterem , & cleméntem Dóminum habere , quam novum , & crudélem experiri. Scis , quomodo crudelitatem , virtutem putet. Scis , quam se sempèr à nobis derisum putet. Véreor , ne nos rusticè gládio velit. Quid fiat , si me diligis , rescribe. Hui , quam velim scire , utrùm ista sollicito ánimo , an soluto legas. Sciam enim eòdem tempore , quid me facere opórteat. Ne longior sim , vale , & me , ut facis , ama. Si Cæsar vicit , celeritèr me expècta.

ARGUMENTUM.

Scribit , se ad illum mittere librum suum , De perfectò Oratore : laudat in Sabina gente fidem , & probitatem : petit ab eo creberrimas litteras.

M.

M. T. C. C. Trebónio S. D.

O Ratorem meum (sic enim inscripsi) Sabino tuo commendavi. Natio me hominis impulit, ut ei rectè putarem. Nisi fortè candidatòrum licèntia hic quoquè usus hoc subito cognòmen arripuit. Etsi modèstus ejus vultus, sermoque constans habère quiddam à Cúribus videbatur. Sed de Sabino satis. Tu, mi Trebóni, quandò ad amòrem meum aliquántulum discedens addidisti, quò tolerabiliùs feramus igniculum desidèrii tui, crebris nos lítteris appellato, atque ità, si idem fiet à nobis. Quamquam duæ causæ sunt, cur tu frequentior in isto officio esse débeas, quàm nos: primùm, quòd olim solèbant, qui Romæ erant, ad provinciáles amicos de repúb. scribere: nunc tu nobis scribas oportet: res enim pública istic est: deindè, quòd nos aliis officiis tibi absenti satisfacere possumus; tu nobis, nisi lítteris non video, qua te alia satisfacere possis. Sed cætera scribes ad nos postea. Nunc hæc primò cupio cognoscere; iter tuum cujusmodi sit; ubi Bruum nostrum videris; quandiù simul fiteris: deindè cum processeris longiùs de bellicis rebus de toto negotio: ut existimare possimus, quo statu simus. Ego tantum me scire putabo, quantum ex tuis lítteris habèbo cognitum. Cura, ut váleas, meque ames amòre illo tuo singulari. Vale.

A R G U M E N T U M.

Rogat, ut sui absèntis desidèrium crebris, & longis epistolis leniat; enúmerat Trebónii ergà se officia: expònit de Calvo jam mórtuo, quid sentiat.

M. T. C. Trebónio S. D.

ET epístolam tuam legi libentèr, & librum libentissimè, sed tamèn in ea voluptate hunc accèpi dolòrem, quòd cum incendisses cupiditatem meam

con-

consuetudinis augendæ nostræ, (nam ad amòrem quidè nihil poterat accedere) tuam discèdis à nobis, meque tanto desidèrio afficis, ut unam mihi consolatiònem relinquas, fore, ut utriusque nostrum absèntis desidèrium crebris, & longis epistolis leniatur. Quod ego non modò de me tibi spondere possum, sed de te etiam mihi. Nullam enim apud me reliquisti dubitationem, quantum me amares. Nam, ut illa omitam, quæ, civitate teste, fecisti, cum mecum inimicitias communicasti, cum me concionibus tuis defendisti, cum quæstor in mea, atque in pública causa consulum partes suscepisti, cum tribunò pl. quæstor non paruisti, cui tuus præsertim collèga parerèt: ut hæc recèntia, quæ meminere semper, obliviscar: quæ tua sollicitudo de me in armis, quæ lætitia in reddito, quæ cura, qui dolor, cum ad te curæ, & dolores mei perferrèntur? Brundisium deniquè te ad me venturum fuisse, nisi subito in Hispaniam missus esses: ut hæc igitur omittam, quæ mihi tanti æstimanda sunt, quanti vitam æstimo, & salutem meam: liber iste, quem mihi misisti, quantam habet declarationem amoris tui! primùm, quòd tibi facerem videtur quidquid ego dixi, quòd aliis fortassè non itèm: deindè, quòd illa sive facta sunt, sive secus, fiunt, narrante te, venustissima: quin etiam, antequàm ad me veniantur, risus omnis penè consumitur. Quòd si in his scribèndis nihil aliud, nisi quòd necesse fuit, de uno me tamdiù cogitavisses; ferreus essem, si te non amarem. Cum verò ea, quæ scriptura persecutus es, sine summo amore cogitare non poteris; non possum existimare, plùs quemquam à se ipso, quàm me à te amari. Cui quidè ego amòri utinàm cæteris rebus possem, amòre certè respondèbo. Quo tamèn ipso tibi confido facturum satis. Nunc

Kk

ad

ad epistolam venio. Cui copiose, & suaviter scriptæ nihil est, quod multa respondeam. Primum enim ego illas Calvo litteras misi, non plus, quam has, quas nunc legis, existimans exituras. Aliter enim scribimus, quod eos solos, quibus mittimus; aliter, quod multos lecturos putamus. Deinde, ingenium ejus melioribus extuli laudibus, quam tu id verè potuisse fieri putas. Primum, quod ita judicabam, acutè movebatur: genus quoddam sequebatur, in quo judicio lapsus, quo valebat tamèn, assequebatur, quod probaret. Multæ erant, & recòditæ litteræ; vis non erat. Ad eam igitur adhortabar. In excitando autèm, & in acuendo plurimum valet, si laudes eum, quem cohortere. Habes de Calvo judicium, & consilium meum. Consilium, quod hortandi causa laudavi: judicium, quod de ingenio ejus valde existimavi bene. Reliquum est, ut tuam profectiõnem amore prosequar, reditum spe expectem, absentem memoria colam, omne desiderium litteris mittendis, accipiendisque leniam. Tu velim tua in me studia, & officia multum tecum recordere; quæ cum tibi liceat, mihi nefas sit oblivisci; non modò virum bonum me existimabis, verum etiam te à me amari plurimum judicabis. Vale.

M. T. CICERONIS

EPISTOLARUM

A D T I R O N E M,

LIBER XVI.

ARGUMENTUM.

Cum rediret Romam Cicero ex Cilicia, agrum Tirõnem Patras reliquit: quem his serè omnibus epistolis rogat, ut valetudinem curet.

Tullius, & Cicero F. & Q. Tirõni humanissimo, & optimo S. D.

IDE, quanta in te sit suavitas: duas horas Thyrei fuimus: Xenomenes hospes tam te diligit, quam si vixerit tecum. Is omnia pollicitus est, quæ tibi essent opus: facturum puto. Mihi placèbat, si firmior esses, ut te Leucadem deportares, ut ibi te planè confirmares. Vidèbis, quid Curius, quid Lysoni, quid medico placeat. Volèbam ad te Mariõnem remittere, quem cum melliculè tibi esset, ad me mitteres; sed cogitavi unas litteras Mariõnem asferre posse, me autèm crebras expectare. Pòteris igitur, & facies, si me diligis, ut quotidiè sit Acastus in portu. Multi erunt, quibus rectè litteras dare possis, qui ad me libentè perferant. Equidèm Patras euntem neminem prætermittam. Ego omnem spem tui diligentè curandi in Curius habeo. Nihil potest illo fieri humanius, nihil noseri amantius.

Ei te totum trade. Malo te paulò post valentem, quam statim imbecillum vidère. Cura igitur nihil aliud, nisi ut tu valeas, cætera ego curabo. Etiam, atque etiam vale. Leucade proficiscens, VII. id. Novemb.

ARGUMENTUM.

Scribit se aduersis ventis Corcyra tenèri; hortaturque Tyrõnem, ut se curet, nec nisi confirmatus nãviget.

Tullius, & Cícero Tirõni suo S. D.

SEPTIMUM jam diem Corcyra tenebãmur. Quintus autem pater, & filius Bruthrõti. Solliciti erãmus de tua valetudine mirum in modum: nec mirabãmur, nihil à te litterarum. Iis enim ventis istinc navigatur, qui si essent, nos Corcyra non sederẽmus. Cura igitur te, & confirma, & cum commodè, & per valetudinem, & per anni tempus navigare poteris, ad nos amantissimos tui veni. Nemo nos amat, qui te non diligit. Charus omnibus, expectatusque venies. Cura ut valeas etiam, atque etiam, Tiro noster. Vale. xv. Kal. Nov. Corcyra.

ARGUMENTUM.

Suum Tirõnis desiderium significat.

Tullius, & Cícero meus, & Frater, & Fratris

F. Tirõni suo S. D.

PAULò facilius putavi posse me ferre desiderium tui sed planè non fero: & quamquam magni ad honorem nostrum interest, quamprimùm ad urbem me venire: tamèn pecasse mihi videor, qui à te discesserim. Sed quia tua voluntas ea videbatur esse, ut prorsus, nisi confirmato corpore, nolles navigare, approbavi tuum consilium; neque nunc muto, si tu in eadem es sententia. Sin, posteaquam cibum coepisti, vi-

de-

deris tibi me posse consequi: tuum consilium est. Mariõnem ad te eò misi, ut aut tecum ad me quamprimùm veniret, aut, si tu morare, statim ad me rediret. Tu autem hoc tibi persuade, si commodò valetudinis tuæ fieri possit, nihil me malle, quam te esse mecum: sin intelligeres opus esse, te Patris, convalescendi causa, paulum commorari, nihil me malle, quam te valere. Si statim navigas, nos Laucade consèquere: sin te confirmare vis; & cõmites, & tempestates, & navem idoneam ut habeas diligentèr videbis. Unum illud, mi Tiro, videto (si me amas) nè te. Mariõnis adventus, & hæc littera moveant. Quod valetudini tuæ maximè conducet, si feceris, maximè obtemperaris voluntati meæ; hæc pro tuo ingenio considera. Nos ita te desideramus, ut amemus. Amor, ut valentem, videamus, hortatur: desiderium, ut quamprimùm. Illud igitur potiùs. Cura ergò potissimum, ut valeas. De tuis innumerabilibus in me officiis erit hoc gratissimum. III. Non. Novemb. Vale.

ARGUMENTUM.

Scribit de sua sollicitudine, suaque ad Azyziam accessu rogat, ut valetudinem diligentèr curet.

Tullius Tirõni suo S. D.

NON quo ad te, nec lubet scribere, quo animo: sim affectus: tantum scribo, & tibi, & mihi maximè voluntati fore, si te firmum quamprimùm videro. Tertio die abs te ad Azyziam accesseramus. Is locus est citra Leucadem stadia cxx. Leucade aut recipsum, aut tuas litteras à Mariõne putabam me accepturum. Quantum me diligis, tantum fac, ut valeas, vel quantum te à me scis diligi. Nonis. Nov. Alyzia.

ARGUMENTUM.

Rogat, ut omni cura valetudini seruiat.

Tullius, & Cíc. & Q. Pater, & Fil. Tiróni
suo S. D.

NOS apud Alyziam, ex quo loco tibi litteras ante dederamus, unum diem commorati sumus, quòd Quintus nos consecutus non erat. Is dies fuit Non. Nov. indè antè lucem proficiscèntes antè diem VIII. id. Nov. has litteras dedimus Tu, si nos omnes amas, & precipuè me, magistrum tuum; confirma te. Ego valdè suspèso ánimo expècto, primùm te scilicèt deindè Mariònem cum tuis litteris. Omnes cùpimus, ego in primis, quamprimùm te vidère, sed, mi Tiro, valèntem. Quarè nihil properaris: satis quotidie videro, si valèbis; utilitatibus tuis possum carère: te valère; tuà càusa primùm volo, tum meà, mi Tiro. Vale.

ARGUMENTUM.

Ferè tota est horatio ad curandam valetudinem.

Tullius Tiróni suo, & Cíc. & Q. Pater,
& Q. F. S. D.

VARIÈ sum affèctus tuis litteris; valdè priore pagina perturbatus, paulùm altera recreatus. Quarè nunc quidè non dubito, quin, quoad planè valeas, te nequè navigationi, nequè via committas. Satis te maturè videro, si planè confirmatum videro. De medico & tu bene existimari scribis, & ego sic audio: sed planè curatiões ejus non probo: jus enim dandum tibi non fuit, cum esses: sed tamèn & ad illum scripsi accuratè, & ad Lysònem. Ad Cúriam verò, suavissimum hominem, & summi officii, summaque humanitatis, multa scripsi: in his, etiam ut,

si tibi viderètur, te ad se transfèret. Lyso enim noster, véreor, ne negligèntior sit: primùm, quia omnes Græci: deindè, quòd cum à me litteras accepisset, mihi nullas remisit. Sed cum tu laudas. Tu igitur, quid faciendum sit, judicabis. Illud, mi Tiro, te rogo, sumpitui ne parcas ulla in re, quòd ad valetudinem opus sit. Scripsi ad Cúrium, quod dixisses, daret. Médico ipsi puto aliquid dandum esse, quòd sit studiósior. Innumerabilia tua sunt in me officia, domestica, forénsia, urbana, provinciàlia, in re privata, in pública, in studiis, in litteris nostris. Omnia viceris, si ut spero, te validum videro. Ego puto, te bellissimè, si rectè erit, cum quæstóre Messinio decursurum. Non inhumanus est, teque, ut mihi visus est, diligit: & cum valetudini tuæ diligentissimè consulèris, tum, mi Tiro, consúlito navigationi. Nulla in re jam te festinare volo. Nihil labòro, nisi ut salvus sis. Sic habèto, mi Tiro: neminem esse, qui me amet, quin idem te amet: & cum tua, & mea maximè interest, te valère, tum multis est curæ. Adhuc, dum mihi nullo loco deesse vis, numquam te confirmare potuisti: nunc te nihil impedit: omnia depone: corpore servi, quantam diligèntiam in valetudinem tuam consulèris, tanti me fieri à te judicabo. Vale, mi Tiro, vale, vale, & salve. Lepra tibi salutem dicit, & omnes. Vale. VII. id. Nov. Leucade.

ARGUMENTUM.

Idem argumentum, ut Tiro valetudinem curet.

Tullius, & Cíc. Q. Q. Tiróni S. D.

TERTIAM ad te hanc epistolam scripsi eadem die, magis instituti mei tenèndi càusa, quia nactus eram, cui darem, quam quòd habèrem, quid scriberem. Igitur illa, quantum me diligis, tantum adhibe

be in te diligentiæ. Ad tua innumerabilia in me officia adde hoc, quod mihi erit gratissimum omnium. Cum valetudinis rationem, ut spero, habueris, habeto etiam navigationem. In Italiam euntibus omnibus ad me litteras dabis, ut ego euntem Patras neminem prætermitto. Cura, cura te, mi Tiro. Quando non contigit, ut simul navigares, nihil est, quod festines: nec quidquam cures, nisi ut valeas. Etiam, atque etiam vale. VII. id. Nov. Actio, vesperi.

ARGUMENTUM.

Etiam Q. Cicero significat, quante curæ sibi Tironis valetudo sit.

Q. Cic. Tironi S. D.

Magnæ nobis est sollicitudini valetudo tua. Nam tametsi qui veniunt, nuntiant: tamen in magna consolatione ingens inest sollicitudo, si diutius à nobis abfuturus est is, cujus usum, & suavitatem desiderando sentimus. Attamen, quamquam videre te rota cogitatione cupio: tamen te penitus rogo, ne te tam longæ navigationi, & viæ per hiemem, nisi bene firmum, committas: neve naviges, nisi exploratè. Vix in ipsis tectis, & oppidis frigida infirma valetudine vitatur: nedum in mari, & via sit facile abesse ab injuria temporis, inquit Euripides. Cui tu quantum credas nescio: ego certè singulos ejus versus singula testimonia puto. Effice, si me diligis, ut valeas, & ut ad nos firmus, ac valens quamprimum venias. Ama nos, & vale. Q. F. tibi salutem plurimam dicit.

ARGUMENTUM.

Navigations descriptæ, & ad curandam valetudinem benevolentis plena cohortatio.

Tullius, & Cic. Tir. suo S. D.

NOS à te, ut scis, discessimus ad IV. Non. Nov. Leucadem venimus ad VIII. id. Nov. ad VII. Actium. Ibi propter tempestatem ad VI. id. morati sumus. Inde ad V. id. Corcyram bellissimè navigamus. Corcyræ fuimus usque ad XVI. Kal. Dec. tempestatibus retenti: ad XV. Kal. à portu Corcyreorum ad Cassiopen stadia cxx. processimus. Ibi retenti ventis sumus usque ad IX. Kal. interea, qui cupidè profecti sunt, multi naufragia fecerunt. Nos eo die cœnati solvimus. Inde, austro lenissimo, cœlo sereno, nocte illa, & die postero in Italiam ad Hydruntem ludibundè pervenimus: eodemque vento postridiè (id erat ad VII. Kal. Dec.) hora quarta Brundisium venimus: eodemque tempore simul nobiscum in oppidum introiit Terentia, quæ te facit plurimi. Ad V. Kal. Dec. servus Cn. Plancii Brundisii tandem aliquando mihi à te expectatissimas litteras reddidit, datas id. Nov. quæ me molestiâ valdè levarunt: utinam omnino liberassent. Sed tamen Asclæpo medicus planè confirmat, propediem te valentem fore. Nunc quidem ego te hortor, ut omnem diligentiam adhibeas ad convalescendum: tuam prudentiam, temperantiam, amorem ergà me novi. Scio, te omnia facturum, ut nobiscum quamprimum sis: sed tamen ita velim, ut ne quid properes. Symphoniâ Lysônis velim, vitasses, ne in quartam hebdomadam incideres. Sed quando pudori tuo maluisti obsequi, quam valetudini, reliqua cura. Curiò misi, ut medico honos haberetur, & tibi daret, quod opus esset: me, cui jussisset, curaturum. Equum, & mulum Brundisii tibi reliqui. Romæ, vereor, ne ex Kalend. Jan. magni tumultus sint. Nos agemus omnia modicè. Reliquum est, ut te hoc rogem, & à te petam, ne

temerè nāviges. Solent nāvtae festinare quæstus sui causa. Cautus sis, mi Tiro. Mare magnum, & difficile tibi restat. Si poteris, cum Mescinio: (cautè is solet navigare) sin minùs cum honesto aliquo homine, cujus auctoritate navicularius moveatur. In hoc omnem diligentiam si adhibueris: teque nobis incolumem præstiteris, omnia à te habebō. Etiam, atque etiam, noster Tiro, vale. Médico, Cúrio, Lysōni de te scripsi diligentissimè. Vale, salvè.

ARGUMENTUM.

Rogat, ut præter valetudinem nihil curet: addit de adventu suo ad urbem: de statu Reip. civitibus discórdiis perturbato: de triumpho suo: de præfectura Campāna.

Túllius, & Cícero, Terént. Túllia, Q. Q.
Tiróni S. D.

ETSI opportunitatem operæ tuæ omnibus locis desidero: tamèn non tam meà, quam tuà causa doleo, te non valere. Sed quando in quartanam conversà vis est morbi (sic enim scribit Cúrius) spero, te, diligentia adhibita, etiam firmiorem fore. Modò fac id, quod humanitatis tuæ est, ne quid aliud cures hoc tempore, nisi ut quam commodissimè convalescas. Non ignoro, quantum ex desiderio labores: sed erunt omnia facilia, si valébis. Festinare te nolo, ne náuseæ moléstiam suscipias æger, & periculose hieme nāviges. Ego ad urbem accessi pridie Non. Jan. obviam mihi sic est pròditum, ut nihil fieri potuerit honoratius. Sed incidit in ipsam flammam civilis discórdiæ, vel potius belli: cui cum cuperem mederi, & ut arbitror, possem, cupiditates certorum hominum (nam ex utràque parte sunt, qui pugnare cupiant) impedimento mihi fuerunt. Omnino & ipse

Cæ-

Cæsar, amicus noster, minaces ad senatum, & acerbas litteras miserat: & erat adhuc impudens, qui exercitum, & provinciam invito senatu teneret: & Curio meus illum incitabat. Antónius quidem noster, & Cássius nulla vi expulsi ad Cæsarem cum Curione profecti erant: posteaquam senatus consilibus, prætoribus, tribunis pl. & nobis (qui procónsules sumus) negotium dederat, ut curarémus, ne quid respublica detrimenti caperet. Numquam majore in periculo civitas fuit: numquam improbi cives habuerunt paratiorem ducent. Omnino ex hac quoque parte diligentissimè comparatur. Id fit auctoritate, & studio Pompèii nostri, qui Cæsarem serò cœpit timere. Nobis antèr has turbas senatus tamèn frequens flagitavit triumphum: sed Léntulus Cos. quò majus suum beneficium faceret, simul atque expedisset, quæ essent necessaria de republica dixit se relaturum. Nos agimus nihil cupidè, eoque est nostra plurius auctoritas. Italia regiones descriptæ sunt, quam quisque partem tuerentur. Nos Capuam sumpsimus. Hæc te scire volui. Tui etiam, atque etiam cura, ut valeas: litterasque ad me mittas, quotiescunque habébis, cui des. Etiam, atque etiam vale. Datum pridie id. Jan.

ARGUMENTUM.

Deplorat statum Reip. & inia bellorum civilium expōnit: item suam in Tirōnem benevolentiam significat.

Túllius Tiróni suo S. D.

QUO in discrimine versetur salus mea, & bonorum omnium, atque universæ reipublicæ, ex eo scire potes, quòd domos nostras, & patriam ipsam vel diripiendam, vel inflammandam reliquimus. In cum locum res deducta est, ut, nisi quis Deus, vel casus aliquis subvenerit, salvi esse nequeamus.

mus. Equidem, ut veni ad urbem non destitit omnia & sentire, & dicere, & facere, quæ ad concordiam pertinèrent: sed mirus invaserat furor non solum improbos, sed etiam eos, qui boni habentur, ut pugnare cuperent, me clamante, nihil esse bello civili miserius. Itaque cum Cæsar amentia quadam raperetur, & oblitus nominis, atque honorum suorum, Arminum, Pisaurum, Ancōnam, Arētium occupasset: urbem relinquimus: quam sapienter, aut quam fortiter, nihil atinet disputare. Quo quidem in casu simus vides. Feruntur omnino conditiones ab illo, ut Pompéjus eam in Hispaniam: delictus qui sunt habitus, & præsidia nostra dimittantur, se ulteriorem Galliam Domitio, citeriorem Confidio Noniano (his enim obtigerunt) traditurum: ad consulatus petitionem se venturum: neque jam velle absentis rationem haberi sui. Se presentem trinundinum petiturum. Accēpimus conditiones, sed ita, ut removeat præsidia ex iis locis, quæ occupavit: ut sine metu de his ipsis conditionibus Romæ senatus haberi possit. Id ille si fecerit, spes est pacis non honestæ, (leges enim imponuntur) sed quidvis est melius, quam sic esse, ut sumus. Sin autem ille suis conditionibus stare voluerit, bellum paratum est, ejusmodi tamen, quod ille sustinere non possit, præsertim cum à suis conditionibus ipse fugerit: tantummodo ut eum intercludamus, ne ad urbem possit accedere: quod sperabamus fieri posse. Delictus enim magnos habebamus: putabamusque, illum metuere, si ad urbem ire cœpisset, ne Gallias amitteret: quas ambas habet inimicissimas, præter Transpadanos: Ex Hispaniaque sex legiones, & magna auxilia, Afranio, & Petrejo ducibus, habet à tergo. Videtur, si insaniet, posset opprimi, modo ut urbe salva. Máximam autem plagam accē-

accēpit, quod is, qui summam auctoritatem in illius exercitu habebat, T. Labienus, socius sceleris esse noluit, reliquit illum, & nobiscum est: multique idem facturi esse dicuntur. Ego adhuc ora martem præsum à Formiis. Nullum majus negotium suscipere volui, quod plus apud illum mea litteræ, cohortationesque ad pacem valerent. Sin autem erit bellum: video, me castris, & certis legionibus præfuturum. Hæbeo etiam illam molestiam, quod Dolabella noster apud Cæsarem est. Hæc tibi nota esse volui, quæ, cave, te perturbent, & impediunt valetudinem tuam. Ego A. Varroni, quem cum amantissimum mei cognovi, tum etiam valde tui studiosum, diligentissime te commendavi: ut & valetudinis tuæ rationem haberet, & navigationis, & totum te susciperet, ac tueretur. Quem omnia facturum confido: recepit enim, & mecum locutus est suavissime. Tu quando eo tempore mecum esse non potuisti, quod ego maxime operam, & fidelitatem desideravi tuam, cave festines, ut commitas, ut aut æger, aut hieme naviges. Numquam ego serò te venisse putabo, si salvus veneris. Adhuc neminem videram, qui te postea vidisset, quam M. Volusius, à quo tuas litteras accēpi: quod non mirabar. Neque enim meas puto ad te litteras tanta hieme perferri. Sed da operam, ut valeas: & si valebis, cum rectè navigari poterit, tum naviges. Cicero meus in Formiano erat, Terentia, & Tullia, Roma. Cura, ut valeas. iv. Kal. Febr. Capua.

ARGUMENTUM.

Narrat quàm periculosum sit Tirōni post molam in viam se dare, exigique solitam ejus operam in studiis.

Tullius Tiróni S. D.

EGO verò cūpio te ad me venire; sed viam timeo. Gravissimè ægotasti: inedia, & purgationibus, & vi ipsius morbi consumptus es. Graves solent offensiones esse ex gravibus morbis, si qua culpa commissa est. Jam ad id biduum, quod fueris in via, dum in Cumānum venis, accedent continuo ad reditum dies quinque. Ego in Formiano ad III. Kal. esse volo. Ibi te ut firmum ostendam, mi Tiro, effice. Litterulæ meæ, sive nostræ tui desiderio oblanguerunt. Hac tamēn epistola, quam Acāstus attulit, oculos paulum susulerunt. Pompėjus erat apud me, cum hæc scribēbam. Hilarè, & libentè ei cupienti audire nostra, dixi, sine te omnia mea muta esse. Tu musis nostris para, ut operas reddas. Nostra ad diem dictam fient: docui enim te, fides quod habēret. Fac planè ut valeas: nos ad summum. Vale. xiv. Kalend. Jan.

ARGUMENTUM.

Suum de Tirónis valetudine sollicitudinem significat.

Tullius Tiróni S. D.

ÆGypta ad me venit pridie id. April. is etsi mihi nuntiavit, te planè febri carere, & bellè habere: tamēn, quod negavit, te potuisse ad me scribere, curam mihi attulit: & eò magis, quod Hérmiā, quem eodem diē venire oportuerat, non venerat. Incredibili sum sollicitudine de tua valetudine: qua si me liberāris, ego te omni cura liberābo. Plura scriberem, si jam putārem, libentè te legere posse. Ingénium tuum, quod ego máximi facio, confer ad te mihi, tibiq̄ conservāndum. Cura te etiam, atquè etiam diligenter, Vale.

Scripta jam epistola, Hérmiā venit. Accēpi tuam epistolam vacillantibus litterulis: nec mirum, tam gra-

gravi morbo. Ego ad te Ægyptan misi (quod nec inhumanus est, & te visus est mihi diligere) ut is tecum esset: & cum eo cōquum, quo uterere. Iterum vale.

ARGUMENTUM.

Tiróni ægotante, litterarum suavitatē, & fructu se carere dicit: eumque rogat, ut omnem curam ad convalescendum adhibeat.

Tullius Tiróni S. D.

ANdricus postridiè ad me venit, quam expectāram. Itaque habuit noctem plenam timoribus, ac miseris. Tuis litteris nihilō sum factus certior, quomodò te haberes: sed tamēn sum recreatus. Ego omni delectatione, litterisque omnibus cæreo: quas antequam te videro, attingere non possum. Médico mercēdis quantum poscet, promitti jubeto. Id scripsi ad Mūmium. Audio, te animo angī, & medicum dicere, ex eo te laborare. Si me diligis, excita ex somno tuas litteras, humanitatemque, propter quam mihi es charissimus. Nunc opus est, te animo valere, ut corpore possis. Id cum tuā, tum meā causā facias, à te peto. Acāstum retine, quò commodiùs tibi ministrētur. Conserva te mihi. Dies promissorum adest: quem etiam repræsentabo, si adveneris. Etiam, atquè etiam vale. III. id. horā III.

ARGUMENTUM.

Horatio ad morbum depellendum.

Tullius Tiróni S. D.

OMnia à te data mihi putābo, si te valentem videro. Summā curā expectābam adventum Menandri, quem ad te miseram. Cura, si me diligis, ut valeas: & cum te benè confirmāris, ad nos venias. Vale. IV. id. April.

ARGUMENTUM.

Gratias agit, & gratulatur de Tirone manumisso.

Quintus Marco Fratri S. D.

DE Tirone, mi Marce, ita te meumque Ciceronem, & meam Tulliolam, tuumque filium videam, ut mihi gratissimum fecisti, cum cum, indignum illa fortuna, nobis amicum, quam servum esse maluisti. Mihi crede, tuis, & illius litteris perlectis, exilii gaudio: & tibi & ago gratias, & gratulor. Si enim mihi Statii fidelitas est tanta voluptati: quanti esse in isto hæc eadem bona debent, additis litteris, sermonibus, humanitate, quæ sunt his ipsis commodis potiora? Amo te omnibus equidem maximis de causis, verum etiam propter hæc, vel quod mihi sic, ut debuisti, nuntiasti. Te totum in litteris vidi, Sabini pueris & promisi omnia, & faciam. Vale.

ARGUMENTUM.

Reprehendit Tironem, quia scripserat: Valetudini fideliter inserviêdo; cuique rogat ut omnino valetudini inserviat.

Tullius Tirone S. D.

Video quid agas. Tuas quoque epistolas vis ferri in volumina. Sed heus tu, qui esse meorum scriptorum soles, unde illud tam valetudini fideliter inserviêdo? unde in istum locum fideliter, venit: cui verbo domicilium est proprium in officio, migrationes in alienum multæ. Nam & doctrina, & domus, & ars, & ager etiam fidelis dici potest: ut sit, quomodo Theophrasto placet, verecunda translatio. Sed hæc coram. Demetrius venit ad me. Quo quidem comitatu: satis scis. Tu eum videlicet non potuisti videre: cras aderit: videbis igitur: nam ego hinc

pe-

perendiè manè cogito. Valetudo tua me valdè sollicitat: sed inservi, & fac omnia. Tum te mecum esse, tum mihi cumulatissimè satisfacere putato. Cuspicio quod operam dedisti, mihi gratum est, valdè enim ejus causa volo. Vale.

ARGUMENTUM.

Scripserat Cicero in libro Epistolarum, Tullius Tullio Tirone: quod Tiro omnium rescripsit ad invidiam vitandam. De hoc, aliisque de rebus scripta est hæc epistola.

Tullius Tirone S. D.

QUID igitur? non sic oportet? equidem censeo sic, addendum etiam, Suo. Sed, si placet, invidia vitetur; quam quidem ego sæpè contempsit. Tibi gaudeo profuisse. Si verò etiam Tusculanum, Dii boni, quantum mihi illud erit amabilius! Sed, si me amas; quod quidem aut facis, aut perbellè simulas; quod tamen in modum procedit: sed, ut est, indulge valetudini tuæ, cui quidem tu adhuc, dum mihi deservis, servisti non satis. Ea quid postulet, non ignotas. Fac bellus revertare. Non modò te, sed etiam Tusculanum nostrum plus amem, Parhedrum excita, ut hortum ipse conducat: sic olivæ ipsam commovèbis. Heluo nequissimus H. S. CIO. dabat, nullo aprico horro, nullo emissario, nulla maceria, nulla casa. Iste nos tanta impensa derideat? calface hominem, ut ego M. Cthonem; itaque abutor coronis. De Crabra quid agatur, etsi nunc quidem etiam nimium est aquæ; tamen velim scire. Horologium mittam, & libros, si erit sudum. Sed tu nullos ne tecum libellos; an pangis aliquid Sophocleum? fac opus appareat. A. Ligurius, Cæsaris familiaris, mortuus est bonus homo, & nobis amicus,

LI

cus,

cus. Te quando expectemus fac, ut sciam. Cura amicus te diligentèr. Vale.

ARGUMENTUM.

De litteris, de Demétrio, de Aufidiáno nomine.

Túllius Tiróni S. D.

Expecto tuas litteras de multis rebus, te ipsum multò magis. Demétrium redde nostrum, & aliud si quid putes, boni. De Aufidiáno nomine nihil te hortor: scio tibi curæ esse: sed cónfice, & si ob eam rem moráris, accipio causam: si te id non tenet, advola. Litteras tuas valdè expecto. Vale.

ARGUMENTUM.

De valetúdine curánda, de libris componéndis, de olitóre, de rédiu Tirónis.

Túllius Tiróni S. D.

Solicitát (itá vivam) me tua, mi Tiro, valetúdo: sed confido, si diligéntiam quam instituisti, adhibúeris, citò te firmum fore. Libros compòne, indicem cum Metrodòro lubébit. Quandò ejus arbitrátu vidéndum est. Cum olitóre, ut vidétur. Tu potes Kalénd. spectáre gladiatóres, postridiè redire: & itá cénseo. Verum, ut vidébitur. Cura te (si me amas) diligentèr. Vale.

ARGUMENTUM.

Propensiónem ánimi, stúdiúmque ad virtutem significat: & de prædio empto gratuláitur.

Cícero F. Tiróni suo dulciss. S. D.

CUM vehementèr tabellários expectárem quotidie, aliquandò venérunt, post diem xL. & vz. quam à vobis discésserant: quorum mihi fuit advén-

tus optatíssimus. Nam cùm máximam cœpíssem lætítiam ex humaníssimi, & charíssimi patris epístolá: tùm verò jucundíssimæ tuæ litteræ cûmulum mihi gáudii attulérunt. Itaquè me jam non pœnitébat, intercapédinem scribéndi fecísse, sed potiùs lætábar: fructum enim magnum humanitátis tuæ capiébam ex siléntio meárum litterárum. Vehementèr igitùr gáudeo, te meam sine dubitatiónè accepísse excusatió-nem. Gratos tibi, optátosque esse, qui de me rumóres afferúntur, non dúbito, mi dulcíssime Tiro: præstáboque, & enítar, ut in dies magis, magisque hæc nascens de me duplicétur opinio. Quarè, quod pollicéris, te buccinatórem fore existimatiónis meæ, firmo id constántique ánimo fácias licet. Tantum enim mihi dolórem, cruciátumque attulérunt erráta ætátis meæ, ut non solúm ánimus à factis, sed áures quoque à commemoratióne abhórréant. Cujus te solici-túdinis, & dolóris partícipem fuisse, notum, explo-rátumque est mihi. Nec id mirum. Nam cùm ómnia meá causa velles mihi succéssa, tùm étiam tuá: só-cium enim te meórum commodórum sempèr esse vólui. Quandò igitùr tum ex me doluísti, nunc ut du-plicétur tuum ex me gáudio, præstábo. Cratippo me scito non ut discípulum, sed ut filium esse conjunctís-simum. Nam cùm áudio illum libentèr tùm étiam ejus própriam suavitatèr vehementèr ampléctor. Sum totos dies cum eo, noctisque sæpenúmerò partem. Exóro enim, ut mecum quam sæpissimè cœnet. Hæc introdúcta consuetúdine, sæpè insciéntibus nobis, & cœnántibus, obrépit: sublátaque severitatè philosophiæ, humaníssimè nobiscum jocátur. Quarè da óperam, ut hunc talem, tàm jucundum, tàm excellentem virum vídeas quamprimùm. Nam quid ego de Brúttio dicam? quem nullo témpore à me pátiór dis-

discédere : cujus cùm frugi , sevèraque est vita , tùm
 étiam jucundíssima conviciò. Non est enim scjunctus
 jocus à philològia , & quotidiana. Huic ego locum in
 próximo conduxi , & ut possum , ex meis angústis illius
 susténto tenuitatem. Præterea declamitäre Græcè apud
 Cássium instítui : Latínè autèm apud Brúttium exer-
 cèri volo. Utor familiáribus , & quotidianis convi-
 ctóribus , quos secum Mitylénis Cratíppus addúxit,
 homínibus & doctis , & illi probatíssimis. Multum
 étiam mecum est Epícrales , princeps Atheniénsium,
 & Leónides , & horum cæteri símiles. De Górgia
 autèm quod mihi scribis , erat quidèm ille in quoti-
 diána declamatióne útilis , sed ómnia postpósui , dùm-
 modò præcéptis patris parèrem , enim scrípserat , ut
 eum dimitterem statim. Tergiversári nólui , ne mea
 inímia suspicióne ei áliquam importaret. Deindè il-
 lud étiam mihi succurrébat , grave esse , me de judicio
 patris judicáre. Tuum tamèn stúdiúm , & consíliúm
 gratum , accéptumque est mihi. Excusatióne an-
 gustiarum tui témporis accípio : scio enim quam
 sóleas esse occupatus. Emisse te prædium , vehemen-
 tèt gaudeo : felicitèrque tibi rem istam evenire cú-
 pio. Hoc loco me tibi gratulári , noli mirári. Eodèm
 enim ferè loco tu quoquè emisse te , fecísti me cer-
 tiórem. Habes ubi deponènda tibi sint urbanitátes.
 Rústicus Románus factus es. Cum ego mihi nunc an-
 tè óculos tuum jucundíssimúm conspèctúm propóno ,
 vídeor videre eméntem te rústicas res , cum villíco
 loquéntem , in lacínia servántem ex mensa secúnda
 fémína. Sed (quod ad rem pertinet) me tum tibi de-
 fuisse , æquè ac tu dóleo. Sed noli dubitäre , mi Ti-
 ro , quin te sublevatúrus sim , si modò fortuna me ,
 præsertim cum sciam , commúnem nobis emptum
 esse istum fundum. De mandatis , quòd tibi curæ fuit ,

est mihi gratum , sed peto à te , ut quàm celerrimè
 mihi librárius mittátur : maximè quidèm Græcus. Mul-
 tum enim mihi erípitur ópera in scribèndis hypomé-
 maris. Tu velim in primis cures , ut váleas , ut unà
 possimus. Anthèrum tibi commèdo. Vale.

ARGUMENTUM.

*Prima pars hujus epistolæ est de valetudine curanda,
 reliqua variis de rebus.*

Tullius Tiróni suo S. D.

Spero ex tuis litteris tibi melius esse : cupio qui-
 dem certè. Cui quidèm rei omni ratióne cura ,
 ut inservias : & cave suspicèris , contrà volun-
 tatem meam te facere , quòd non sis mecum. Me-
 cum es , si te curas. Quarè malo te valetudini tuæ
 servire , quàm meis óculis , & auribus : etsi enim &
 audio te , & video libentèr , tamèn hoc multò erit ,
 si valèbis , jucundiùs. Ego hic cesò , quia ipse nihil
 scribo : lego autèm libentíssimè. Tu istic , si quid li-
 brárii mea manu non intèlligent , monstrábis. Una
 omninò interpositiò difficilior est , quàm ne ipse
 quidèm facilè légere sóleo , de quadrimo Catóne. De
 tricliniò cura , ut facis. Tertià áderit , modò ne Pú-
 blius rogátus sit. Demétrius iste numquàm omninò.
 Phaléreus fuit , sed nunc planè Billiénus est. Iraque
 te do vicárium. Tu cum observábis. Etsi , verúnta-
 mèn , de illis : nosti cætera. Sed tamèn , si quem cum
 eo sermónem habúeris , scribes ad me , ut mihi nas-
 catur epístolæ argumentum , & ut tuas quàm longis-
 simas líteras legam. Cura , mi Tiro , ut váleas , hoc
 mihi gratiùs facere nihil potes. Vale.

ARGUMENTUM.

Hortátur, ut professionem conficiat: scribitque sibi esse in animo amicitiam Antonii conservare.

Túllius Tiróni S. D.

TU verò confice professionem, si potes. Etsi hæc pecunia ex eo genere est, ut professione non egeat. Verumtamen Balbus ad me scripsit, tanta se epiphora oppressum, ut loqui non possit. Antonius de lege, quid egerit: liceat modò rusticari. Ad Bithynicum scripsi. De Servilio tu vidèris, qui senectutem non contemnis. Etsi Atticus noster, quia quondam me commoveri intellexit, idem semper putat, nec videt, quibus præsidii philosophiæ septus sim: & hercule, quòd timidius ipse est. Ego tamèn Antonii inveteratam sine ulla offensione amicitiam retinere sanè volo: scribamque ad eum: sed non antequam, te videro: nec tamèn te avvocò à syngrapha. Cràs expecto Leptam; etenim ad cujus rutam pulgègio mihi tui sermonis utendum est. Vale.

ARGUMENTUM.

Argumentum hujus epistolæ est de rationibus.

Túllius Tiróni S. D.

ETSI manè Hæpalum miseram: tamèn, cum habèrem, cui rectè darem litteras, etsi novi nihil erat, iisdem de rebus volui ad te sapiùs scribere: non quin confiderem diligentia tua; sed rei me magnitudo movèbat. Mihi prora, & puppis (ut Græcorum proverbium est) fuit à me tui dimittèndi, ut rationes nostras explicares. Offilio, & Aurèlio utique satisfiat. A. Flamma, si non potes omne, partem aliquam velim extorqueas, in primisque, ut expedita sit pensio Kal. Jan. De attributione conficies:

de

de representatione vidèbis, De domesticis rebus hætenus. De publicis omnia mihi certa, quid Octavius, quid Antonius: quæ hominum opinio: quid facturum putes. Ego vix teneor, quin accurram. Sed scilicet litteras tuas expecto, & scito, Bálbum tuam fuisse Aquini, cum tibi est dictum, & postridie Hirtium. Puto utrumque ad aquas. Sed quod egerint. Dolabellæ procuratores fac, ut admonèantur. Appellabis etiam Papiam. Vale.

ARGUMENTUM.

Litteras quam creberrimas requirit.

Cicero F. Tiróni suo S. D.

ETSI juxta, & idonea usus es excusatione intermissionis litterarum tuarum: tamèn id ne sapiùs facias, rogo. Nam, etsi de reipublicæ rumoribus, & nuntiis certior fio, & de sua in me voluntate semper ad me perscribit pater: tamèn de quavis minima re scripta à te ad me epistola semper fuit gratissima. Quare, cum in primis tuas desiderem litteras, noli committere, ut excusationis potiùs expleas officium scribèndi, quam assiduitate litterarum. Vale.

ARGUMENTUM.

Suaviter Tirònem accusat, quia litteras non miserat; rogatque, ut omnino etiam argumentum scribat.

Q. Cicero Tiróni suo S. D.

Verberavi te cogitationis tacitò dumtaxat convictio, quòd fasciculus alter ad me jam sine tuis litteris perlatus est. Non potes effugere hujus culpæ poenam, te patròno. Marcus est adhibendus: isque diu, & multis lucubrationibus commentata orationibus vide, ut probare possit, te non peccasse. Planè te rogo, sicut olim matrem nostram facere meminì,

quæ

quæ lagénas étiam inanes obsignábat , ne diceréntur inanes áliquæ fuisse , quæ furtim essent exsiccátæ : sic tu , étiam si , quod scribas , non habébis , scribíto tamén , ne furtum cessatiónis quasivisse videaris. Valdè enim mihi sempèr & vera , & dúlcia tuis epistolis nuntiántur. Ama nos , & vale.

A R G U M E N T U M.

Invoëbitur in Cónsules designátos , Hirtium , & Pansam : benevoléntiam suam in Tirónem significat.

Q. Cícero Tiróni suo S. D.

Mirificam mihi verberatiónem cessatiónis epístola dedisti. Nam quæ parcius frater perscripserat , verécúndia videlicèt , & properatióne , ca tu , sine assentatióne , ut erant , ad me scripsisti : & máximè de consúlibus designátis ; quos ego penitús novi libídinum , & languóris effloëminatíssimi ánimí plénos. Qui nisi à gubernáculis recésserint , máximum ab univérso naufrágio perículum est. Incredíbile est , quæ ego illos scio , oppósitis Gallórum castris , in æstivis fecisse , quos ille latro , nisi áliquid firmíus fuerit , societáte viciórum deliníet. Res est auté tribunitiis , aut privátis consiliis muniéndá. Nam isti duo vix sunt digni , quibus áleri Cesénam , áleri Cossutianárum tabernárum fundaménta credas. Te (ut dixi) fero in óculis. Ego vos ad III. Kal. vidébo ; tuosque óculos , étiamsi te véniens in medio foro videro , missuaviábor. Me ama. Vale.

re
DOCUMENTUM FINIS.